T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
FİLM TASARIMI ANASANAT DALI
DOKTORA TEZİ

11 EYLÜL SONRASI AMERİKAN SİNEMASI VE TELEVİZYONUNDA İSLAM'IN VE MÜSLÜMAN KARAKTERLERİN SUNUMU

Hazırlayan
Hilal S. YILMAZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ragıp TARANÇ

İZMİR – 2017

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “11 Eylül Sonrası Amerikan Sineması ve Televizyonunda İslam’ın ve Müslüman Karakterlerin Sunumu” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

/ /

Hilal S. YILMAZ

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün ..../......../...... tarih ve ...... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin ....maddesine göre Film Tasarımı Dalı Doktora öğrencisi Hilal S. YILMAZ'ın "11 Eylül Sonrası Amerikan Sineması ve Televizyonunda İslam'ın ve Müslüman Karakterlerin Sunumu" konulu tezi incelenmiş ve aday ..../....../........ tarihinde, saat ....' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra .... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin .... olduğuna oy .... ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE **ÜYE**

ÜYE **ÜYE**

ÖZET

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bütün kurumların yöntem ve çalışmaları Amerikan kaderine hizmet etmektedir. Beyaz Anglosakson Protestanların elinde tuttuğu bu kaderi ayakta tutan, Amerikalı olmanın ve Amerikan yaşam tarzını benimsemenin bir bireyin başına gelebilecek en iyi şey ve bildiğiniz her kutsaldan daha kutsal olduğuna duyulan inançtır. Varoluşunu düşmana dayandıran ülke, ilk ötekisi vahşi Kızılderililerden son ötekisi barbar Araplara hep aynı strateji ile ilerlemiş tehdit üretimi ile kol kola giren korku üretimi hem iç hem de dış siyasetinde Amerika Birleşik Devletleri için belirleyici olmuştur.

Kıyamet günü olarak yorumlandığına sıkça rastladığımız 11 Eylül terör saldırılarının öncesi ve sonrasında İslam'ın ve Müslüman karakterlerin sinema ve televizyondaki temsilini ötekinin temsili paralelliğinde incelemek ve bu düzlemde Reagan döneminden günümüze özellikle terörizm ve İslamiyet özdeşleşmesinin dayanaklarını, oryantalizmden İslamofobiye kullanılan kavramları ve bunların yansımalarını ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Görüntünün yaşamı yorumlamasından ziyade yaşamın kendisi haline geldiğinin yadsınamayacağı Amerika Birleşik Devletleri'nde milli güvenliği esas alan bir zihniyet eşliğinde, sineması ve televizyonunda İslam algısının çoğunlukla dünyayı kutuplara ayıran strateji bağlamında sıklıkla başvurulan medeniyetler çatışması tezine dayandırıldığı bilinmelidir.

Bu çalışma, kendi varlığını betimlerken erime potası (melting pot) olarak özetleyen Amerika Birleşik Devletleri'nin demografisinin bir parçası olan Müslümanların geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki konumunun bütün şifrelerinin, ülkedeki diğer toplumsal dönüşümlerde olduğu gibi sineması ve televizyonu üzerinden okunabileceğinin doğrulanmasını amaçlamıştır.

ABSTRACT

Each and every national institution in United States of America serves the 'Manifest Destiny'. What sustains the destiny written by the WASPs is the firm belief in the sacredness of being an American and embracing the American way of life. Country's existence relies on an idea of an enemy and from its first *other* 'the redskins', to its last, 'the barbarian Arabs', United States has implemented the same strategy that manufactures fear and creates threat which dominates both domestic and international politics.

The main objective of this study is to analyze the representation of Islam and Muslim characters in films and on TV in parallel with the representation of the 'other' before and after September 11, often referred as the 'Apocalypse'. It presents the basis and the references of Islam identified with terrorism starting from Reagan administration and intends to challenge the terms and concepts such as Orientalism and Islamofobia.

In United States of America image has become the life itself rather than its interpretation. Accompanied by a mentality mainly based on national security American film and TV create the perception of Islam mostly according to the 'clash of civilizations' theory which is often used for identifying and determining the 'other' conveniently to serve their own agenda.

United States has portrayed itself as the melting pot since the beginning and it is the same pot American Muslims are in. This study claims that one of the best tools to decipher all codes (past, present, and future) related to Islam and Muslims is the narrative structure of American cinema and television as in all social transformations in the country.

ÖNSÖZ

Bu çalışma dünyayı sarsan 11 Eylül terör saldırıları öncesi ve sonrasında Amerikan sineması ve televizyonundaki İslam algısı ve sunulan Müslüman karakterlerin eşliğinde küresel bir politik okuma ve 'öteki' bağlamında bir strateji çözümlemesidir.

Bu çalışma sürecinde yaptığı yönlendirici katkıları, anlayışı ve desteğinden dolayı öncelikle danışmanım ve hocam Sayın Yrd. Doç. Dr Ragıp Taranç'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alarak çalışmanın gelişimine katkı sağlayan Prof. Dr. Hülya Nutku, Yrd. Doç. Dr. Faik Kartelli'ye, başından bu yana tez ile ilgili tüm sorunları çözmemde yardımlarını hiç esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ozan Otan'a ve Meltem Mergen'e, öğrencilik hayatım boyunca her konuda desteğini gördüğüm ve birlikte çalışma mutluluğuna eriştiğim sevgili hocam Doç. Dr. Mehmet Koştumoğlu'na, başta Dr. Yalçın Mergen olmak üzere D.E.Ü Temel Eğitim Bölümü'ndeki arkadaşlarıma, yüksek lisans ve doktora döneminin her aşamasında anlayışını esirgemeyen D.E.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Enstitüsü'ne, bu süreçte sıkıştığım her anda yardıma koşan ve dostluklarını hep hissettiğim Nesim Bencoya ve Nihan Bencoya'ya, sabırla tezimin bitmesini bekleyen dostlarıma ve sevgili aileme sonsuz teşekkürler…

Hilal S. YILMAZ

İÇİNDEKİLER

11 EYLÜL SONRASI AMERİKAN SİNEMASI VE TELEVİZYONUNDA İSLAM'IN VE MÜSLÜMAN KARAKATERLERİN SUNUMU

Sayfa

1.BÖLÜM
AMERİKAN SİNEMASINDA ÖTEKİ VE İSLAMİYET ALGISI

2.BÖLÜM
ABD'NİN KÜRESEL TASARIM ARACI; HOLLYWOOD

3.BÖLÜM
AMERİKAN SİNEMASI VE TELEVİZYONUNDA 11 EYLÜL VE IRAK İŞGALİ

GİRİŞ

Mitos insanın en derin isteklerine, korkularına, tutkularına, beklentilerine, duygularına değinerek toplumsal düzeni sağlar ve insanı eğitir. Birçoklarınca mitoloji, toplumların yaşayan dini olarak değerlendirilir. Sinemaya modern mitoloji yakıştırması yapılması, filmlerin mitoslara benzer şekilde yaratıcısının kişisel etkisini farklı insanların zihnine taşıyan kolektif, toplumsal ürünler şeklinde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Mitolojinin temel özelliği kutsal olanın önemini vurgulamaktır. Hollywood da tarihi boyunca Amerika Birleşik Devletleri'nin kutsallığını onaylatma amacı ile Amerikan mitolojisini özenle ayrıntılı bir biçimde bize aktarmakta, bunu yaparken de Amerika'nın doğruluğunu yansıtan egemen değerleri kullanmaktadır. Amerikan kültürünün yeni mitleri olan filmlerin üreticisi Hollywood'un Amerikan rüyasını ayakta tutması için Amerikan mitolojisinin dinamiklerini pekiştirmekten başka bir şey yapmasına gerek yoktur.

Amerikan yönetiminin filmlerin üretimine ve kontrol sürecine doğrudan katılımı ABD'ye getirilen göçmenlerin taşındığı gemilerdeki gösterimlerden başlamaktadır. Bu yeni kitle iletişim aracının, kültürel entegrasyon için ne denli büyük bir potansiyeli içinde barındırdığının en büyük göstergesi, ABD'nin geleneklerini, değerlerini göçmenlere tanıtan ve göçmenlerin Amerikalılaştırılmasında kullanılabilecek en ideal araç olarak görülen bu filmler olmuştur.

Amerikan efsanesi, Püriten göçmenlerin ABD'yi bir nevi yeni Kudüs gibi tanımlayıp, kendilerini de 'seçilmiş millet' olarak addetmeleriyle şekillenmiştir. Bugün, bu efsane ve sergilenen türevleri ABD'nin stratejik düşüncesinde, bireysel ve kurumsal temsilcilerinin zihniyetinde aktif bir biçimde yaşamaktadır. Bu efsanenin temsilcileri ABD'ye veya çıkarlarına yapılan her saldırıyı neredeyse büyük bir günah olarak kabul etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri başından itibaren eski dünyadan kaçışın, kurtuluşun simgesi haline gelmiştir. Bu sadece yeni dünyaya kaçış değil aynı zamanda kişinin kendi benliğinden de kaçması şeklinde yorumlanabilmektedir. Tüm kaçaklar

kendisini daha ideal ve arzulanır bir biçimde yeniden yaratmanın peşindedir ve kitle iletişim araçlarının tarihte etkin rol oynamaya başlamasıyla bunları gerçekleştirebileceği yegane yerin ABD olduğu fikrinin yaygınlaşması kaçınılmaz olmuştur. Devletin ideolojisinin seçilmişlik ve küresel hakimiyet üzerine kurulduğu düşünüldüğünde, gerçeklerden kaçmanın Amerikan yaşamının kültürel repertuarında kendine kolayca yer bulduğu görülebilmektedir. ABD kaçılan bu gerçek ya da gerçekten kaçmak için kurulan hayalin ta kendisi olmuş, bu da özellikle sineması ve televizyonu tarafından maddeleştirilmiştir.

"*Amerikalıların dünyanın merkezi olduklarına, yüce güç ve herkes için salt örnek olduklarına ilişkin o saf, temiz kanıları yanlış değildir. Bu toplum bunu biliyor, buna inanıyor ve sonunda başka toplumlar da buna inanıyor… bütün bunların sinemayla düşsel bir biçim de benimsendiğini unutmamak gerekir.*" (Baudrillard, 1986: 93)

Amerikan ulusal mitosu, ABD'nin insanlığın geri kalanı için bir kurtarıcı, insanların demokrasi ve çağdaşlığa ulaşmalarında bir rehber ve de kahraman rolünün kaderinde yazılı olduğuna inanmış ve dünyayı da büyük ölçüde buna inandırmıştır. Sürekli olarak Amerikalıların asil, iyi niyetli ve sorumluluk sahibi olduğu duygusunu ileri süren Amerikan filmleri ve televizyon dizileri, batı uygarlığının lideri olarak gördükleri ülkelerini sadece küresel siyasette başrol oyuncusu yapmak için değil, küresel toplumun tek meşru ve adil otoritesi olması için çaba sarf etmektedir.

Yirminci yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlığı kültür kavramının yeniden değerlendirilmesini ve irdelenmesini gerekli kılmaktadır. Frankfurt Okulu'nun önemli isimlerinden Alman düşünür Theodor W. Adorno teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının etkisi altına giren toplumsal kültürü, endüstri kavramı ile bir arada ele alarak 'Kültür Endüstrisi' tanımını ortaya koymuştur. Adorno'ya göre, kültür endüstrisinin getirdiği geçici hoşlanmalar, insanları yaşamın gerçeklerinden uzaklaştırarak, değişim için bir şey yapmalarını engellemektedir. Kültür endüstrisinin üretimi olan Hollywood filmlerinin, müzikallerinin insanları aptallaştıran tekrarlardan oluşan ürünler olduğunu söyleyen

düşünür, aynı şeyleri yiyen, içen, dinleyen, seyreden, hisseden insanların birbirine benzeyeceğini bütün bu benzerliklerin de çağdaş toplumda yaratılan 'Kültür Endüstrisi'nin sonucu şeklinde değerlendirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Buradan varılacak nokta ise böyle bir toplumda bireyin kültür üretemeyeceği, sadece üretilene tabi olacağıdır. ABD'nin motoru olan sinema, gelenekleri ve Amerikan kitle kültürünü içselleştirmiş ve bunun sonucunda da Amerikan kültürünün doğasını formüle etmek için gerekli olan mükemmel ortamı hazırlamıştır. Ve bu standartlaştırılmış endüstriyel üretim ABD'nin en önemli ve büyük ithalatı haline gelmiştir. Hollywood'un gelirinin yarısından fazlası deniz aşırı satışlardan gelmektedir. Televizyonun da özellikle Avrupa ülkelerinde devlet korumasından çıkartılması ve piyasa kurallarına göre işletilmeye başlamasından sonra ABD'nin bu alandaki satışı son on yıl içinde %100'den fazla bir artış göstermiştir. (Miller, Govil ve McMurria, 2012: 178)

"*Amerika'nın dışarı gönderdiği her film, neresi olursa olsun, dünyaya Amerika'nın amacını, ideallerini, başarılarını, sunduğu fırsatları ve Amerikan yaşamını doğru bir biçimde betimlemelidir… Amerika'yı dünyaya Amerikan filmleri ile pazarlayacağız.*"

Will H. Hays, 1923. (Stokes, Maltby, 2004: 1)

Amerikan sineması ve televizyonu, endüstriyel olduğu gibi aynı zamanda kültürel kimlik de taşımakta ve bugün neredeyse bütün dünya kültürünün homojenleştirilmesindeki en önemli kurumsal yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar bir yandan büyük bir sermaye merkezi iken öte yandan çok önemli bir ideolojik yeniden üretim merkezleridir ve evrensel izleyicinin dünyayı algılama biçimlerini şekillendirmektedirler. Bu sayede Amerikan değerleri aynı anda milyonlarca izleyiciye aktarılmış olmaktadır.

Henry Kissinger; "*Küreselleşme, Birleşik Devletlerin egemen rolünün diğer adıdır*" derken aslında tüm dünyanın farkında olduğu bir bilgi notunu tekrarlamaktan öteye gitmemektedir. Kendisi ABD'nin dünyanın bilgi akışı savaşını kazandığına, Büyük Britanya'nın bir zamanlar denizlere egemen olduğu gibi iletişim araçlarına egemen olduğuna dikkat çekerken tüm pervasızlığı ile zaten daha azına razı

olunamayacağının altını şu sözlerle çizmektedir: "*Amerikalılar asla inkar etmemelidirler ki dünya tarihindeki bütün ülkeler arasından kendilerininki en adil, en hoşgörülü, kendisini sürekli olarak yeniden değerlendirme ve aşma konusunda en istekli ve gelecek için en iyi modeldir.*" (Miller, Govil ve McMurria, 2012: 107-108)

İşte bu en iyi modelde demokrasi, vitrinin en güzel köşelerinden birine yerleştirilmiştir. Bireysel özgürlük Amerikan girişiminin temelidir. Bireycilik her zaman özgürlüğün ve eşitliğin itici gücü olmuştur ve bu unsurlar aynı zamanda Hollywood'un bireyci ve destansı ideolojik temsilinin kalbinde yer almaktadır. Bunun sonucunda da kutsal topraklardaki demokrasinin, yani Amerikan demokrasisinin emperyalist olma ve kendini bir imparatorluk edasıyla ifade etme hakkı vardır algısı yaratılmaktadır.

"Totaliter bir devlet için sopa ne ise propaganda da demokrasi için odur" (Jenkins, 2012: 110). Bu sözlerin sahibi, ünlü Amerikalı düşünür Noam Chomsky'e göre demokrasilerde propagandanın başlıca yaratıcıları kitle iletişim araçları ve milyonlarca dolar değerindeki halkla ilişkiler endüstrisidir ve bunların esas amacı her daim kar marjlarını yükseltmek, şirketlerini güçlendirmek ve toplumsal etkinliklerini artırmak için halkın düşüncelerini yani kamuoyunu kontrol etmektir. Daha 1900'lerin başında stüdyo patronları filmlerin propaganda aracı olabileceğinin farkına varmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Paramount Stüdyolarının sahibi Adolph Zukor filmlerin yalnızca eğlence aracı olarak algılanmalarının mümkün olamayacağını belirtmiş savaş yıllarının bunu açık bir biçimde ispatladığını, sinemanın düşünceleri aktarmada tüm iletişim araçlarından çok daha etkin bir rol oynadığını söylemiştir. (Shaheen, 2001: 27)

"Söyleyecek kayda değer bir şeyiniz varsa, ona eğlence dünyasının parıltılı kıyafetlerinden giydirin, pazarı hazır sizi bekliyor olacaktır…. İçinde eğlence olmayan propaganda filmlerinin hiçbiri bir kuruş etmez." Darryl Zanuck, -20th Century Fox'un kurucusu- (Alford, 2010: 170)

Sabri F. Ülgener'e göre; sanat kaynaklarının, hangi türden olursa olsun, zihniyet dünyasına ve tarihine en büyük katkısı, belli bir tavır ve davranışa kendi

kendini açıklamak için gereken ifade kalıbını ve aracını vermiş olmasıdır. Bu bağlamda Amerikan sineması ve televizyonu diğer tüm sanat kaynaklarından açık ara öndedir ve tartışmasız bir biçimde küresel başarıya ulaşmış oldukları söylenebilir. Bunun dünya üzerinde yarattığı endişe ve eleştirel bakış açısının yeni bir durum olduğunu söylemek yanlış olacaktır. ABD dışındaki İngiltere gibi güçler daha o yıllarda Hollywood'un etkinliği konusunda çok net bir tavır ortaya koymuş ve sinemasının ABD'nin dış politika bağlamında en güçlü silahı haline geldiğini ısrarla dile getirmiştir.

"…Bir zamanlar Britanya için bayrak ne ise sinema da Amerika için odur. Zamanında müdahale edilmediği takdirde Sam Amcanın bir gün tüm dünyayı Amerikalılaştırmayı umut ediyor olması mümkündür." (Sardar, Davies, 2004: 135)

Amerikan televizyonu da Hollywood gibi yerinin ne denli sağlam olduğunu defalarca kanıtlamıştır. 2016 rakamlarına göre diğer her aktiviteden daha fazla zaman ayırmak suretiyle bir Amerikalının televizyon karşısında geçirdiği ortalama zaman günde beş saatten az değildir.[1]

Bu eğilimin farkında olan Amerikan televizyon şirketleri yatırımları arttırmak ve daha özenli bir yaklaşımı benimseme suretiyle son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası anlamda izleyici sayısını büyük oranda arttırmıştır. Günümüzde küresel hakimiyet her yerde, her zaman diliminde ve tüm insanlar için geçerli olan ve empoze edilebilen Amerikan tarihinin ve geleneğinin ithali ile eşanlamlı hale gelmiştir. Amerikan sineması ve televizyonu tarafından sürekli olarak Amerikan geleneği ve tarihinin evrensel değerleri belirlediği ve bundan ötürü de tüm zamanlarda ve dünyanın her yerinde geçerli ve daha da önemlisi uygulanabilir olduğunun altı çizilmektedir. Bunun sonucunda ABD, mitolojisinin yerel değil evrensel bir algı olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Beyazperdedeki ve televizyon ekranındaki 'Amerika Birleşik Devletleri' seyirciye kendisini coğrafi bir bölgeden çok hayali bir bölge olarak sunmakta ve herkesin "ikinci kültürü" haline gelmektedir.

[1] J. Koblin, 30 Haziran, 2016, How Much Do We Love TV? Let Us Count the Ways, New York Times https://www.nytimes.com/2016/07/01/business/media/nielsen-survey-media-viewing.html?_r=1 [30. Temmuz. 2016]

Tipleme ve özdeşleşme sinema ve televizyonda Amerikan hikayeciliğinin formülü üzerine söylenebilecek önemli noktalardan ikisidir. Tipleme; anlatı biçimi, film atmosferi, karakterler, dekorlar üzerine gerçekleştirilen bir tekrar ve standartlaştırma operasyonudur. Özdeşleşme; seyirciyle film ya da dizi arasındaki ilişkiyi oluşturan bir süreçtir. Yabancılaşmaya asla izin vermeyen üslup tüm anlatısal operasyonların seyirciden gizlenerek, hikayede sunulan kurgusal dünyayla ilgili bir 'gerçeklik illüzyonu'nun yaratılmasını amaçlamaktadır. Ünlü fizikçi Stephen Hawking bir keresinde şöyle demiştir: *"Bilginin karşısındaki en büyük tehdit 'cehalet' değil 'bilgi illüzyonu'dur."* (Shaheen, 2008: 73)

Dil sosyal yaşamın merkezindedir ve yaşamı oluşturucu bir özelliğe sahiptir. Konuşmalar sürekli ve aralıksız bir şekilde sosyal dünyayı yaratır. Dil onu kuşatan sosyal dünya ve o sosyal dünyanın ideolojileri tarafından sarmalanmış durumdadır. Dilin ardında, ondan ayrılamaz bir biçimde duran siyasal bir söylem mevcuttur. Bu açıdan bakıldığında dili siyasal, ideolojik ifadelerden ayrı tutmak ve onsuz düşünmek hemen hemen hiç olası değildir. Söylem bir iletinin tüm boyutlarını, sadece iletinin içeriğini değil, onu dile getireni, otoritesini, dinleyiciyi ve amacını kapsar. Söylem, anlamı inşa eder ve böylelikle toplumlar mevcut semboller ve anlamlar arasında bağ kurar. Bu yolla toplumlar konular, olaylar ve olgular üzerinde nasıl düşünecekleri ya da iletişim kuracaklarını söylemler üzerinden öğrenir.

Söylem analizinin arka planında sosyal bilimlerdeki sosyoloji, psikoloji, dilbilim, medya, siyasal bilimler gibi pek çok farklı alan yer almaktadır. Söylem analizi bir anlamda 'anlam'ın çeşitliliğini ve değişkenliğini araştıran sosyal göstergebilim olarak görülebilir. Geleneksel düşünme ve yazma pratiklerinin kültürel yapı içinde politik ve ideolojik amaçlara nasıl hizmet ettiğini ortaya koymaya çalışır ve analizin odağına, bir versiyonun varsayılan gerçeklikle nasıl ilişkili olduğunu sormak yerine nasıl tasarlandığını sorgulamayı yerleştirir. [2]

Söylem analizinin merkezinde eleştiri vardır ve söylem analizi bu eleştirisini gelende sosyal grupların veya bireylerin gücü elde etmek ve ideolojik görüşlerini

---

[2] https://www.thoughtco.com/discourse-analysis-or-da-1690462 [4.Mayıs.2015]

yaymak için dili nasıl kullandığı üzerine çevirir. Eleştirel söylem analizi, güç, hâkimiyet, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden oluşturma, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temaları ön plana çıkaran ve araştırma alanı olarak bu konuları işleyen söylem analizi yöntemidir. Tezin konusu itibari ile bu çalışmada film ve dizilerin ideolojik çözümleme yöntemi ile analizi yapılması amaçlanmıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak sinemadan ve televizyondan verilecek örnekler sadece üçüncü bölümde kendine yer bulmamış tüm bölümlerde konular film ve diziler eşliğinde incelenmiş ve ortaya konan düşüncelere bu yapımlarla örnek verilmiştir. Bu durum; sadece eğlence olarak görülemeyecek Amerikan yapımlarının ülkenin ideolojisi ile birebir uyum göstermesinin yanı sıra, yaşamın Amerika Birleşik Devletleri'nde filmleşmesi, yaşamların filmlerin içinde yaşanıyor olması fikrinden kaynaklanmaktadır. Ünlü düşünür Baudrillard'ın da ortaya koyduğu gibi; "Amerika'da sinema gerçektir; çünkü tüm mekân, tüm yaşam biçimi sinemaya uygundur. İkisi arasında bizi üzen o kopukluk, bir soyutlama yok: Yaşam, sinemadır." (Baudrillard, 1986: 117)

Hollywood, stratejik düşüncenin gücüne veya ortak hafızanın çok çabuk unutulması özelliğine, sinema sanatının görsellik gerçeğini ve yoğunluğunu katarak, hayal edilen alternatif bir hikaye meydana getirmekte ve stratejik gündemin pozitif yönde söz konusu edilmesine veya 'mükemmelleştirilmesine' yardımcı olacak zihni dünyanın oluşumunu ortak seyir yoluyla sağlamaktadır. İşte bu önümüze konan ve tekrar tekrar üretimine asla ara verilmeyen zihinsel oluşum artık hayal edemememize sebep olmaktadır. Hollywood bizlere adeta hayal etmesini unutturmuş hepimiz için bu misyonu kendisi üstlenmiştir ve hayal dünyamızın ta kendisi haline gelmiştir. Şov dünyasının Amerikan imparatorluğunun, bütün düşünceleri kolonize etmek ve tüm hayalleri yavaş yavaş ele geçirmek üzerine çalışan bir şirketi durumunda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İdeolojisinin model bir devlet yapılanmasıyla birlikte mükemmel bir birliktelik yarattığı Amerika Birleşik Devletleri, sanki dünyanın geri kalanının maruz kaldığı örneğin açlık, yoksulluk, işsizlik, uyuşturucu gibi zorluklardan ve acılardan muaftır. İşte bu durum ABD'yi herkes için fırsatlar ve refah ülkesi haline getirmiştir, adı da

Amerikan rüyasıdır. Sıklıkla rüya fabrikası şeklinde nitelendirilen Hollywood ve Amerikan televizyonu, Amerikan değer ve ideallerinin sanki gezegendeki her insanın hedefi olmalıymış gibi reklamını yapmaktadır. İşgalci pozisyonuna düştüğü ve hem dış dünyadan hem de kendi kamuoyundan ciddi eleştirilere maruz kaldığı Vietnam savaşı, Irak ve Afganistan işgalleri bu kutsal topraklara gölge düşürdüyse de, Amerikan rüyasının küresel boyuttaki etkinliği küçümsenmeyecek ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Amerikan rüyasının merkezinde yer alan Amerika'nın farklı olduğu düşüncesinin insanları getirdiği nokta, Amerika'nın dünyanın geri kalanı için geçerli olan standartlara tabi tutulamayacağı daha da önemlisi bunlarla yargılanamayacağıdır. ABD bir istisnadır! Bu durum şüphesiz çok tehlikeli bir kültürel yanılsama olmakla birlikte sadece Amerikalılar için değil tüm dünyanın güvenliği ve de barış için büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Heterojen, çok kültürlü, etnik ve ırksal ayrıma dayalı iç dinamikleriyle Amerika Birleşik Devletleri, bütünlüğünü koruyabilmek için düşmana diğer ülkelerden daha çok ihtiyaç duymaktadır. Her kutsal gibi bu kutsalı ortadan kaldırmak isteyen düşmanlar vardır. ABD aslından varoluşunun başından beri kendisinin önüne konan engellerden, yok olmasını görmek isteyen korkunç düşmanlardan dem vurmaktadır. Bu yüzden savaş kaçınılmazdır hatta bir gerekliliktir. Amerika bir savaş sonucu ortaya çıkmış, savaş sonucu birleşmiş, bir ulus meydana getirmiş, savaş yoluyla genişlemiş ve şimdi de küresel hakimiyetini savaş yolu ile elde etmektedir. Bu durumda ekonomisi savaş ekonomisine dayanmaktadır. Bilim ve teknolojisi de askeri mekaniği ile köklü bir ilişki içerisindedir. Savaş imge ve metaforları Amerikan toplum ve kültürünün her alanına en başta filmler olmak üzere, televizyon programları, video oyunları, moda, oyuncaklar, toplumsal programlar ve siyasi söylem ile nüfuz etmektedir. Film endüstrisi ve Amerikan televizyonu rutin bir biçimde ABD'nin dünya meselelerinin hayırsever gücü olduğunu ve dünyanın dört bir yanında askeri gücünü kullanmasının insanlık için olumlu sonuçlar doğuracağını söylemektedir.

Son elli yılda gitgide artan endişe sinemanın tarih ve hafıza üretimindeki etkin rolüdür. Daha net ifade etmek gerekirse özellikle 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'nin stratejik tarihinin, ülkenin bir anlamda hem milli hem de stratejik kimliğini

oluşturan bir hayal ve görüntü evreni meydana getirerek, gerçek tarihini derinleştiren sinema sektörünün yani Hollywood'un tarihi olduğunu belirtmek gerekmektedir. Seçkin halk olma, haklı savaş sürdürme duyguları sinemanın simgeleştirme gücü sayesinde bu tarih içinde birleşmektedir. 1996-2006 yılları arasında eğlence sektöründen sorumlu CIA yetkilisi Chase Brandon, 2002 yılında yaptığı bir konuşmada *"Bu ulus görüntü odaklı. İnandığımız birçok şey oturma odalarımızdaki küçük ekrandan ya da sinema salonlarındaki büyük ekrandan gelmektedir."* şeklindeki açıklamasıyla Amerikan halkının görsel enformasyon dışındakilere çok fazla itibar etmediğini ifade etmiştir. (Jenkins, 2012: 113)

Amerikan sineması ve televizyonu hiç ara vermeden yeni tehditleri sahneye aktarmaya ve Amerikan stratejisinin yüceltildiği alternatif bir evren geliştirmeye devam edecektir. ABD'nin tehdit algısı, siyasi ve dini düşsellik ile ideolojik, politik ve aynı zamanda şeytanca olan rakiplerinin tehditleri arasında süregelen anlayıştan kaynaklanmaktadır. Tehdit üretimi ve bunun sinema ve televizyon tarafından görüntüye aktarılması sadece dış düşmanı içermemekte, süreç aynı zamanda ABD'nin stratejik güvenliğinin içerideki ayağını da kapsamaktadır. İki kurumun da küresel etkinliği göz önüne alındığında Amerikalıların olduğu kadar dünyanın da ABD'yi bunların oluşturduğu görüntüler düzeyinde ve onun kriterleri ile algıladıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Varoluşunu düşmana dayandıran Amerika Birleşik Devletleri'nin soğuk savaş sonrasında ısındığı yeni düşman İslam, 11 Eylül sonrasında net bir biçimde etiketlenmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrası Pentagon'u büyük stüdyo temsilcileri, oyuncu sendikası başkanları, önemli yapımcı ve yönetmenleri ile bir araya getiren toplantıda yönetim, terörizme karşı başlatılan savaşın hakim olduğu Amerikan dış politikasına Hollywood yapımlarının destek olmasını istemiştir. Bu toplantı konusunda basının aktardığı; özellikle kendilerini savunma ve bu tip saldırıları önleme bağlamında yeni felaket senaryoları istenmiş olduğudur. Bu işbirliğinin halen devam ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Beyaz Saray danışmanlarıyla yine Hollywood stüdyo yöneticileri arasında terörizmle mücadelede doğru ideolojik mesajın sadece Amerikalılara değil tüm dünyaya aktarılması üzerine birçok toplantı gerçekleştirilmiştir.

Hollywood'un ideolojik bağlamdaki rolünü herhalde bundan daha iyi anlatacak bir şey olamaz. Ancak daha da önemlisi Pentagon Hollywood yapımcılarından ve yönetmenlerinden, 'terörizme karşı başlatılmış savaşı' aktarırken adeta Huntington'ın 'medeniyetler çatışması' tezinin ünlü şemasını takip etmelerini istemektedir. 11 Eylül itibariyle ABD liderliğinde terörizme karşı açılan savaşta oryantalist bakış açısının ne denli etkin olduğu çok net görülebilmektedir. Tartışma medeniyet ve barbarlık arasında geçmekte ve ABD elbette medeniyeti, İslam dini de Amerikan değerlerinin karşısındaki barbar kültürleri temsil etmektedir.

Doğu'yla Batı'nın birbirinden farklı olduğunu vurgulamak için kullanılan başlıca yollardan birisi, coğrafi olarak birbirinden farklı iki alan yaratıp, Doğu ve Batı'yı tanımlayan ve betimleyen bir anlamlar dünyası oluşturmaktır. Edward Said'in 1970 yılında yayınlanan "Orientalism" adlı kitabında Oryantalizmin, Doğu'nun yönetilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak gözetim altında tutulması için Batı tarafından kurgulanan, düşünce ve araştırma alanında temsil edilen bir stratejiler bütünü olduğunu belirtmektedir. Özenle üzerinde durulması gereken nokta, Oryantalist stratejinin hareket noktasını belirleyenin, temelde, kendi fark ve üstünlükleri üzerine kuracağı bir 'öteki' yaratmak ile mümkün olabileceği gerçeğidir. Oryantalizmin söylemi, ben ve öteki arasındaki diyalektik ilişkiyi, en temel tekniği olan 'ikili karşıtlıklarla' kurmaktadır. Medeniyet, ilerleme, akılcılık ve çağdaşlık, Batı'nın kurucu öğeleriyken, Doğu'ya bırakılan sadece geçmişte kalmış güçlü bir uygarlığın kalıntıları olmuştur halen de ağırlıklı olarak bu şekilde değerlendirilmektedir. Batı, Doğu'yu ötekileştirmek suretiyle, başka bir deyişle, kendisinin tamamen zıddı olan bir Doğu icat ederek kendisini tanımlamaktadır. Bu ötekileştirme işlemiyle, kendisinde olan iyi şeylerin Doğu'da olmadığını ve kendisinde olmayan kötü şeylerin hepsinin Doğu'da var olduğunu iddia etmektedir. Said'e göre, Oryantalizm batının eylemlerini haklı çıkarmaya hizmet eden bir doğu temsili yaratmıştır. Bu sinemaya uyarlandığında Hollywood filmlerindeki örneğin Arap temsillerinin, ABD'nin sürdürdüğü dünya polisliği rolü ve bu statükoyu korumaya yönelik olduğu rahatça görülebilmektedir. Doğu sürekli olarak kendinden kurtarılması gereken ve ancak batılının elinde bir değere sahip olabilecek bir bölge, doğulular da son derece barbar yaratıklar olarak

yansıtılmaktadır. İslamiyet'in toplumsal standartları Amerikalı seyirciye sürekli olarak barbar, geri kafalı, medeniyetten uzak tasvirlerle verilmekte, hikayede hiçbir önem taşımasa da her fırsatta İslamiyet'i öteki olarak gösteren küçük ayrıntılara yer ayrılmaktadır. Bu bağlamda önyargı oluşturmaya yarayan yüzlerce film ve onlarca televizyon dizisi ele alındığında bu konu çerçevesinde büyük bir laboratuvara sahip olduğumuz açıktır.

Amerikan sineması ve televizyonunda müslümanlar çok nadir sıradan işleri ve merakları olan kişiler olarak yansıtılmaktadır. Amerikalıların üstünlüklerini onaylatmadaki yapılanma için müslümanların (ve geçmişte diğer 'öteki'lerin) beyazperdedeki ve ekrandaki farklı ve daha alt seviyedeki sunumu çok önemli bir görev üstlenmektedir. 11 Eylül öncesinde de sonrasında da Müslüman kötü adamlar çok sık bir biçimde Amerikan yapımlarında kendini göstermektedir. Özellikle Araplar için perdeye ya da ekrana yansıtılan dört temel mitten bahsetmek gerekirse bunlar; korkunç zenginlikleri, barbarlıkları, özellikle beyaz kadınlar söz konusu olduğundaki sekso-manyaklıkları ve de teröristlikleri şeklinde özetlenebilmektedir. 11 Eylül sonrasında terörist eylemler 'İslami' ya da 'İslami terörizm' sıfatlarıyla nitelendirilmekte ve bunlar hem 11 Eylül'ü tanımlamak hem de açıklamak için kullanılmaktadır. Böylece Amerika'nın başına gelen en büyük kötülük, İslamiyet ile ilişkilendirilmenin ötesinde özdeşleştirilmektedir. Başkan Reagan döneminden başlayarak sağlam temellere oturtulan terörizm ve İslam bağlantısı 11 Eylül saldırıları ile birlikte çok endişe verici bir noktaya gelmiştir ve Amerikan sineması ve televizyonunun küresel etkisiyle bu ilişki dünya genelinde onaylatılmaktadır. Neredeyse tüm filmlerde İslam dini kötü adamların öncelikli motivasyonu olarak vurgulanmakta ve bu sayede artan İslam karşıtlığı ABD'nin dış siyasetinde kendisine büyük bir serbestlik kazandırmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin ötekileştirme politikası bu açıdan bakıldığında son derece elverişli bir araç haline gelmiştir. Terörle mücadele adı altında iyiler ve kötülerin karşı karşıya kalındığı belirtilerek, halka sürekli iyilerin kötüleri alt edebilmesi için onların kuralları ile oynanmasının gerekli olduğu söylenmektedir. 11 Eylül terör saldırılarından sonra Afganistan ve Irak işgallerini de tüm dünyaya kendi bakış açısı ile

yorumlatma çabası içindeki ABD'ye büyük destek veren yine sinemasıyla televizyonu olmuştur.

11 Eylül sonrası Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kullanımı yaygınlaşmış olan İslamofobi terimine 2001 tarihinden önce ülkedeki kaynaklarda rastlamak çok olası değildir. Terim ilk kez 1990'ların sonlarına doğru İngiltere'de kullanılmıştır. Runnymede Vakfının 1997 yılında etnik ve ırksal çeşitlilik üzerine "İslamofobi: Hepimizin Mücadelesi" başlığı ile yayınlanan ve ağırlıklı olarak Salman Rüşdi meselesi (1989) ve Körfez Savaşları (1990-91) sonrasında büyüyen İslam karşıtlığını mercek altına alan rapor bu bağlamda önemli kaynaklardan biridir. İslamofobi günümüzde birçok tarihçinin ve sosyoloğun analizleri doğrultusunda İslam'ın ve Müslümanların 'öteki' olarak değerlendirildiği, bununla kalmayıp Müslümanların ve İslam dininin olumsuz değerlendirmelerini destekleyen ve sürdüren bir ideoloji olarak açıklanmaktadır. 11 Eylül sonrası Amerikan sineması ve televizyonunda 'öteki'ne karşı duyulan korkuyu dünya nüfusunu ortadan biz ve onlar diye iki ayrı kampa ayıran kuvvet olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Amerikan sineması ve televizyonunun milyonlarca insanın hayatını etkileyen bir konunun tüm dünyanın manipülasyonu açısından gücünü açıklarken belki de ünlü Antik Yunan filozofu Platon'dan yardım almak gerekmektedir: *"Hikayeleri anlatanlar aynı zamanda toplumu da yönetirler"* (Shaheen, 2001: 5) İslamiyet ve Müslümanlar üzerine hikayeleri özellikle 11 Eylül'den sonra Amerikan sineması ve televizyonu yazmakta bu bağlamda da kontrolü ellerinde tutmaktadır.

1. BÖLÜM

AMERİKAN SİNEMASINDA ÖTEKİ ve İSLAMİYET ALGISI

1. BÖLÜM

AMERİKAN SİNEMASINDA ÖTEKİ ve İSLAMİYET ALGISI

1.1. AMERİKAN SİNEMASINDA KUTSALİYET OLGUSU ve BİÇİMLENDİRMELERİ

1.1.1 Milli Kader Manifestosu (Manifest Destiny)[3]

Amerikan kimliği kıtanın keşfinden bu yana 'seçilmiş halk'ının kaderinin dünyaya rehberlik edip bütün insanları aydınlatarak kurtuluşa erdirmek olduğu fikri üzerine inşa edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri tarihinde yer alan ve günümüzde de 'Amerikan tarzı' davranışları etkileyen, Amerikalıların seçilmiş ve kutsanmış bir halk olduğu, dolayısıyla Tanrı tarafından vahşi ve ilkel milletlere medeniyet modeli oluşturmakla görevlendirildiğini iddia eden düşünceye "Manifest Destiny / Belirlenmiş Kader" adı verilmektedir.[4] Seçilmişlik inanışı ile beslenen ve Amerikalıların askeri, kültürel ve ekonomik yönden yayılmaya hak kazandığını öne süren bu teori gerçekte Tevrat öğretisinde yer alan seçilmiş halk inanışının yeni bir yorumu olarak görülebilmektedir.

Hristiyan bakış açısı insanoğlunu günahkar ve yaratıcımızdan yani Tanrı'dan ayrı düşmüş uzaklaşmış olarak görmektedir ve bu yabancılaşma bizleri kaçınılmaz suretle Tanrı'nın sonsuz gazabı ile karşı karşıya bırakacaktır. Hristiyanlıkta kefaret olgusu, İsa'nın biz günahkarlar için kendini feda edip günahlarımızın bedelini ödemesi, bu bağlamda adaletin yerine gelmesi ve günahkarları Tanrı ile uzlaştırıp barıştırması yani merhametin sağlanması ile açıklanmaktadır. Amerikan filmlerinin çoğunun hikayesinde baş karakterin belirli bir amacın peşinden gitmesi ve bunu yaparken de kendisi ve dünya hakkında öğrendikleri yoluyla kefaretini ödemesi anlatılmaktadır.

---

[3] Terim ilk olarak kardeşi ile birlikte Amerikan tarihinin en önemli siyasi dergilerinden biri sayılan The United States and Democratic View'in kurucusu John L. O'Sullivan tarafından derginin 1839 Kasım sayısında yayımladığı "The Great Nation of Futurity" adlı makalesinde kullanılmıştır. https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/osulliva.htm [9.Haziran.2016]

[4] Manifest Destiny / Milli Kader Manifestosu terimi ABD'nin 19.yüzyılda bir kıyıdan diğer kıyıya genişlemenin kaderinde yazılı olduğunun altını çizen dönemin geçerli tutumu için kullanılmaktadır. Bu tutum özellikle batılı yerleşimcileri, Amerikan yerlilerine uygulanan politikayı ve Meksika'ya açılan savaşı ateşlemiştir. http://www.history.com/topics/manifest-destiny [9.Haziran.2016]

Birçoklarına göre, Hollywood ve Amerikan televizyonu Mesih inancını sıklıkla kullanarak ABD'nin kolonileşmesine, dünyayı kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmesi ve yatırım yapmasına dini bir anlam yüklemekten çekinmemektedir. Konuya güçlü bir milliyetçiliğin yanı sıra teolojik açıdan da bakmamızı gerekli kılan en önemli unsur sıkça başvurulan, sadece kendi insanlarını değil tüm dünyayı kurtaran kahramanlara sıkça İsa'nın yansıtılmasıdır.

19. Yüzyılda geliştirilen bu manifesto o dönemde ABD'nin, Meksika, Küba ve Filipinler´e karşı giriştiği müdahale ve işgallere bir nevi 'Mesihi' meşruiyet kazandırmıştır. Bu felsefenin arka planındaki Eski Ahit'ten en fazla etkilenmiş olanlar Protestanlık mezhebinden köktendinci Püritenlerdir. Martin Luther'in 'Evanjelik Kilise Hareketi' adını verdiği Protestanlık inancı çok çalışmaya, tutumluluğa ve dünyevi çabalarda başarıya büyük önem veren ahlak anlayışıyla Avrupa'da kapitalizmin ilk aşamalarına ivme kazandıran önemli etkenlerden sayılmaktadır. Günümüz Evanjelist Hristiyanlığın kurucuları ve yayıcıları olan Protestanlar ABD'de genellikle Metodist, Babtist ve Presbiteryan kilisesi etrafında toplanmaktadır. WASP; ABD'de yaşayan beyaz ırktan olan Anglo Saksonların Protestan mezhebine mensup olanlarına verilen isimdir. Terim daha çok toplumun geneline göre refah ve kültür seviyesi standartların üzerinde olan bir kesime hitap etmekte kullanılmaktadır. Toplumsal yaşam ve de yönetimdeki ağırlıklarını anlatmak için ilk zenci başkan Barack Obama (ki kendisi de Protestan'dır) ve Katolik John F. Kennedy dışında bütün ABD başkanlarının WASP olduğunu söylemek yeterli olacaktır. Buradan bakıldığında WASP kültürünün ABD'nin ana kültür omurgası olduğu görülebilmektedir.

1.1.2 Özgür Dünyanın Lideri Olarak Amerikan Başkanı Tasarımı

Amerikalıların ve de oluşturdukları kurumların özel erdemlerine, bu yeni ülkenin, Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni bir batı imajı oluşturma misyonuna ve de en önemlisi bu hayati görev için belirlenmiş bir kadere sahip olduklarına duyulan inanç, belirlenmiş kader manifestonun öne çıkan temaları olmakla birlikte, tüm bunlar aslında

bir bakıma eski dünyanın kefaretini ödeyip yeni bir cennet yaratmadaki azmi özetlemektedir.

Bu inanç doğrultusunda ABD'de devlet kurumlarının yöntemleri ve çalışmaları ta en başından Amerikan kaderinin tamamlanması amacına göre yapılandırılmıştır. Sinemasal açıdan değerlendirildiğinde de ilahi kaderin bu dünyada insan gayretiyle yayıldığına inanan Protestan ve pragmatik anlayışa Hollywood'da her daim rastlanabilmektedir.

Hollywood her zaman ABD başkanlarını, Amerikan değerlerinin ve ABD'nin daha başlangıcından itibaren belirlenmiş kaderinin adeta kutsal bir sembolü olarak ortaya koymakta, başka bir deyişle Amerikan ulusunun ruhu ile özdeşleştirmektedir. Tam da bu noktada süper kahramanlara değinmek gerekmektedir. Süper kahraman hikayeleri sanatsal bağlamda ilk olarak 1800'lerde, sonrasında da 1930'larda popüler olan Amerikan çizgi romanında ifadesini bulmuştur. Bu hikayeler, ABD gibi kısa ancak tartışmalı ve karmaşık bir tarihe sahip olan bir ülkeye çekici gelmesi çok anlaşılır olan, belirgin bir idealizm içeren ve efsanevilik temsilini üstlenen benzersiz bir Amerikan fenomeni olarak değerlendirilmelidir. Bunlar Amerikan değerlerinin, kültür ve politikalarının somut sesi olmakta ve bunlara çok sağlam bir destek sağlamaktadır. Sonuç olarak süper kahraman film ve dizileri özellikle ulusal felaket ve kriz dönemlerinde toplumda olan bitenin, değişenlerin sağlam bir göstergesi olarak incelenmelidir. Süper kahramanlar ta en başından Amerikan ideallerini ve tüm korkularını yansıtmak ve bunun ötesinde şekillendirmek için kullanılmıştır. Her ne kadar gerçekdışı olsa da Amerikan hayal gücünün hizmetindeki bu popüler ikonlar, idealize edilmiş hayali bir evrende bu arzuları doyuma ulaştırabilmekte ve ABD'nin tüm düşmanlarını bozguna uğratabilmektedirler.

Sadece ABD'de değil tüm dünyada büyük ilgi görmüş olan Wolfgang Petersen'in yönettiği *Air Force One / Hava Kuvvetleri-Bir (1997)* filmi genel anlamda alıştığımız biçimde kahraman ve kötü adam arasındaki mücadeleyi konu alan bir aksiyon filmi olarak değerlendirilse de, aynı zamanda güç ve demokrasi üzerine bir duruş sergilemektedir. Film küresel meselelerde 'kahraman' teorisini desteklerken,

ülkenin kaderinin baskıcı ve tutucu yönetimlere karşı mücadele eden üstün nitelikli başkanlara bağlı olduğu fikrini sağlamlaştırmayı hedeflemektedir. Amerikan popüler kültürünün süper kahramanlara olan düşkünlüğünün ötesinde, ülkenin başının süper kahramanlar gibi davranabileceği duygusu, dünyada süper güç olarak bilinen ülke için son derece rasyonel bir paralellik oluşturmakta ayrıca özgür dünyanın başkanı olarak özellikle son dönemde sıkça duyduğumuz terimin de temelini atmaktadır.

Filmde ünlü oyuncu Harrison Ford'un canlandırdığı Amerikan başkanı, Rusya seyahati esnasında yaptığı konuşmada artık teröristlerle hükümetin hiçbir şekilde pazarlık yapmayacağını ifade etmiştir. Filmde başkan yardımcısının ünlü oyuncu Glenn Close tarafından canlandırılması, Madeleine Albright'ın Dışişleri Bakanı olarak atandığı yıla denk gelmektedir. Ülke tarihinde bu denli güçlü ve önemli bir karar merciine ilk kez bir kadının getirildiği bu önemli gelişme Hollywood'un da gözünden kaçmamıştır. Rusya gezisi dönüşünde dünyanın en güvenli uçağı olarak bilinen başkanlık uçağı Rus teröristler tarafından kaçırılmıştır. Başkanın tüm ailesi ve bazı üst düzey hükümet yetkilileri bu uçaktadır ve teröristler, eğer başkan istediklerini yapmazsa herkesi öldüreceklerini açıklamıştır. En önemli amaçları hapishanedeki liderlerinin serbest bırakılması olan teröristlerin bilmedikleri tek şey Amerikan Başkan'ının Vietnam gazisi kahraman bir asker olduğu gerçeğidir.

Tüm dünyanın rüyalarını tekeli altına almayı hedeflemiş, bunu da uzun süre boyunca özellikle Hollywood sayesinde başarmış, hala da tüm gücüyle buna tutunmaya çalışan ülkenin başkanı, bu rüyanın etkinliğinin güvencesi olması beklenen bir numaralı kahraman olarak sunulmaktadır. *Air Force One / Hava Kuvvetleri-Bir (1997)* filmi özgür dünyanın lideri olarak tanımlanan Amerikan Başkanını çok güçlü ve kararlı bir teröristin karşısına çıkarmış ancak mücadeleyi kazanan elbette Amerikalı kahraman olmuştur.

Vatanseverlik temasıyla bezenmiş buna benzer birçok film, ABD'nin diğer ulusların işlerine karışmasını perdeye taşımakta ancak bunlarda sorgulanan tek şey dünyanın süper gücünün, gücünü yeterince sık ve etkin kullanmadığı olmaktadır. Hemen hemen her defasında doğu demokrasilerinin ne kadar gelişmemiş, kırılgan ve

ABD'nin iyi niyetine ne denli muhtaç olduklarının altı çizilmekte ve ABD gibi olmanın, onun değer ve ideallerini savunmanın mutlak gerekliliği vurgulanmaktadır.

Aynı ideoloji çerçevesinde üretilen yüzlerce Hollywood yapımından biri olan ve gişede büyük başarı kazanan yönetmenliğini Roland Emmerich'in yaptığı *Independence Day / Kurtuluş Günü* (1996) filmi, dünyanın başına bir bela musallat olduğunda bütün insanlığın kurtarıcısının ABD olacağına seyirciyi ikna ederken, Amerikan değerlerinin evrenselliğinin ısrarla altını çizmiş, bunu yaparken de esprili yaklaşımını elden bırakmamıştır. Eski B sınıfı filmlerinde olduğu gibi uzaylı tehdidi; aralara etnik, cinsel veya mesleki çeşitlilik hedeflenerek seçilmiş renkli karakterle bezenmiş birçok küçük hikaye serpiştirme yoluyla ortaya konmuştur. Bu açıdan incelendiğinde filmde insan ırkını sadece WASP'lar temsil etmemektedir. Siyahlar, Museviler, Araplar gibi örneklerle etnik ve dini farklılıklar ortaya konmuş, aynı şekilde egzotik dansçılar, eşcinseller, sevimli çocuklar, generaller, ağzı sıkı sekreterler gibi sonsuz bir toplumsal çeşitlilik amaçlanmıştır. Filmde tiplemenin ötesine geçilmemiş ve bu yöntem sayesinde karakterlerin tümü izleyiciler için net bir şeklide etiketlenmiştir. Bu etiketleme Hollywood'da çekilen tüm filmlerde gözlenebilmekte ve tüm Amerikalı ve uluslararası seyirciye ısrarla benimsetilmektedir. Film bunun dışında tüm dünyanın liderliğini üstlenmiş olan ABD'ye karşı hepimizi müthiş bir minnettarlık ve şükran duygusu ile bırakmayı hedeflemiştir. Dünya üzerindeki herkes ABD'nin hepimiz adına başarılı olması için bizzat Amerikan başkanı tarafından okunmaya başlanan bir duada birleşmiş ve kahraman Amerikalılar sayesinde de dünyamız büyük bir felaketten kurtulmuştur.

Filmde Hava Kuvvetleri'nin kahramanlaştırılışı Eski Ahit'ten alınmış ayet ve ifadelerle güçlendirilmiştir. Büyük şehirlerin 'gökten düşmüş ateş' tarafından yok edilmesinde adeta Sodom ve Gomor'un kaderine gönderme yapılmakta, yine aynı şekilde Amerikan halkı bunun sonucunda İbrani halkı gibi büyük gruplar halinde çöllere sığınmaktadır. Halk kutsal kitaplarda yazan ilahi cezanın bir başka şekli olan çekirgeleri hatırlatan uzaylı yaratıklar tarafından saldırıya uğramıştır. Ana gemiye karşı kullanılan bilgisayar virüsü uzaktan modern Goliath'ı (Calut) yenmeyi sağlayan isyanı simgelemektedir. Bu virüs, hahambaşının da kendisini kutladığını gördüğümüz teknik

ekibin başındaki David tarafından yaratılmıştır. Aslında *Godzilla (1998), Day After Tomorrow / Yarından Sonra (2004), White House Down / Beyaz Saray Düştü (2013)* gibi felaket filmlerinin ünlü yönetmeni Roland Emmerich'in çektiği *Independence Day* Amerikalıların yaratıkların gemilerini yok etme yollarını dünya ordularına yayarak yeniden 'seçkin millet' statüsüne ulaşmasını sahneye koymaktadır. Bu sayede ABD insanların umutlarının saklı olduğu Kudüs gibi kurtarıcı ışıklarıyla dünyayı aydınlatmakta, film böylece ilahiyat, siyaset ve strateji arasındaki bütün sınırları karıştırarak ABD'nin diğer dünya milletleri arasındaki seçilmişliğinin hikayesini aktarmaktadır. Tüm bunlar aslında ABD'nin inanç sistemi ile politik ajandası arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır.

Amerikan bilim kurgu filmlerinde, uzaylılar teması ayrı bir önem taşımaktadır. Tanımadığımız, haklarında hiçbir şey bilmediğimiz, düşman metaforu için biçilmiş kaftan olan uzaylılarla, ABD düşmanları ile kurulan özdeşim sayesinde iyi ve kötünün temsili ülkenin istediği şekilde, onun çıkarları doğrultusunda şekil alıp netleşmektedir. *Independence Day / Kurtuluş Günü (1996)* bu bağlamda Amerikalıların 11 Eylül'e vereceği tepkiyi önceden sezmiş gibidir. Kötü uzaylı güçler Tanrı'nın evine saldırırlar, bu yaptıklarının hiçbir açıklaması yoktur. Film uzaylılara iç görü, yeti ya da duygu biçiminde bir derinlik yüklememektedir. Tek bir seçenek söz konusudur: ya onlar ya biz, ya 'iyilik' ya 'kötülük'. ABD insanlığın ete kemiğe bürünmüş en yüce hali olarak düşmana karşı savaşta tüm dünyayı kapsayacak şekilde bir ittifak oluşturmuştur ve liderliği de elbette kimseye kaptırmayacaktır. Düşmanı ve kendisini iyilik ve kötülük olarak iki cepheye ayırdığında tüm dünyanın kabul etmek zorunda kaldığı bir temsille üstünlüğünü sabitlemekte, kötülüğün karşısında duran bir güç olarak kayıtsız şartsız desteklenmesini garanti altına almayı hedeflemektedir.

ABD' nin çok uzun yıllardır dünyanın polisliğine soyunmuş olmasından ötürü hissedilen rahatsızlıklar ve sıklıkla dile getirilen 'zorba' yakıştırmaların karşısında ABD yaptığı bu polisliği meşrulaştırmak ve dünyanın onayını aldığı sanısını gerçekmiş gibi sunmak için elindeki tüm olanakları seferber etmektedir. Yarattığı düşmanlara ve onların karşısında hepimiz için göstermiş olduğu kahramanlık hikayelerine sarılmaktadır. Hollywood da bunun hedeflendiği sayısız film çekerek *Independence Day*

/ Kurtuluş Günü (1996), Armageddon (1998), War of the Worlds / Dünyalar Savaşı (2005), Guardians of the Galaxy / Galaksinin Koruyucuları (2014), Arrival / Geliş (2016) gibi tüm dünyada gişede büyük başarı kazanan yapımlarla bu misyonun devamına en büyük katkıyı sağlamaktadır. Kendini sürekli tekrar eden bunu yaparken de cazibesini Hollywood'un pırıltısına borçlu filmlerle ABD'nin dünya liderliği bağlamında ne kadar haklı gerekçeleri olduğunu, onun inandığı değerlerin tüm dünya için tartışmasız kutsal kabul edilmesi gerektiğini ve kurtuluşa Amerikalı kahramanları sayesinde ulaşacağımızı bizlere bir anlamda ezberletmektedir.

ABD bir düşman belirlediğinde asla analitik bir düşünce sistemi ile o husumetin nedenleri üzerine düşündürmemekte, tüm toplumu düşmanın hiçbir geçerli sebebi olmadan iyi niyetli ve kutsal değerlerle bezenmiş Amerikalılara barbarca saldırdığına inandırmak için tüm silahlarını kuşanmaktadır. Bu sayede de toplumun karşı taraf ile empati kurma yeteneğini sıfırlamayı ve Amerikan ya da dünya kamuoyunda oluşabilecek engellemeleri bertaraf etmeyi amaçlamaktadır. Bunun neticesinde de o düşmana karşı verilen mücadelede kullandığı yöntemler ve sonuçları ile ilişkin hesap verme ya da bedel ödeme gibi tüm sorumluluklardan sıyrılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya'nın askeri üs olan Pearl Harbor limanına yaptığı saldırı sonucu 2,400 kişi hayatını kaybetmiştir. Üstünlüğü elden bırakmadan Japonya'ya güçlü bir hava saldırısı ile karşılık vermektense, ABD yaklaşık iki yüz elli bin insanın ölümüne sebep olacak atom bombası ile iki sivil şehre birden saldırmıştır. Ne kendi kamuoyunda ne de uluslararası arenada şu güne dek resmi bir yaptırıma uğramadığı gibi kınama dahi almamıştır. Radyasyonun uzun süren etkileri ve sebep oldukları hastalıklar yüzünden saldırı sonrası ölenlerin sayısının 250 bini aşmış olduğu açıklanmıştır.[5]

Pearl Harbor'ı konu alan tüm filmlerde, bu saldırının karşılığında atom bombası kullanarak dünyanın en büyük katliamına imza atmış olmalarına değil, *Torpedo Run (1958), Tora Tora Tora (1970), In Harm's Way / Kötülük Yolları (1965) ve Pearl Harbor (2001)* gibi örneklerde görüldüğü gibi kendi vatandaşlarının

[5] Michelle Hall, 6 Ağustos 2013, By the Numbers: World War II's Atomic Bombs, CNN, http://edition.cnn.com/2013/08/06/world/asia/btn-atomic-bombs/ [15.Mayıs.2014]

trajedilerine, hatta bombayı atan pilotun yürek burkan psikolojisine odaklanılmış, atom bombasıyla öldürülen binlerce masum Japon kadın, çocuk es geçilmiştir.

1.2. Amerikan Sinemasında Öteki Algısı

ABD'de milli kader meselesi birçok sinema geleneğinin ana konusudur ve bunun ilki Vahşi Batı'dır. Amerikan kültür geleneğinin en karakteristik üretimi şüphesiz ülke tarihinin özünden yapılmış westernler olmuştur. Kısaca belirtmek gerekirse westernler Amerikan kültürünün en popüler, en etkin ve her yere nüfuz eden türüdür. Bu hikaye Amerikan milli kimliğinin temel taşlarından birini temsil etmesi isteğiyle sinemaya aktarılmıştır ve bu bağlamda westernleri ABD'yi tanımlayan mit olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Batı Amerika'nın fethi zihniyeti; milli ortaklık inşasıyla, toplumu ve kurallarını tehdit eden her şeye karşı silahlı güç kullanımının meşrutiyetiyle özetlenmiştir. İlk yerleşimcilerin taşıdığı yeni dünya ruhunun ışığında devletten olabildiğince bağımsız bireycilik, girişimcilik ve kanun tanımayan kahramanlarla kendi adaletini sağlayanlar, Amerikalıların kalbinde ve de westernlerde sağlam bir yer edinmiştir. Tipik bir western filmi vahşilerle mücadele eden, vahşi bir dünyaya göğüs geren, daha da önemlisi kurulacak medeniyet için savaş veren kahraman beyaz adam imajını pekiştirmektedir.

Amerikalıların bakış açısı ile; Kızılderililer topraklarına medeniyeti getiren beyaz adamın tüm çabalarına karşı çıkmış ve onu her fırsatta alçakça tuzağa düşürmüş, kadınını kaçırmış, büyük bir vahşet sergilemiştir. Daha da ileri gidersek Kızılderililerin eline düşenler büyük işkencelere maruz kalmış ve yamyamlık gibi korkunç barbarlıklara zorlanmışlardır. Bu şekilde aktarılan savaş hikayeleri Kızılderilileri bu coğrafyanın saldırgan vahşileri, Amerikalıları da o yaban topraklarda aslında kendilerini savunmak, birçok insanın yeni dünya rüyasını canlı tutmak hatta tüm medeniyeti korumak gibi ulvi misyonlar yüklenmiş beyazlar olarak tanımlamaktadır. Sınır bölgelerinde yaşayan beyazlar, eylemlerinin savunma ağırlıklı olduğunun vurgulanması amaçlanarak film karelerinde hep Kızılderili vahşilerden daha az sayıda, bir avuç kişi olarak

yansıtılmaktadır. Ayrıca bu kadar az sayıda olmalarına rağmen Kızılderililere verdirdikleri kayıplar, Amerika'nın adaleti sağladığını, misyonlarının ne denli haklı olduğunu ve adeta doğuştan gelen üstünlüklerini ispatlamaktadır. Bu durum aynı zamanda ABD'nin 'Öteki'nin karşısındaki bir nevi üstün kaderini gözler önüne sermektedir. Korkunç eylemlerine karşılık olarak Amerikalıların bu vahşi Kızılderilileri öldürmesi Amerikan kültüründe gurur ve mutluluğa sebep olmuş adeta bir kutlamaya dönüşmüştür.

Bu durumun günümüzde o günlerden çok farklı algılandığını düşünmek en hafif tabiriyle saflık olur. Reagan Amerikası'nın çok popüler yapımlarından *Iron Eagle / Demir Kartal (1986)* filminin yapımcısı, Arapları bombalayan Amerikan gencinin sahnesiyle ilgili olarak *"Bu bana John Wayne westernlerini hatırlattı"* demiştir (Shaheen, 1997: 24). Yine Amerikan seyircisinin çok sevdiği komedi serilerinden, bu kez bir körfez savaşı parodisi olarak kurgulanmış olan *Hot Shots Part Deux / Sıkı Atışlar 2 (1994)* filminde, Irak saldırısına hazırlanan Amerikalı askerlerin diyaloglarının birinde bir asker uyarısını yaparken *"Düşman Kızılderililer saldırıya hazır."* diye bağırmaktadır. Buradan da anlaşılabileceği üzere ABD'nin ilk 'Öteki'si Kızılderililer olmuştur ve hala da bu bağlamda önemli bir metafor olarak kullanılmaktadır.

ABD Kızılderililere karşı yürütülen acımasız politikaların tümünü, onların beyaz adama karşı gösterdikleri vahşi tutuma dayandırmıştır. Ancak bu vahşi tutumun beyaz adamın yerlilerin topraklarını işgal edip el koyması ve topunu birden katletmeye başlaması ile doğrudan ilişkisi görmezden gelinmeye bugün bile devam edilmektedir. Kendi başlattığı vahşet ile onların karşılık verdiği vahşeti eşit bir mesafeyle değerlendirmemesi çok açık ve net bir biçimde beyaz Hristiyan adamın 'Öteki'den üstün yaratılmış olduğu koşuluna dayanmaktadır. Böyle bakıldığında, bu kutsal topraklarda kendilerine bahşedilen o kutsal kaderi gerçekleştirmek için Kızılderililerle girilen mücadelenin meşruiyeti seyirciye anlatılmakta, onların buna karşılık vermesi ise medeniyetten uzak bu vahşilerin yok edilmesinin ne kadar haklı sebeplere dayandığının göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkarılmaktadır.

Amerikan sinema tarihinin en önemli yönetmenlerinden John Ford' da dahil olmak üzere Kızılderilileri beyaz perdeye bu bağlamda yansıtan sayısız filme imza atılmıştır.[6] Ford'un 1939 yapımı *Stagecoach / Cehennem Dönüşü* filmi de diğer westernlerden farksız son derece basit ve önyargılı bir görüş ortaya koymaktadır. Filmde Apaçiler katliamcılar olarak sunulurken topraklarının beyaz adam tarafından işgal edilmiş olduğundan asla bahsedilmemektedir. Yönetmenin bundan yaklaşık yirmi yıl sonra çektiği, John Wayne ile en büyük işbirliği olarak nitelendirebileceğimiz 1956 yapımı *The Searchers / Çöl Aslanı (1956)* filminde bile bu bağlamda bir değişikliğe rastlanmamaktadır. Bu büyük yönetmenin sadece son filmi *Cheyenne Autumn / Baharda Hücum (1964)* da yerlilere karşı biraz daha insancıl bir bakış açısından söz edilmektedir.

Hollywwod filmlerindeki Amerikan yerlileri 1930'lardan sonra sadece vahşiler olarak değil zaman zaman aynı *Lone Ranger / Maskeli Süvari* serilerindeki kahramanın yanında yer alan Tonto gibi asil, becerikli ve cesur yabaniler olarak perdeye yansıtılmıştır. Bu noktada önemli bir ayrıntı yerli kabilelerin hiçbirinin dilinde bir anlam taşımayan 'Tonto' sözcüğünün İspanyolcada aptal anlamına geliyor olmasıdır.

1950 yapımı Delmer Daves'in yönettiği, başrolünde James Stewart'ın oynadığı *Broken Arrow / Kanlı Ok* filminin önemi, Kızılderilileri öldürülmesi gereken vahşi hayvanlardan ziyade insan olarak gösteren ilk filmlerden biri olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda başarılı sayılabilecek bu yapımda başkahraman Tom Jeffords'ın Apaçi annelerinin ölen çocukları için ağladıklarını daha önce hiç düşünmediğini söylemesi, Kızılderililerin ne kadar ötekileştirildiğinin ortaya konması açısından önemlidir.

1.2.1 Beyaz Anglosakson Protestan (Wasp) ve Diğerleri

Kendini gerçekleştirebilmek ve evrenselliğini ispatlayabilmek için batı daima bir düşmana gereksinim duymakta, politik ajandasına uygun gördüğü coğrafyalarda

---

[6] http://www.imdb.com/list/ls051626178/ [8.Ocak.2016] 1960-2013 yılları arası çekilen western film sayısı 1000 olarak gösterilmiştir.

belirlediği bu düşmanı 'Öteki', kendini de onun karşıtlığı olarak kurgulamaktadır. Nitekim düşman olarak tanımladığı bir 'Öteki'den mahrum kaldığı anda içerisinin kimliği bütün anlamını yitirecek ve dağılacaktır. 'Öteki' kavramının önemi insanların kendilerinin ne olduğunu tanımlarken öncelikle ne olmadıklarını bilmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yaklaşım özellikle Amerikan filmlerinde de seyirciyi kahramanın yanında yer alması ve onun tarafını tutmasını sağlamak için kullanılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde din esaslarına dayalı bir yönetimden bahsedilemese de Protestanlık, ABD'nin siyasi konumlanması ve düşmanlarını tanımlaması bağlamında son derece etkin bir rol oynadığı düşünülmektedir. Tüm insanların eşit ve Tanrı tarafından devrolmaz haklar ile bahşedilmiş olduğu duygusunun hakim olduğu bu inancın sömürgecilik ve misyonerlik gibi eylemlerdeki rolünün çok dikkatli bir biçimde analiz edilmesi gerekmektedir. Bu yapılmadan batının ve ABD' nin özellikle düşman tanımlamasının anlaşılması mümkün olmayacaktır.

Dini bağnazlığın, genelde ülkedeki demokratik kurumlara güvenin azaldığı zamanlarda ulusun gündelik hayatında kendini gösterdiği ve bunu da azınlıkların inanç sistemlerinin Amerikan devletine aidiyetini ve sadakatini sorgulayarak yaptığı görülmektedir. Dini azınlıkların, Amerikan toplumuna daha da önemlisi değerlerine bir iç tehdit oluşturan yabancılar ve toplumun dışlanmışları olarak resmedildiğine rastlanmaktadır. ABD tarihinde bağnazlık ve önyargı etnik ve dini azınlıkların kontrol altında tutulmasında ve ulusal bir birliktelik, milli bir kimlik oluşturulmasında çok önemli bir rol oynadığı ve oynamaya devam ettiği düşünülmektedir. Buna ilaveten ulusal birliğini ortak bir düşman üzerinden tanımlama geleneğine sahip olan ABD'nin dini azınlıklardan toplum dışı gruplar yaratmasının, siyasi ve sosyal istikrarsızlıkların ve toplumdaki hoşnutsuzluğun gerçek kaynağını maskeleme amacına hizmet ettiği düşünülmektedir.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nde de kutsal kabul edilmiş olan ve kapitalizm için ana lokomotif görevi gören 'Bireycilik', Amerikan Rüyası gibi geniş bir ideolojik anlayışın sembolik kilit sözcüğü olmuştur. Amerikalılığın, bireycilik ve

özellikle köktendinci Protestanlık biçimine bürünmüş Hristiyanlık anlamına geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yüceliğin ABD ile alenen özdeşleştirildiği ve bir bakıma ABD'nin dini haline gelmiş olduğu ifade edilmektedir. Özellikle ABD ile ilgili gözlemleri ile tanınan ünlü Fransız düşünür ve tarihçi Alexis de Tocqueville'in de daha 1800'lerin ortalarında belirttiği gibi, Amerikan toprağına ayak basmak o yaşam biçimi (dini) ne girmek anlamına gelmektedir ve bu durum günümüzde de geçerliliğini korumaktadır (Baudrillard, 1986: 92). Bu noktada üzerinde durulması gereken şey bu anlayışın, Amerikan çıkarlarına ve ihtiyaçlarına dünyayı uydurma isteği ve de bu konudaki haklılığı bağlamında Amerikan efsanesiyle olan ilişkisidir.

ABD'de, sinemasının ortaya çıkmasından önce var olan ilk tarih görüntüleri, Hristiyan ideolojisinin damgasını taşımaktadır, ama tabi bunun, tahmin edileceği gibi, Protestan Hristiyan ideolojisinin damgası olduğu düşünülmektedir. ABD'de yazılmış ilk tarih kitaplarında, örneğin, 1823'te yayımlanan "Massachussets Anonimi"de İspanyol Amerikası'yla karşılaştırıldığında Protestan Amerika'nın üstünlüğü vurgulanmaktadır. İspanyol Amerikası'nın gelişimin gecikmesi, kitaba göre, ruhban sınıfının batıl inançları ve cahilliğinden kaynaklanmaktadır. Protestan Kuzey'in Katolik Peru üzerindeki üstünlüğünün kanıtı, Philadelphia'nın, kendisinden 150 yıl önce kurulmuş olan Lima'nin iki katı nüfusa sahip olmasıdır. Kitabın yazarı daha o zamandan, ABD'nin 1960'ta 460 milyon civarı bir nüfusa sahip olacağını hesaplamakta, ABD'nin pek yakında, Yankilerin alınlarının teriyle kurdukları bir cennet olacağını iddia etmektedir. Görüldüğü gibi tarih ve mitos o zamanlar bile bağdaştırılmaktadır; İspanya ve Katoliklik, ilkelliği ve kötülüğü temsil etmektedir (Ferro, 1995: 194-95). Bu İspanyol dolayısıyla da Katolik karşıtı geleneğin karşımıza çıktığı filmlerden en ünlüsü yönetmenliğini Michael Kurtiz'in yaptığı *The Sea Hawk (1940)* filmidir. Kraliçe Elizabeth döneminde geçen hikaye Anglosaksonları sevimli ve açık fikirli gösterirken, İspanyolları gaddar, yobaz ve beceriksiz olarak sunmaktadır.

Amerika İç Savaşı yaklaşırken 1855'te, ilk yerleşimcilerin ülkenin sahibi olduğu fikrinin ve büyük oranda Katolikliğe ve o bağlamda da yeni gelen Katolik göçmenlere karşı olanların alevlendirdiği milli birliktelik ve Amerikalı olma hislerinin hakim olduğu siyasi bir ortam söz konusudur. Katoliklik, kurumsal hiyerarşisi ile

yabancı ve 'Amerikalı olmayan' (un-American) olarak görülmüştür. Aynı zamanda toleranssız ve bireysel özgürlüklere karşı olarak değerlendirilmiştir. İyilik ve kötülük temsilinde kendisini her daim iyiliğin, düşmanını da kötülüğün temsilcisi ilan eden ABD'nin politik ajandasında bu bağlamda yüzyıllardır bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Yukarıdaki paragrafa Katolikliğin yerine İslam inancını ve bu inanca bağlı olanları koyduğunuzda bugünün Amerikasının söylemleri birebir tekrarlanmış olmaktadır.

Hollywood'un kötü adamları kimi şeytani gösterip, kiminle alay edileceğini tüm dünyaya öğretmektedir. Seyirci Asyalıyı 'Sinsi', İtalyanları 'Mafyöz', İrlandalıları 'Ayyaş', Yahudileri 'Açgözlü', Kızılderilileri 'Vahşi', Latin kökenlileri de 'Yağlı', arapları da 'Barbar' ve 'Fanatik' olarak yaftalamıştır.

Birçoklarınca ırkçılığın Amerika'da dolaşım sağlamaya devam ettiği ana kanallardan biri Hollywood'un kullandığı dil olarak görülmektedir. Tüm azınlıklar bundan payını almakta, ülkenin politik ajandası ile bağlantılı olarak bu sunumlar farklılık göstermektedir. Örneğin Yahudiler bir zamanlar perdede abartılı burun delikleri, kara cüppeleri, kipaları ile başroldeki beyaz adamdan çok farklı gösterilmiş, dünyayı ele geçirmeye uğraşan, başka bir Tanrıya tapan ve masum insanları öldüren bu düzenbaz para avcıları sık sık ötekileştirilmiştir. Bugün de Araplar öyle gösterilmektedir. *Robert and Bertram (1939), The Rothschilsd's Shares in Waterloo (1940), The Eternal Jew (1940) ve Jud Süss (1940)* gibi Nazi propaganda filmlerindeki koca burunlu, pis, ahmak ve kötü niyetli Yahudilerle 1970'lerin Hollywood filmlerindeki Araplar arasında birçok benzerlik bulunmaktadır. Kemerli burunlu Arap karakter yerlere kadar inen elbiseleri ve başlarına taktıkları ile kahramandan elden geldiğince farklı bir görselle karşımıza çıkarılmakta, takke ve siyah cübbeleriyle uzun yıllar perdeye yansıtılmış olan Yahudilerle bir bakıma aynı kaderi paylaşmaktadır. Sürekli olarak bu betimlemelerle dolu filmler, çizgi filmler, radyo programları, makaleler sayesinde 1930'larda Yahudiler Almanya'nın sorunları için günah keçisi haline getirilmişlerdir. Hollywood'un Müslüman Arapları da şimdi kara bir baş belası dini fanatikler olarak yansıtılmakta, ABD'nin özgürlüğü, ekonomisi ve kültürü için birer tehdit olarak görülmektedir. Burada üzerinde durulması gereken noktalardan biri

de ortalama Amerikan seyircisinin ‘Öteki’ olarak sunulana karşı gösterdiği düşmanca davranış biçimidir.

Filmlerin, hatta daha da daraltmak gerekirse, korku yayan film karakterlerinin toplumdaki bazı gruplara karşı insanların davranış biçimlerini ne kadar etkilediği görülmektedir. Özellikle korku filmlerinin birçoğunda canavarlar gizlenmeyen açık edilmiş etnik, dini ya da ırksal kimlikler taşımaktadır. Örneğin Paul Wegener’in 1920 yapımı filmi, *The Golem: How He Came into the World* golem efsanelerini Musevi folkloruna yerleştirmek koşuluyla Hristiyan Almanları korkutan bir canavar yaratmış, bu Musevi canavar, hikayenin sonunda elbette Aryan bir kahraman tarafından öldürülmüştür.

“Yahudi tehdidini hezimete uğratan bu güzel sarışın çocuk hem kendi inancının hem de halkının inancının günahsız savunucusu olmuştur.” (Arjana, 2015: 142)

Bu örnek günümüzde özellikle Arap ve Müslüman karakterlere uygulanan ırkçı ve ayrımcı yaklaşımların daha önce başka ‘Öteki’lere de uygulandığının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Dünyanın farklı ülkelerinde de gözlemleyebileceğimiz gibi, ABD’de hala 2016 yılında dahi Yahudi karşıtlığına rastlanılmaktadır. Ancak 1940’ larda bu durum adeta toplumun tüm tabanında kökleşmiş durumdadır. Yahudilerin Yahudi olmayanlarla evlenmesi o yıllarda çok nadirken bu durum günümüzde olağanlaşmıştır. Birçok açıdan farklı görüşlerle değerlendirilen Yahudi soykırımı günümüzde tarih kitaplarında okutulmaktadır. Yahudi karşıtı önyargıların ortadan kalktığını düşünmek kendimizi kandırmak olacaktır ancak ABD’de artık Yahudi kökenli birine karşı yapılan en ufak bağnazlık bile kanunlarca hoş görülmemektedir. Fakat bu durum diğer ırksal, inançsal ve cinsel yönelim bağlamındaki farklılıklara sahip topluluklar için de geçerli demek doğru olmayacaktır. Gerçek anlamda eşit haklar, ulaşılması çok çetin bir amaç olmakla birlikte ABD’nin varoluşunu doğrulayan ‘Öteki’ kavramından vazgeçmesinin imkan dışı görünmesi bu konuda çok büyük ümitler beslememize engel olmaktadır. İç ve dış politikasındaki gelişmeler doğrultusunda bir düşman yaratan ve o yarattığı düşmanı çıkarlarına uygun olarak büyüten, güçlendiren ve tüm toplumun nefretini

yönlendirmesini hedefleyen ABD düşünüldüğünde bunun ne denli ütopik bir dilek olduğu açıkça görülmektedir.

Elia Kazan'ın yönettiği *Gentleman's Agreement / Namus Sözü (1947)* filmi yıllar sonra tekrar seyredildiğinde Yahudi karşıtlığı konusunda alınan mesafe görülmekle birlikte –elbette toplumsal evrimden ziyade devletin siyasi ve ekonomik politikalarıyla paralel değerlendirmek gerekmektedir- günümüzün 'Öteki'leri için ayrımcılığın hala geçerliliğini koruduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin homofobik olmadığının altını çizmek isteyen bir birey günümüzde de *"En iyi arkadaşlarımdan bazıları eşcinsel"* şeklinde açıklama yaparak aynı filmde Bert McAnny isimli karakterin başkarakter Phil Green'e (Gregory Peck) *"En iyi arkadaşlarımdan bazıları Yahudi"* demesi gibi, karşısındakini ve hatta kendisini ayrımcılık yapmadığına inandırmaktadır. Halbuki en iyi arkadaşının Yahudi ya da eşcinsel olması onu öteki olarak görmediğiniz ya da bu durumu tolere edilebilir, katlanılabilir şeklinde yorumlamadığınız anlamına gelmemektedir. Herkes belirgin bir gruba karşı nefret sözcükleri kusmanın ya da saldırgan davranışların bağnazlığın, ayrımcılığın delili olarak görüldüğünün farkında olmakla birlikte bazılarının, daha küçük çaptaki hareketlerin kırıcı olabileceğini, hakaret içerdiğini anlamadığı ya da anlamak istemediği bir gerçektir. Birçok insan, içinde sayısız önyargı beslemekte ancak bu konuda dürüstlüğe kendilerine karşı bile yanaşmamaktadır.

Toplumda baş gösteren politik ve ekonomik sorunları dışlanan gruplara atfederek kriz dönemlerinde ulusal bir birliktelik oluşturmanın Amerikan demokrasisinde devlet yönetiminin tarzı haline geldiği görülmektedir.

Bu tarz bir yaklaşımın elbette en yoğun biçimde kendini var ettiği en önemli alan medyanın kendisidir ve bunun liderliğini yapan kurumsal yapı da Hollywood'dur. Amerikan filmleri II. Dünya Savaşında da müttefik devletlerin karşısındaki Mihver Devletlerini, sivil halkı bombalayan, sivil halkı katleden güçler olarak perdeye yansıtmıştır. Örneğin *Thirty Seconds Over Tokyo (1944)(Yön. Mervyn LeRoy)* filminde Japon pilotlar Çinli çocukları bombalamış, aynı şekilde 1945 yapımı *God is My Co-Pilot'*da *(Yön. Robert Florey)* da bu kez bombalanan çocukların yanına bir de rahip

ilave edilmiştir. *China Sky (1945) (Yön. Ray Enright),* filminde de Japon bombardımanından nasibini alan, sivillerin kaldığı bir hastane olmuştur.

Japonlar da II. Dünya Savaşı esnasında 'Öteki'leşmiş, ABD tarafından bu fatura aynı şu anda Arap ya da Müslüman Amerikalılara yapıldığı gibi sadece Japonya'dakilere değil Japon asıllı Amerikalılara da çok ağır bir biçimde ödetilmiştir. Başta Japon asıllı Amerikalılar için oluşturdukları toplama kampları olmak üzere, hem dış hem de kendi kamuoyunda kabul görmesi zor anti-demokratik ve ırkçı uygulamaların yarattığı imajı şeklen de olsa düzeltmek için kolları sıvayan ABD, yine en büyük desteği Hollywood'dan görecektir.

II. Dünya Savaşı'nda çok az bilinen gerçek bir hikayeye dayandığını iddia eden *Go for Broke (1951)* filmi çoğunlukla Japon-Amerikalılardan oluşan tümene bir saygı duruşu daha da önemlisi Japon Amerikalılardan bir nevi özür niteliğindedir.

Yönetmenliğini Robert Pirosh'un yaptığı filmde, neredeyse tamamı Japon-Amerikalılardan oluşan İtalya ve Fransa'da savaşacak olan tümenin başına getirilen Teksaslı beyaz Albay Michael Grayson (Van Johnson), önce ekibin sadakatini sorgulamış ve transfer isteğinde bulunmuştur. Tam anlamıyla bir bağnaz olan Teksaslı albay, tümeninin savaş alanında nasıl kahramanca savaştığını gördükten sonra ayrımcılığının üstesinden gelmeyi başarmıştır. Film, tamamı Japon-Amerikalı askerlerden oluşan tümenin, Beyaz Saray'da Başkan Harry S. Truman tarafından ödüllendirilmeleriyle sona ermektedir.

Filmin amaçladığı çok net biçimde anlaşılabileceği gibi büyük haksızlıklara uğratılan, toplama kamplarına yerleştirilen, uzun bir süre ırkçı davranışlara maruz kalan Japon Amerikalıların gönlünü almak, ancak bunu yaparken de onlardan beklentilerin altını çizmektir. Beyaz olmayan her Amerikalı, Amerikalılığını ispat etmeye zorlanmakta ve her zaman beyaz Amerikalılardan daha fazla çabalamak, vatanseverliklerini beyaz adama onaylatmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumun günümüzde Arap ve Müslüman Amerikalılar göz önüne alındığında da aynı şekilde devam ettiği görülebilmektedir.

Ülkedekilerin Japon asıllı Amerikalılara karşı ayrımcı yaklaşımının sebebi çok açıktır; beklenmedik bir anda Pearl Harbour baskınını gerçekleştirip yaklaşık 2500 Amerikalının ölümüne sebep olmuş olan Japonlardan korkmuş ve doğal olarak düşmana tıpatıp benzeyen bu insanlardan şüphe duymuşlardır. Sonrasında bu film gibi haksızlığın telafisi için yapılan bazı jestler bu bağlamda yeterli görülmektedir. Diğer taraftan esas haksızlığa uğrayan Japon Amerikalılar bu jestlere layık olabilmek, vatanseverliklerini ispat etmek için canları pahasına çabalamak ve aynı soydan geldikleri o düşmandan ayrı tutulabilmek için bu şekilde kendilerini temize çıkarmak zorundadırlar. ABD'de beyaz adam ve ötekinin eşitliği ancak bu noktaya kadar gelebilmektedir. Bir başka deyişle ABD'deki eşitlik kağıt üzerinde sağlanmış görünse de (ki o da ancak 1960'larda sonra gerçekleşmiştir) bu eşitliği kullanırken bile beyaz adamın onayının alınması gerekmektedir.

1.2.2 Amerikan Sinemasında Beyaz Adam

Aslında beyaz olmak başlangıçtan bu yana Amerikan ulusal kimliğinin öncelikli söylemi olmuştur. Beyaz söylemin en önemli işlevi diğer farklı ırklardan ve etnik kökenlerden gelenlere, beyaz olarak nitelendirilmenin kültürel üstünlüğün ve sembolik bir gücün teminatı olduğunu hissettirmek ve bunun ötesinde onları insanlık için gerçek ölçütün beyaz ırk olduğuna inandırmaktır. Beyaz ırkın maskesiyle dolaşanlar bu ölçüte uymaya, o kesime dahil olmaya uğraşırken beyaz ırkla özdeşleştirilen, ilişkilendirilen kültürel kodları sahiplenmektedirler.

Beyaz ırkın üstünlüğünün Hristiyan inancından aldığı destek ve bu bağlantının görülebilmesi için çok fazla derine inmeye gerek yoktur. Bu konuda sadece İsa temsillerinin ele alınması bile yeterli olacaktır. İnananlar tarafından Ortadoğulu olduğu bilinen peygamberin birkaç isyankar örneği saymazsak popüler kültür ürünlerinin neredeyse hiçbirinde beyaz ırk dışında temsili bulunmamaktadır. Hristiyan dünyası tapılması gereken varlığın yani İsa'nın beyaz olduğunun yüzyıllardır altını çizerek bu konuda geri kalan ırkların beyaz ırk ile aynı seviyede olma şansını ta en başından ellerinden almıştır. Tüm insanlığın kurtarıcısı olarak nitelen beyaz İsa'nın temsili ile

ayrı düşmeyen bir biçimde Hollywood da kahramanlarını genelde beyaz ırktan seçmiş ve sürekli olarak yaradılışın temel bir kuralı şeklinde bu kahramanlar kendi seviyesinde olmayan diğer ırkları yola getirmeye çalışmış ve başarıları da genelde onları kendilerinden kurtarmak olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası arenadaki cüreti zihniyetinin bir parçasıdır. O yüzden filmlerinde 'öteki'ye karşı bu duruşla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse; beyazların siyahlara caz dersi verdiği *New Orleans (1947) (Yön.* Arthur Lubin); beyaz bir Hristiyan olan Gregory Peck'in görev icabı Musevi kimliğine büründükten sonra Musevi sekreterine ırksal onuruna sahip çıkması gerektiği konusunda ahkam kestiği *Gentleman's Agreemen (1947)(Yön. Elia Kazan)* Kevin Kostner'ın yönetmenliğini yaptığı ve film de, Sioux yerlilerine bizon avlamasını öğrettiği *Dances with Wolves / Kurtlarla Dans (1990)*; ve de halkların düşmana karşı vatanı için mücadele etmesini kendisinden öğrendiği tüm filmleri yeterli olacaktır.

Beyaz ve Hristiyan olmadığı için kendi kaderini çizme ve ona sahip çıkma konusunda hiç kimsenin ümidinin olmadığının sıklıkla vurgulandığı senaryolarda beyaz adam kurtarıcı olarak sahneye çıkmakta ve bu yabanileri adam etmeye çalışmaktadır. Kahramanlarımız bu farklı dünyalarda kalplerini ısıtan birkaç tecrübe yaşasa da sonuçta seyirciye iletilen mesajların en etkili olanı 'biz' ve 'onlar' şeklindeki ayrım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yönetmenliğini David Lean'in yaptığı, başrollerinde Peter O'Toole, Alec Guiness, Anthony Queen ve Ömer Şerif'in oynadığı ve 1962 yılında en iyi film ve en iyi yönetmen de dahil olmak üzere yedi Oskar ödülü alan *Lawrence of Arabia / Arabistanlı Lawrence* filmi, batının özellikle İngilizlerin Ortadoğu politikalarını açık ve net bir şekilde ortaya koyması açısından incelenmesi gereken önemli örneklerden birisidir. Ayrıca günümüz örnekleriyle karşılaştırıldığında WASP zihniyetinin değişmeyen yapısını görmemiz açısından da verimli bir analize imkan sağlamaktadır.

İngiliz Lawrence hem bir bilim adamı ve hem de İngiltere Krallığı için çalışan bir ajandır. Bu çift kimlikli hayatı ona bu gizli görevinde büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Bu özelliğini çok iyi bilen İngiliz İstihbarat Müdürlüğü tarafından uzmanı

olduğu Arapların yanına gönderilen Lawrence'ın görevi I. Dünya Savaşı sırasında Arap birliklerini Osmanlı İmparatorluğu'na karşı ayaklanmaları için organize etmektir. Bedeviler, Lawrence'ın ve İngilizlerin Osmanlı'ya karşı savaşma teklifini hemen kabul edecek ve aldığı desteğe sımsıkı sarılacaktır. Amacı Osmanlı'dan hoşnut olmayan aşiretleri de kendi safına çekerek Osmanlı askerlerine saldırtmaktır. Filmde amacına ulaşmış görünen Lawrence, savaştan sonra Araplara verilen tek bir Arap devleti sözünün tutulmadığını ve bunun yerine onlarca Arap devletinin kurulduğuna şahit olacak, İngilizlerin, Arapları nasıl kandırdığını ve kendi amacı için kullandıktan sonra nasıl onları bölüp kaderine terk ettiğini görecektir. Aslında bunu Arapları kaderine terk etmek olarak okumak Lawrence temsilinde Batı'nın ihtiyaç duyduğu havasını verdiği kefaret hissine kanmak demek olacaktır. Gerçekte ise Arapların bu bağlamda asla kaderlerine terk edilmiş oldukları değil bilakis kaderlerinin tamamen Batının eline geçtiği ve istedikleri gibi çizeceklerinin anlaşılması gerekmektedir. Zaten tarihsel süreç te bunu tekrar tekrar kanıtlayacaktır.

Zafer kazanan Araplar Türklerin elinden Şam'ı aldıktan sonra senaryonun belirgin bir şekilde yön değiştirdiği görülmektedir. Öncesinde yönetmen David Lean bedevileri ve şeyhleri Şam'ı bağımsızlığına kavuşturmak için savaşan kahramanlar şeklinde perdeye yansıtırken, şimdi Şam'ı zapt etmiş inatçı, ehlileşmemiş vahşiler ve kendi aralarında da sürekli kavga eden mantıksız bir güruh şeklinde göstermektedir. Şehir hastanelerinin işletilmesi, su ya da telefon şebekesinin çalıştırılması gibi en sıradan ve en temel görevlerde bile bu Araplar kavga etmekte, kamera bir kez olsun becerisi olan düzgün birini ya da yetkin bir şeyhi göstermemektedir. Burada verilmek istenen mesaj açık ve net bir şekilde Arapların medeni toplumları yönetecek ne kabiliyete ne de değere sahip olduklarıdır. Hatta daha da ileri gidecek olursak film bir bakıma seyircinin Araplara değil, bu vahşilere yardım etmek için kendi canını ortaya koyan ama sonuçta adeta bir karşılık beklenmeden yapılan bu iyiliğin bir nevi kıymetinin bilinmemesi yüzünden büyük hayal kırıklığına uğrayan Batılı kahramana üzülmesi için uğraş vermektedir.

Filmin senaryosunun I. Dünya Savaşı tarihinde önemli yeri olan arkeolog ve ordu mensubu T.E Lawrence'in anılarından uyarlanmış olması bizler için tarihsel

analizi kolaylaştırmaktadır. Tarihte gerçekleştiği üzere Batı, Osmanlının kontrolündeki toprakları kendi çıkarlarına hizmet edecek konuma getirirken Arapların arkasında durmuş, Osmanlıya karşı onları bağımsızlık ve özgürlük yalanları ile kandırmıştır. Bu misyon tamamlandıktan sonra ise, başından beri aslında barbar olarak nitelendirdikleri Arapları yüzyıllardır yaşadıkları toprakların hakimi olmaya layık görmeyip onları kendi barbarlıklarından kurtarıp medeniyete ulaştırmak bahanesiyle yönetimi ele geçirmeye karar vermişlerdir. Bu durumun ABD'nin Vietnam'da, Afganistan'da ve Irak'ta uyguladığı politikadan farklı olmadığının görülmesi gerekmektedir. Bu işgallerde de ABD'nin ileri sürdüğü tez daima o ülkeleri özgürleştirmek, başlarındaki diktatörlerden kurtarmak ve demokrasiyi getirmek olmuştur. Belirtilmesi gereken tek fark belki de Büyük Britanya'nın bu konuda çok daha tecrübeli ve yetkin olduğu gerçeğidir. Neredeyse tüm dünya ABD'nin, Irak'ı petrolün ve coğrafyanın başrolde olduğu ekonomik ve stratejik koşullar gereği işgal ettiği gerçeğinin farkındadır. Ancak ABD bu işgali, başı çekmesine rağmen, tek başına gerçekleştirmemektedir. En önemli müttefiki olan İngilizlerin dünyada ABD'nin yarısı kadar bile nefret edilmeyen ve suçlanmayan bir ülke konumunda olması bu konudaki tecrübe ve yetkinliğinin bir nevi kanıtı olarak görülmelidir.

Filmde Arap karakter Ali'nin Lawrence'e söylediği *"Sen bize Şam'ı vermeye çalıştın"* cümlesinin aslında emperyalistlerin tüm eylemlerini aklaması amacı taşıdığının fark edilmesi gerekmektedir. Karakterin iç geçirerek söylemek istediği öncelikle Şam'ı Osmanlı hakimiyetinden İngilizler sayesinde aldıkları, kendilerine geçtikten sonra ise şehrin kıymetini bilecek değerde bir topluluk olmadıklarını, bunu da bölgeyi yönetmeyi ellerine yüzlerine bulaştırdıklarını açık bir şekilde ortaya koyarak ispat etmiş olduklarıdır. Bir bakıma o coğrafyanın ve Arapların batı tarafından güdülmesi gerektiğini hayıflanarak itiraf etmektedir. Ve işin komik tarafı bu bağlamda Arap karakterin kendi ağzından, İngilizlerin ellerinden geleni yaptığını, ancak suçun kendilerine hediye edilen altın fırsatı kullanamayan, yeteneksiz, kavgacı, medeniyetten uzak, iflah olmayan bu barbar topluma ait olduğunu deklare etmekte olduğu gözden kaçmamalıdır.

Filmin her karesinde gözlemlenebilir bu oryantalist yaklaşım aslında batının, doğu dediği tüm coğrafya için, siyasi bağlamdaki ideolojisini yansıtmaktadır. Ortaya *Lawrence of Arabia (1962)* filminin söyleminden farklı bir şey koymayan ve sinematografik açıdan çok daha sıradan olan *The Four Feathers / Dört Cesur Arkadaş (2002)(Shekhar Kapur),* Sudanlı barbar Müslümanların, medeni ve elbette Hristiyan İngiliz Harry tarafından alt edilmesini konu almaktadır. A.E.W. Mason'un romanından beyazperdeye uyarlanan film seyirciyi Avrupa devletleri arasında sömürge edinme yarışının iyice kızıştığı 19. yüzyılın ikinci yarısına götürmektedir. Hem arkadaşları hem ailesi hem de komutanları tarafından çok sevilen ve gelecekte çok parlak bir kariyeri olacağına kesin gözüyle bakılan İngiliz subay Harry Feversham (Heathe Ledger) evlilik hazırlıkları yaptığı güzel sevgilisi Ethne (Kate Hudson) ile birlikte keyifli bir yaşam sürmektedir. Sudan'da bazı isyancı Müslüman güçlerin yörede bulunan İngiliz koloni birliklerine saldırması üzerine Harry bağlı olduğu birlikle birlikte Kuzey Afrika'ya çıkan isyanları bastırmaya gitmiş ancak o ana kadar kendinden ve ne yapmak istediğinden emin olan kahramanımız sıcak çatışma içinde yaptığı işe yabancılaşmış ve ordudan ayrılmıştır. Ülkesine döndüğünde bu kararından ötürü başta babası olmak üzere, tanıdığı ve sevdiği tüm insanlar onu korkaklıkla suçlamıştır. Günden güne yalnızlığa itilen Harry, en yakın arkadaşı Jack'in eski birliğiyle birlikte esir düştüğünü öğrenince, Afrika'ya geri dönmeye karar vermiştir; üstelik artık neyi ne veya kim için yaptığından oldukça emindir.

Hikaye, İngilizlerin bu lanetli çölü işgal etmesinden bile önce, bir askerin *"Her şeyin ötesinde Hristiyan bir asker olduğunu unutma!"* yazan askeri broşürün peşinden gitmesiyle başlayacaktır. Tanrı'nın İngilizleri dünya çapında bir imparatorluğa malik kıldığı 1800'lerin sonlarına doğru başlayan hikayede Muhammed fanatikleri bir İngiliz alayına saldırıp katletmiş, bu yüzden de anavatandan özel birlikler oraya gönderilmiştir. Gözden kaçmaması gereken Müslümanlara verilen ismin Muhammed fanatikleri olması ve bunun da Muhammed'i tek tanrılı inancın peygamberlerinden ayırmaya ve onun peşinden gidenlerin fanatik olarak etiketlenmesi ile İslamiyet'in irrasyonelliğinin vurgulanmasına yarıyor olmasıdır. Hiçbir Hristiyan, kişi ya da grup, dini inancını sebep göstererek yaptığı örneğin şeytan çıkarma ayinlerinden, insanları cadı diye diri diri

yakmalarından ya da kendilerini günlerce kırbaçlayarak eziyet etmeleri gibi davranışlarından ötürü İsa fanatikleri olarak nitelendirilmemektedir. Tüm bunlar Müslümanları öteki konumuna yerleştirmekte ve dolayısıyla 'biz' ve 'onlar' söylemine hizmet etmektedir.

Gerek filmin içindeki diyaloglarda gerekse özetinin yazıldığı kaynaklarda Sudanlıların hep İngiliz alayındakileri katletmiş olduğundan bahsedilmektedir. Batı jargonunda Doğulular, Müslümanlar hiçbir zaman öldürmekle kalmamakta sürekli katletmektedirler. Çok kanlı bir tarihe sahip olan gerek eski kıta gerekse yeni kıtanın batılı sahipleri, öldürme eyleminin Müslüman tarafından yapıldığı, hele ki öldürülenin de Batılı olduğu durumlarda aynı eylem için kullandığı fiil tercihi çoğunlukla buram buram barbarlık yansıması ile dolu olan katletmek olmaktadır. Bu filmde de aynı tutum kendini tekrar etmekte eylemin medeni olan ve olmayanındaki ayrımın ötesinde, Sudanlıların bu eylemi yapma sebeplerine asla değinilmemektedir. İngilizlerin o coğrafyada ne aradığı, o toprakların sahiplerinin neden İngiliz boyunduruğuna girmek zorunda oldukları, neden tüm yeraltı ve yerüstü kaynaklarının İngilizler tarafından kullanılmasına razı olmaları gerektiği ve bunu yaparken İngilizlerin acaba kaç Sudanlı öldürdüğü gibi sorular asla sorulmamaktadır. İşte tüm bunların altında yatan sebep aslında politik bir karmaşa gibi görünmekle birlikte, yanıt asla karmaşık değildir. Batı, doğu için bir lütuftur; kendi başına hiçbir şey beceremeyen, inançlarının sapkın ve de fanatiklik olarak yorumlanan yani doğru Tanrıyı da bulamamış olan bu değersiz ve barbar insanların sömürge olmak dışında bir seçenekleri yoktur. Bu seçeneğin yanlışlığı kuramsal kitaplarda tartışılsa da aslında varılan nokta o coğrafyaların uğradığı haksızlıktan ziyade durumun tarih içinde batıya yarar ve zararları doğrultusunda incelenmesinin önemi olmuştur.

Filmde genç Harry önce gitmeyi reddetmesine rağmen arkadaşının gönderdiği korkaklık sembolü olan üç beyaz tüyü görünce bunu gururuna yedirememiş, gerçek bir kahraman olduğunu ispatlamak için derhal Sudan'ın yolunu tutmuştur. Sonrasında film Harry'nin Arap kılığına girerek Sudanlılara karşı sayısız başarısını ve yüzlerce Sudanlıyı öldürmesini seyirciye aktarmaktadır. Dua ederken gördüğümüz Sudanlı Müslümanların ise duanın hemen arkasından İngiliz askerlerini tuzağa düşürüp

öldürmeleri, dua edilen Tanrının bunu emrettiği algısını güçlendirmek için birçok filmde olduğu gibi burada da yinelenmektedir. Tekrarlana tekrarlana, doğruluğunun tüm Batı tarafından tartışmasız kabul edilmesi için uğraş verilen İslam dininin sadece mensuplarının değil inancın kendisinin şiddet yüklü olduğu fikri güçlendirilmeye devam edilmektedir.

Bununla da yetinilmemiş filmde bolca asılan, işkence gören, korkunç şartlarda pis Sudan hapishanelerinde istiflenmiş İngiliz askerlerinin görüntüleri kullanılmış, sömürgeci olan İngilizlerin koca bir halka yaptığına asla değinilmemiştir. Şükürler olsun ki Harry gaddar hapishane muhafızını öldürüp asker arkadaşlarını kurtarmıştır. Onun sayesinde İngiliz sömürgeciliği bir zafer daha kazanmış İngiliz kuvvetleri Sudanlı barbarları alt etmiştir.

Son Irak işgali ile Amerikalı ve İngiliz askerlerinin savaş esirlerine yaptıkları belgelenmiş, dünyanın her noktasında kabul edilemez gayri insani davranışlar olmalarının yanı sıra uluslararası yasalar çerçevesinde de iki ülkeyi büyük sıkıntıya sokmuştur. Teslim olmuş, esir alınmış Iraklı asker ve sivillere yapılan işkenceleri olağan ve haklı sayan vatandaşlarının hiç de azımsanmayacak bir sayıda olması tüm dünya için ürkütücü olmakla birlikte bu durum ABD'nin dünya üzerindeki itibarı açısından da büyük bir çıkmaz haline gelmiştir. Buradaki en önemli noktalardan biri, sözde düşmana karşı gerçekleştirilen başarılı işgallerin uluslararası politik arenada kabul görmesinin zorlaşmasından ziyade, tüm dünyanın gördüğüne ikna olduğumuz Amerikan rüyasının bir kabusa dönüşmesi tehlikesidir.

Özellikle 11 Eylül sonrasında en nefret edilen ve merkezde tutulan 'Öteki' Müslüman olsa da WASP kültürü için, kendinden olmayan ve özellikle geleneklerine bağlı yapılar her daim öteki olarak kalacaktır. Bu düşüncenin sağlaması da Hollywood tarafından belirli aralıklarla yapılmaktadır.

Edward Zwick'in yönetmenliğini yaptığı başrolünde Hollywood'un en önemli oyuncularından Tom Cruise'ın oynadığı *The Last Samurai / Son Samuray (2003)* batılı beyaz kahramanın her zaman olduğu gibi içine girmiş olduğu yerel kültürden her daim üstün olduğunun vurgulandığı filmlerden sadece birisidir. Beyaz adamın 'Öteki'

kültürle bir şekilde tanışmasını sağlayan şey, dünyadaki diğer ırklardan daha büyük bir öneme sahip kaderidir. Bu yolculuğun sonunda kahramanımız o barbarlardan bile öğrenecek bir şeyler bularak daha da erdemli biri olurken izleyicisini o barbarlardan farklı olmanın şükran duygusu ve minnettarlığı ile bırakacaktır

Filmde Amerikan ordusunun kendini beğenmiş kıdemli Yüzbaşılarından Nathan Algren (Tom Cruise), Japon İmparatoru'nun davetlisi olarak, 1870'lerin Japonya'sına ülkenin ilk modern ordusuna askeri eğitim vermek üzere Tokyo'ya gelmiştir. Geleneksel samuray kültürü ile modern savaş yöntemleriyle donatılmak istenen ordu arasında büyük bir çatışma yaşanmaktadır. Algren, komuta ettiği Japon ordusunun başında, savaştığı samuraylara esir düşer. Samurayların son lideri Katsumoto (Ken Watanabe) bu yeni düşmanı yakından tanımak ve anlamak için onun öldürülmesine izin vermez ve onu yaşadıkları samuray köyüne götürür. Yüzbaşı Algren samuray kültürüyle tanıştığı andan itibaren çok etkilenmiştir. Orada geçirdiği zaman içerisinde bir samuray savaşçısı gibi hareket etmeyi, kılıç kullanmayı ve samuray geleneğinin inceliklerini öğrenmiş bunun sonucunda da büyük bir aidiyet hissetmeye başlamıştır. Bu durum çok önemli bir karar vermesi gereken yüzbaşıyı çok zorlayacaktır. Kendisine yardımcı olmasını beklediği tek şey ise onurunun ona doğru yolu göstermesi olacaktır.

The Last Samurai/ Son Samuray (2003) filminde Yüzbaşı Nathan Algren (Tom Cruise) aynı *Dances with Wolves* filminde John Dunbar'ın (Kevin Costner) yerlilerin beyaz adam için epeyce otantik sayılabilecek kültürüne saygı duymayı öğrendiği gibi bu yolu takip edecektir. Filmin sonunda kaçınılmaz bir biçimde tek bir beyaz adamın gücünün tüm grubu değiştirmeye, iyi yönde dönüştürmeye yeteceği seyirciye aktarılacaktır. Burada bir kişi bile olsa Hristiyan beyaz adamın etkinliği, yetkinliği ve adeta kutsanmışlığı gösterilmekte ve içine girdiği koca bir kültür ya da topluluğa karşı kesin olan üstünlüğü tekrarlanmaktadır. Her iki filmde de beyaz kahramanın bu üstünlüğünü efendi bir mütevazılıkla algılatıp erdemini karşı tarafa gösterdiği anlayış ve dostane tutumla göstermesi, ABD'nin hem Kızılderililerle hem de Japonlarla gerçek dünyada onları tehdit olarak algılayacak ya da onlar ile ilgili bir kamuoyu oluşturmasını gerektirecek bir durumun olmaması ile açıklanabilmektedir. Oysa *Lawrence of Arabia*

/Arabistanlı Lawrence (1962) ve *Four Feathers / Dört Cesur Arkadaş (2002)* filminde durum farklılık göstermektedir. Yine beyaz adam kurtarıcı rolündedir ve yine o çok önemli kaderi onu o barbarların coğrafyasına atmıştır. Ancak bir an için bile onlar hakkında olumlu bir duygu filizlense arkasından hemen büyük bir hayal kırıklığına yer verilmektedir. Ya da anlayış, sempati hatta nadir de olsa hayranlık uyandıracak bir durum baş gösterdiğinde derhal batının, beyaz adamın yani medeniyetin asla kabullenemeyeceği bir durumla dengelenmekte böylece ufak tefek hoşlukların hiçbir önemi kalmamakta seyirci ısrarla 'öteki'nin barbarlıklarıyla baş başa bırakılmaktadır.

Batının özellikle de ABD'nin barbarları medeniyete ulaştırma misyonu ve militer kurtarıcı imajı dünyanın geri kalan kısmındaki Batılı askeri harekatların güncel temsillerinde önemli onama unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Batılıların gözünde batılı olmayan yerel kültürleri ve halkları ilkel, irrasyonel ve meselelere şiddet yoluyla çözüm arayan toplum algısının dışında yansıtmayan örneklerden birisi olan 2003 yapımı *Tears of the Sun / Güneşin Gözyaşları* da bu bağlamda analiz edildiğinde bu geleneği gözler önüne sermektedir.

Yönetmenliğini Antoine Fuqua'nın yaptığı başrollerini Hollywood'un en ünlü aksiyon oyuncularından Bruce Willis ve güzelliği ile isim yapmış son dönemde Hollywood'a transfer olduğunu gözlemlediğimiz Avrupalı oyuncu Monica Belluci'nin üstlendiği filmde Amerikan ordusuna bağlı özel kuvvetlerde görev yapan A.K. Waters yönetimindeki manga, Nijerya ormanlarına özel bir görev için gönderilmiştir. Görevleri; burada mahkum kalmış olan Doktor Lena Hendricks'i korkunç şeylerin yaşandığı bu ülkeden kurtarmaktır. Elbette hikayenin hiçbir yerinde Nijerya'nın bu denli tehlikeli ve karışık bir ülke haline gelmesinin tarihçesine değinilmeyecektir. Waters ve komutasındakiler Hendricks'i bulmuş ancak Hendricks onlarla birlikte gelmek için bir şart öne sürmüştür. Yanında bulunan yetmiş mültecinin de onunla birlikte kurtarılması koşuluyla bulunduğu yerden ayrılmayı kabul etmiştir. Water ise emirlere uymak zorundadır. Doktoru askeri helikoptere bindirirken mültecileri oracıkta tek başlarına bırakmasına Doktor Hendricks isyan etmektedir. Kahramanımız yavaş yavaş doktora duygusal bir yakınlık duymaya başlamış ve bunun devamında da kendine verilen emirler ile vicdanından gelen ses arasında kalmıştır. Sonuçta doktorun isteğini kabul

ederek son anda helikopteri geri döndürmüş ve onlarca mülteciyi kurtarmaya çalışmıştır.

"Kötülerin kazanması için tek gerekli olan şeyin iyilerin hiçbir şey yapmamasıdır" sözüyle başlayan film ABD'nin tüm dünya için kendini iyilerin başı yani adeta Tanrı olarak konumlandırdığı yapımlardan sadece birisidir. Ya ABD'nin, iyinin yanındasınızdır ya da kötülerin. ABD'nin iyiliği de ayrıca tartışmaya açık bir konu değildir. Onun iyi niyetinden tüm dünya halkları emin ve kurtarıcısı olarak gördüğü bu imparatorluğa sonsuza dek müteşekkirdir.

Filmin sonunda yerli halkın büyük bir minnettarlıkla yaşlı gözlerle uğurladığı Amerikalılar, beklenen mutlu sonu perdeye taşımayı başarmıştır. Bunun yanı sıra ABD yanlısı hükümetin idareyi ele alacak oluşu tüm dünya için çok sevindirici bir sonuç olarak algılatılmaktadır. Amerikalıların dünyanın kurtarıcısı olduğu ve ABD hükümetinin desteklediği tüm yönetimlerin o ülkeler için en iyi tercih olacağı görüşünün altı çizilmektedir. Filmin çekildiği dönemin gündemi göz önüne alınacak olursa bu finalin bir anlamda Bush iktidarının Irak macerasında arzuladığı finali seyirciye izlettirmekte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu konuda insanın kanını donduran birçok tarihsel çelişki söz konudur; sadece Latin Amerika ülkelerinde ABD'nin açıkça destek verdiği faşist idarelerin binlerce insanın katliamının sorumlusu olması bile gerçeklikten ne kadar uzaklaşılmış olduğunu bizlere hatırlatmaktadır.

Aynı bağlamda analiz edilebilecek 2008 yılında çekilen *Rambo / John Rambo* filmine, elli yıldan fazla bir süredir iç savaş yaşayan, kırsal nüfusun yoğun olduğu, halkının yıllardır ordunun baskıcı yönetimine katlandığı Burma ev sahipliği yapmaktadır. Hepsinin beyaz olduğunu gördüğümüz bir grup Hristiyan misyoner, karayolları mayın döşenmiş olduğundan nehrin diğer yakasına geçip insani yardım ulaştırma amacıyla Rambo'nun teknesini kiralamak istemiştir. Vatansever ve daha da önemlisi tüm dünya için doğru olanı yapan kahramanımız yine tüm dünyaya iyilik ve güzellik getirmeyi amaçlamış olan diğer beyaz adamlarla misyonlarının ne kadar önemli ve kutsal olduğu konusunda seyirciyi eğitmeye devam etmektedir.

Bu filmler, batılı olmayan ‘Öteki’leri kendilerinden kurtarmak için vahşi bölgelere tüm iyi niyetiyle giren ABD’ye coğrafi alanları yeniden haritalandırma konusunda büyük bir destek sağlamaktadır.

İkinci ve üçüncü dünya ülkeleri diye nitelendirilen birçok coğrafyada, ABD ve diğer Batı ülkelerinin askeri operasyonları süre gelmektedir. Bu konuları merkeze alan Hollywood filmleri meseleyi tarihsel süreçten uzaklaştırıp sadece Amerikalı kahramana odaklanmaktadır. Bu odaklanma seyirciyi ‘Öteki’ne karşı kahramanımızda vücut bulan erdem ve fedakarlık gibi yüce duygularla baş başa bırakmakta, bir kişinin gösterdiği bu üstün davranış biçimi tüm benzerlerine yani tüm beyazlara, bir başka deyişle medeniyete atfedilmektedir. Hiçbir şekilde politik ve askeri zorbalıkların sorumluluğundan kaçınılamadığı durumlarda da, kahramanımızın ağırlaşan yükünün sebep olduğu eylemler, tüm medeniyet adına İsa misali ödediği kefarete dönüşmekte bu sayede de beyaz vicdanlar rahatlatılmaktadır.

1.2.3 Amerikan Perspektifinde İslamiyet

Oryantalizm bağlantılı tartışmalar üzerine birçok çalışması bulunan Edward Said’in aktardığı bilgiler eşliğinde, 11. ve 13. yüzyıllar arasında Katolik kilisesinin önderliğinde gerçekleştirilen Haçlı Seferleri ile Avrupa’nın kendinden farklı, tehlikeli ve alt edilmesi gereken bir coğrafya ve topluluk olarak Müslüman Doğu’yu ve Arapları ötekileştirmesi körüklenmiş olduğu görülmektedir. Bu durum Avrupa’nın Doğu algısındaki yeni kırılmaların izlerini taşıyacağı Aydınlanma Çağı için sağlam bir temel oluşturmuştur. Bu yeni dönemle birlikte sıkça vurgu yapılmaya başlanan despotizm ve kendini yönetmekten acizlik gibi Doğu imajlarının, Batı’nın hali hazırda var olan Doğulu klişelerine eklemlenişinin ardından, 19.yüzyıl seyyahlarının kullanımına girecek sonsuz bir imge havuzu yaratılmış ve sonuçta tamamen sabitleşmiş bir Doğu miti meydana gelmiştir. Oryantalist metinler ve bu metinleri üreten seyyahlar 19. Yüzyılda Doğu’nun sömürgeleştirilerek kaynaklarına el konulması, sömürgeleştirilenin kolaylıkla idare edilebilmesi ve son olarak sömürgeciliğin meşrulaştırılması için kullanılacak bir Doğu bilgisini üretirken, betimlemek üzere ortaya çıktıkları gerçekliğin kendisini de

yaratmışlardır. Geçmiş, rüyalar, fantezi, arzu, egzotizm ve cinsellik gibi imgelere indirgenerek, hayali bir alana itilen ve Batı'nın sahip olduğu tüm değerlerden yoksunlukla işaretlenerek ortaya çıkarılan Doğu bilgisi ve gerçekliği, Doğu'yu klişe tipler aracılığıyla temsil eden Oryantalist geleneği ve bu geleneğin bir sonucu olarak ortaya çıkan Oryantalist söylemi meydana getirmiştir.

Oryantalizmin aynı zamanda kapitalizm ve sömürgeciliğin bir parçası olduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır çünkü kapsamının çok ileri bir düzeye ulaştığı devre Avrupa'nın çok büyük bir genişliğe kavuştuğu döneme rastlamaktadır. 1815 ile 1914 yılları arasında Avrupa'nın sömürge imparatorluğu dünya yüzeyinde %35'den %85'e çıkmış, özellikle Asya ve Afrika ülkeleri sömürüye muhatap olmakta başı çekmiştir (Said, 1982: 76).

Sömürgeciliği meşrulaştırma dilinde Avrupa'ya göre Doğu, ne sahip olduğu zenginliklerin farkındadır ne de bunları nasıl kullanacağının bilgisine sahiptir. Doğu'nun zenginliklerinin değerini bulmasının tek yolu idarenin başına geçmektir. Yönetimi altında olduğu despotun hükümranlığına karşı çıkamayan ve bu yüzden kendisine yardım edilen Doğu, önce kendi despotundan kurtarılmalı, sonra yerli despotun yerine geçilerek yönetilmelidir.

1920'lere gelindiğinde, Müslüman dünyanın dörtte üçünden fazlası yani neredeyse tamamı Avrupalı kolonistlerin egemenliği altındadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında tanınan kırk iki Müslüman devletin sadece dördü koloni değildir. Müslümanların büyük oranda Hristiyan misyonerlerin hizmet ve yardımlarına karşı gösterdikleri direnç yıllar boyu yazar ve din adamlarını şaşkınlığa uğratmıştır. Bunun sonucu olarak da kendisine doğru yol gösterildiği halde Tanrı'nın merhametinden yararlanmayı reddeden 'irrasyonel doğulu' şeklinde bir klişe tip oluşturulmuştur. Oryantalizmin gelişim süreciyle birlikte zenginleşen seyahatnamelerin ve gezi yazılarının oluşturduğu metinler, Doğu'nun tanımlanması ve zihinlerde belirli bir Doğu algısının yaratılmasında belirleyici olmuştur. Bu bağlamda oryantalizm, Avrupalı birkaç neslin birlikte çalışarak uzun yatırımlarla meydana getirdiği önemli doktrinler ve uygulamalar paketi olarak nitelendirilebilir. Bu konuda birçok yayını bulunan ünlü

Ortadoğu asıllı Amerikalı teorisyen Edward Said Oryantalizm tanımını şu cümlelerle özetlemektedir:

"… Şarkiyatçılık, Şark'la -Şark hakkında saptamalar yaparak, ona ilişkin görüşleri meşrulaştırarak, onu betimleyerek, öğreterek, oraya yerleşerek, onu yöneterek- uğraşan ortak kurum olarak, kısacası Şark'a egemen olmakta, Şark'ı yeniden yapılandırmakta, Şark üzerinde yetki kurmakta kullanılan bir Batı biçimi olarak incelenebilir, çözümlenebilir" (Said, 1970: 12-13).

Said'e göre Doğu'ya ilişkin temsiller ideolojik içerikleri nedeniyle sorgulanması gereken, inşa edilmiş imajlar olarak görülmelidir. Avrupa sadece şekil olarak ele aldığı alçaltılmış ve saptırılmış bir Doğu kavramı ile kendi kültürünü belirlemiş ve güçlendirmiştir ve bu doğrultuda oryantalizm kısaca Batı'nın doğu üzerinde bir tür yankısı ve yönetme isteği şeklinde açıklanabilmektedir.

"Oryantalizmin tarihler boyunca getirdiği ırki önyargı biçimlerinden, ideolojik ve emperyalist görüşlerden uzaklaşmaları için bilginlere çok az sezgisel malzeme, metot ve fikir verilmektedir. Oryantalizmin başarısızlığı entelektüel bir başarısızlık olduğu kadar aynı zamanda bir insani başarısızlıktır" (Said, 1982: 528).

Oryantalistlerin asıl vurguladıkları bugünün Doğu toplumlarının çürümüşlüğü ve geri kalmışlığıdır. Geçmişten gelen görkemli mirasın içinde bugüne yakışır hiçbir ilerleme kaydedemeden duran Doğu'nun, zamanda asılı bırakılması ve geçmişe sabitlenmesi gereklidir. Diğer bir deyişle Doğu'ya el koyup kaynaklarını sömürmenin, üzerinde siyasal ve askeri üstünlük kurmanın birinci yolu günümüz Doğu halklarını yozlaşmış torunları olarak sunmaktan geçer.

Emperyalizm açısından ABD'yi hedef alıp tarihsel bir analiz yapacak olursak, İspanya-Amerika Savaşı'nın ardından İspanya'dan savaş ganimeti olarak alınan Porto Riko, Guam ve Filipinler'in Amerikan kolonisi olarak ilan edilmesiyle birlikte ABD, eski dünya imparatorluklarını cezbeden genişleme türünün büyüsüne kapılmış olduğunu açıkça ilan etmiş olduğu görülmektedir. Üstelik koloniler büyük ve zorlu sayılamayacak bir savaş sonrasında kolay bir şekilde el değiştirmiş olduğundan coğrafi genişlemenin

dayanılmaz cazibesi ile dönemin başkanı Roosevelt ‘emperyal’den ‘emperyalist’e dönüşü desteklemiştir. Kendisi aynı zamanda, Avrupa tarzı medeniyetçi söylemi de Amerikan dış politikasının unsurlarından biri haline getirmiş buna göre, barbarlık içinde yaşayan insanların zincirlerinden kurtulduğunu görmeyi ABD’nin en önemli misyonlarından biri olarak belirlemiştir. Bunlar dikkate alınsa da ABD’nin Avrupa ile kıyaslanabilecek bir sömürge geçmişi veya İslamiyet’le uzun süreli kültürel alışverişi olmamış olması bu konudaki yetkinliğini aslında daha soyut ve ‘ikinci el’ kılmaktadır. ABD’nin Arap ve Müslüman tasvirleri İngiliz ve Fransız Oryantalizmine dayanmaktadır. Bunlar Orta Doğu’yu mantıksız, kaderci, ataerkil, takıntılı, çağdışı ve acımasız olarak betimlemiştir. Birçoklarınca Amerikan edebiyatının babası kabul edilen ünlü yazar Mark Twain 1869 yılında kaleme aldığı “Innocents Abroad / Yurt Dışındaki Masumlar” adlı eserinde ‘Muhammadeans’ (Muhammetçiler) diye tanımladığı Müslümanları ‘kafir’, ‘günahkar paganlar’ ve ‘gözlerini nefret bürümüş vahşiler’ olarak nitelemiştir. (Shaheen, 1997: 14) Mark Twain bugün hayatta olsaydı bu konuda farklı bir söylemi olacağı umudu taşımak çok gerçekçi olmayacaktır.

Yaşadığımız döneme doğru ilerlediğimizde, içinde bulunduğumuz zamanı, doğu ve batı bağlamında dünyanın geldiği noktayı, batı ülkelerinin özellikle ABD’nin siyasi kararlarını, askeri hamlelerini ve sosyo-kültürel stratejilerini okuyabilmeyi çok kolaylaştıran iki önemli isimden bahsetmek gerekmektedir. Bunlardan birisi Cumhuriyetçi Başkanlar Richard Nixon ve Gerald Ford yönetiminde Ulusal Güvenlik Danışmanlığı ve Dışişleri Bakanlığı yapmış, Ronald Reagan ve George Bush yönetiminde de Dış İstihbarat Danışma Kurulu üyesi olarak hizmet etmiş Henry Kissinger’dır. Diğeri de Harvard Üniversitesi’nden uluslararası ilişkiler uzmanı ve çok ünlü bir askeri sosyolog olan Samuel Huntington’tır. Kissinger’ın “Domestic Structure and Foreign Policy” adlı makalesi üzerine düşüncelerini belirten Edward Said, geleneksel Oryantalist bir çizgide Batı’yı bilgisi ve iktidar gücü ile erişilmeyecek bir üstünlük sahibi gören Kissenger’ın, önce kültürler arasındaki farkları açığa koyup aralarına bir duvar gererek onları ayırdığını, daha sonra Batı’yı diğerini gütmeye yahut en azından yönetmeye davet ettiğini ifade etmiştir (Said, 1982: 88).

1.3. İslamiyet'in Terörizmle Özdeşleştirilmesi

"Birçoklarınca sınıf egemenliğinin en güçlü silahı olan sistemli terörü 'yaratıp besleyen' sistem olmasaydı 'terörist' de olmazdı." (Sakınç, 2004: 73)

Dünyada gerçekleştirilen terör eylemlerinin aktörlerinin, sömürge tarihinden başlamak suretiyle büyük devletlerin hegemonyası altındaki toplumlar nezdinde değerlendirilmesi, neden sonuç ilişkisi kurarken o coğrafyalarda gerçekleştirilen baskı ve zulüm politikaları da hesaba katılarak analiz edilmesi doğru olacaktır. Tarihsel gerçekleri göz ardı etmemenin terör eylemlerini onaylamak anlamına gelmediğinin de altını çizmek gerekmektedir.

Terörizm iç ve dış gruplar tarafından sivillere karşı gerçekleştirilen planlanmış, siyasi amaçlı şiddet eylemidir.[7] Amerika Birleşik Devletleri Soruşturma Bürosu (FBI); başka bir insanı tehlikeye atan bir suç işlemeyi ya da daha kapsamlı bir niyetle birini korkutmak, etkilemek, politikasını ya da düşüncesini değiştirmek amaçlı şiddet uygulamayı terörizm olarak değerlendirmektedir.[8] Bu tanım aslında çok kolay bir biçimde ABD'nin özellikle son 70 yıldır siyasi değişim gerçekleştirmek için sayısız şiddet eylemine imza attığı Kore, Vietnam, Irak ve Afganistan gibi dünyanın birçok yerinde uyguladığı dış politika ile özdeşleştirilebilir.

1980'lerin başlarında Hollywood filmlerinde İslamiyete çok kısa bir şekilde değinilmekte ve kötü adamların gerekçesi ya da motivasyonu olarak gösterilmemektedir. 1983 yılından itibaren gerçekleşen terör eylemleri doğrultusunda bu durum değişmeye başlamıştır. Beyrut'ta iki yüzden fazla Amerikan denizcisinin ölümüne yol açan bomba yüklü bir kamyonla intihar saldırısı düzenlenmiş, yine aynı yıl Beyrut'taki Amerikan Elçiliği bombalanmış altmıştan fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırılardan sorumlu olan grup bilinmezliğini korusa da, intihar saldırıları düzenlediği bilinen Hizbullah yapılanması en büyük şüpheli olarak görülmüştür. 1985 yılında iki Hizbullah üyesi 847 sefer sayılı TWA Amerikan yolcu uçağını kaçırmış ve uçakta bulunan bir denizciyi öldürmüşlerdir. Yine aynı yıl içinde Filistinli teröristler Achille

---

[7] https://www.britannica.com/topic/terrorism [20.Nisan.2015]
[8] https://www.fbi.gov/investigate/terrorism [15.Şubat.2014]

Lauro yolcu gemisini kaçırıp yolcuların arasından New York'lu Yahudi Leon Klinghoffer'ı seçip tekerlekli sandalyede olmasına rağmen infaz etmişlerdir. 1986'da Libyalı ajanlar Berlin'de Amerikalı askerlerin sıklıkla gittiği bilinen bir diskoteği bombalamış iki yıl sonra da 103 sefer sayılı Pan Am Amerikan yolcu uçağını İskoçya üzerinde bombalayıp düşürmüş iki yüz yetmiş kişinin ölümüne sebep olmuşlardır. Tüm bunlar Hollywood için de terörist ve Müslüman ilişkisinin sağlam temellerini atmış olmuştur. Şeyhlerin portresi artık masumları öldürmeden önce dua eden fanatik köktendinci teröristler olarak çizilmektedir. Son derece cahil, kültürsüz ve kaba olarak yansıtılan bu Araplar aynı zamanda medya holdinglerini ele geçirmeyi *(Network / Şebeke, 1977, Yön. Sidney Lumet),* dünya ekonomisini mahvetmeyi *(Rollover, 1981, Yön. Allan J. Pakula),* beyaz batılı kadınları kaçırmayı *(Jewel of the Nile / Nil'in İncisi, 1985, Yön. Lewis Teague)* ve nükleer silahları ABD ve İsrail'e yöneltmeyi amaçlamaktadırlar *(Frantic / Çılgın, 1988, Yön. Roman Polanski)*. 90'lara gelindiğinde daha etkin bir biçimde beyazperdeye ve ekrana yansıtılan önyargılı tutum günümüzde büyük bir ivme kazanmış durumdadır. Neredeyse tüm filmlerde İslam dini kötü adamların öncelikli motivasyonu olarak vurgulanmaktadır.

Teröristleri merkeze taşıyan aksiyon filmleri ABD'nin dış politikası, şirket çıkarları ya da askeri müdahale ve darbe tarihini konu dışında bırakmaktadır. Ayrıca Amerikalı olmanın verdiği kutsaliyetin altını çizme fırsatını hiçbir zaman kaçırmayan Hollywood'da terörist filmlerinin tamamı tek bir Amerikalı kahramanının fark yaratacağı iddiasını dile getirmektedir. Bu yapımlarda teröristler nedense hiçbir zaman politik sebeplerle hareket etmemekte, daha çok değişik seviyelerde gösterilen bir çılgınlık, delilik ya da suç eylemiyle karşımıza çıkarılmaktadır. Neredeyse tüm örneklerde esas üzerinde durulması gereken meselelerin üzeri örtülmekte, sebepler açığa çıkartılıp tartışma başlatmak yerine bu kişilerin çılgın, alçak adamlar olduğu tekrarlanmaktadır. Bu sayede anlamsız olarak nitelendirilen saldırılara karşı nefretin büyümesi sağlanmakta ve de konunun ABD'nin politikaları ile herhangi bir ilişkisi olduğu gizlenmektedir. En ufak şekilde bu meseleye değiniliyorsa da, seyircinin bu barbarlara karşı yapılanların az bile olduğu duygusu ile salondan ayrılması hedeflenmektedir. Böylece tüm tarihsel analizlerin önüne geçilmiş olmakta, Hollywood

her zamanki üslubuyla neden sonuç ilişkisini tersten okumaya devam etmektedir. ABD'nin neredeyse tüm Ortadoğu'da neden 'Büyük Şeytan' olarak nitelendirildiğini kavramak çok önemli olmasına rağmen çoğu zaman bu nokta es geçilmektedir.

Küresel felaket peşindeki barbar Müslümanların binlerce masum insanın ölümüne sebep olacak ve tüm nedenselliğini inancı ve intikam duygusundan alan akıldışı eylemlerinden birinin hikayesini beyazperdeye aktaran filmlerin ilklerinden olma özelliği taşıyan *Black Sunday / Kara Pazar (1977)* aslında ABD'nin İsrail Filistin sorunundaki yanlı tutumunu da açıkça ortaya seren ilk örneklerdendir.

Yönetmenliğini John Frankenheimer'in yaptığı 1977 yapımı filmde İsrailli kahraman Albay David Kabakov (Robert Shaw), terörle mücadele komando biriminin başındadır. ABD'ye karşı Arapların gerçekleştireceği bir terörist saldırı planını engellemek için ABD'ye gelmiştir. Bu saldırı Amerikalıların kendilerini en çok güvende hissettikleri, bu yüzden de canlarının çok acıyacağı ve toplumsal yaşamın birlikteliği açısından da büyük önem taşıyan Super Bowl (Amerikan futbol ligi final karşılaşması) gününde gerçekleşecektir. Bu milli günde stadyum dolusu mutlu Amerikalının üzerinde uçacak olan zeplinin patlatılması binlerce kişinin ölümüne sebep olacaktır. Bu terör eylemini gerçekleştirirken intihar saldırısında kullanılacak olan kişi de savaştan döndükten sonra yaşama adapte olmayı başaramamış, ülkesine milletine küskün ve bu yüzden de Filistinli terör örgütüyle işbirliği yapan bir Vietnam gazisidir.

Filmde Dahlia adlı teröristin ağzından şu sözleri duyulmaktadır: *"Amerikalılar Filistin ulusunun çığlıklarına kulaklarını tıkıyorlar. Yabancılar gelip Virginia, Georgia ve New Jersey eyaletlerini ele geçirse ve insanları evlerini topraklarını bırakıp gitmeye zorlasa, kızgın, aldatılmış hissetmezler mi? O zaman bizim nasıl hissettiğimi anlasanıza. Amerikalılar, bu bizim için dayanılmaz bir durum. Siz bunu kavrayıp İsrail'e silah ve maddi yardımı kesinceye kadar biz Black September / Kara Eylül hareketi hayatı size dar edeceğiz. Şu andan itibaren çektiğimiz acıları paylaşacaksınız. Hükümetiniz hemen harekete geçmezse bugünün kabusu gelecekte olacaklarla kıyaslanamaz. Seneyi sizin için kan dökerek başlattık. Bunun bir parçası olmaktan memnuniyet duymuyorum.*

Umuyoruz ki devamı gelmek zorunda kalmaz. Kardeşiniz olmak istiyoruz. Seçim sizin. Selamun Aleyküm."

Bu tarihten sonra Filistinlileri terörist olarak gösterilmediği filme rastlamak neredeyse imkansız olacak ve sinema salonları ve video dükkanları *Wild Geese II / Yaban Kazları II (1985) (Yön. Peter Hunt), Scorpion / Akrep (1986) (Yön. William Riead), Death Before Dishonor / Şerefli Asker (1987) (Yön. Therry Leonard), The Naked Gun / Çıplak Silah (1988) (Yön. David Zucker), Bright Lights, Big City / Şehrin Parlak Işıkları (1988) (James Bridges), Ministry of Vengeance (1989) (Yön. Peter Maris), Cover-Up (1991) (Yön. Manny Coto), Delta Force III (1991) (Yön Sam Firstenberg), Killing Streets (1991) (Yön. Stephen Cornwell) ve The Seventh Coin (1993) (Yön. Dror Soref)* gibi örneklerle dolup taşacaktır.

Filmin Arap-İsrail çatışması ile ilgisiz, sadece eğlencelik bir gerilim olduğu yönündeki tüm iddia ve reklama karşın filmin yönetmeni Frankenheimer filmin terörizmi kınamayı amaçladığını açıkça söylemiştir. Amerika'daki uzmanlar ve medyanın görüşlerini paylaşan yönetmen *"Bugün karşı karşıya olduğumuz en kötü şeyin terörizm olduğunu düşünüyorum… Ve bu ülke bununla başa çıkacak donanıma sahip değil."* sözleriyle bu konudaki kaygısını da dile getirmiştir. *"…bu ülkeye girmesine izin verdiğimiz insanlar benim için çok ürkütücü"* ifadesiyle teröristler için ölüm cezasının şartsız kabul edilmesi gerektiğini ve daha sıkı göçmen yasalarının da terörizmi gerileteceğini düşündüğünü belirtmiştir (Mckahan, 2009: 139-140)

Black Sunday / Kara Pazar (1977) filminde vahşilere karşı yürütülen bu savaşta vahşiler Araplar, daha da netleştirilirse Filistinli Araplardır. Film Filistinli Arapları acımasız, intikamcı ve önüne geleni ayrım yapmadan öldüren caniler olarak göstermiştir. Diğer tarafta İsrailli Kabakov Arapların ne mal olduğunu bilen, onları alt edebilecek ve böylece uygar topluma rahat bir nefes aldıracak kahramanı canlandırmaktadır. Filmde Amerikalı yetkili (Fritz Weaver) İsrailli Shaw'un yöntemlerine burun kıvırmakta, onların ABD'de kabul edilemeyecek şeyler olduğu uyarısında bulunmaktadır. ABD görünüşte bireysel hak ve özgürlükleri koruyan

biçimde hareket etmektedir ancak film açık ve net bir şekilde uluslararası terörizm ile uğraşırken Anayasal değerlerin bir hükmünün kalmayacağını göstermektedir.

Filmin gişedeki başarısızlığı terörizmi perdeye taşıdığı için değil terörizme verilen karşılığın yeterince Amerikalı olmamasından kaynaklanmaktadır.[9] 1970'lerin karşı kültür sinemasının karamsar havasını taşıması ve de savunmasız ve hadım edilmiş Amerikan kurumlarının yabancı bir ulus tarafından (İsrail) kurtarılmaya muhtaç gösterilmesi filme beklenen ilginin gösterilmesini büyük ölçüde baltalamıştır.

Black Sunday / Kara Pazar (1977) filminin sonunda başa başa kaldığımız mevzular, çözüme ulaşması umulan ancak bunun gerçekleşmediği meseleler olmuş; ABD'nin Vietnam deneyimden ötürü çektiği ıstırap ve Araplardan gelecek kötülüğe karşı savunmasızlığı Amerikan seyircisinin film ile arasına büyük bir mesafe koymasını sağlamıştır. Kendisinden daha önceki başarılı örneklerin formülünü tekrarlamayı düşünen film Amerikan seyircisinin değişen ruh halini tamamen yanlış değerlendirmiştir. Oysa o dönemde Vietnam savaşının depresif zamanlarına karşılık geliştirilen nostaljik ve neşeli tavırlar ağırlığını hissettirmeye başlamış bu eğilimin ilk örnekleri de felaketlerden uzaklaşarak seyirciyi 60'ların gençliğine götüren George Lucas imzalı *American Graffiti (1973)*, felaket komedisi *Airport / Havaalanı (1970) (Yön. Gerge Seaton)* ya da umut ve iyimserlikle dolu *Rocky (1976)(Yön. John G. Avildsen)* seyirci ile buluşmuştur. Film tüm bunlardan çok uzağa düşmüş, çekimlerinden yaklaşık çeyrek asır sonra gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarına dek de Amerikan seyircisinin ilgisini çekmeyi başaramamıştır. Oysa şu dönemde 11 Eylül ile ilişkilendirmekte hiç zorluk çekmeyeceğimiz, hatta 11 Eylül'ün habercisi diyebileceğimiz bir resim çizmektedir.

"Özellikle İran Devrimi'nden sonra İslamiyet'i hemen her Müslüman'la bir tutabilirdiniz ve bu iş için en iyi aday Humeyni idi. Bu eşleştirmeyi yaptıktan sonra, söylediklerinizin aslı olup olmadığına bakmadan, İslamiyet'i hoşunuza gitmeyen her şeyle bağdaştırabilirdiniz…" (Said,1997: 119-20)

---

[9] http://www.boxofficemojo.com/search/?q=black%20sunday [13.Mayıs.2014]

ABD'nin İsrail yanlısı politikaları ile beslenen Ortadoğulu Müslümanlara karşı takındığı tutum 1970'lerin sonunda büyük oranda İran'a yöneltilmiştir. Sonradan 1979 İran İslam Devrimi adını alsa da İran'da 1978-1979 yıllarındaki devrim hareketi son derece heterojen bir yapıyla komünistler, milliyetçiler, liberaller ve İslamcıların Şah'ın devrilmesi hedefi etrafında kilitlenmiş olduğu bir harekettir. Ülkeyi Washington'dan gelen yoğun destekle yaklaşık kırk yıl boyunca yöneten Muhammed Rıza Şah Pehlevi, bir polis devleti kurmuş, yoksul ile zengin arasındaki uçurum giderek büyümüş, özellikle kırsalda milyonlarca İranlı yoksulluk sınırının altında bir yaşama terk edilmiştir. Ülkenin zenginliği ise Şah'ın çevresindeki küçük elit tabakanın elinde toplanmıştır.

Şah karşıtı hareketin en ateşli taraflarından dini lider Humeyni sadece yoksullara yardım vaadinde bulunmamış aynı zamanda elitlerin toplumda 'Batı düşkünlüğü ve yozlaşma' olarak algılanan lüks yaşamına son vermek gerektiğini belirtmiştir. Hedefin ülkenin tamamen İslamlaşması olduğunu o dönem kimse telaffuz etmemiş, başlangıçta mollalarla liberaller arasında işbirliği varmış gibi algılanmıştır.

Şah ve çevresindeki elit tabakanın yozlaşmış olmasından sadece İslamcılar değil, herkes ileri seviyede rahatsızlık duymakta işte bu hoşnutsuzluk Humeyni'nin kültürel değişim planları açısından önemli, geniş bir zemin oluşturmuştur. 1978 protestolarında pek çok kişinin ellerindeki posterlerde demokratik yollarla seçilmiş ancak 1953 yılında Şah yanlısı Amerikan Merkezî Haber Alma Teşkilatı CIA'in yardımıyla düzenlenen bir darbeyle devrilmiş eski başbakan Muhammed Musaddık vardır. Devrim karşıtları Şah ile aynı seviyede ABD'ye duyulan öfkeyi de sokaklara taşımıştır.

Yıllar sonra West Point Askeri Akademisinde gerçekleştirilen bir basın toplantısında dinleyicilerden birisi, *"Amerikan hükümetinin işkenceden bahsetmesi ikiyüzlülüğün dik alasıdır, çünkü Şah döneminde İranlıların lime lime edilmesine Birleşik Devletleri seyirci kalmıştır,"* dediğinde konuşmacılar iki kez soruyu duymadıklarını söyleyecek ve konuyu hemen değiştirerek İranlıların zalimliğinden, Amerikalıların masumluğundan dem vurmaya başlayacaktır. (Said, 1997: 69).

Devrimcilerin baskısına daha fazla dayanamayacağını anlayan Şah 16 Ocak 1979'da ülkesini terk etmiş bir süre Mısır, Fas, Bahamalar ve Meksika'da kalmıştır. 1 Şubat 1979'da Humeyni sürgünden dönmüş ve 1979 Aralık ayında yapılan referandumda İran halkı ezici çoğunlukla yeni bir İslami anayasaya 'evet' demiştir. Şah pankreas kanserine yakalanınca 22 Ekim 1979'da tedavi için ABD'ye gitmiş ancak zaten İran'da kırk yıl işkence ve baskıyla sürmüş olan Şah yönetiminin desteklenmesinden ötürü hız kazanan Amerikan karşıtlığı bu defa Şah'ın iadesi için sokaklarda daha yüksek sesle dillendirilmeye başlanmıştır. Ve Şah'ın ABD'ye girişinden iki hafta sonra bu taleplerinin yerine getirilmesi konusunda ne kadar kararlı olduklarını tüm dünyaya ispatlayan rehine krizi baş göstermiş, tarihler 4 Kasım 1979'u gösterirken İran'daki Amerikan Büyükelçiliği basılıp onlarca rehine alınmıştır. Amerikan hükümeti ve özellikle de Merkezi İstihbarat Teşkilatı CIA, Şahı tekrar başa getiren 1953 askeri darbesinde çok net bir rol oynamış, çeyrek asır süren acımasız yönetim ve her türlü direnişe gösterilen korkunç baskı Washington desteği ile sürdürülmüştür. Ülkenin büyük çoğunluğu Amerika'nın oynadığı bu role karşı büyük bir kızgınlık içinde hareket etmiş ve 4 Kasım 1979'da Şah'ın devrildiği devrimin en yoğun günlerinde, militanlar başkent Tahran'daki Amerikan Büyükelçilik binasına girip elli iki Amerikalıyı rehin almıştır. Elli iki kişinin tam bir yıl iki ay iki hafta ve iki gün gün boyunca rehin tutulduğu kriz ABD'yi hem dış hem iç politika bağlamında büyük sıkıntılara sürüklemiş, iki kez kurtarma operasyonu düzenlenmiş ancak başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

İran rehine krizi döneminde Wall Street Journal gazetesi bir baş makalesinde Batılı olmamak demek –ki bu Müslümanlar dahil, dünya nüfusunun çok büyük bir kısmının kaderidir- hiçbir medeni ideali olmamak demek olduğu düşüncesi doğrultusunda 'medeniyetin kaybolma' nedenini 'bu idealleri başından beri yayan Batılı güçlerin zayıflamasına' yormuştur (Said, 1997: 160).

Olaydan otuz üç sene sonra bu konu üzerine çekilen yapımcılığını George Clooney'in yönetmenliğini de Ben Affleck'in yaptığı, 2012 yılı Oscar ödül törenlerinde "En İyi Film" ödülünü First Lady Michelle Obama'nın elinden alan *Argo / Operasyon: Argo* en iyi kurgu ve en iyi uyarlama senaryo dallarında da ödüle uzanmıştır. Ancak bu

ödül, tarihi olaylardan yola çıkılarak büyük oranda gerçeği yansıttığı iddiasıyla çekilen filmin senaryosunun büyük eleştirilere maruz kalmasını engelleyememiştir.

Argo (2012) baskın sırasında elçilikten kaçmayı başaran altı Amerikan vatandaşının Kanada Elçiliği'ne sığınmayı başarması ve ülkelerine geri dönebilme mücadelesi üzerine yoğunlaşmıştır. Olayı yakından bilenlerce çok abartılı bulunmuş olan senaryoya göre rehineler her an yakalanma ve öldürülme tehlikesiyle karşı karşıyadır. CIA uzmanı Tony Mendez (Ben Affleck) bu Amerikan vatandaşlarını kurtarmak amacıyla bir film senaryosuna yakışır oldukça riskli bir plan hazırlamıştır. CIA, sahte bir Hollywood yapım şirketi kurarak rehineleri kurtarmaya çalışacaktır. Filmde Kanada büyükelçiliğinin desteğine çok az yer verilmiş ayrıca tarihsel gerçeklerin bazılarının; İngiltere ve Yeni Zelanda Büyükelçiliklerinin onları içeri almaması gibi, ciddi anlamda çarpıtıldığı söylenmiştir.

Yapılan eleştirilere karşı filmin yapımcıları, CIA'in 1953'te desteklediği darbenin nasıl demokratik seçimlerle başa gelmiş Muhammed Mussaddık'ın sonunu getirmiş ve Şah'ın gaddar yönetiminin önünü açmış olduğunun filmin açılış sahnesinde animasyon kullanılarak gösterildiğini belirtmişlerdir. Ancak bu çabanın İranlı güruhun Amerikan elçiliğini zombilerin kıyameti getirdiği üslupla ele geçirişinin aktarıldığı ilk aksiyon sahnesiyle nasıl önemsizleştirildiğinin de altını çizmek gerekmektedir.

Filmde özellikle altyazı kullanımında bazı karakterleri insanileştirmek ve bazıları için de tam tersini gerçekleştirmek için birçok Amerikan filminde olduğu gibi çok seçici davranılmıştır. Hikayede mutlaka yer verilmesi gereken 'iyi Müslüman'; Amerikalıların saklandığı Kanada büyükelçisinin evinde çalışan genç kadın hizmetçi olarak karşımıza çıkmış ve bu iyi Müslüman tiplemesi kendisine bir isim verilmesini ve konuşmalarının çevrilmesini sağlamıştır. Amerikalılar Farsça konuştuğunda her seferinde söyledikleri İngilizceye çevrilirken, dışarıda protesto eden kalabalığın derdini ve taleplerini anlayabilmemizi sağlayabilecek olan politik sloganlar ya da pankartlarda yazılanlar için aynı şey geçerli değildir.

ABD İran Şahı'nın faşist rejimini desteklemiş, halkın seçtiği hükümetleri darbelerle devirmiş ve sonrasında engel olamadığı bir devrim gerçekleşmiştir. Halkta

haklı olarak oluşan Amerikan karşıtlığı sayesinde devrim için mücadele eden birçok İranlıyı hayal kırıklığına uğratacak olan çok sert ve katı bir İslami rejimi iktidara gelmiştir. 1980 Eylül ayında, Şah yönetimini deviren devrimcilerle yakın bir ilişki sürdüremeyeceğinin bilincinde olan ABD tarafından son teknolojiyle donatılıp tam teçhizatlı hale getirilen Irak lideri Saddam Hüseyin'in İran'a saldırmasının 444 gün süren rehine krizinin intikamı olarak değerlendirilmesi yanlış olmayacaktır. Büyük bir savaşın içindeki İran, 20 Ocak 1981'de yeni başkan Ronald Reagan'ın yemin töreninin hemen ardından rehine krizini sonlandırmış ve tüm Amerikalıları serbest bırakmıştır. İran-Irak savaşı ise sekiz yıl sürmüş, arkasında bir milyon ölü bırakmıştır. Askeri açıdan savaşın galibi olmamış ancak İran'da nihai kararı beraberinde getirmiş, İran halkının devrimcilerin içinden tercihini şehitlik ideolojisini de söylemlerine ekleme şansı bulan mollalardan yana yapmasının kesinleşmesini sağlamıştır. İran'ın maruz kaldığı faşist yönetime verilen destek ve demokrasiyi katleden darbe yandaşlığını üzerinden atmak istese de bunun neredeyse imkansız olduğunu gören ABD'nin, İran'daki rejimin eskisinden çok daha kötü olduğunu göstermeyi amaçlaması şaşkınlık yaratmamalıdır.

İki ülkenin de tarihinde ve ikili ilişkilerinde büyük önem taşıyan bu kriz günümüzde de etkisini sürdürmektedir. İran'daki Amerikan karşıtlığı, ABD'nin İran'ı terörist ülke ilan etmesi, İran'a uyguladığı ve uygulattığı ambargolar ve de son seçimin galiba Donald Trump'ın vize yasağı uygulama kararı gibi göstergeler normalleşme konusunda daha gidilecek uzun bir yol olduğunu göstermektedir.

1.3.1 Amerikan Sinemasında Terörizm Algısı

Amerika Rus Komünizmini yeni düşman olarak belirlediğinde, yani dünyanın medeniyet bağlamında –aynı şimdi olduğu gibi- bölündüğüne ve her yerde bu savaşın verileceğine karar verdiğinde Amerikan kamuoyunun ikna edilmesi gerekmiştir. Reagan yönetiminin şahinleri ve muhafazakar fikir babaları olan Kaspar Weinberger, William Casey, Richard Perle, Frank Gaffney ve Paul Wolfowitz kötüye karşı her türlü savaşın verildiği yer olarak algıladıkları dünyada, trajik görünümlü bakış açılarına anlam kazandıran 'kızıl tehdit'in büyütülmesi, aşırı ciddiye alınması için çalışmışlardır.

Başkan Reagan'ın 16 Mart 1983'te Protestan papazları meclisinde yaptığı 'Şer İmparatorluğu'nu mağlup etme gereği üzerindeki ünlü konuşmasında belirttiği üzere başkanlığının ilk yıllarından itibaren ortaya koyduğu Sovyet tehdidi fikri eskisinden daha da güçlü bir şekilde alevlenmiştir. Bir din adamı edasıyla dinleyicilerine seslenen Amerikan Başkanı, dünyanın şeytan ve ortaklarına karşı erdemli kişilerin bunlarla mücadele ederek değerini ispatlaması gerektiği bir yer olduğu inancına sahip New England papazlarının dünya görüşüyle ülkeyi adeta yeniden barıştırmıştır. (Valantin, 2006: 49-50) Sovyet-komünist-terörist fitnesi ilkesi bütün kamuoyunca paylaşılmış, Başkan kendini dinleyenlerin zihninde dünya terörünün önde gelenlerinin Sovyet başkanlığı altında büyük bir salonda bir araya geldikleri ve ABD'nin çöküşünü hazırlamak için komplolar kurdukları imajını oluşturmayı hedeflemiştir. ABD'nin modern şer odaklarıyla çevrildiği fikrini mükemmel bir şekilde yansıtmış, bu siyasi ve stratejik tehdit bakış açısı Latin Amerika'yı da dışarda bırakmayarak Amerikan toplumunun ve sosyal dokusunun milyonlarca yoksul, Katolik ve beyaz olmayan insanın göçüyle aşırı derecede bozulacağı korkusu yansıtılarak tamamlanmıştır. Düşmana karşı mücadelenin yanı sıra Amerikan halkına, kaderlerinin savunmaya değil saldırıya bağlı olduğu duygusunun aşılanması amaçlanmıştır.

ABD büyük bir demokratik medeniyet olunca muhalefetsiz bir iktidar olması da elbette düşünülemeyecektir. Bu siyasi gerçeklik Amerikan toplumunun düşünce ve görüntü evreninde simgeleşme düzeyinde hayat bulmuştur. Stratejik söylem ve işaretlerin hakim olduğu, yönetmenliğini Oliver Stone'un yaptığı *Salvador (1986)* ve *Platoon / Müfreze (1986)* gibi filmler bu stratejik söylemi kısıtlı bir açıdan bakıldığında yadsıyan, ancak aslında bu söylemi her açıdan tamamlayan örneklerden ikisidir.

1986 yapımı *Salvador* filminde ABD'de başarılı olamayan bir gazeteci 1980 yılındaki askeri diktatörlük olaylarını ve baskı rejimine karşı büyük mücadele vermiş olan başpiskopos Oscar Romero'nun öldürülmesini araştırmak üzere El Salvador'a gitmiştir. Batı olmayan her bölgenin müthiş bir kaos, pislik ve karmaşayla yansıtıldığı Hollywood geleneği bu filmde de bozulmamıştır. Kahramanımız bu kadar karışık ve vahşi bir ortamda hem işini yapmaya hem de oradayken edindiği Salvadorlu kız arkadaşını korumak için onun ülkeden çıkmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Filmin başkahramanı gazeteci Richard (James Woods) karakteri üzerinden yönetmen Oliver Stone, CIA'nın buradaki askerleri desteklediğini, hatta hükümetin liderliğini üstlenen askerin CIA tarafından eğitildiğini ifade etmiştir. Yine aynı şekilde Vietnam'a da el atmış ve Vietnam'a girmenin yanlış bir karar olduğunu da seyirciye bu karakterin ağzından iletmiştir. Ancak sonrasında ABD'nin dış politikasına dönük eleştiriler yerini oradaki birkaç Amerikalıya yapılan suçlamalara bırakmıştır. ABD'nin Latin Amerika'daki siyasi ve askeri müdahalesini değil müdahale biçimini eleştirmektedir. Sonuçta *Salvador,* karşımıza ABD'yi eleştirerek başlayan, daha sonra dümeni kırıp orada yaşanan katliamların suçunu oradaki işgüzar Amerikalı görevlilere atarak sona eren bir film olarak çıkmaktadır. Ayrıca ABD genelinde çok yumuşak ve basiretsiz bulunan 39. Başkan Jimmy Carter'dan sonra yönetime gelen Ronald Reagan'ın ABD'ye yakışan bir başkan olduğu ve kötü adamların artık rahat hareket edemeyeceğinin de oradaki görevli askerlerin sözlerinin arasına sıkıştırılmış olduğu gözden kaçmamalıdır.

Yönetmenin *Platoon / Müfreze (1986)* filminde de aynı çizgiyi izlediği görülmektedir. 'Vietnam Savaşı Üçlemesi'nin ilk filmi olan, "En İyi Film" Oscar'ı dahil birçok festivalden başarıyla dönen *Platoon*, Vietnam'da düşman olarak gördükleri Vietnamlılar kadar birbirleri ve kendi psikolojileriyle de başa çıkmaya çalışan Amerikan askerlerini konu etmiştir. Genç ve deneyimsiz askerlerin, savaşın dehşeti karşısında yaşadıklarını özetleyen filmde, öldürme içgüdüleri ağır basan çavuşun, barış yanlısı askerle çelişkileri ön plana çıkarılmaktadır. Oliver Stone'un Vietnam'da yaşadıklarından izler taşıyan yapımda Vietnam savaşının meşruiyeti hiç ama hiç konu edilmemiştir.

Abartılı bir nükleer korkunun yanı sıra baba figürünün onarımını hedefleyen Reagan dönemi Amerikan sinemasını, çocuksu fantezilere geri dönüş ve özel efektlere duyulan fetişizm şeklinde nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Bir taraftan ataerkilliğe, aile değerlerine ve küresel prestij arzusuna geri dönülürken diğer taraftan da gerçek yıldız savaşları fatihi, küresel bir imparatorluk özlemini destekleyen gelişmiş silah sanayisi ve ona duyulan ilgiye odaklanılmaktadır. 'İyi' ABD'nin doğal sıfatı olmuş, en üst düzeyin hedeflendiği askeri teknoloji sayesinde özgür dünyayı savunma misyonu

üstlenilmiştir. ‘Kötü’ ise her daim başkasının, yabancının eline geçebilecek olan teknoloji bağlamında sıklıkla ele alınmaya başlanmış ve tahmin edileceği üzere ABD’nin öteki dediği her gruba bu sıfat yakıştırılmıştır.

İran rehine krizinin sona erdiği gün Beyaz Saray’a giren Ronald Reagan şer ekseni içine, İran gibi teröristlere büyük destek verdiği ve daha da kötüsü Sovyetlerle olan yakın işbirliği gerekçesi ile Libya’yı dahil etmekte hiç gecikmemiş, Hollywood’dan da bu konuda büyük destek görmüştür. 1980 öncesi Libyalılar hiçbir Hollywood filminde terörist ya bombacı olarak yansıtılmamış nedense 1980’den sonra Batı’nın düşmanı olarak karşımıza çıkarılmaya başlanmıştır. Örneğin; 1992 yapımı *Patriot Games / Tehlikeli Oyunlar (Yön. Phillip Nooyce)* filminin senaryosunda eski CIA ajanı Jack Ryan (Harrison Ford), bir İngiliz bakanının ve ailesinin hayatını kurtarınca yeniden göreve çağrılmıştır. Öldürmüş olduğu suikastçının IRA militanı olan kardeşi, Ryan’dan ve ailesinden intikam almaya karar vererek ABD’ye gelmiştir. Konu Libya ile ilgisiz görünse de filmin birçok yerinde geçen konuşmalarda Libya’nın ‘terörist eğitim kampları’ ile dolu olduğu bilgisini verilmekle kalmamış, seyircinin salonlardan Libya’nın uluslararası terör eylemlerinin de en büyük destekçilerinden biri olduğu izlenimi ile ayrılmasını sağlamıştır.

Half Moon Street / Yarımay Sokağı (1986) (Yön. Bop Swaim), Broadcast News / Haberler (1987) (Yön. James L. Brooks), The Naked Gun / Çıplak Silah (1988) (Yön. David Zucker), gibi filmlerin hepsinde Libyalılar kahraman Amerikalının karşısına çıkmış ve bozguna uğratılmıştır. Özetlemek istersek dönemin çok popüler filmlerinden 1985 yapımı *Back to the Future / Geleceğe Dönüş’*de (*Robert Zemeckis*) Libyalılar alışveriş merkezinin otoparkında Amerikalı bilimadamını öldürmüş, *Patriot Games / Tehlikeli Oyunlar (1992) (Yön. Phillip Noyce)* filminde İrlandalı teröristleri barındırmış *American President / Amerikan Başkanı (1995) (Yön. Rob Reiner)* filminde ise İtalya’daki Amerikan askeri üstlerini bombalamışlardır. Kısacası Ortadoğu ya da ABD’nin dış politikaları ile en ufak bir ilgisi olmayan bir aile filminde bile Libyalılar sıklıkla nükleer silah saplantılı teröristler olarak gösterilebilmektedir. Ancak perdede görmediğimiz ve büyük olasılıkla hiç göremeyeceğimiz sahnelerden bir tanesi 1973 yılında gündüz vakti Kahire havaalanına iniş için yaklaşırken içinde bir tane de

Amerikalı yolcunun bulunduğu 107 kişiyi taşıyan yolcu uçağının İsrail tarafından navigasyon hatası yaptığı iddiasıyla vurulup düşürülmesi olacaktır. Hiç kurtulanın olmadığı bu elim olaya bugüne kadar hiçbir film stüdyosu ilgi göstermemiş, göstermesi de beklenmemektedir.

Dönemin gişede olduğu kadar videoda da büyük rakamlara ulaşmış olan filmlerinden belki de en ünlüsü 1986 yapımı *Iron Eagle / Demir Kartal* olmuştur. Yönetmenliğini Sidney J. Furie'nin yaptığı film, iki American F-16 savaş uçağının Bilyad adı verilen ülkeye yaptıkları tatbikat sahnesiyle açılmıştır. Bu tatbikatlar özellikle 80'lerde Libya kıyılarına yapılan ve ABD ile Libya arasında sürekli sürtüşmeye sebep olan tatbikatlara adeta bir gönderme niteliğindedir. Film ana çatışma noktasını 1980'lerin ortalarındaki gazete başlıklarına ve ABD'nin dış politika hamlelerine dayandırmıştır. Filmin ABD'de gösterime gireceği dönemde ABD Libya'yı beşi Amerikalı yirmi kişinin ölümüne sebep olan Roma ve Viyana havaalanlarına yapılan saldırılar gibi bazı terörist eylemlerle ilişkilendirmektedir.

ABD ve Libya arasındaki sıkıntılı ilişkinin kullanıldığı senaryoda Amerikalı genç kahraman Bilyad'da yüzlerini hiç görmeyeceğimiz onlarca askeri katledecektir. Bu Arap ülkesine uçağının düşmesi sonucu esir düşen babasını kurtarmaya giden genç Amerikalıyı bir bakıma Bilyadlılar buna zorlamış ve bunun sonucunda da kaçınılmaz olarak bu üçüncü dünya ülkesinde yığınla insanın ihtişamla yok edilmesi gerekmiştir. Senaryoda Bilyad, özensiz açılış sahneleriyle minare ve çarşaflı kadın görüntüleri kullanarak Müslüman ülke olarak sunulmuş hemen arkasından da kamera filmin başrol oyuncusu olan savaş esirimize dönmüştür. Kurmaca Bilyad'ın Libya olduğuna dair ipuçlarından birisi de ülkenin Sovyet yapımı silahları olduğu bilgisinin verilmiş olmasıdır. ABD Dış İşleri Bakanlığınca 1980'lerde Sovyet silahlarının Ortadoğu'daki en büyük alıcısının Libya olduğuna dair iddia ile paralel biçimde film özellikle askeri uçaklarını gösterirken Bilyad'ın Sovyet malı MIG savaş uçaklarını perdeye yansıtmıştır.

Iron Eagle / Demir Kartal (1986) filmin en tepki çekecek, militarist ve ırkçı söylemleri dile getirmesi için özellikle siyah oyunculardan yararlanmıştır. Bir sahnede Albay Charles (Louis Gossett Jr.) Arap teröristi 'iyi insanlarla uğraşan manyaklar'

şeklinde ifade etmiş bir diğerinde de savunma sanayi ve militarizmi teolojik açıdan değerlendirerek *“Tanrı insanlara kullanmasını istemediği şeyleri vermez.”* sözleriyle meşru bir zemine oturtmayı hedeflemiştir.

Filmin kötü adamı Bilyad’lı Albay Nakesh için son derece derinliksiz bir portre çizilmiş aktörün tek görevi seyircinin nefret edeceği birini oynamak olmuştur. Genç Amerikalı kahramanımızın esir düşmüş babasına gösterdiği zalimliğin yanı sıra kendi adamlarına karşı da çok acımasız olan Albay, aynı Amerikan seyircisi gibi onları kimliksiz bir güruh olarak görmekte, hayatları onun için bir şey ifade etmemektedir. *“Amerikalılar ölmek zorunda yoksa hiçbiriniz hatalarınızdan pişman olacak kadar uzun yaşamayacaksınız”* sözleri bu tutumunu seyirci için pekiştirmektedir.

Filmde Ronny Ray-Gun olarak bahsedilen Başkan Reagan’ın avukatlığı yapılmakta, ‘Küçük boktan ülkeler’ şeklinde ifade edilen Ortadoğu ülkelerinde uygulayacağı sert politikalar şimdiden savunulmaktadır. Tüm bunlar aslında bir bakıma İran rehine krizinde özellikle muhafazakar Cumhuriyetçiler tarafından beceriksiz bulunan Jimmy Carter’ı hedef almaktadır. Filmde Carter ve Reagan karşılaştırması yapılan bir diyalogda: *“O zamanlar Bay Peanut (fıstıkçı) işbaşındaydı. Şu anda Oval ofisteki adam böyle bir halta benzemeyen ülkelerin afrasını tafrasını çekmez… ona neden Rea-GUNS dendiğini sanıyorsun?!!!”* şeklindeki ifadeler ABD’deki Cumhuriyetçileri fazlasıyla memnun etmiştir.

Filmdeki haydut ülke Bilyad, bir anlamda dünya coğrafyasını medeniyet bağlamında ayırmak, bazılarını karanlık ve bilinmeyen bölgeler olarak işaretlemek için kullanılmaktadır. Bulanık bir biçimde gerçekleşen değinmeler ulusal ve kültürel çatışmaları dile getirmekte bunu yaparken de ideolojik terminolojiden güçlü bir şekilde faydalanılmaktadır. Bu ideolojik terminoloji kapsamında düşman belli koordinatlar içinde var olmamakta daha çok sisli bir ortamda tehditkar bir ‘Öteki’ olarak karşımıza çıkarılmaktadır. Bu bağlamda öteki; dünyanın diğer bölgelerinde ancak yüzeysel olarak anlaşılabilecek, irdelenmesinin çok da istenmediği politik ve kültürel kaygıları yansıtmaktadır. Karikatürize edilmiş tiplemelere yerleştirilmiş açıklama ve doğrulama ihtiyacı duymayan duygusal bir mantıkla adeta kamuoyunda nabız tutulmaktadır.

Beyaz Saray entrikaları ve lobicilik faaliyetlerine odaklanmış olan ama düşman Libya'yı beyazperdeye taşımayı da ihmal etmeyen 1995 yapımı *The American President /Amerikan Başkanı (Yön: Rob Reiner)* filminde de Başkan Shepherd'ın (Michael Douglas) tek başkanvari eylemi Libya'yı bombalamak olacaktır. Başkan'ın ağzından duyduğumuz *"Şu anda Libya'da bir yerlerde bir hademe Libya İstihbarat merkezinde gece vardiyasında çalışıyor. İşini yapmakla meşgul çünkü bir saat içinde çok şiddetli bir patlamada öleceğini bilmiyor. İşini yapmakla meşgul çünkü bir saat önce onun da ölümüne sebep olacak emri verdiğimi bilmiyor. Beni başkanın işlerine en uzak olan bir tanesini gerçekleştirirken görmüş oldunuz."* şeklindeki sözleri Amerikan Başkanlarının bu tip emirleri çok ender verdiğinin altını çizmekte ve bunların hiçbirinin sanki kendi dış politika ajandasıyla bağlantısı yokmuş sadece ve sadece dünyanın iyiliği düşünülüyormuş algısı yaratılmaya çalışılmaktadır. Seyircilerin tamamı filmde Amerikan kuvvetlerinin Libya'yı bombaladığını hatırlayacak ve daha da önemlisi bunu 'Güvenlik' sebebiyle yaptığını unutmayacaktır.

1979'daki İran Devrimi'nden 1986'daki ABD'nin Libya'yı bombalamasına kadar geçen süre içinde, ABD'nin politik kültürü bir anlamda insan hakları savunuculuğundan küresel terörle mücadele kuvvetlerine devşirilmiştir. Bu odak değişimine, Reagan yönetimi tarafından Arapların Soğuk Savaş'ta Sovyet destekli uluslararası terörizmin kötü adamları olarak tanımlanması eşlik etmiştir. *Iron Eagle /Demir Kartal* gibi 80'lerin ortalarında üretilen filmlerden *The Delta Force / Zafer Topu* da (*1986) (Yön. Menahem Golan),* Reagan'ın üstün ve saldırgan ABD'sini perdeye taşıyan aksiyon filmlerinin çok önemli örneklerindendir.

İsrailli Menahem Golan'ın yönetmenliğini yaptığı filmin senaryosunda Müslüman gerillalar tarafından Beyrut'a kaçırılan Amerikan uçağındaki İsrailli ve batılı rehineleri kurtarmak için Amerikan Delta Gücü yola çıkmış ve beklenildiği üzere görevini başarıyla tamamlamıştır. Dönemin ünlü aksiyon oyuncularından Chuck Norris Delta Gücünün bir anlamda dinamosu olan Binbaşı Scott McCoy'u canlandırmakta ve komutanı Albay Nick Alexander (Lee Marvin) ile İran rehine krizinin başarısız operasyonunun utancını paylaşmaktadır. Filmde gösterilen İran lideri ve Hizbullah'ın en büyük destekleyicisi Humeyni posterleri, 1985'te Hizbullah'ın gerçekleştirdiği terör

eylemine gönderme yapmakta hikayeyi o olayla ilişkilendirmektedir. Film, 1985 Haziran'ında TWA firmasının 847 sefer sayılı uçuşunun iki Hizbullah üyesi tarafından kaçırılması ve medyanın büyük ilgisi henüz hafızalarda taze iken gösterime girdiğinden başarısı beklenenden fazla olmuştur. Filmdeki teröristler birkaç kez Amerikan karşıtlıklarını ve amaçlarının medyanın ilgisini çekmek olduğunu dile getirmişlerdir. Onlar da aynı 1985'teki TWA uçağı kaçıranlar gibi daha çok Amerikan televizyon izleyicisini hedeflemişlerdir. Başroldeki Chuck Norris'in; *"ABD büyük bir kızgınlık içinde. Hükümetimiz terörizm ile ilgili hiçbir şey yapmıyor… Ben herkesin yapılmasını istediği şeyi yapmak için bu filmi yaptım."* şeklindeki sözleri Reagan'ın sert politikalarının daha da sertleşmesini isteyen muhafazakar kanadın bir anlamda duygularına tercüman olmaktadır. (Mckahan, 2009: 149)

Filmin yapım aşamasında Amerikan Özel Kuvvetlerden emekli Yüzbaşı Jim Monaghan teknik danışman olarak işe alınmış, ancak İsrailli terör birimi uzmanları sıkça Amerikan Delta Gücü'nün başarısızlığını ve de kendilerinin savaş konusundaki üstünlüklerini dile getirip Monaghan'ın rehberliği ile dalga geçince, ilişkiler kopmuş, yüzbaşı filmdeki görevinden ayrılmıştır. Filmin yapımcılığını yapan İsrailli şirket Golan-Globus filmin çoğunluğunu İsrail'de çekmiş, Filistinli teröristleri İsrailli oyuncular oynamış ve Ben-Gurion havaalanı Beirut havaalanı olarak yansıtılmıştır. Ordu ve Hollywood işbirliği açısından da önemli yapımlardan biri olan film Reagan döneminin Amerikan gücünü kutlamakta ve ordu mensuplarını Amerikan kahramanları olarak yüceltmektedir. Devlet desteği alan filmin sonunda orduya teşekkür edilmektedir.

The Delta Force / Zafer Topu (1986) filminin önemli özelliklerinden biri de o ana kadar Amerikan topraklarında hiçbir şekilde kullanılmamış olan 'İslamcı-Arap terörizmi' gibi göndermelerin ilk kez bu yapımda kullanılmış olmasıdır. Film geleneksel Arap tiplemeleriyle dolu olmanın dışında bu kez uçak kaçıranlar Nazilerle karşılaştırılmış, herkesten özellikle de Yahudilerden, Hristiyanlardan ve Amerikalılardan ne kadar nefret ettikleri güçlü bir biçimde vurgulanmıştır. Film Yahudi-Hristiyan dışındaki dinleri bir tehdit olarak göstermektedir. Yahudilerin yardımına gelen Hristiyan kurgusuyla medeniyetler çatışması adeta perdeye taşınmış, Tanrı'nın kendi yanında olduğunu düşünen Müslüman bu birliktelikle hüsrana

uğratılmıştır. Daha da önemlisi onun tanrısının Hristiyanların tanrısıyla bir ilgisinin olmadığı da böylece tekrarlanmıştır.

Filmin özellikle bugün okurken çok vurucu olan terörist Mustafa'nın; *"Amerika'da dostlarımız yok mu sanıyorsun? Duysan şaşarsın. Bir gün, bir gün gelecek.."* sözleridir. İşte o gün filmden 15 yıl sonra gelmiş, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren teröristlerden bazıları ülkeye yasal yollardan girmiş, hatta eğitim almış ve bir anlamda El Kaide'nin Amerika'da dostları olduğunu tüm dünyaya ispatlamıştır.

1980'lerde *The Delta Force (1986)* dışında *Ambassador / Büyükelçi (1984), Wanted Dead or Alive / Ölü ya da Diri" (1987), Ministry of Vengeance (1986)* gibi yapımlarda ve de "*Hostage Flight" (1985), "Terrorist on Trial" (1988), "Voyage of Terror" (1990)* gibi televizyon filmlerinde Filistinli Müslümanlar düşman ilan edilmiş, diyaloglarda kendilerine ağır hakaret içeren ırkçı söylemlerle saldırılmıştır.

İran, Libya, Filistin ve Lübnan'a tüm gücünle saldıran Reagan konu Afganistan olduğunda Müslümanların en büyük destekçisi olarak karşımıza çıkmakta ve Sovyetler Birliği ile sürdürdüğü soğuk savaşta bu köktendincilerle büyük bir işbirliği yapmaktadır. Kendisinden önceki Başkan Carter doktrininde geleceğin Taliban üyeleri ve Usame Bin Ladin'in takipçileri olacak olan Afganistan ve Pakistan'daki İslami köktendincilerin eğitimi için 40 milyar dolarlık bir bütçe ve hızlı bir askeri kuvvet yapılanması programı görülmektedir. (Totman, 2009: 20) O yüzden bu alışverişin Reagan ile başladığını söylemek doğru olmayacaktır. İşte bu birlikteliği Amerikan vatanseverliği ve kahramanlığı ile birleştiren ve içindeki tüm unsurlarla Reagan döneminin saldırgan dış politikasını yansıtan filmlerin kuşkusuz en önemlisi *Rambo III (1988) (Yön. Peter MacDonald)* olmuştur. Film; 1981'de bir cihat fonu oluşturmuş olan Müslüman Öğrenciler Derneği'ni, 1985'te Ronald Reagan'ın Beyaz Saray'da kabul edip, Afgan 'Özgürlük Savaşçıları' nı ya da diğer adıyla mücahitleri ABD'nin kurucuları ile özdeşleştirip kutladığı tarihten iki sene sonra çekilmiştir. (Ernst, 2013: 65) Film gösterime *"Rambo III cesur yürekli Afgan halkına ithaf edilmiştir."* ibaresiyle girmiştir.

Serinin diğer filmlerinin devamı niteliğinde olan öyküde, Vietnam gazisi John Rambo (Sylvester Stallone) yaşadığı kötü olaylardan etkilenmiş ve inzivaya çekilmiştir.

Eski komutanı Albay Trautman (Richard Crenna) Rambo'yu Tayland'da bulmuş ve Sovyet işgalindeki Afganistan'da başlayacağı yeni görevinde, kendisine yardımcı olmasını istemiştir. Rambo artık savaşmaktan yorulmuştur ve savaşının bittiğini söyleyip teklifi reddetmiştir. Rambo olmadan Afganistan'a giden komutan orada Afgan özgürlük savaşçılarını yani mücahitleri eğitmektedir. Ancak bir süre sonra Sovyet ordusuna esir düşen komutanını gelip kurtarmak yine Rambo'ya düşecektir. Afgan mücahitler desteğinde yapılan gizli bir Amerikan operasyonu sırasında yakalanan komutanını kurtaracak olan Rambo aslında Sovyetler Birliği'nin bölgedeki yenilgisini merkeze koymaktadır.

Bu bağlantıyı 11 Eylül sonrasında eleştiren nadir filmlerden birisi de *Charlie Wilson's War / Charlie Wilson'ın Savaşı (2007)* olmuştur. Yönetmenliğini Mike Nichols'un yaptığı gerçek bir hikayeden yola çıkan filmde Teksaslı kongre üyesi Charlie Wilson (Tom Hanks) Afganistan'daki Sovyet işgali esnasında komünizm karşıtı direnç gösteren mücahitlere el altından silah ve maddi destek temin eden kişidir. Bu konuda kendisine en büyük desteği önemli bağışçılarından güzeller güzeli anti-komünist Joanne Herring (Julia Roberts) vermektedir. Birlikte yaptıkları bu silah temini işi ile Sovyet işgalinin sonlanmasına büyük katkı sağlamışlardır. Film aslında ABD politikaları ve bunların sonuçları bağlamında bir ilişkilendirme amaçlanarak eleştirel bir yaklaşımla Wilson'ın 11 Eylül'de Pentagon'daki tüyler ürperten patlamayı duymasıyla sona erecektir, ancak beklenildiği üzere bu sahne kurgu masasında kesilmiştir.

"Soğuk Savaş kültürel kimliği korumak için geçerli bir neden olmaktan çıkmış olsa bile, bugün ABD'nin ürettiği filmler hala içinde demokrasi ve özgürlük gibi değerlerimizin geçtiği bir kanal olmaya devam etmektedir ve bunların teşvik edilmesi sürdürülmelidir." (Miller, Govil ve McMurria, 2012: 213)

90' lara gelindiğinde soğuk savaş sonrası Ruslardan boşalan düşman koltuğunun kiminle doldurulacağı konusunda Hollywood, ABD'nin dış politikasıyla aynı çizgide çalışmalara yönelmiş bu alandaki söylemler kamuoyuna iletilmeye başlanmıştır.

Günümüzde bile çekilmeye devam eden *Navy Seals/ Donanma Kaplanları (Yön. Lewis Teague)* hikayelerinin ilki 1990 tarihlidir ve sadece kendi ülkelerinin değil dünyanın da başını birçok kez beladan kurtaran Amerikalı seçkin bir askeri ekibi perdeye taşımaktadır. ABD'nin yıllar içinde izlediği Ortadoğu politikalarının takibi açısından da büyük önem taşıyan Hollywood yapımları arasındaki bu seri, geniş bir izleyici kitlesine ulaşmayı başarmış ve diğer örneklerle çelişmeyecek şekilde yeni düşmanların belirlenmesinde olmasa da onaylanmasında önemli rol oynamıştır.

1990 yapımı ilk filmde Orta Doğulu teröristler tarafından ele geçirilen Amerikan hava mürettebatını kurtarmaya çalışırken, Teğmen Curran (Michael Biehn) ve ekibi tehlikeli yüksek teknoloji silahların teröristlerin eline gelmiş olduğuna dair kanıtlara rastlamışlardır. Bu seçkin Amerikalı askeri grup askerleri kurtarmanın ötesinde dünyayı bu silahları ele geçiren Araplardan da kurtarmak zorunda kalacaktır.

Birçok eleştirmen *Navy Seals* filminin ortaya attığı geçerli tek sorunun Rusların artık kötü adamlar olmadığı dolayısıyla da yeni kötü adamların kim olacağı sorusu olduğunu iddia etmiştir. Aslında bu sorunun cevabı çoktan verilmiştir. Bu filmler hiçbir seyircinin kafasında soru işareti bırakmak için çekilmemekte sadece ABD ve dünya vatandaşlarını Amerikan dış politikasını onaylatma konusunda destek kuvvet görevini üstlenmekte ve üstlenmeye de devam etmektedir. Zaten ilerleyen zaman sinema seyircisine, ABD'nin aynı komünistler gibi başka bir evrenin yaratıkları gibi hafızalara yerleştireceği Arapları, daha doğrusu Müslümanları konu eden bir sürü yapımın yola çıkmış olduğunu gösterecektir.

Fransız Claude Zidi' nin 1991 yapımı 'La Totale!' filminin Amerikan versiyonu olan 1994 tarihli *True Lies / Gerçek Yalanlar'*ın yönetmen koltuğuna halen tüm zamanların en büyük gişe başarılarına imza atan James Cameron oturmuş, başrolü ise aynı yönetmenle çalıştığı *Terminatör / Yokedici (1984)* serisi ile unutulmazlar arasına giren Arnold Schwarzenegger oynamıştır. Filmin iki ana karakterinden biri olan Helen Tasker'a (Jamie Lee Curtis) göre kocası Harry (Arnold Schwarzenegger) sıradan bir satış elemanıdır, oysa gerçekte bir hükümet ajanı olarak çalışmaktadır. Amerikan hükümeti Orta Doğudan askerlerini çekmediği takdirde dağılan Sovyetler Birliği'nden

ele geçirilen altı nükleer bombayı altı Amerikan şehrinde patlatacağı tehdidini savuran Orta Doğulu teröristlere karşı büyük bir mücadeleye girişmiştir. Film boyunca Harry hem teröristlerle hem de karısıyla uğraşmak zorunda kalacaktır. Yönetmen James Cameron, filmi ile CIA'e övgüler düzmüş ve bu çok eğlenceli aksiyon filmi gişede büyük başarı kazanmıştır.

True Lies / Gerçek Yalanlar (1994) içinde geçen Arapça dualarla ilgili ciddi eleştiriler almış bunların terörist saldırılarla yan yana getirilmesine tepki gösterilmiştir. Yapılan saldırıların öncesinde sürekli teröristlerin ağzından duyulan ve tüm Müslümanların özellikle dua etmeden önce söylediği “Bismillah” (Allah’ın adıyla) sözcüğünün kullanımı İslam’ın şiddetle ilişkilendirilmesini otomatikleştirmekte ve terörün resmi diniymiş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Oysa 11 Eylül sonrası bu hassasiyetlerden artık bahsetmenin bile bir şey ifade etmeyeceği bir ortam yaratılmış ve İslam inancının tüm kutsalları terör eylemlerinin bir ritüeli dolayısıyla da Kuranı Kerim’in teröristlerin el kitabı olarak algılanması sağlanmıştır.

Yoğun uğraşların ardından Amerikan-İslam ilişkileri Konseyi (The Council on American-Islamic Relations) FOX Şirketini filmin sonuna bir tekzip eklemeye ikna etmeyi başarmışlardır: *“Bu film kurmacadır ve herhangi bir kültür ya da dinin eylem ya da inançlarını temsil etmemektedir.”* Ancak cümle filmin jenerik akışının en sonuna, hatta bu filmde hiçbir hayvana zarar verilmemiştir ibaresinden de sonraya yerleştirilmiş, seyircinin bunu görmemesi adeta garanti altına alınmıştır.

Amerikan dış politikası ve Hollywood arasındaki derin ve sıkı bağı açık seçik ortaya koyması açısından Arnold Schwarzenegger’ın filmin içerdiği sınırsız şiddeti eleştirenlere karşı söylediği; *“Bu filmde kaç kişi öldü bilmiyorum, bunları ya da şiddet eylemlerinin sayısını hiç bilmem”* şeklindeki sözler ile Norman Schwarzkopf’un Çöl Fırtınası ile ilgili verdiği demeçte *“Irak’ın verdiği kayıpların sayısı konusunda en ufak bir fikrim yok. Ayrıca şunu da belirteyim ki ölü sayısı mevzusuna asla girmeyiz.”* sözlerinin neredeyse birebir aynı olması önem taşımaktadır (Mckahan, 2009: 202). Filmdeki Müslüman karakterleri şeytan gibi göstermek bir bakıma ABD’nin I. Körfez

Savaşı boyunca Irak'ın bütün altyapısını yerle bir edip yaklaşık 250 bin sivil Iraklıyı öldürmesini destekler niteliktedir.

True Lies / Gerçek Yalanlar (1994) gibi filmlerde Araplar net bir biçimde terörist olarak gösterilmiş ancak terörizmin çapı daha çok bir bölge ile sınırlandırılmıştır. Örneğin bu filmde terörist, Amerika'nın Florida eyaleti için bir tehdit oluşturmakta, hatta mizahi bir açıdan bakarsak da esas tehdit Harry (Arnold Schwarzenegger) ile Helen Tasker (Jamie Lee Curtis)'ın evliliğine karşı savrulmaktadır. 11 Eylül sonrasında ise artık teröristler sinematik yapılanmalarda küresel boyutta ele alınmakta hiçbir zaman operasyonları sınırlı bir alanda gerçekleşmemekte, onların tasvirleri hep küresel kapsamda perdeye yansıtılmaktadır.

Hollywood'da *Die Hard II / Zor Ölüm II (1990) (Yön. Renny Harlin), The Last Boy Scout / Son Görev (1991) (Yön. Tony Scott), Maverick (1994) (Yön. Richard Donner), The Legend of Zorro / Zorro Efsanesi (2005) (Yön. Martin Campbell), Casino Royale (2006) (Yön. Martin Campbell), Salt / Ajan Salt (2010) (Yön. Phillip Noyce), Green Lantern / Yeşil Fener (2011) (Yön. Martin Campbell) ve Skyfall (2012) (Yön. Sam Mendes)* gibi birçok önemli aksiyon filminin editörlüğünü yapmış olan Stuart Baird'in yönetmiş olduğu 1996 yapımı *Executive Decision / Kritik Karar* filmi 11 Eylül saldırılarının gerçekleşme şekli ve medyaya yansıması ile büyük benzerlikler içermektedir. En önemli fark elbette filmde teröristlerin başarısız olmuş olmasıdır. Filmin senaryosunda Ortadoğulu hava korsanları liderlerini Amerikan hapishanesinden salınmasını sağlamak için kaçırdıkları uçağı aslında çok daha cani bir plan için kullanacaklardır. Tüm doğu yakasını yok edecek güçte bir bomba taşıyan uçağın kontrolünü teröristlerden alma görevini üstlenen ekip ise zamanla yarışmaktadır. İstihbarat uzmanı Dr. Phil. David Grant (Kurt Russell), askeri ekibin başındaki komutan Austin Travis (Steven Seagal), uçağın hostesi (Halle Berry) ve Yüzbaşı Rat (John Leguizamo) teröristleri etkisiz hale getirmek ve hükümetin uçağı havada vurmasını engellemek için canla başla mücadele etmektedir.

Bütün film boyunca tüm İslam dininin ritüelleri terörle özdeşleştirilmiştir. Kuranı Kerim'in masumların öldürülmesini teşvik ettiği ve desteklediği sürekli ima

edilmektedir. Filmin bir sahnesinde kamera Müslüman teröristin üzerinde ‘Allah’ yazan yüzüğüne odaklanmış, başka bir karede teröriste insanlara kötü davranmanın davasıyla bir ilgisi olup olmadığı sorulduğunda terörist bunun Kuran’da yazdığını söyleyecek kadar ileri gitmiştir. En kötüsü de teröristin yolcuları öldürmeden öncesinde ve sonrasında dua ettiği sahnelerdir. Bunun karşısında filmin sonunda neredeyse düşürülmek zorunda kalınacak uçağın tehlikeyi atlatması ile ilgili sahnede mors alfabesi ile *“Hail Mary”* şeklinde verilen mesajda Hristiyan öğreti öne çıkarılmaktadır. İsa Peygamberin annesi bakire Meryem her ne kadar İslam’ın kutsal kitabı Kuranı Kerim’de de sayısız defa övülmüş olsa da bu konuda hiçbir şey bilmeyen ve adeta bilmek istemeyen Batı için Meryem’e yakarış şeklinde olan dua bir bakıma Hristiyan ve Müslümanı karşı karşıya getirmiş olmuştur. Hristiyan karakterlerin ağzından çıkan dini sözler ABD’nin yani aslında tüm insanlığın kurtuluşuna işaret ederken, terörist Hassan karakterinin kurduğu cümleler insanın kanını dondurmaktadır: *“Allah bizi Jaffa’nın özgürlüğünden daha önemli bir görev için seçti. Biz İslam’ın gerçek askerleriyiz. Kaderimiz kafirlerin içine Allah’ın intikamını götürmektir.”* Hollywood filmlerinin çoğunda olduğu gibi kimsenin bu intikamdan vazgeçiremeyeceği cani teröristler bu emrin dinin kendisi yani İslam kaynaklı olduğu iddiasında bulunmakta ve kendileriyle hiç ilgisi olmayan Amerikalılara karşı keyfi bir katliam hazırlığı yaptıkları izlenimi vermektedir. Liderlerini kurtarmak için uçak kaçırmaları, teröristler Ortadoğulu olunca yeterince akıldışı gelmemiş olacak ki, bu pratik amaç rafa kalkmış ve ABD’nin tüm doğu yakasını yok edecek bir plan devreye sokulmuştur. Zaten bu sadist ve cani teröristlerin filmlerde ve de gerçek hayatta Amerikalı öldürmek dışında başka bir amaçları yoktur ve bu yüzden seyirciye de Amerikalıların bu nefrete karşılık vermekte sınırsız yetkiye sahip olması gerektiği onaylatılmaktadır. Tüm bunlar bir Ortadoğulunun ABD’ye karşı duyduğu kızgınlığın işgalci ve emperyalist tutum ile herhangi bir bağlantısı olup olmadığı konusunda sorulabilecek her sorunun daha başından önüne geçmekte ve bu konuda yapılabilecek tartışmaları engellemektedir.

True Lies / Gerçek Yalanlar (1994) ve *Executive Decision / Kritik Karar (1996)* filmlerindeki kötü adam Hollywood’un siyaseten geleneksel düşman tiplemeleridir. Bu karakterler farklı etnik kökenleri ve inançlarıyla dışardakiler olarak

değerlendirilmektedir. Ortadoğulu kötü adamlar her daim kudurmuş gibi kızgındır ve bu kızgınlıklarını ABD ve vatandaşlarından çıkarmaktadırlar. Bu yapımdaki terörist başı da perdeye kadınlara hiç saygı duymayan biri olarak ve gaddarlığının yanında gözlerinde her daim seyirciye gösterilen çılgın bir bakışla perdeye yansıtılmıştır.

ABD'nin kendi topraklarında maruz kaldığı terör saldırılarını konu alan Hollywood senaryolarından şüphesiz *The Siege / Kuşatma (1998)* 2000'li yıllarda ABD ve dünya genelinde ortaya çıkacak terörizmle ilgili şaşırtıcı öngörülerle dolu olmasıyla dikkatle incelemesi gereken filmlerin başında gelmektedir. Yönetmenliğini Edward Zwick'in yaptığı, başrollerinde Denzel Washington, Bruce Willis ve Anette Bening gibi Hollywood'un büyük isimlerini gördüğümüz, hem ABD'nin hem de dünya tarihinin kaderini değiştirebilecek güce sahip olan bir terörist saldırısı tehdidini konu alan film mekan olarak New York kentini seçmiş, bu tehdidi yapan teröristleri de Müslüman olarak belirlemiştir. Biri siyah biri de Arap Amerikalı olan iki FBI ajanını ortak düşmana karşı omuz omuza mücadele ederken görebildiğimiz filmde, tehlikenin büyüklüğünden ötürü ordunun işin içine karışmasıyla, Amerikan vatandaşlarının sahip olduğu iddia edilen temel hak ve özgürlükler kısıtlanmaktadır. Bu durum 11 Eylül sonrası ABD'de demokrasi tartışmalarının yoğunlaştığı maddeleri akla getirmekte seyirciye bu konuda adeta bir prova yaptırılıp nabız tutulmaktadır.

Senaryoda ortaya konan bu büyük tehdit ve saldırılar üzerine Arap asıllılar, Müslümanlar üzerinde yoğun baskı uygulanmaya başlanmış hatta oluşturulan tecrit kampı uygulamaları İkinci Dünya Savaşı'nı ve Japon asıllı Amerikalıları hatırlatmaktadır. Arap kökenlilerin futbol stadyumlarına kapatıldığı görüntülerle yansıtılan zalim uygulamaların, tehdidin ve riskin büyüklüğü karşısında haklı çıkarılma çabası adeta dünyada ABD eliyle yapılan/yaptırılan sayısız haksız uygulamanın da haklı bir gerekçesi olduğu algısını beslemektedir. Diğer taraftan New York kentinde IRA'nın üstlendiği bir bombalama gerçekleşmiş olsa, İrlanda asıllı Amerikalıların enterne edildiğini gösteren bir film çekileceğini hayal etmek ihtimal dahilinde gözükmemektedir.

The Siege / Kuşatma (1998) filminde hayata geçirilen ırkçı baskılar bir anlamda ordu tarafından temsil edilmektedir. Filmin bir karesinde Amerikan Genel Kurmay Başkanı'nın *"Hayat tarzımıza saldırıyorlar" sözlerine bir senatör sert bir biçimde "Kim olduklarını bulun ve üzerlerine bomba yağdırın"* ifadeleriyle karşılık vermiştir.

Filmde bir CIA ajanını canlandıran Anette Bening'in ağzından çıkan *"İlk erkek arkadaşım Filistinliydi. Babam "seni acılarıyla baştan çıkarıyorlar" derdi"* şeklindeki sözleri Arapların hem cam ekranda hem de perdede sürekli olarak İslamiyet inancından ötürü medeniyetten uzak, Batıya karşı kin ve nefret dolu birer terörist olarak gösterilmelerinin ötesinde içlerinden batılılara yaklaşanlarının da kurnaz ve manipülatif olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca acılarıyla baştan çıkarıyor derken, acıları olduğunun zaman zaman kabul gördüğü ancak baştan çıkarılmamak yani kandırılmamak için acılarını yok saymaktan başka çaremizin olmadığı ifade edilmektedir.

Film elbette beklenildiği üzere ABD'nin anayasal düzeninin aklıselim, iyi kalpli ve Amerikan değerlerine sıkı sıkıya bağlı olan kahramanlar sayesinde yeniden inşa edilmesiyle mutlu sona ulaşacaktır. Filmde geçen önemli alt metinlerden biri de Arap/Müslüman Amerikalılar için sözde eşitlikçi bir anlayışla söylenen *"Onlar da bu ülkeyi bizim kadar seviyor"* cümlesi ile açıklanabilmektedir. Bu cümle aslında 'biz' ve 'onlar' retoriğinin ironik bir biçimde yüzümüze çarpmasından başka bir şey değildir. Açık bir biçimde 'onlar'ın onaylanması ancak 'biz'im tarafımızdan yapılabileceğini ve de 'onlar' elbette 'biz'e kendilerini ispat ettikleri 'biz'im de onları inandırıcı bulduğumuz ölçüde Amerikalı olarak değerlendirilebileceklerini ifade etmektedir.

Arap asıllı Amerikalı FBI ajanı Haddad filmde iyi Müslüman rolünü üstlenmekte ve doğal olarak Batıya adapte olmuş biri olarak karşımıza çıkarılmaktadır. Sadece çok kısa bir sahnede İslam dini ile ilgili bir anını yakaladığımız karakter diğer tüm sahnelerinde perdeye sıradan Amerikan vatandaşı olarak yansıtılmaktadır. Amerikan toplumunun gerçek bir parçası haline gelmek için neler yapılması gerektiğinin de bir bakıma özeti niteliğinde olan bu görüntülerde Haddad'ın oğluyla Amerikan futbolu oynaması, iş arkadaşlarıyla bara gitmesi, hatta inancı ile ters düşen

bir biçimde içki içip çakır olması gösterilmektedir. Haddad'ın günlük yaşamında İslam'ın vecibelerini uygulamadığı görülmektedir. Yani diğer bir deyişle gerçek bir Müslüman değildir ve bir bakıma bu durumun onu beyaz Amerikalılar için güvenilir biri yaptığı gösterilmektedir. Hollywood filmlerinde çoğunlukla dua eden ya da namaz kılan yani dindar olan Müslümanlar terörist olarak yansıtıldığından, bu yapımda da aynı şekilde terörist Samir gerçek bir inanan olarak sunulmaktadır. Müslüman kimliği ile ilgili tek eylemini intihar bombacısı olmaya hazırlanırken ettiği dua ile ilişkilendiren film böylece Müslüman ve terörist sıfatlarını birçok Hollywood filminde olduğu gibi yan yana getirmenin ötesinde eş anlamlı kılmaktadır. Gerçek bir Müslüman olarak terörist eylemin öncesinde dua etmenin dışında bir ilişkilendirme yapma gereğini bile hissetmeyen hikayede son derece haksız ve tehlikeli olan; İslam dininin nefret ve terör yüklü bir gerçekliğe sahip olduğunun onaylatılmasıdır.

Filmde gerçek İslam inancının yaşanma şekli olarak teröristinki referans verilmektedir. Aynı Hristiyanlık gibi İslam'da da yorumlama farkının olabileceğine dair tek bir bilgi notu aktarılmamakta, bunun da ötesinde söz konusu İslam olunca insanların eylemlerinden ötürü suçlanmasının haklılığının yanına İslamiyet'in tüm bunlardan sorumlu olduğu iliştirilmekte, bu da doğal olarak İslam inancının sadece kötülük, nefret ve terör ile tanımlanmasını sağlamaktadır.

Ayrımcılığa Karşı Arap-Amerikalı Komisyonu büyük tepki göstermiş filmi son derece ayrımcı ve saldırgan bulmuştur. Ancak filmin hem Amerikan topraklarında gerçekleşecek büyük çaptaki İslami terörü hem de bunun karşılığında gösterilecek aşırı sağcı tepkileri öngördüğü bir gerçektir. 11 Eylül Saldırılarından sonra gerçekleştirdiği konuşmada Başkan Bush'un *"Hiç şüpheniz olmasın Amerika Birleşik Devletleri bu korkak saldırının sorumlularını bulup cezalandıracaktır."* sözleri filmde General William Devereaux'u canlandıran Bruce Willis'in ağzından duyduğumuz *"Hiç şüpheniz olmasın, düşmanı arayıp, bulup öldüreceğiz."* sözleriyle neredeyse aynıdır.

1.3.2 Medeniyetler Çatışması Bağlamında İslamofobi Kavramı

Haçlı Savaşlarında Müslümanın elzem bir biçimde düşman olarak etiketlenmesi Avrupa'yı, Batı Hristiyanlarının yeni tarihsel en büyük topluluğu olarak ifade edilmesini sağlamak ile ilişkilendirilebilmektedir. 1453'te Türklerin İstanbul'u fethetmesine karşılık olarak Latin Hristiyan din adamları, laik liderler ve önde gelen entelektüeller bu miras üzerinden ilerlemişlerdir. Düşman olan bu 'Müslüman' figürün bir nevi tüm bu gruplar arasında arabulucu adeta birleştirici görevi gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Batı ülkelerindeki genel bir görüş bağlamında Batı'nın uygarlığın beşiği ve onun geçtiği tarihsel süreçten geçmeyen toplumların çağdışı olduğundan sıklıkla dem vurulmaktadır. Bunu açıklarken de Doğu olarak nitelendirdikleri coğrafya toplumlarının Batı'nın evrensel olarak konumlandırdığı ölçütleri kabul etmeyip kendi geri kalmış ve akıldışı geleneklerinde ısrar ettiklerini belirtmektedirler. Modernizm dışında kalan kültürlerin bu yüzden zapt edilmeye ve bastırılmaya mahkum olduğu düşüncesi aslında bizlere sömürgeciliğin tarihi ile modernizmin tarihinin ne denli paralel olduğunu göstermektedir. Müslümanların İslam'ı politik ve ideolojik bir silah olarak kullanmakta olduğu kanısı özellikle günümüzde çok yaygın biçimde dile getirilmekle birlikte aslında Hristiyanlığın sömürge tarihi ve misyonerlik faaliyetleri düşünüldüğünde İslam dini tam anlamıyla yaya kalmaktadır.

Samuel Huntington 1992'de yazdığı daha sonra 1994'te kitap haline getirdiği "Medeniyetler Çatışması" adlı çalışmasında özet olarak dünyanın Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra siyasi değil ama medeniyetler temelinde yeni bloklar halinde biçimleneceğini belirtmiştir. Huntington'a göre çok büyük bir batı medeniyeti mevcuttur ve bu büyük medeniyeti ABD ile Avrupalı müttefikleri meydana getirmektedir. Ancak bu büyük medeniyet gelecek yıllarda diğer medeniyete ait bloğun düşmanlığına maruz kalacak ve 'İslami ve Konfüçyüsçü eksen' başlığıyla nitelendirdiği başını bilhassa İran'ın çektiği İslam ülkeleri ile ABD'ye karşı kin besleyen Konfüçyüsçü Çin'in Batı medeniyetine karşı birleşmesi söz konusu olacaktır. Bu söylem akademik bir fikir görüntüsü altında olmakla beraber, aslında militan ve aşırılığı

olan bir söylemdir. Söz konusu tez, beyaz, Anglosakson ve Protestan (WASP) bir ABD'nin geleceğin dünyasındaki medeniyetler çatışmasında devamlı tehdit altında yaşayacağını telkin etmeye yöneliktir.

Bu temel ayrımın dışında gözden kaçmaması gereken Huntington'ın kabul edilen anti-emperyalist duruşunun aslında Amerikan İmparatorluğu'na karşı olduğu anlamına gelmediği gerçeğidir. Onu esas ilgilendiren mesele imparatorluğun Protestan kimliğinin korunmasıdır. Amerika olmak için, Amerika'nın kültürel çekirdeğinin mutlak Protestan olması gerekmektedir. "Biz Kimiz: Amerika'nın Ulusal Kimlik Arayışı" kitabında tartıştığı üzere örneğin Katolik olan Latin kökenli Amerikalılar çok sayıda çocuk yaptıklarından ulus için bir tehdit oluşturmaktadır. Yazar ayrıca ABD'de ırkların ve kültürlerin karışmasını ulusal ve ahlaki yozlaşmaya giden yol olarak görmektedir.

Protestanlık dışında medeni dünyaya uygun bir inanç sistemi düşünemediği anlaşılan yazar bir makalesinde Türkiye'den bahsederken de, 1983-1989 yılları arasında Başbakanlık yapmış ülkenin 8.Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın siyasi yaşamından örnek vererek; o ve onun gibi yüzü batıya dönük Avrupa odaklı liderlerin İslam'a bazı jestler yapmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Bu bağlamda da Özal'ın hacca gitmesini örnek veren Huntington adeta, aile büyükleri ve bizzat Turgut Özal ve kardeşlerinin uzun yıllardır Nakşı-bendi Tarikatı mensubu olmalarını yok saymaktadır. Son derece muhafazakar bir aileden gelen ve İslami bir tarikat ile derin bağları olan Özal'ın, İslam'ın beş şartından biri olan Hac görevini yerine getirmesini, politikacının aslında çok uzak olduğu ancak kendini yapmaya mecbur hissettiği bir jest biçiminde algılamak Oryantalizminin başlı başına bir tarifi olarak değerlendirilmelidir. Bu durumun Amerikan Başkanlarının Pazar günleri kiliseye gitmesi, Papa ile buluşması, canlı yayında dua etmesi, kürtaja inançları gereği karşı durması, eşcinselliğe açık açık yozluk olarak bakması ve bunun gibi daha birçok ayrıntıdan bu denli farklı yorumlanması son derece şaşırtıcı görünse de, aslında esas sorun açık bir biçimde dindar ya da muhafazakar olmakla ilgili değil Müslüman olmakla ilgilidir.

Huntington başka bir yazısında da dağılan Sovyetler Birliği'nin yeni yapılanması konusundaki düşüncelerini aktarırken Rusya Başkanı Boris Yeltsin'in Batı prensiplerini ülkesine adapte etmeye çalıştığını ve Rusya'yı Batı'nın bir parçası, yani 'normal' bir ülke haline getirmeyi hedeflediğini belirtmektedir. Buna göre Huntington için, batının bir parçası olmamak normal olmayan bir ülke olarak tanımlanmayı gerektirmektedir.

Harvard Üniversitesi'nde doktora yaptığı dönemde Huntington ile çalışan ve kendisinden çok etkilendiği belli olan ünlü siyaset bilimcilerden Yoshihiro Francis Fukuyama; *"İslam da, liberalizm ve komünizm gibi, belli bir ahlâk koduna ve politik ve sosyal adalet doktrinine sahip bütünsel bir ideolojidir."* (Fukuyama, 2011: 74) şeklindeki sözleri ile İslamiyet'in kendisini diğer tek tanrılı dinlerden ayırmaktadır. Bir dinin ideoloji haline gelmesi için insan elinden çıkma bir dogmanın mutlak gerçek olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Oysa tek tanrılı dinler Tanrı'nın elinden çıkmış, Tanrı'nın sözleri peygamberleri tarafından insanlara ulaştırılmıştır. Fukuyama, bu dine mensup milyarlarca kişinin onaylamadığı bir biçimde, dinin kendisini Tanrı değil bir kişi, bu da büyük ihtimalle Muhammed, tarafından ortaya konmuş bir ideoloji olarak yorumlamakta ve böylelikle bir bakıma kutsaliyetini de Hristiyanlık ya da Musevilikten farklı kılmaktadır.

Doğu ve batı üzerine üretilen Hollywood yapımlarında bu zihniyet çok net bir biçimde gözlenebilmektedir. Bu kapsamda incelenebilecek filmlerin birçoğunun önyargılı bakış açısını açıkça ortaya koyup, ayrımcı söylemlerini yüksek sesle dillendirdiği görülebilmektedir. Bunun yanı sıra, Hollywood'da seyircinin farklı kültür ve toplumlara yapılan saldırıları sezmediği, 'ötekileştirme' eylemini fark edemediği sayısız film üretilmiş, üretilmeye de devam edilmektedir.

Filmlerde oryantal egzotiklik birçok biçimde kendini göstermekle birlikte her zaman geçmişle ilişkilendirilmektedir; haremdeki peçeli cariye, türbanlar, kılıç kuşanmış hükümdarlar, uçan halılar, lambadan çıkan cinler, mücevher ve ipeklerle bezenmiş saray odaları vb. Ancak bunun ötesinde egzotik söylem karanlık ve kötücül bir imgelemden nasibini almaktadır. Bu bağlamda oryantalizmin yapılan aktarımlarla

her halükarda çıkacağı sokak korku olacaktır. Hollywood'dan gösterilebilecek ilk örneklerden birisi Cecil B. DeMille'in 1921'de Afrika, Orta Doğu ve Uzak Doğu hakkında garip ve kaba temsillerle dolu *Fool's Paradise (1921)* filmidir. Özellikle Hollywood'da sıkça tekrarlanan ancak 11 Eylül'den sonra şiddetini arttıran Hristiyan olmayanların 'medeni' batılılar için oluşturduğu tehdit söylemi bu filmde de açıkça ortaya konmuştur.

Bir marka şeklinde yorumlarsak hata yapmış olmayacağımız *The Star Wars / Yıldız Savaşları (1983) (Yön. Richard Marquand)* da oryantalist betimlemelerle dolu yapımlardan sadece birisidir. Serinin ilk filminde Tatooine gezegeni tek bir medeniyetin var olduğu çöldür. Çöl yaban hayat ve medeniyet arasındaki zıtlığa dikkat çekmek için kullanılan tipik örneklerden birisi ve Arap ülkeleri için en fazla kullanılan görseldir. Hikayede Jawa'lar ufak tefek, tehditkar olmayan ama kurnaz ve üçkağıtçıdırlar. Pazarlık yetileri Ortadoğu tüccarlarına sıklıkla atfedildiği gibi çok meşhurdur ve hepsi Arap çöllerinde geçen her Amerikan filminde gördüğümüz uzun elbiseler giymektedir. Yaşadıkları yerler de kervansaraylara benzetilmiştir. Ayrıca Prenses Leia (Carrie Fisher) Obi-Wan Kenobi (Alec Guiness) için kaydettiği görüntülü mesajda başörtüsüyle karşımıza çıkmaktadır. Son derece yürekli, hikayedeki diğer tüm erkeklerle ilişkilerinde bağımsız, bir o kadar da celalli olan prensesimiz bu bölümde gayet sessiz ve saygılı bir biçimde konuşmakta ve başını örtmektedir. Filmde Tusken Akıncıları için kullanılan kum insanları tabiri ise Araplar için sıkça duyduğumuz argo kullanımla birebir örtüşmektedir: 'sand niggers'. Jawa'lar gibi onlar da Müslümanların giydiği uzun elbiseler giymektedir. Yüzleri son derece çirkindir; patlak gözleri ve metal ağızlarıyla fazlasıyla ürkütücü bir görüntü çizmektedirler. Filmde korkunç çöl canavarları olarak nitelendirilen bu yaratıkların savaşçı kabileler olduklarından da bahsedilmektedir.

Kahramanımız Anakin'in karanlık tarafa geçmesinde de çok önemli bir rol oynadıkları bir bakıma kötülüğe hizmet ettikleri vurgulanmaktadır. Adeta doğalarında var olan bu kötülük, temsil ettikleri Orta Doğu toplumlarının yaygın inancı İslam'ın da gerçeğinin saldırgan ve barbar olduğu alt metni ile uyum sağlamaktadır. Hikayenin *Attack of the Clones / Klonların Saldırısı (2001) (Yön.George Lucas)* bölümünde,

Anakin’in (Hayden Christensen) annesinin kaçırıldığı ve onlar tarafından işkenceyle öldürmüş olduğu seyirci ile paylaşılmıştır. Bunun sonucunda Anakin’in kamplarındaki kadın çocuk herkesi katletmesi haklı gerekçelere dayandırılmış olmuştur. Karakterimiz filmin bir sahnesinde çok melodramatik bir ses tonuyla yaptıklarını: *“Hayvan gibiler ve ben de onları hayvanlar gibi katlettim”* sözleriyle itiraf ederken yaşadığı suçluluk duygusu derhal bertaraf edilmiş bir anlamda bu insanlara karşı mücadele ederken karanlık tarafa geçmekten başka seçeneğin olmadığının altı çizilmiştir.

Ama kötülerin verdiği zarar burada da bitmemiş, katledilmelerinin tek sorumlusu ve suçlusu kendileri oldukları gibi Anakin’in Darth Vader dönüşümünün başlangıç noktası da buraya dayandığından Darth Vader’in zalimliği için de tüm sorumluluk beyaz adamdan alınmış bu çöl mahlukatlarına yamanmıştır. ‘Öteki’ olgusunun Tusken akıncılarının tasvirinde kodlandığı görülmektedir. Bu sayede ana karakterler normalleştirilmektedir. *Star Wars* efsanesi boyunca şiddetten zevk alan, işkence yapan, hikayenin kötü adamları olarak sunulan ve böylece onlara karşı Anakin’in şiddet yüklü davranışlarına seyircinin arka çıkması sağlanan Tusken Akıncıları açık bir biçimde öteki temsili olarak yer almaktadır. Anakin’in onları katletmesi, onun karakteri dışında ancak gerekli bir eylem olarak gösterilmektedir. Bu da şiddetin ve vahşiliğin karakter dahilinde olduğu ırkın Anakin’in değil Tusken Akıncılarının olduğunun altını çizmektedir. Böylece beyaz ırkın üstünlüğü bir bakıma Anakin’de vücut bulmaktadır.

Seyircinin bu katliamla ilgili aklında kalan hayvan gibi yaşayanların insan gibi ölme hakkı olamayacağı dolayısıyla yüzde yüz haklı bulunmasa bile anlaşılabilir daha da önemlisi anlayış gösterilebilir bir intikam eylemi olduğudur. ABD bizzat katliam gerçekleştirdiği ya da katliama destek olduğu tüm eylemlerinde haklı olduğunu kanıtlamak gibi beyhude çabaların içine girmemeyi ta başından öğrenmiş, sadece ve sadece dünyanın anlayış göstermesine odaklanıp, neden sonuç ilişkisine izin vermeden karşı tarafın olumsuzluklarını dünyanın burnuna sokarak bu sempatiyi kazanmayı hedeflemiştir. Batılı düşünce sistemindeki rasyonel aklın bu şekilde kullanımı birçoklarını şaşkına düşürüyor olmalıdır: Bir şey yaparsanız-etki- bunun için bir –tepki- gelişecektir Ve bu konuda inceleme yaparken sadece tepki ele alınıp o tepkiye karşı

verilecek tepkinin haklılığı üzerinden gidilirse baştaki etki yok sayılmış olmaktadır. Yerlilerin katliamı için toprağın vatanın önemi vurgulanmış, yeni kıtaya birçok zorluğu göğüsleyerek yeni bir hayat umuduyla gelenlerin inançları ve hayalleri yüceltilip, Kızılderililerin vahşi eylemleri de eklenince önemsenen, toprağı işgal edilip katledilen Kızılderililer değil beyaz adamın hayat mücadelesi olmuştur. Tüm dünya seyircisinin kafatası yüzen, kadınları katleden bir topluluktansa, kıtanın çok daha üstün Hristiyan değerlere sahip yeni sahibi beyaz adamı desteklemesi sağlanmıştır. Yine kendisine hiçbir kötülüğü dokunmayan dünyanın diğer ucunda işgal edip büyük bir yıkım getirdiği ve parçaladığı Vietnam savaşı sonrasında da en büyük çabası, şeytani olarak adlandırdığı bir ideoloji ile tüm dünya için canı pahasına büyük bir mücadele vermiş olduğunu ifade etmek ve bu mücadeleyi yürüten Amerikalıların acı dolu hikayelerini *Deer Hunter / Avcı (1978) (Yön. Michael Cimino)*, *Coming Home / Eve Dönüş (1978) (Yön. Hal Ashby)*, *First Blood / Rambo İlk Kan (1982) (Yön. Ted Kotcheff)*, *Born on the Fourth of July / Doğum Günü 4 Temmuz (1989) (Yön. Oliver Stone)* gibi filmlerle tüm dünyaya seyrettirmek olmuştur.

Yaklaşık yüz yirmi yıl önce bir Amerikalı gazetecinin *"Eğer bir Türk, Mısırlı, Suriyeli ya da Afrikalı Amerika Birleşik Devletleri'nde bir suç işlerse, gazeteler onun ülkesini belirtmiyor, sadece Müslüman olduğunu yazıyor. Ancak eğer suçu bir İrlandalı, İspanyol, ya da bir Alman işlemişse bunu yapanın Katolik, Metodist, Baptist hatta Hristiyan olduğu dahi hiçbir şekilde belirtilmiyor"* şeklindeki ifadesinin günümüzde de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. (Ernst, 2013: 22)

Haçlı Savaşlarından günümüze çok fazla bir şeyin değişmediği gerçeği, zaman zaman medyaya da yansıyan resmi açıklamalarla kendini göstermeye devam etmektedir. Özellikle 11 Eylül terör saldırıları sonrası hem İslam'a hem de peygamberi Muhammed'e yapılan hakaretler artmış ve pervasızlaşmıştır. 2006 yılının Eylül ayında Papa Benedict Almanya'da yaptığı bir konuşmada 14.yy'daki Bizans İmparatoru II.Manuel'e ait: *"Bana Muhammed'in getirmiş olduğu bir yeniliği gösterin, orada bulacağınız şey insanlıktan uzak ve sadece kötülük olacaktır, aynı öğüt verdiği kılıçla dini yayma emri gibi."* şeklindeki alıntıyı kullanması Müslümanları rencide etmiş, İslam dünyasından büyük tepki görmüştür. (Morey, Yaqin, 2011: 12) Yine 11 Eylül

sonrasında İngiliz Ulusal Parti (British National Party) tarafından dağıtılmış olan broşürler İslam'a ve Müslümanlara karşı yapılan ırkçılığı açıkça ortaya koymaktadır. "The Truth About I.S.L.A.M. / İslam Gerçeği" başlıklı broşürlerde 'I.S.L.A.M.' sözcüğü akronim olarak kullanılmış ve harfler Hoşgörüsüzlük, Katliam, Yağma, Kundakçılık ve Kadına Cinsel Taciz şeklinde sıralanmıştır. Çok geniş bir kitleye ulaşması sağlanan broşür sıklıkla Müslümanlardan nefret etmeyi haklı gösterme amacıyla başvuru kaynağı olarak kullanılmaktadır.

İslamofobi olarak nitelendirilen bu ve bunun gibi eylemlerin analizinden önce, terimin etimolojik olarak incelenmesi gerekmektedir. Fobi sözcüğü kişinin, belirli nesneler ya da durumlar karşısında duyduğu, kapıldığı baskılı, kaygılı, olağan olmayan, hastalık derecesinde güçlü korku anlamına gelmektedir. Olağan olmayan bu irrasyonel korku ve endişe psikolojik rahatsızlık olarak ele alınmaktadır.[10] Klostrofobi; kapalı yer korkusu, akrofobi; yükseklik korkusu, belonefobi; iğnelerden korkma gibi fobiler en sık görülenlerden olmasına rağmen hipnofobi; uyumaktan korkma gibi çok farklı kaygılar da psikiyatri literatüründe yer almaktadır. İslamofobi, kelime anlamı olarak 'İslam korkusu' demektir. Müslümanlara ve İslam dinine karşı süregelen ön yargı ve ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır. Müslümanlara karşı duyulan irrasyonel nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelmektedir.[11]

1968 yılında etnik meseleler ve kültürel farklılıklarla ilgili çalışmalar yapmak için bir think tank olarak kurulmuş İngiliz Runnymede Vakfı; ırkçılığı engelleyecek kanunları desteklemeyi amaçlamış ve birden çok etnik yapı barındıran başarılı bir İngiltere modeli için çaba sarf etmiştir. Raporlarında anti-semitizm ve İslamofobi arasındaki benzerliklere dikkat çekmiş, bu iki düşmanlığın dayandığı güçlü dini bileşenleri vurgulamıştır. Kuruluşun 1997'nin Mart ayında yayınlanan "İslamofobi; Özellikleri ve İçerdiği Tehlikeler" başlıklı danışma raporu, İslam inancı ve şartlarının yanı sıra bazı Müslüman grupların eylemleri ile bireysel olanlar arasında etkin bir ayrım yapılmamış olması iddiası doğrultusunda bazı eleştirilere maruz kalmıştır. (Allen, 2010:

---

[10] Tuba Aydın, Psikolojk Hastalıklar, tuba-aydın.com, http://psikoterapi.info.tr/psikolojik-hastaliklar/, [20 Mart 2017],

[11] Merriam-Webster Sözlüğü, https://www.merriam-webster.com/dictionary/Islamophobia , [10 Haziran 2016]

53) Aynı yıl yayınladığı "Islamophobia: a challenge for us all: (The Runnymede Report) İslamofobi: Hepimiz İçin Bir Sorun" başlıklı çalışmada aşağıdaki sekiz maddenin İslamofobi ile doğrudan ilişkilendirilmesi görüşü savunulmakta ve bu rapor İslamofobinin başlangıcına ve ilk on yılına damga vuran yayın olarak değerlendirilmektedir. Rapordaki maddeler şu şekilde sıralanmaktadır;

-İslam gelişime kapalı bir inanç olarak tanımlanmaktadır,

-İslam öteki olarak görülmekte ve diğer kültürlerle hiçbir ortak değer taşıdığına ya da etkileşim içinde olduğuna inanılmamaktadır,

-İslam Batı'dan alçakta görülmekte, barbar, akıldışı, ilkel ve cinsiyetçi olarak nitelendirilmektedir,

-İnananları şiddet yüklü, saldırgan, tehditkar, terörizm destekçisi ve medeniyetler çatışmasına dahil olan bir topluluk olarak görülmektedir,

-İslam politik ve askeri bağlamda kullanılan siyasi bir ideoloji olarak tanımlanmaktadır,

-Müslümanlar tarafından Batıya yöneltilen her eleştiri derhal reddedilmektedir,

-İslam'a karşı gösterilen düşmanlık, Müslümanlara yapılan ayrımcılık ve toplumdan dışlanmalarını mazur göstermekte kullanılmaktadır,

-Müslüman karşıtlığı ve düşmanlığı doğal ve normal görülmektedir. (Allen, 2010: 3)

1.3.3 Amerikan Sinemasında Müslüman Temsili

Sinema perdesine de sıklıkla yansıtılan Oryantalizm 'Öteki'ne karşı üstünlüğümüzü göstermesi açısından kendimizi iyi hissettirmektedir. Ancak zaman içinde Amerika'daki etnik azınlıklar bu duruma karşı yoğun mücadelelerin ardından kayda değer bir mesafe kaydetmeyi başarmış, bu başarı elbette devletin dış politikası ile de destek görmüştür. Yeni bir düşman yaratıldığında eskisini topluma entegre etmek

için yoğun bir çaba sarf eden sistem düşünüldüğünde, Arapların ve Müslümanların yeni bir düşman belirlenene dek sıkıntılı günler geçireceği görülebilmektedir. Bugün Müslümanlar demokratik yönetimin hedefinde olsalar da, yarın bir başka krizde başka bir grubun onların yerini alması çok şaşırtıcı olmayacaktır. Artık Asyalılara, Musevilere, Latinlere ya da siyahlara karşı üstünlük hissetmeye izin verilmemekte, en azından bu konudaki tavır ve eylemler zapturapt altına alınmaya başlanmıştır. Özellikle dış siyasetini öteki yaratarak savaş ve korku ekonomisini kola kola gezdirmeye dayandıran sistem, ihtiyacı olduğu sürece toplumun Araplara, Müslümanlara karşı üstün hissetmesini ya da onlara karşı geliştirilen ön yargılarını engellemek için kılını kıpırdatmayacaktır.

11 Eylül terör saldırılarının gerçekleşmesinden yaklaşık on yıl önce gösterime girmiş olan Disney Stüdyoları filmlerinden *Alaaddin (1992) (Yön. Ron Clements),* dünyada milyonlarca çocuk seyirciye ulaşmış olması bakımından küresel etki alanı ve de fütursuz ırkçı yaklaşımları ile üzerinde durulması gereken örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Filmin daha başında başkahramanımız Alaaddin'in ağzından duyduğumuz ülkesini bize tanıttığı açılış şarkısında *"Biraz barbarca ama benim evim,"* dizesi o dönemde sadece Arapları ve Müslümanları değil toplumun farklı kesimden bazı aydınları da fazlasıyla rahatsız etmiştir. Drake Üniversitesi hocalarından Prof. Dr. Joanne Brown çok net bir biçimde *Alaaddin (1992)* filminin ırkçı olduğunu belirtmektedir. Kötü adamların karanlık gözleri ve büyük burunlarına karşı hassasiyetinin kendisinin bir Yahudi olmasından kaynaklandığını açıklayan Brown, Disney stüdyolarının bütün Yahudilerin tefeci olarak gösterildiği bir animasyon filmi yapması halinde ne kadar kötü hissedeceğini sözlerine eklemiştir. (Shaheen, 1997: 19)

Filmin açılış parçası "Arabian Nights / Arap Geceleri"'ın sözlerindeki iki dize Müslümanların büyük itirazları üzerine gösterime girdikten ancak bir yıl sonra filmin video kopyalarında değiştirilmiştir.

Oh I come from a land / Deve kervanları

From a faraway place / Çöllerde dolaşır

Where the caravan camels roam / Geldiğim o sıcak yerde

Where they cut off your ear / where it's falt and immense (çıkarılan dize)

If they don't like your face and the heat is intense/Ateşten kumları sonsuza uzanır

It's barbaric, but hey, it's home. / Biraz barbarca ama benim evim

Disney Stüdyolarının kulaklarını tıkadıkları sorulardan bazıları hiç şüphesiz hedef kitlesi çocuklar olan bir filmde neden 'Barbar' ya da 'Kulak kesme' gibi sözlerle bezenmiş bir şarkının varlığı olmuştur. Bir kültürün böylesi bir cüretle barbar ilan edilmiş olmasının elbette mantıklı bir açıklaması yoktur ancak Disey Stüdyoları'nın bu tavrını *"Alaaddin"*in devamı niteliğinde olan 1994 yapımı *The Return of Jaffar / Alaaddin: Cafer'in Dönüşü (Yön. Toby Shelton)* filminde de yinelediğini belirtmek gerekmektedir.

Filmin bir sahnesinde grotesk bir Arap seyyar satıcısı elinde kılıç Prenses Yasemin'i elini kesmekle tehdit etmektedir. Seyirciye bu gaddarlığa sebep olan suçun açlıktan ölmek üzere olan bir çocuk için elma çalmak olduğu bilgisi verilmiştir. Bu yaklaşım İslam dininde emredilen zekat ve sıklıkla öğütlenen sadakayı tamamıyla yok saymanın yanı sıra gerçeklikten de çok uzaktır. El kesmek Arap dünyasında çok büyük suçlar dışında uygulanmamakta ve gerçekte bu cezalar elma çalmaktan çok daha ciddi suçlar için, işlediği suçlardan pişmanlık duymayı reddeden sabıkalılar söz konusu olduğunda ve nadiren hayata geçirilmektedir.

Yabancılaştırma etkenlerinden dikkatle ve kararlılıkla uzak duran Hollywood tüm hikayelerini özdeşleşme ve tiplemelere dayandırmaktadır. Bu filmde de Batılı seyircinin başkahramanlarla özdeşleşmesini sağlayabilmek için Disney çizerleri özellikle Alaaddin ve Prenses Yasemin'i Anglo-saksonlaştırmışlardır. Diğer taraftan tüm tacirleri, saray muhafızlarını, geri kalan tüm Arapları büyük çirkin kemerli burunlar ve kötülük saçan gözler ile çizmişler ve medeniyetten uzak, barbar karikatürler olarak karşımıza çıkarmışlardır. Filmin tamamında tüm hareket ve diyaloglar Arapların iğrenç,

İslam'ın da onlara uyum gösterir bir biçimde çok gaddar bir din olduğunu ima etmenin ötesinde, ispatlar niteliktedir.

Yönetmenliğini Stephen Sommers'ın yaptığı 1999 yapımı *The Mummy / Mumya* filmi de özellikle ABD'deki Arap ve Müslüman toplulukların büyük tepkisine sebep olmuş ancak bu durum filmin büyük gişe hasılatı yapması ya da tüm dünyada gördüğü ilgi yüzünden devam filmlerinin çekilmesine engel olmamıştır. Mısırlı Araplar Hollywood'da alışıldığı üzere cahil, korkak ve barbar olarak tasvir edilmiştir. Onlar için 'deve gibi koktukları' şeklinde yorumlar diyaloglara yerleştirilirken Amerikalı karakterler mantıklı davranışları, bilgili oluşları ve cesaretleri ile uygar insanın temsilcisi olarak yansıtılmaktadır.

İslamiyet'e, özellikle bu inancı taşıyan Araplara karşı ABD'nin tutumu 11 Eylül ile birlikte her ne kadar çok önyargılı ve haksızlıklarla dolu bir hal almışsa da bunun çok öncesinde, geçtiğimiz yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren bu tutumla paralel göstergelere Hollywood'da sıklıkla rastlanmaktadır. Neredeyse Araplara özellikle de erkeklerine dair inanılan her şeyin bir anlamda özeti olarak nitelendirilebilecek bir örnek olması açısından çok önemli yapımlardan George Melford'un yönettiği *The Sheik / Şeyh (1921)* bizlere Amerikalıların Araplara bakış açısını çok net bir biçimde göstermektedir. Başrolde dönemin en gözde oyuncularından Rudolph Valentino'nun oynadığı filmin hikayesinde Şeyh Ahmet (Rudolph Valentino) İngiliz sosyetesinden ele avuca sığmayan Diana (Agnes Ayres) için yanıp tutuşmaktadır, bu yüzden onu kaçırmış ve çöldeki çadır sarayına götürmüştür. Özgür ruhlu Diana şeyhin tutkusundan ürkmekte ve elinden kurtulmak istemektedir. Ancak haydutlar tarafından kaçırılınca Ahmet'e karşı gelişen duygularının farkına varmış ve sonuçta aşık olduğunu anladığı adam tarafından haydutların elinden tam zamanında kurtarılmıştır. Böylelikle film alışık olduğumuz mutlu son beklentimizi boşa çıkarmamış ancak diğer yandan Hollywood böyle romantik bir hikayenin sonunda beyaz bir Protestan'ın bir Arap ile evlenmesine razı gelmemiş bu konudaki önlemini almıştır. Şeyh aslında gerçekten bir bedevi değildir; İspanyol bir baba ve İngiliz bir annesi olan kahramanımız onlar daha bebekken öldürülünce yaşlı şeyh tarafından kendi öz oğlu gibi büyütülmüştür. Bu sırrın ortaya çıkması bir bakıma seyircinin kahramanımızı izlerken filmin başından itibaren gördüğü

tüm yabani hareketlerini onu yetiştiren Araba dayandırmasını ve ulaştığı romantik mutlu sonda da Arap genetiğinden sıyrılmasını sağlayıp, seyircinin içini rahatlatmıştır.

İslamiyet karşıtı söylemler geleneksel Amerikan ırkçılığının yanı sıra dindar bağnazlıktan destek almaktadır, ayrıca cinsiyet unsuru, özellikle bastırılmış Müslüman kadın tiplemeleri de meselenin en fazla suistimal edilen konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamdaki örnekler yeni olmamakla birlikte uzun yıllardır Hollywood filmlerinde, konuyla ilgili ilgisiz perdeye yansıtılmaktadır.

Yönetmenliğini Charles Shyer'ın yaptığı 1987 yapımı *Baby Boom / Süper Anne* filminde büyük bir şirkette yönetici olarak çalışan başarılı iş kadını bir gün İngiliz akrabalarından kendine bir bebeğin miras kaldığını öğrenmiş ve önceleri onu hemen başından atmak isterken zaman içinde çocuğa bağlanmıştır. Bu durum hem iş hayatının hem de aşk hayatının tehlikeye düşmesine sebep olacaktır. Ünlü oyuncu Diane Keaton'ın canlandırdığı işkadını bebeğe bakıcı ararken adaylar içindeki bir kadın, batının tek Müslüman kadın tiplemesiyle yani sadece gözlerinin göründüğü tepeden tırnağa kapalı bir çarşafla görüşmeye gelerek kızına erkeklere düzgün bir şekilde nasıl saygı duyulacağını öğreteceğine dair sözler vermektedir. Müslüman kadın şaşkınlığını üzerinden atmakta zorlanan başrolümüzün karşısında bununla da kalmayıp, sadece kendisine bir şey sorulduğunda konuşacağını, yatağa ihtiyacı olmadığını çünkü yerde yatmayı tercih ettiğini söylemiştir. Bu kısacık sahne bile hem İslamiyet'in hem de bu inançtaki kadının ürkünçlüğünü Batılı seyirciye aktarmaktadır.

İslamiyet'in toplumsal standartları Amerikalı seyirciye sürekli olarak barbar, geri kafalı, medeniyetten uzak tasvirlerle verilmiş, hikayede hiçbir önem taşımasa da her fırsatta İslamiyet'i öteki olarak gösteren küçük ayrıntılara yer ayrılmıştır. Burada daha da önemli olan Müslüman kadının ya da genel anlamda İslamiyet algısının sadece tek bir şekil dolayısıyla yalnızca tipleme üzerinden yapılmasıdır. Bu tiplemenin karşısına da elbette dünyanın en özgür, en demokratik ülkesi olan ABD vatandaşları konulmakta ve seyirciye ne kadar şanslı oldukları, Müslüman olanların, Müslüman ülkelerde yaşayanların ise ne kadar talihsiz oldukları öğretilmektedir.

Hollywood genellikle dünya coğrafyasındaki askeri müdahalelerini iyi ve gerekli göstermeyi hatta yüceltmeyi başarıyla yansıtmış ancak İran'a gelindiğinde durum aynı şekilde ortaya konamamıştır. Büyük ihtimalle bu durum ABD'nin İran'a karşı kazanmış olmamasından kaynaklanmaktadır. ABD genel anlamda İran tarafından utanç içinde bırakılmış ve dolayısıyla İran politikalarında başarısız olduğu tüm dünya tarafından görülmüştür. Böyle bakıldığında İran'ın ayrıksı bir konu olması ve Hollywood'un da ABD-İran ilişkilerine dikkat çekmeyi istememesi kimseyi şaşırtmamalıdır çünkü 1979 devrimi ve rehine krizi ile ilgili her film ABD'nin dış politikadaki başarısızlıklarını gündeme getirmenin dışında bir şeye hizmet etmeyecektir.

ABD'nin siyasi ajandası ile bağlantısız havası verilen aslında İran'ın İslami lideri Humeyni döneminin korkunçluğunu perdeye yansıtmayı amaçlayan *Not Without My Daughter / Kızım Olmadan Asla (1991)(Yön. Brian Gilbert)* aynı zamanda soğuk savaş sonrasında şekillenen yeni düşman Ortadoğu hakkında Amerikan kamuoyu için bir tanıtım kılavuzu olarak görülmelidir. Filmi seyreden herkesin, haritada İran'ın yerini dahi gösteremeyenler dahil olmak üzere, bu ülkenin berbat bir yer olduğuna inanması daha da önemlisi, bölgede nefret edilecek her şeyin sebebinin İslam denilen çağdışı ve sapkın bir inanç olduğunun bilinmesi amaçlanmıştır.

Film Betty Mahmudi'nin *Midnight Express / Geceyarısı Ekspresi* romanına da katkı sağlayan yazar William Hoffer ile birlikte yazdığı aynı adlı romandan uyarlanmıştır. Amerikan vatandaşı Betty Mahmudi ve kızının, kocasından ve İran'dan kaçışlarını konu almaktadır. Ortadoğu'da sıcak saatlerin yaşandığı 1991 yılında gösterime giren *Not Without My Daughter* filminin diğer baş kahramanı Sayed Bozorg Mahmudi yıllar sonra *Without My Daughter / Kızım Olmadan (2002)* adlı belgeselde hikayenin kendi versiyonunu anlatmaktadır ancak tahmin edileceği üzere filmi aynı oranda ses getirmemiştir.

Yıllardır evli olan İranlı doktor (Alfred Molina) ve Amerikalı eşi Amerika'da yaşamaktadır. Memleketini çok özlediğini söyleyip kısa bir ziyaret için İran'a gitmek isteyen kocasını Ortadoğu hakkında korkuları olsa da kırmamış ve teklifi kabul etmiştir. Yapımcıların İsrail kırsalından bir kasabayı seçip Tahran olarak sunduğu filmde İran

çok geri kalmış, toprak evlerde yaşayan cahil köylülerle dolu bir ülke olarak yansıtılmıştır. Kocasının ailesi fanatik muhafazakar Müslüman bir ailedir. Tatillerinin sonuna doğru kocası işinden kovulduğunu ve artık Tahran'da yaşayacaklarını Betty'e (Sally Field) söylemiştir. Kocasının birdenbire tüm davranışları değişmiş, kendisine karşı son derece sert hatta şiddet eğilimli biri haline gelmiştir. Seyircide yaratılan algı; eğitimli, Batı'da yaşayan iyi kalpli Müslümanların bile Orta Doğu'ya döndüklerinde değişebileceği ve bu saldırgan ve baskıcı halin nedeninin de İslamiyet'in ta kendisi olduğudur. Müslüman erkekleri riyakâr dindarlar olarak gösteren filmde karısını yalanlarla İran'a getiren koca karakteri sadece onu hapsetmekle ve kendisine kötü davranmakla kalmamış *"Müslümanım ben"* sözleriyle bağırarak tokatlamış, Kuran'a el bastığı görülen sahnenin hemen ardından kızına verebileceği en güzel hediyenin 'İslamiyet' olduğunu belirtmiştir. Film bir noktadan sonra bizi İslami köktendinciliğin dünyasına götürmüş ve tek gördüğümüz eşlerini döven ve baskı altında tutan erkek figürleri ve batıda temel insan hakları olarak görülen her şeyden mahrum bırakılan kadınlar olmuştur. Kocası bu şekilde yaşamaya razı olmayan karısının kredi kartlarına ve pasaportuna el koymuş, Betty ve kızı adeta birer tutsağa dönüşmüştür. Tüm bunlar karakterin bütün kötü eylemlerini İslam'la birebir özdeşleştirmekte, bireysel tutum ve davranışları konunun dışına itmektedir. Çok zorlu geçen 18 ayın sonunda Betty çölleri ve dağları aşarak kızıyla Türkiye'ye girecek ve böylelikle Amerikan Konsolosluğu'na ulaşacaktır.

Hollywood'da sürekli tekrarlandığı üzere İranlıların Farsça konuşmalarının hiçbiri İngilizce altyazıyla seyirciye verilme gereği duyulmamış böylece seyircinin İranlıların ne söylediklerini öğrenmesi mümkün olmamıştır. Zaten Müslümanlardan rasyonel bir konuşma beklenmemekte, hepsi medeniyetten uzak barbarlar olarak sunulmaktadır. Batı, özellikle sinemasında, İslamiyet'i hep Müslüman karakterlerin eylemleri dahilinde yansıtmış, kötü rollerin biçildiği bu karakterlerin ortaya koyduğu davranış biçimlerini de gerçekle uzaktan yakından ilgisi olmasa bile Kuranı Kerim'in birebir doğru uygulamaları olarak değerlendirip İslam'ın tarifi olarak aktarmıştır. Ünlü yazar Salman Rüşdi için verilen ölüm cezası bile sıklıkla İran yönetiminin değil de Müslümanların tanrısının bir kararı olarak yorumlanmaktadır. Bu durum ABD tarihinde

katledilen Kızılderililer için, kölelik ya da günümüzde de birçok örneğini gördüğümüz nefret suçları için Hristiyanlığı ya da İsa peygamberi sorumlu tutmamız kadar mantık dışıdır.

Filmde Betty'nin gördüğü baskı ve zulmün son bulması için Hristiyan tanrısına dua ettiği gösterilmektedir. Amerikan sineması ve televizyonu 11 Eylül sonrasında çok daha büyük bir oranda olmak koşulu ile İslam'ın ve Hristiyanlığın tanrısını ayırmakta, birçok diyalogda *'sizin tanrınız'* ibaresiyle bu ayrımı derinleştirmektedir. ABD'nin en ünlü sinema yazarlarından Roger Ebert bu filmi eleştirisinde: *"...Eğer Amerika'da yaşayan başka bir etnik grup için böylesi nefret ve kin dolu bir film yapılmış olsaydı o film önyargılarla dolu ve ırkçı olarak nitelendirilirdi."*[12] şeklindeki sözleriyle bizlere, Müslümanlara karşı yapılan bağnaz ve ırkçı tutumların yeni olmadığını hatırlatmaktadır.

Müslüman kadınlar sürekli olarak dinlerinin, kültürlerinin ve Müslüman erkeklerin kurbanı olarak gösterilmektedir. Bundan ötürü de kurtarılmaya, özgürleştirilmeye ve müdahale edilmesine ihtiyaç duymaktadırlar. Türkiye'de de tanınan ünlü talk show sunucusu Jay Leno'nun eşi Mavis Leno, Mart 1999'da bir feminizm davası bağlamında Taliban yönetiminde Afgan kadınının durumunu ele almış ve neredeyse bir gecede Afganistan'da kadınlara uygulanan baskı ünlülerin, politikacıların ve kamuoyunun davası haline gelmiştir. Şeriat kurallarının ezdiği kadınlar için bu göstermelik müdahaleler Amerikalılarda İslam karşıtlığının artmasına sebep olmaktadır. Tüm konuşulanların ve ortaya konulanların Müslüman kadınları bu zulümden kurtarmakla ilgili olduğu söylenmekte ancak bu durum Müslüman kadınları yabancı ve tehlikeli olarak yaftalamakta ve bu da kadın vücudunu emperyalizmin ve azınlıklara uygulanan ayrımcılığın politik ajandasına alet etmektedir. 11 Eylül'den sonra ise bu algı daha da büyük sıkıntılara sebep olmaya başlayacak, birçoklarına göre, Müslüman kadının başörtüsü onu terörist ya da teröre destek veren olarak etiketleyecektir.

---

[12] Roger Ebert, 11.01.1991, Not Without My Daughter, http://www.rogerebert.com/reviews/not-without-my-daughter-1991 , [20 Ocak 2013]

11 Eylül trajedisinin gerçekleştirilme sebebinin ‘özgür olduğumuz için bizden nefret ediyorlar’ şekliyle yapılan açıklaması baskı altındaki Müslüman kadın sunumlarına ve sıklıkla bunların özgürlüğe karşı duyulan nefret için delil olarak gösterilmesine dayanmakta ve teröre karşı başlatılan savaşı anlamak ve kazanmak için anahtar rolü oynamaktadır. Bunun kamuoyunu getirdiği nokta terörizmle savaşmak için gerekli olanın Müslüman kadınları özgürleştirmek ve bundan sorumlu olanları ki bunlar Müslüman erkekler ve genel anlamda barbar İslam kültürünün ta kendisidir, cezalandırmak olduğudur.

2002’deki Afganistan işgali bağlamında sıkça dile getirilen Afganistan’daki toplum için demokrasi mücadelesi arzusu ve özellikle Afgan kadınlarının uğradığı baskı konusunda duyulan feminist endişe bu konuda verilebilecek en etkili örneklerden birisidir. Kasım 2001’de First Lady Laura Bush, halka seslenirken “Sonsuz Özgürlük” (Enduring Freedom) operasyonunun gerekliliğini Afgan kadınına uygulanan baskıyla ilişkilendirme amacıyla şunları söylemiştir: *“Dünyadaki medeni insanlar korku içinde; sadece Afganistan’daki kadın ve çocuklar için kalbimiz acıdığından değil, Afganistan’a baktığımızda teröristlerin hepimiz için dayatmak istediği dünyayı gördüğümüz için.”* (Ernst, 2013, s.124-25)

11 Eylül sonrası bir radyo programında da, *“Kadınlara uygulanan korkunç zulüm teröristlerin başlıca amaçlarından biridir, terörizmle savaşmak aynı zamanda kadın hakları ve onuru için savaşmaktır.”*[13] şeklindeki sözleriyle işgal politikalarını adeta insani yardıma indirgeme çabasındadır.

Sonuçta tüm bunlar, özellikle Afganistan’da Taliban’ın uyguladığı baskının İslamiyet’in bir emriymiş gibi algılanmasına sebep olmaktadır. Ancak bu mücahitlerin ABD tarafından Sovyet Rusya’ya karşı desteklenerek güçlendirilip yönetimi ele geçirdiklerine hiç değinilmediği gibi, Ronald Reagan’ın 1980’lerde Afgan mücahitlerini özgürlük savaşçıları olarak nitelendirmesi gündeme gelmemektedir.

---

[13] Laura Bush, 17 Kasım 2001, Haftalık Halka Sesleniş Metni, The American Presidency Project, http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=24992 , [14 Mart 2015]

2. BÖLÜM

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NİN KÜRESEL TASARIM ARACI; HOLLYWOOD

2. BÖLÜM

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KÜRESEL TASARIM ARACI; HOLLYWOOD

2.1. Amerikan Sineması ve Propaganda

2.1.1 II. Dünya Savaşı ve Savaş Enformasyon Ofisi (OWI)

II. Dünya Savaşı modern Amerikan İmparatorluğu'nun siyasetteki yapısal temellerini atmış, 'iyilerin kötülere karşı' olduğu savaşın popülerliği, halk kitlesi ile bu gücü birbirine bağlamıştır. Kitle iletişim araçları ile hem içte hem dışta kamuoyunun nabzının nasıl tutulduğu, düşüncelerinin nasıl şekillendiği ve tutumların nasıl kontrol edildiği konusunda büyük yol almış olan Amerika Birleşik Devletleri artık bu avantajı hiçbir zaman göz ardı etmeyecek ve her geçen gün bu konuda daha da ustalaşacaktır.

Hollywood savaş yıllarında tüm önemli sanatçıların, teknisyenlerin merkez üssü konumundadır. Savaş yıllarında propaganda ağırlıklı, eğitici ve halkı motive eden filmlere duyulan acil gereksinim, hükümetin ulusal yetenek kaynaklarına vatansever görevlerini yerine getirme çağrısı yapmasına sebep olmuştur. Hollywood stüdyolarının, sinema sahiplerinin, dağıtım firmalarının, habercilerin, reklamcıların ve ekonomi gazetelerinin savaşta oynayacakları rolleri koordine etmek Hollywood tarafından Sinema Endüstrisi Savaş Faaliyetleri Komitesi'nin sorumluluğuna verilmiştir. Komite büyük stüdyoların ve sinema sektörü işkollarının önde gelen şirketlerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Sinema endüstrisindeki binlerce çalışan, hem ordu hem de sivil halk için eğitici ve insanlara şevk aşılayan, ilham veren filmlere ağırlık vermiştir.

1942 yılının Haziran ayında Başkan Roosevelt Savaş Enformasyon Ofisi'ni (OWI) kurmuştur. Yürütülen savaş ve izlenen dış politikalar bağlamında tüm yazılı ve görsel medyanın denetlenmesi ve bunu yaparken de hem yurt içinde hem de yurt dışında devletin amaç ve ideallerinin 'doğru' bir biçimde, bir diğer şekilde söylemek gerekirse, çıkarlarına uygun bir biçimde anlaşılmasını hedefleyen merkezi bir kurum oluşturulması

amaçlanmıştır. Savaş Enformasyon Bürosu'nun (OWI) kurulduğu yıl hayata geçirilen Amerika'nın Sesi radyosu (VOA) halen ABD'nin resmi yayın kuruluşu olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Ofisin yöneticileri Amerikan seyircisine ulaşmanın en iyi yolunun savaş belge filmlerini kurmacayla birleştirmek olduğunu fark etmiş ve böylece II. Dünya Savaşı sırasında ofisin Hollywood ile olan bağı çok güçlenmiştir. Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) Hollywood ile ilgilenen sinema bürosu (The Bureau of Motion Pictures) kanalıyla daha ilk senenin ardından yurt dışında okyanus ötesine şube açılması uygun görülmüş, devamında da hem Avrupa hem de batı dünyasının dışında kalan seyirci için film üretilmesi kararlaştırılmıştır. Resmi değerlendirmelerde başarılı bulunan filmler müttefikleri kahraman 'özgürlük savaşçıları' olarak perdeye yansıtmaktadır. Dönemin savaş filmleri iyiyle kötünün karşı karşıya geldiği, savaşılan düşmanın acımasız, vicdansız ve barbar olarak nitelendirildiği filmler olmuştur. Aynı ideolojinin hala geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda müfreze iyi ve doğrunun temsili, aile metaforu, birlikteliğin sembolü haline gelmiştir ve tüm seyirci ve Amerikan ulusu için toplumsal bilinç görevi görmektedir.

Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) çağrısıyla film stüdyolarının tamamı ABD'nin ulus olarak çok uyumlu bir bütünlük, birliktelik içinde olduğu ve tüm farklı kökenlerin Amerika'nın özgürlük ve faşizmi yenme ideallerine sıkı sıkıya bağlılığının yansıtıldığı filmler yapmışlardır. Cephede geçen filmler özellikle İtalya, İrlanda ya da Yahudi asıllı askerlerden oluşan birlikleri konu almış, onları omuz omuza savaşırken göstermiştir. Hatta bazılarında örneğin 1943 yılında çekilen *Bataan (Yön. Tay Garnett), Sahara (Yön. Zoltan Korda)* ve *Crash Dive (Yön. Archie Mayo)* filmlerinde siyahlara bile yer vermişlerdir. Oysa gerçekte 1948 yılına dek Amerikan ordusunda siyahlarla beyazlar asla karıştırılmamış, siyahlar daha çok aktif çatışmanın içinde yer almayacakları görevlere verilmişlerdir. (Gorman, McLean, 2009: 105-106)

Denizaşırı ofis ise yurt içindekinden daha az ihtilaflı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmüş ve çok daha başarılı olmuştur. Yurt dışındaki ofisin cephede düşman kuvvetlerinin içine korku salmak için etkin bir biçimde propaganda yapan Psikolojik

Savaş Şubesi (PWB) aynı zamanda müttefik sivilleri de bilgilendirmektedir. Savaş el ilanları işte bu dönemde büyük bir popülerlik elde etmiş özellikle Kuzey Afrika, İtalya, Almanya, Filipinler ve Japonya gibi bölgelerde kullanılmıştır. Japonya'ya, ofis tarafından 1945 yılında iki yüz milyona yakın havadan el ilanı atılmış olması, bunun ne kadar önemli bir unsur olarak değerlendirildiğinin kanıtıdır. Örneğin Tunus'a atılan ilanların üzerinde: *"Etrafınız sarıldı"* ve *"Boğulmak berbat bir ölüm şeklidir"* cümleleri yer almaktadır. Yine aynı şekilde Sicilya'ya savrulan milyonlarca ilanın üzerindeki *"İtalyanların Mussolini ya da Hitler uğruna ölmesi ya da İtalya ve uygarlık uğruna yaşaması sizin elinizde"* şeklindeki sözler İtalyan halkını etkisi altına almayı amaçlamıştır.[14]

Savaş Enformasyon Ofisi (OWI) bunun dışında gazete ve dergileri de çok etkin kullanmış Amerikan emellerine destek sağlamıştır. Yabancılara dağıtımı yapılan örneğin "Life" gibi dergiler müttefik ülkelere Amerikan halkının savaşa destek verdiğini anlatmış, bu desteği sağlayan bu güçlü ülkenin yaşam tarzının takdir edilmesine uğraşılmıştır.

Yurt içinde ise işler aynı oranda sorunsuz devam etmemektedir. Kongre, Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) Başkan Roosevelt'in kampanya ofisi gibi çalıştığını haykırmakta ve her fırsatta buna ayrılan bütçe konusunda hükümetin işini zorlaştırmaktadır. 1943 yılına gelindiğinde ekonomik kısıtlamalar o denli sertleşmiştir ki birçok yurt dışı şubesi dışında sinema dairesi de kapanmak zorunda kalmıştır. 1945'te tamamen kapatılan Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) özellikle yurt dışı tüm görev ve sorumlulukları Dış İşleri Bakanlığı'na devredilmiş, faaliyetlerine oradan devam etmesi karara bağlanmıştır.

Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) amacı devletin var olan bilgi ve istihbarat servislerini güçlendirmek ve hem yurt içinde hem de yurt dışında Amerikan propagandası yapmaktır. Haziran 1942'den Eylül 1945'e kadar faaliyetlerini sürdüren Savaş Enformasyon Ofisi'nin (OWI) etki alanı radyo yayınından, gazeteye, afişten,

---

[14] 6 Kasım 2011, Strategical And Tactical Leaflet Propaganda, https://www.psywar.org/pwbAfhq03.php , [18 Nisan 2014]

fotoğrafa ve en önemlisi sinemaya tüm medyayı kapsamış ve cephe ile sivil toplum arasındaki bağlantıyı kurmuştur. Ofis aynı zamanda deniz aşırı bürolar oluşturmuş bunlar da dış politika bağlamında devlete büyük destek sağlamıştır. Bu iki yapının verimli işbirliği, bugün de geçerliliğini koruyan Hollywood ve Pentagon ilişkisinin dış politika konusundaki güçlü bağlarının analizinde önemli bir yer tutmaktadır.

II. Dünya Savaşı sırasında kurulan Savaş Enformasyon Ofisi (OWI) film yapımcılarından alttaki yedi soruyu dikkate alarak film çekmelerini istemiştir.

1-Bu film savaşı kazanmamıza katkı sağlar mı?

2-Bu film savaşa dair hangi konuya açıklık getirmeyi, hangi meseleyi dramatize etmeyi ya da açıklamayı amaçlamaktadır?

3-Eğlenceli, hoş vakit geçirilmesini amaçlayan bir film ise Amerika Birleşik Devletleri, müttefikler ya da yaşadığımız dünya bağlamında yanlış bir izlenim yaratarak savaşta gösterdiğimiz çabaya zararı dokunabilir mi?

4-Bu filmde yer alan savaş temaları, savaş politikalarımıza hiçbir katkı sağlamadan, bu konuları işleyen diğer önemli filmlerin önüne geçerek, sadece kar amaçlı mı kullanılıyor?

5-Bu film dünyadaki çatışmaları ve buna dahil olan güçleri anlamamız doğrultusunda yeni bir şeyler sunuyor mu? Yoksa konu başka yapımlarda yeterince işlenmiş mi?

6-Bu film gösterim sürecini tamamladıktan sonra da geçerlilik taşıyacak mı, yoksa modası geçmiş olarak mı değerlendirilecek?

7-Bu film gerçekleri söylüyor mu? Günümüz gençlerinin yapılan propagandayla yanlış yönlendirildiklerini iddia edecek dayanakları olabilir mi? (Slocum, 2006: 169-170)

Bir anlamda sinema sektörü üzerindeki denetimi de açıkça ortaya koyan bu sorular günümüzde Hollywood'un Amerikan politikaları bağlamında nasıl bir oto-

kontrol dahilinde hareket ettiğinin ve Hollywood'un bir milli güvenlik sineması olarak değerlendirilmesinin kaçınılmaz olduğunun görülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Eğlence fabrikası olarak görülen Hollywood'da politik söylem içeren filmlerin diğer türlerle karşılaştırıldığında oldukça az sayıda olduğu sıklıkla vurgulanmakla birlikte, anlaşılması gereken şeyin Hollywood'un Pentagon ile oluşmuş organik bağı sayesinde, aynı devletin kendisi gibi, döneme ve ihtiyaçlara uygun farklı politikalar izleyeceği ancak bunun temel ideolojisinde bir değişiklik yaratmayacağı olmalıdır. Savaş Enformasyon Bürosu'nun (OWI) başındaki kişinin *"Birçok insanın kafasına propagandanızı yerleştirmenin en kolay yolu bunu propagandaya maruz kaldıklarını düşünmeyecekleri eğlenceli bir film yolu ile yapmaktır"* sözlerinden de anlaşılacağı üzere Amerikan sineması, izleyicilerin tamamını istediği gibi düşündürmenin üzerine uzun yıllardır kafa yormaktadır ve bunda başarısız olduğunu söylemek mümkün değildir. (Slocum, 2006: 183)

2.1.2 Amerikan Ordusu Ve CIA'nin Sinema ve Televizyon İlişkisi

"Hollywood ve Washington'ın DNA'sı aynıdır." Jack Valenti (Alford, 2010: 172)

Amerika Birleşik Devletleri'nin strateji üretimi ve bunun uygulanmaya konması 'milli güvenlik sineması' olarak adlandırılan özel bir sinematografik üretiminin ayrılmaz parçalarıdır. İçinde siyasi, askeri ve sinematografik gücün yorumlandığı ve yeryüzünde eşsiz olarak belirlenen Amerikan strateji tarihinin yazıldığı dev bir sistem, kurumsallaşmış olan bu ilişkinin en açık delilidir. Hem stratejik tartışmayı, hem de büyük stüdyoların ticari ihtiyaçlarını karşılayan milli güvenlik sineması, bu ikili kaynaktan beslenerek hayali dramların ve Amerikan strateji kültürünün bir araya gelip yansıdığı zihinsel bir dünya kurmaktadır. Franklin D. Roosevelt *"Amerikan sineması vatandaşlarımızı bilgilendirmek ve eğlendirmek bağlamında en etkin araçlardan birisidir. Filmler ancak ulusal güvenliğin izin verdiği ölçüde özgür olmalıdır."*

(Slocum, 2006: 149) sözleriyle bir anlamda Hollywood'un sınırlarının yönetim tarafından belirlenmiş olduğunu ifade etmiştir.

Amerikan kültüründe militer kahramanlığa ilişkin sinemasal temsillerle ulusal özgüven duygusu iç içe geçmiştir. Özellikle muhafazakar bakış açısına göre, ulusal azamet askeri güç kullanımından geçmektedir. ABD'de sinema seyircisi filmlerde silahlı kuvvetlerinin müthiş bir savaş teknolojisi üstünlüğü ile dünyayı kurtardığına, özgürlüğe ve insani değerlere karşı olan şeytani düşmanlara karşı savaştığına ve bütün savaşları adil bir biçimde kazandığına ikna edilmiş durumdadır. Ayrıca Amerikan istihbaratının dünya meselelerinin karanlık tarafında çok etkin, her şeyden haberdar olduğuna ve her zaman kötü adamları yakalayacağına inandırılmıştır.

Yüzyıllar boyu savaş görmüş ve bu yüzden savaşı genellikle söylem bazında reddeden Avrupa anlayışının ve sinemasının tam aksine Amerikan sineması, kendi kamuoyunu savaşla, strateji ile silahlarla ve dış dünya korkusuyla meşgul etmeye devam etmekte ve Amerikan zihniyeti savaş alanı, savaş sektörü ve savaş kategorileri meselesini mutlak suretle canlı tutmaktadır. Vietnam Savaşı'ndan sonra ABD ordusunun kendisini içinde bulduğu konum epey sıkıntılı olmuş ve sadece yenilgi değil, sonrasında da ordunun dimdik ayakta olduğuna dair duyulan inancın cılızlığı da büyük sorun teşkil etmiştir. Vietnam sonrası ordunun rehabilitesi için Hollywood devreye sokulmuş, devlet ve sinema güçlerini birleştirmiş ve 80'lerde *Private Benjamin / Er Benjamin (1980) (Yön. Howard Zeiff), Stripes (1981) (Yön. Ivan Reitman), An Officer and A Gentleman / Subay ve Centilmen (1982) (Yön. Taylor Hackford) ve Top Gun (1986) (Yön. Tony Scott)* gibi, aile melodramları, liberal düşünceler ve mizahi unsurlar kullanılarak ordunun insanileştirildiği filmler ortaya çıkmıştır. Bu filmlerde genellikle toplumda başarısız kabul edilen biri ele alınıp onu bir başarı hikayesine dönüştürülmesi formülü kullanılmaktadır. Kişisel başarıyı ordu yaşamı ile özdeşleştirerek ordunun Vietnam öncesi itibarını iade etme çabasına katkıda bulunmak ve orduyu yitirilmiş bir yurtseverlik görüşüyle yeniden bütünleştirmeye çalışmak amaçlanmaktadır. Bu formatın ordunun televizyon reklamlarıyla birebir örtüştüğü de görülmektedir: *"Be All That You Can Be!"-"Olabileceğinin En İyisi Ol!"*

Dünyanın en güçlü ordusu olduğu düşünülen Amerikan ordusu üç büyük bölümden meydana gelmektedir: Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri. Bu arada oldukça itibarlı bir diğer grup da Deniz Kuvvetleri'ne bağlı Deniz Piyadeleridir. Bu güçlerin, sinemayla organik ve hayati bağları vardır. Çünkü sinema; savunma güçlerini büyük efsanelere, politik meşruiyet süreçlerini de personel ve uygulamalarını kahramanlaştırarak sahnelemek suretiyle aktüaliteye bağlayan bir köprü görevi görmektedir.

ABD Savunma Bakanlığı bünyesinde eğlence sektörüne büyük önem verilmekte, film, televizyon dizisi, müzik videoları, belgesel, reklam, video oyunu ve diğer görsel-işitsel yapımlarda kullanılacak askeri destek ihtiyaçları için başvurular alınmaktadır.[15] Ordudaki tüm komutanlıklarda eğlence sektöründeki askeri ihtiyaçlarla ilgilenecek kapsamlı bürolar oluşturulmuştur. Yapılanmaları aşağıdaki gibidir:

1-Kara Kuvvetleri Halkla İlişkiler Başkanlığı / Halkla İlişkiler Şefi (Los Angeles) : Ordu Eğlence Sektörü Ofisi olarak da bilinmekte ve orduyla Hollywood arasında köprü görevi görmektedir. Projelerin kabulünde askerleri ve orduyu doğru betimlemesi en önemli koşulu oluşturmaktadır.

2-Donanma Kuvvetleri Enfomasyon Ofisi (Los Angeles): Eğlence sektörünün kalbi Los Angeles'da bulunan ofisin misyon bildirisinde eğlence sektörüne verilecek desteklerden bahsedilmekte, yapımların tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlamaktan mutluluk duyacakları belirtilirken sahicilik ve gerçeklik bağlamında özellikle yaratım sürecinin başından sonuna dahil edilmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Aynı şehirde hem Hava Kuvvetleri'nin hem de Deniz Kuvvetleri'nin benzer yapıda çalışan ofisleri bulunmaktadır.

3-Hava Kuvvetleri Halkla İlişkiler Eğlence Sektör Ofisi (Los Angeles)

4-Deniz Piyadeleri Sinema ve Televizyon Dairesi (Los Angeles)

---

[15] Department of Defense -Special Assistant for Entertainment Media/ U.S. Military Assistance in Producing Motion Pictures, Television Shows, Music Videos, www.defense.gov, [15 Mart 2013]

Lojistik bir işbirliği söz konusu olunca buna yapımcılar, yönetmenler, senaristler ve hatta aktörler de dahil edilmekte, ordu, teçhizat, danışman, üniforma, eğitim, savaş platformları gibi her türlü askeri destek sağlanmaktadır. Vietnam bozgunundan sonra on yıl boyunca asker bulmakta zorluk çeken Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın Tony Scott'ın yönetmenliğini yaptığı *Top Gun (1986)* filmine ofisin verdiği müthiş destek buna örnek olarak gösterilebilir. Bu filmde yönetmene telkin edilen tek şart, filmin deniz kuvvetleri karakteri taşıdığını vurgulaması olmuştur. Geniş kapsamlı bu koşul ordunun tam istediği gibi karşılık bulmuş filmin başarısı sayesinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı sinema salonlarının çıkışlarına askere yazdırma büroları oluşturmuş ve Vietnam sonrasında askere alma krizinin çözümünde bu filmin etkisinin büyük olduğu ifade edilmiştir.

Yine başka bir Ordu-Hollywood işbirliğinde, Sovyetler Birliği'nde komünizmin yıkılması ve parçalanma sürecine girmesiyle eş zamanlı çekilen, yönetmenliğini John McTiernan'ın yaptığı 1990 yılı yapımı *The Hunt for Red October / Kızıl Ekim* filminin son sahnesinde ABD'ye sığınan bir Rus denizaltı komutanı *"Özgürlükler ülkesine hoş geldiniz komutan!"* sözleriyle karşılanmıştır. Film Sovyetler Birliği'nin tehdit unsuru olduğuna dair düşüncenin ortadan kalkmasına yardım etmenin ötesinde Sovyetler Birliği'nin son kalelerinden birinin Amerikalılar karşısında düşmesi ve siyasi sistemin de yenilgiyle birlikte teslim olmasını perdeye yansıtmaktadır. Filmin önemi senaryoyu okuyunca ABD Deniz Kuvvetleri'nin de gözünden kaçmamış, bu önemli kurumun yaptığı hizmetleri gözler önüne sermek maksadıyla çekimler için her türlü olanak sağlanmıştır.

Amerikan sinemasının yurt dışındaki etkinliği göz önünde bulundurularak Hollywood müthiş bir titizlikle dış politikayı takip etmekte, devletin çizgisinde ve istenilen zaman dilimlerinde ürettikleri yapımları seyirciye sunmaktadır. Orduyla birçok işbirliği gerçekleştiren ünlü yönetmen Ridley Scott'ın çektiği başrolleri ünlü oyuncular Demi Moore ve Viggo Mortensenn'in üstlendiği *G.I. Jane / Jane'in Zaferi (1997)* bu yapımlardan sadece birisidir ve dış politika bağlantılarını anlamamız açısından da önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Deniz Kuvvetleri'nden bir kadın subay, kadınların orduyla bütünleşmesi programı çerçevesinde denizcilerin sınavına başvurmuş, 'kadın' olduğu için reddedildikten sonra tüm engelleri aşıp bu seçkin askeri gruba kabul edilmeyi başarmıştır. Film esir düşen komandoların, söz konusu kadın subayın başında olduğu birliğin gerçekleştirdiği özel bir operasyonla Libya kıyılarından kurtarılmasıyla sona erecektir.

1996 yılından bu yana Pentagon tarafından oluşturulmuş olan Irak, İran, Sudan, Afganistan ve Kuzey Kore'nin de içinde bulunduğu 'terörist devletler' listesinde yer alan Libya düşünüldüğünde o yıl çekilen film için tesadüf denilemeyeceği aşikardır. Kadın hakları, kahraman askerler, mücadele, başarı gibi birçok temayı harmanlamış olan film ihtiyaç duyduğu 'Öteki'yi bu kez terörist ülke Libya olarak akıllarımıza kazımıştır. Savaş filmlerinde seyirciye verilen mesajlarda ana unsur her daim özgür ve demokratik olarak resmedilen ABD'nin insanlığı ileriye götürecek ve manevi kurtuluşa ulaştıracak çok özel bir misyonun sahibi olduğu sanısı ilk sırayı almaktadır.

Amerikan devleti ile stratejisi arasındaki ilişkilerin tarihi aynı zamanda Washington ile Amerikan strateji pratiklerini sürekli olarak sinemaya aktaran Hollywood arasındaki diyalogun da tarihidir. Milli güvenlik sisteminin tarihi olarak inceleyebileceğimiz filmler, Amerikan toplumu ve ABD kültürü arasındaki sınırda durmaktadır. Milli güvenlik sineması üretimi Amerikan strateji üretiminin bir devamıdır. Bu bağlamda meselenin tek boyutlu değil eşzamanlı olduğuna da bakılmalı ve bu yüzden konu hem kronolojik hem de teorik açıdan ele alınmalıdır. *Independence Day / Kurtuluş Günü (1996) (Yön. Roland Emmerich), Armageddon (1998) (Yön. Michael Bay), Black Hawk Down / Kara Şahin Düştü (2001) (Yön. Ridley Scott), Die Another Day / Başka Gün Öl (2002) (Yön. Lee Tamahori)* gibi birçok film, birbirinden farklı görünse de hepsi milli güvenliğe ait temaları işlemektedirler. Uluslararası gişede büyük başarı kazanmış *From Here to Eternity / İnsanlar Yaşadıkça (1953) (Yön. Fred Zinnemann), Clear and Present Danger / Açık Tehlike (1994) (Yön. Phillip Noyce), Air Force One / Hava Kuvvetleri-Bir (1997) (Yön. Wofgang Peterson), Deep Impact / Derin Darbe (1998) (Yön. Mimi Leder), Enemy of the State / Devlet Düşmanı (1998) (Yön.*

Tony Scott) ve *Behind Enemy Lines / Düşman Hattı (2001) (Yön. John Moore)* gibi filmler Pentagon'dan resmi destek almış Hollywood yapımlarından sadece bazılarıdır.

Henüz George W. Bush iktidarı başlamadan gösterime girmiş olan 2000 yapımı *Rules of Engagement / Vur Emri* ABD'nin İslam çerçevesindeki dış politikasını daha iyi analiz edebilmemizi olanaklı kılan en iyi örneklerden birisidir. Savunma Bakanlığı ve Deniz Kuvvetleri'nin desteği ile çekilen filmin senaristliğini de Reagan döneminin Donanma Komutanı James Webb yapmıştır.

Yönetmen koltuğunda William Friedkin'in oturduğu filmde Yemen'deki Amerikan elçiliği, halk tarafından kuşatılmış ve Albay Terry Childers (Samuel L. Jackson) komutasındaki 6. Filo'dan bir deniz komando timi buraya gönderilmiştir. Vietnam, Beyrut ve Çöl Fırtınası harekatlarına katılmış olan albay, kahramanlığı ve vatanseverliği ile tanınan otuz yıllık bir ordu mensubudur. Elçilik personeli tahliye edildikten sonra albay halk üzerine ateş emri vermiş onlarca insan yaralanmış, seksen civarında insan ölmüştür. Yönetim, askeri mahkemede yargılanan komutanı Arap ve dünya kamuoyunda Amerikan karşıtı bir hareketten kaçınmak için mahkum ettirmeye çalışmaktadır ve duruşma avukatı olarak görevlendirilen eski silah arkadaşı Hodges (Tommy Lee Jones) bile otuz yıl önce Vietnam'da hayatını kurtaran Childers'tan kuşkulanmaya başlamıştır.

Arap karşıtlığı en bariz yapımlarından biri olan *Rules of Engagement / Vur Emri (2000)* filmi günümüz Yemen'inde geçmektedir. 16 milyon nüfuslu bu Arap ülkesi ile ABD'nin diplomatik ilişkileri gerçekte onlarca yıldır sorunsuz bir şekilde devam etmektedir. Ancak filmde Yemen için Amerikalılardan nefret eden insanlarla dolu, çocukların bile birer silahlı katil olduğu bir ülke portresi çizilmektedir. Daha filmin başlarında Yemenli keskin nişancıların ABD Büyükelçiliği'ne ateş açmaları ve yine Yemenli göstericilerin molotof kokteyli ve taşlarla binaya saldırmaları gösterilmektedir. Tüm Yemenliler filmde ortada hiçbir sebep yokken şiddete başvuran saldırgan bir sürü olarak resmedilmiştir. Ayrıca bu şiddet yüklü korkunç eylemleri yapanlara kadınlar ve çocuklar da dahil edilerek tüm Yemenlilerin Amerikan nefreti vurgulanmak istenmiştir. Bu sayede verilen karşılık haklı gerekçeye sahip olacaktır.

Mahkeme salonunda avukat Hodges iki kayıt dinletmiştir. Bir tanesi Amerikan Büyükelçiliğinde bulunmuştur diğerini ise Yemenli çocukların kliniğini ziyarete gittiğinde elde etmiştir. Yemenli Dr. Ahmar utanç içinde *"Bu Amerika Birleşik Devletlerine karşı cihat ilanıdır. Tanrıya ve Tanrının emirlerini yerine getirmenin mükafatına inanan tüm Müslümanlara sesleniyoruz.... Amerikalıları, onların asker ya da sivil müttefiklerini öldürmek ve sahip olduklarını yağmalamak her Müslümanın vazifesidir"* sözlerini jüri için Arapçadan İngilizceye çevirmiştir. Bu kayıttan sonra seyirci için filmin mesajı açık ve net bir biçimde Childers'ın doğru kararı vermiş olduğudur. 83 Yemenlinin öldürülmesini emretmesi haklı bir gerekçeye dayanmaktadır. Ayrıca bu filmde bize gösterilen Yemenlilerin hepsi nefret dolu Amerikan karşıtı katiller ve teröristlerdir.

Kamera seyirciye Amerikan ordusunun hiç olmadığı kadar farklı etnik gruptan oluştuğunu göstermektedir. Her yaşta her cinsiyette her ırktan üniformalı perdeye yansıtılmaktadır. Bu kocaman grup birlikte kahkaha atmakta, içmekte, birbirlerine sarılmakta ve adeta mutlu bir aile tablosu çizmektedir. Bize sunulana göre 90'larda farklı kökenlerden gelen ya da farklı ırkların ilişkileri hiç olmadığı kadar şahanedir. Hikayede amaçlanan ABD'nin kefaretini ödemiş ve 'hataları'nın da haklı gerekçelere dayandırılmış olmasıdır. Aynı zamanda siyah bir Amerikalının Amerikan büyükelçisini, Amerikan bayrağını ve Amerikan askerlerini kurtarmak için kendi canını tehlikeye atmasının övgüyü hak eden bir davranış olarak değerlendirilmesi beklenmektedir.

Filmde birçok milli sembol kullanılmaktadır. Amerikan bayrağının özgürlüğün ve adaletin ebedi sembolü olduğuna inanmamızı isteyen yapımda Childers, Amerikan büyükelçisini öfkeli Arap güruhtan kurtardıktan sonra ve katliamı emretmeden önce Amerikan bayrağını geri dönüp almak için canını tehlike atmıştır. Amerikan karşıtlığını frenleyemeyen nefret dolu göstericilerin bayrağa ateş etmesi önemli bir ayrıntıdır. Film boyunca kalabalığın gösterdiği şiddetin yanında Amerikan yönetimi için ölümcül günahların en ölümcülü olan Amerikan karşıtı duyguların korkunçluğuna işaret edilmektedir. Filmin sonunda Childers da dahil olmak üzere cesur ve yiğit savaşçılarımız Amerikan ulusunu onurlandırmış, bir kez daha göğsünü kabartmıştır. Askeri harekat sahnelerinde Amerikan birlikleri daima saldırıya uğrayan taraf olarak

gösterilmiş asla saldıran taraf olarak perdeye yansıtılmamıştır. Buna filmin başlangıcında gösterdikleri Childers and Hodges'ın ABD'nin yirminci yüzyıldaki saldırgan dış politikasının en açık ve net örneklerinden Vietnam Savaşındaki sahnesi de dahildir. Bu filmle milli güvenlik sineması yeniden alternatif tarih rolünü oynamıştır ve filmin yapımcısı, adeta muhtemel tehdit olarak değerlendirilen bir toplum ile bir tehdit haline gelmeden iktidarın mücadele etmesinin ve onu ortadan kaldırmasının mümkün olup olmadığını araştırmaktadır.

Amerikan milliyetçiliği ve Arap karşıtı şovenizmin harmanlandığı filmde tüm Yemenliler kötüdür. Filmin daha gelişme bölümünde Childers'ın eylemlerindeki haklılığı ortaya konmuştur. Göstericiler korkunç vahşi bir güruhtur. Bir güvenlik kaydı büyükelçiliğin dışındaki göstericilerin çocuklar da dahil olmak üzere tamamının silahlı olduğunu göstermektedir. Hepsi Amerikalılara akıl almaz nefretlerini kusarcasına ateş etmektedir. Bu nefretin nereden kaynaklandığı konusuna hiç değinilmemiştir, bu yüzden bu konuda hiçbir fikrimiz yoktur. Ancak çocukların bile işin içinde olmasından ötürü adeta Arapların bu davranışlarının doğal yapıları ile ilgili olmasından şüphelenmemiz sağlanmıştır. Durmadan İngilizceye hiçbir zaman çevrilmeyen büyük olasılıkla tüm Amerikalılara ölüm anlamına gelen sloganlar atmaktadırlar ve otomatik silahları vardır. Kısa bir süre boyunca yaralanan, ölen çocuklar için sempati duysak da (ki bu çocuklardan biri bacağını kaybetmiş küçük bir kız çocuğudur) sonrasında bu hissiyatımız 'düzeltilmiştir'. Hodges, Yemen ziyareti sırasında küçük kıza yaklaşıp ismini sormuş o da nefretle *"Katil!"* diye bağırmıştır. Onun yüzünü son gördüğümüzde ise olay anına dönülmüş elinde silah büyükelçiliğe nefretle ateş ettiği kare ile seyircinin hafızasındaki yeri sağlamlaştırılmıştır.

Amerikan sineması ile milli güvenlik devleti arasındaki ortak nokta, tehdit algılamasına dayanan ilişkidir. Amerikan strateji üretiminin tamamı savunma ve güvenlik stratejilerinin uygulanmasını meşrulaştırabilecek bir tehdit fikrine dayanmakta ve dünyanın her yanına asker göndermek kararıyla sonuçlanan büyük çaptaki silahlanma programlarını harekete geçirmektedir. Amerika'nın dış politika ve strateji dünyasına işte bu tehdit algılaması kavramı hakimdir. Milli güvenlik elitleri için, Sovyetler Birliği'nden siber aleme, emekli polislerden teröristlere, Ortadoğu ve diğer

üçüncü dünya ülkelerinden gelen fanatiklerden Asyalı intikamcılara kadar herkes ve her şey potansiyel birer tehdit oluşturmaktadırlar. Adeta bir saplantı haline gelmiş olan bu tehdit algılaması strateji üretiminin tam kalbinde yaşamaktadır. Bu saplantı, devlet gücünün ve onun şiddet uygulayıcı tekelinin meşrulaştırılması meselesinin temel direği olarak ABD'nin dünya ile ilişkisinin gayesini tanımlamakta, sinema ise bu tehditleri ve onları alt edecek vasıtaların harekete geçişini perdeye aktarmaktadır.

Amerikan politikaları Hollywood tarafından çok nadiren eleştirilmekte ve bu durum daha başından itibaren sektörün devletin ideolojisini tüm dünyaya kabul ettirmek gibi bir misyon üstlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ne kadar yetenekli, ne kadar yenilikçi ya da liberal olursa olsun Hollywood'da üretenlerin devlet politikalarına karşı durduğu örnekler ancak ve ancak muhalif seslerin de ülkede var olduğuna dair bir demokrasi illüzyonu yaratmaktan öteye geçmemektedir.

Ordu ile karşılaştırıldığında Merkezi İstihbarat Teşkilatı CIA'in oyuna geç girdiği söylenmektedir. Kurum kendisi hakkındaki olumsuz imajın filmler ve televizyon dizilerinden kaynaklandığını düşünmüş ve 1996'da irtibat bürosunu kurmuştur. 1947'lerden beri var olmuş bir kurum olmasına karşın CIA sinema sektörü ile resmi anlamda ilişki kuran devlet kurumlarının en sonuncusudur. Hatta 1990'lara kadar herhangi bir yapıma dahil olmamış ve ilk daire başkanı Chase Brandon'ı 1996'da işe almıştır. (Jenkins, 2012, s.1) Aslında daha 1940'larda OCIAA (Office of the Coordinator of Inter-American Affairs / Amerika Kıtası içinde Amerikan İlişkilerini Koordine eden Ofis) ofisi açılmış ve burada bir sinema dairesi işleme sokulmuştur. Birimin başına ise *Gone with the Wind / Rüzgar Gibi Geçti (1939) (Yön. Victor Fleming)* filminin yapımcılarından ve gelecekte CIA'in haber servisinin gizli ajanlarının önde gelen isimlerinden birisi olacak olan John Hay Whitney getirilmiştir. (Miller, Govil ve McMurria, 2012: 209) Yani CIA'in Hollywood ile dirsek temasının resmi söylemden çok daha önce başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

CIA'in Hollywood ile ilişkisi teşkilata, personel alımından eleştirileri bertaraf etmeye, teknik kapasitelerinin abartılmasından, bazı istihbarat operasyonlarında desteğe kadar birçok fayda sağlamıştır. Yapılanması oldukça kapsamlı olan kurumun sinema

alanındaki en yetkin merkezi Halkla İlişkiler Ofisi adı altında çalışmaktadır. Kamuoyu ve medya ile olan ilişkileri düzenleyen ayrıca CIA'in konuşma metni yazarlarının kendisine bağlı olduğu Halkla ilişkiler Ofisi Müdürü de CIA direktörüne bağlı üst düzey bir danışman olarak görev yapmaktadır. Ofisin medya ilişkileri, halkla ilişkiler ve de iç iletişim başlıkları altında üç görev alanı bulunmaktadır.

Amerikan savunmasında hayati önem taşıyan bir role sahip olan CIA sık sık filmlere, romanlara, belgesellere konu olmaktadır. Yıllar boyunca eğlence sektöründeki sanatçılar gizli servisin misyonu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için CIA ile ilişkiye girmiştir. Ofisin deklare ettiği amaç, CIA bünyesinde çalışanların, yetenekleri, becerileri ve toplum hizmetine bağlılıklarını hak ettikleri gibi doğru bir şekilde yansıtılmasıdır. Eğlence Sektörü İrtibat Ofisi CIA'e yapımlarında yer vermek isteyen Hollywood'un tüm unsurları ile ilişkiye geçebilmektedir. Ulusal güvenliğin korunması her türlü anlaşmada en önemli koşul olarak öne sürülmektedir.

Amerikan televizyonlarında yayınlandığı beş sezon boyunca (2001-2006) çok izlenen ve dizide CIA ajanını canlandıran başrol oyuncusu Jennifer Garner'a CIA tarafından plaket verilen *Alias* dizisinin büyük bir özgüvenle ortaya oyduğu şey, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyayı yönetme isteği değil zaten yönetiyor olduğudur. Ülkelerin, coğrafi sınırların, politik yapıların bir öneminin olmadığı, belirleyici olan şeyin dünya sahnesinde çıkarlarını kovalayan düşman şebekeler olduğu vurgulanmaktadır. Birbiriyle yarışan güçlerin olmadığı çünkü dünyada sadece tek bir gücün, kanun ve düzenin tek bir kaynağının olduğunun altı çizilmektedir. Böylesi bir düzende İmparatorluk ve Amerikan Emperyalizminden bahsetmenin bir anlamı olmayacaktır. Hatta bu gibi söylem ve analizlerin geçerliliği yoktur. İmparatorluklar güç kullanarak zorla elde edilen kolonilere ihtiyaç duyar; emperyalizmin, diğer pazarları ele geçirip uzaktan kendi yönetimini kabul ettiren bir başkente gereksinimi vardır. Günümüzde dünya daha çok Amerikan toplumunun bir uzantısı gibi gözükmektedir ve bu bireyler ve topluluklar çoğunlukla Amerikan değerlerini ve kültürünü isteyerek kucaklamaktadırlar. Hollywood'un en güçlü isimlerinden J.J Abrams'ın yapımcılığını yaptığı *Alias*'ın çok net bir biçimde gösterdiği gibi 'mesafeler' artık anlamını yitirmiş durumdadır. Amerikan yönetiminin yaftaladığı haydut devletler dışında çıplak

emperyalizm tarafından etki altına alınması gereken ‘uzak ülkeler’ neredeyse kalmamıştır. ABD diğer emperyal güçlerle yarış içinde olan, kendi etkisi altına almak istediği yarımkürenin peşinde koşan eski tip, modası geçmiş bir emperyal güç değil, eşi benzeri olmayan, dolayısıyla rakipsiz bir hipergüçtür. Böyle bakıldığında dizinin dünyayı ABD olarak algılamasında şaşıracak bir nokta yoktur. ABD dünya, dünya da ABD’dir. Eğer Dünya Amerika ise o zaman doğal olarak Amerika’nın çıkarları dünyanın çıkarları anlamına gelmektedir. Ve Amerika’nın çıkarları, kültürü ve dünya görüşüne karşı hareket edenler dünya refahı ve güvenliğine karşı hareket ediyor demektir.

2.1.3 Amerikan Sinemasında ‘Gerçeklik’in Yeniden Üretimi

Sinema ve televizyon ‘gerçeklik’i yansıtmakta ve oluşturmaktadır. İtalyan romancı ve eleştirmen Umberto Eco’nun belirttiği gibi bunlar bir ideolojiyi sadece seyirciye aktarmakla kalmamaktadır. Kendileri birer ideolojidir. (Sardar, Davies, 2003: 63)

Stratejik hafızası Vietnam Savaşı ile bir travma geçirmiş olan Amerika Birleşik Devletleri’nde bu savaş bugün bile birçoklarınca ortak bir kırılganlık duygusu ve kimlik bunalımı ile canlılığını devam ettiren psikolojik bir kara delik olarak değerlendirilmektedir. Büyük bir yenilgi olarak görülen ve tüm dünyada Amerika Birleşik Devletleri’nin imajını yerle bir eden Vietnam Savaşı’nın hemen ardından ülkeyi büyük bir utanç duygusu içinde bırakan İran’daki rehine krizi durumu iyice kötüleştirmiştir. 1975 yılına gelindiğinde Amerika’da artık bir zafer kültüründen bahsetmek mümkün olmayacaktır.

John F. Kennedy’nin ölümünden itibaren askeri ve siyasi tarih, bozgunların ve meşruiyet kaybının tarihi olunca, bir görüntü fabrikası olan sinema, bu defa hayali bir tarih üretmek için kolları sıvamıştır. Amerikan sineması bu Vietnam adındaki temel ve tarihi sıkıntıya karşı tarihindeki negatif noktaları tersine çevirecek bir görüntü, fikir ve ideoloji evreni ortaya koymuştur. Bu bağlamda çekilen en önemli filmlerin başında bir

yıl önce Rambo serilerinin ilki olan *First Blood / İlk Kan (1982)* ile büyük başarı kazanan Ted Kotcheff'in yönetmenliğini yaptığı *Uncommon Valor / Olağanüstü Cesaret (1983)* gelmektedir. Film 1975'te kesintiye uğrayan Amerikan tarihi için adeta bir dönüm noktasıdır ve Amerikan birlikleri Vietnam'dan çekilmiş olsa da, savaşın öyle hemen bitmediğini, askıya alınıp, daha sonra zaferle sona erdirildiğini açıklamaya çalışmaktadır.

ABD'nin siyasi ve ideolojik tarihinin güçlü eğilimi her zaman aşırılıkların reddi ve uzlaşma arayışı ile belirlenmiştir. Bunun en belirgin örneğini, film yapımcılarının, Ronald Reagan'ın başkan olduğu 1980'li yılların başlangıcındaki eğilim değiştirmeleri teşkil etmektedir. Geçmişin mükemmelleştirilmesi ve sinemanın Amerikan stratejik kimliği ve hafızasının yeniden kazanılmasına destek vermesi Amerika'nın dünyadaki üstünlüğünün Reagan'ca inşasına başlandığı alternatif sanal bir gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamıştır. *First Blood / İlk Kan (1982)* filmi, stratejik sistemle sinema arasındaki iyi ilişkileri tekrar kurmayı sağlamış, hatta sinemaya Vietnam Savaşı için gösterdiği muhalefette hatalı olduğunu itiraf etme fırsatını vermiştir. *First Blood / İlk Kan (1982)* büyük bir ideolojik hareketle, yani *'ABD yerli yerindedir'* sloganıyla Reagancı muhafazakar devrim ile örtüşmekte ve Sovyetler Birliği'ne karşı saldırgan duruşun Reagan ekibinin şahinleri tarafından canlandırılmasına ve kabulüne bir nevi göndermede bulunmaktadır. Bu ideal gerçek 1985 yılında *Rambo: First Blood Part II / İlk Kan 2'*nin *(Yön. George P. Cosmatos)* çevrilmesiyle bir bakıma ülküselleştirilmiştir.

"Bugün gösterime giren 'Rambo', tarihi yeniden yazmaktan başka bir şey yapmıyor. Film tam olarak söylemese de, resmi olarak on yıl önce bizler için utanç içinde sona eren bir savaşı kazanmak için tasarlanmış. Daha görev başlamadan liberal meclis üyesi tarafından sabote edilmekte bu da açık bir şekilde savaşı kaybettirenlere bir gönderme niteliğinde."[16]

---

[16] Vincent Canby, 22 Mayıs 1985, Screen: Sylvester Stallone Returns As Rambo, The New York Times, http://www.nytimes.com/movie/review?res=9E00E5D9133BF931A15756C0A963948260 , [19 Ocak 2014]

Bu sözlerle de kısaca açıklanabileceği üzere bu alternatif tarihi gerçeğin üretimi, Sovyet 'Şer İmparatorluğu'nu ortak tehdit kabul edip uzlaşan Hollywood ve milli güvenlik mekanizmasının işbirliğini yeniden hızlandırmıştır. Söz konusu tehdit algılaması 1945'ten beri sinema ve strateji üretimini ayakta tuttuğu gibi, aynı zamanda tarihi de yazan diyalektik hareketin kaynağı olmaya devam etmektedir.

Yönetmenliğini Ted Kotcheff'in yaptığı filmin senaryosunda özel operasyonlar konusunda uzman olan Vietnam gazisi John Rambo (Sylvester Stallone) manevi babası Albay Trautman (Richard Crenna) tarafından hapisten çıkarılıp özel bir görev için Vietnam'a gönderilmek istenmektedir. Artık hayatını yalnız ve umutsuz bir adam olarak sürdürmekte olan Rambo bu teklifi önce reddetmiştir. Albay ülkesini sevip sevmediğini sorduğunda o ve tüm Vietnam gazilerinin ülkesini sevdiğini büyük bir kızgınlıkla söylerken, hepsinin tek arzusunun ülkelerinin de onları sevmesi olduğunu belirtmiştir. Buradaki önemli nokta filmin senaryosunun Vietnam karşıtı en ufak bir duruşa yer vermeyecek şekilde örülmüş olmasıdır. Sizden sadece sevgi isteyen ve uğrunda canlarını veren askerlerin savaşı için olumsuz bir şey söylemek imkansızlaştırılmıştır.

Hikayede Rambo'nun görevi, askeri haber alma tarafından esir tutuldukları belirlenen Amerikan askerlerinin izini bulmaktır. Yapılan plana göre Rambo, düşmanla sıcak temasa girmeden sadece fotoğraf çekip bölgeden ayrılacaktır. Rambo bir süre sonra korkunç gerçeğin farkına varır: Kendi kuvvetleri tarafından ihanete uğramıştır. Burada seyirciye aktarılmak istenen ABD'nin Vietnam Savaşını kaybetmiş olmasının adil bir yenilgi olmadığıdır, çünkü özgürlüğün ve demokrasinin temsili olan ABD adil bir savaşı asla kaybetmez. Mutlaka ihanete uğramışlardır; bu ihanet hükümetteki bazı unsurlar ya da hala ihanetlerine devam eden bazı kişilerce gerçekleşmiştir. İşte bu duygularla karşımıza çıkan Rambo oyunu kendi kurallarına göre oynamaya ve verilen emirleri çiğneyerek esir tutulan insanları kurtarmaya karar verir.

Filmin başlarında Rambo kendisine verilen özel görev için hapishaneden çıkarılırken komutanına sorduğu soru *"Bu sefer kazanacak mıyız?"* olmuştur. Bu cümlenin Başkan Reagan'ın militarist duygularına tercüman olduğunu belirtmek gerekmektedir. ABD Başkanı *First Blood / İl Kan (1982)* filmini seyretmesinin

ardından: *"Dün gece Rambo'yu izledim. Şimdi böyle bir şey olduğunda bu sefer ne yapacağımı biliyorum"* cümleleri açık ve net bir şekilde Rambo ve militarist Reagan dönemi arasındaki derin bağı gözler önüne sermektedir (ed. Eberwein, 2004: 140). Rambo bir suikast girişiminden de kurtulan Başkan Reagan'ın önderliğinde dünyada ABD'nin gücü ve üstünlüğünün tekrar inşa edilmesi bağlamında izlenen ideolojinin bir nevi vücut bulmasıdır. Devam filmlerinde ölü sayısının gittikçe arttığı Rambo serisi Amerikan militarizmini beyazperdeye çizgi roman tarzında aktarmaktadır.

Irak lideri Saddam Hüseyin 1970'ler ve 1980'lerde ABD'nin güçlü bir müttefiki olmuştur. O zamanlar ABD'nin İran Savaşı boyunca da arkasında olduğu Irak, Batı'dan sürekli yüksek teknoloji ve silah desteği almıştır. Ancak bu durum Irak'ın Kuveyt'i 1990 Ağustos'unda işgali ile değişecektir. Gerçi Saddam Hüseyin Amerika büyükelçisinin işgale üstü kapalı onay verdiğini iddia etse de, ABD ve Irak ilişkileri hızla kötüye gitmiştir. Bu dönemde Ortadoğu'da savaşmayı kafasına koyan ABD Körfez Savaşı'yla televizyonlarımızdan canlı olarak evlerimize konuk olmuş ve yıllarca desteklediği Saddam Hüseyin'i yeni canavar olarak lanse etmiştir.

2007 yılında kaybettiğimiz ünlü Fransız düşünür Jean Baudrillard 'Körfez Savaşı'nın aslında hiç gerçekleşmediğini ve daha çok hipergerçek bir savaş olarak adlandırılması gerektiğini belirtmiştir. (Semmerling, 2006: 136) Hipergerçeklik gerçeğin temsili ve gerçeğin kendisinin arasındaki fark bulanıklaştığında ortaya çıkmaktadır. Böyle olduğunda elimizde sadece içinde olayların kimliğini kaybettiği ve orijinal anlamlarının yok olduğu simulakr kalmaktadır. Bu durum bizi adeta bir bilgisayar oyununa hapsetmektedir. Bu oyun kavramının özellikle ABD bağlamında dikkatle üzerinde durulması gerekmektedir. Spor karşılaşmalarını kamuoyunda büyük bir olay haline getirmek ve bu yolla halkı bir bakıma kontrol altında tutma fikri iç savaş sonunda ABD'de filizlenmiştir. Amaç savaşın ahlaki bağlamda eşdeğerini yaratmak olmuştur. Buradaki kazanma kültürü savaştakiyle aynılaşmış, örneğin Amerikalı ünlü haber kanalı CNN'de Amerikalı pilotların Iraklıları bombalamaktan dönüşlerindeki açıklamalarında kullandıkları futbol ve beysbol terimleri dünyanın geri kalanını şaşkınlık içinde bırakmış ancak kendi vatandaşları için durumu aslında bir bakıma gerçek yaşamdan koparıp bir oyun evrenine taşımıştır. ABD'nin ürettiği ve adeta bir

güç gösterisi olarak tüm dünyanın hayranlığını kazanmak için televizyonda yayınladığı bu savaş aslında ironik bir biçimde 20.yüzyılın son yarısının şekillendirdiği sırf spor olsun diye öldüren Amerikan maskülen kültürünün de bir bakıma betimlemesi olmuştur.

Birinci Körfez Savaşı ele alındığında Baudrillard, Hollywoodvari bir dilin, olan biteni egemenliği altına aldığını ve politikacılar, askeri yetkililer gibi otoritelerin de demeçlerini yazdığını belirtmiştir. (Semmerling, 2006: 136) CNN ile Beyaz Saray arasına kurulan görüntü denetim mekanizması aracılığı ile canlı denilen görüntünün süzgeçten geçirilmeden aktarılmadığının ortaya çıkması tüm dünyayı şaşkınlığa uğratmıştır. Tüm ‘canlı’ ibaresinin bir yalan olduğu ortaya çıkmış bir savaşın gerçeğine ulaşmanın çok uzak bir ihtimal olduğu fikri birçoklarınca dile getirilmiştir. Bu savaş basın da dahil olmak üzere tüm dünyaya sonuna dek sanki aç kapa düğmesinin ABD’de olduğu CCTV (kapalı devre televizyon) yayını biçimde algılatılmıştır. Askeri kameralar bizi sıcak çatışmaya yaklaştırdıkça, o sessiz ve grenli görüntüler, şaşkınlık yaratan teknoloji ve uzman görüşleri, bizleri savaşın cehenneme benzeyen acısından, yıkımından ve kıyımından uzaklaştırmıştır.

Saddam Hüseyin’in sebep olduğu Körfez savaşı macerası kimilerince sayısız fayda sağlamıştır: İsrail’in güvenliği konusunda dünya kamuoyu etkilenmiş, ne kadar zor bir coğrafyada ve vahşilerin ortasında kaldığı hatırlatılmış ve bunun sonucunda intifada değer kaybetmiştir. ABD’nin askeri gücü tüm ihtişamıyla dünyaya gösterilmiş ve SSCB Devlet Başkanı Gorbaçov’a politik bir fırsat sağlanmıştır. Sonuçta tüm bunlar için bedel ödeyen sadece ölen Iraklılar olmuştur. Ayrıca Saddam’ın kendisi de yönetimde kalmış ve ABD’ye ve tüm dünyaya kafa tutmuş olmasıyla Araplar arasında kahraman olarak görülmüştür. Jean Baudrillard’ın bu bağlamda Saddam Hüseyin’in *“CIA ajanı olsa ancak bu kadarını başarabilirdi”* şeklindeki yorumu bir bakıma I.Körfez Savaşı’nın aslında nasıl da Amerikan çıkarlarına hizmet ettiğini dile getirmektedir. (Slocum, 2006: 272)

Sinemasal açıdan değerlendirmek gerekirse Körfez Savaşı Amerikan halkı tarafından bir savunma harekatı olarak algılanmamıştır. Aksine, Amerikan stratejik sisteminin Ortadoğu’daki krize hakim olma avantajı var iken bu üstünlüğünü saldırgan

özelliği ile zorlayıcı tedbirlere baş vurarak göstermesi, bu savaştan film yapılmasını zorlaştırmıştır. ABD dünyanın öbür ucuna da saldırsa bunu halkına onaylatabilmekte ancak bunu yapabilmesi için o müdahalenin kendi evindeki sistemi tehdit edeceğine kamuoyunu ikna etmesi gerekmektedir. Bu kez buna benzer güçlü bir söylemden mahrum olduğundan Hollywood Amerikan halkının ilgisini çekecek, kalbine yakın hikayeler bulmakta zorlanmış ve dolayısıyla Körfez Savaşı'nı hikayeye yerleştirmiş olan çok az sayıda film üretilebilmiştir.

Seige / Kuşatma (1998), The Last Samurai / Son Samuray (2003) gibi ses getiren yapımlara imza atan yönetmen Edward Zwick imzalı *Courage Under Fire / Ateş Altında Cesaret (1996)* kendine mekan olarak Körfez Savaşını seçmiş bu ender filmlerden birisidir. Bir kurtarma helikopterinin pilotu olan Yüzbaşı Karen Walden'ın (Meg Ryan), Kum Fırtınasında helikopteri düşmüş ancak ölmeden tüm ekibini kurtarmayı başarmıştır. Aynı savaşta kendi kötü hatıraları ile uğraşan Yarbay Serling, (Denzel Washington) durumu araştırmakla ve Walden'ın ailesine Onur Madalyasını vermekle görevlendirilmiştir. Ancak, ekibinden ve bölgedeki askerlerden elde ettiği çelişkili ifadeler, Walden'ın gerçekten bu madalyayı hak edip etmediğini sorgulamasına yol açmıştır.

Courage Under Fire /Ateş Altında Cesaret (1996) hava aracında en üst yetkilinin bir kadın olduğunun gösterildiği ilk film olması açısından ilgi görmüş, gösterime girdiği dönemde toplumdaki, daha da belirgin bir biçimde ordudaki cinsiyet ayrımcılığı tartışmalarını da alevlendirmiştir. Filmin hikayesinde de bu ayrımcılığın bedelini Walden'ın hayatıyla ödediği ortaya çıkacaktır. Hollywood her zamanki gibi yüzbinlerce Iraklının öldüğü savaşta tek bir Amerikalının ölümüne odaklanmış film bir anlamda Körfez Savaşı'nın tek kurbanının adeta Amerikalı kadın subay olduğunu vurgulama çabasına girmiştir. Daha önce hiçbir savaş filminde görmediğimiz şekilde perdeye yansıttığı belirsiz çatışma görüntüleri gibi filmin kendisi de soru işaretleriyle dolu birden fazla çatışmanın ortasında kalmıştır. Hikayenin her versiyonunda seyirci, sunulan raporlardan daha başka bir şeylerin söz konusu olduğu, bir şeylerin döndüğü duygusuyla baş başa bırakılmıştır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken nokta; bir hikayede, özellikle de savaş gibi zorlu bir ortamda geçen bir hikayede, gerçekliğin

nasıl kırılabildiği, nasıl dönüştürülebildiği gösterilirken aslında Körfez Savaşı'nın kendisinin gerçekliğin kırılması olduğunun nasıl göz ardı ettirildiğidir.

Yönetmen koltuğunda İsrail doğumlu Rod Lurie'nin oturduğu 1999 yapımı *Deterrence* geçmişten aldığı tarih notunu geleceğe, 2008 yılına taşıyarak enteresan bir senaryoya imza atmıştır. Filmin öyküsü 1990'daki Körfez Savaşı'nda yüz binden fazla Iraklının ölümünün belki de bir şekilde intikamını bekleyen bir paranoyadan beslenerek yazılmıştır. Bunun dışında ABD'nin 11 Eylül sonrası da aynı bahaneyle, yani kimyasal silahlara sahip olduğu bahanesiyle, işgal ettiği Irak'ın şer eksenindeki yerini terör saldırılarının iki yıl öncesinde belirlemiş olmasının göstergelerinden biridir. Senaryoda tarihler 2008'i göstermektedir ve de Irak (yine) Kuveyt'i işgal ederek tüm dünyayı şaşırtmıştır. Engel olunmadığı takdirde dünyanın en önemli petrol kaynakları Irak'ın eline geçmiş olacaktır. Başkan, danışmanlarının tüm uyarılara rağmen tek çözümün Bağdat'a nükleer bomba taşıyan bir uçak göndermek olduğu kararını vermiştir. Ancak bu durumda bile Irak geri çekilmeyeceğini söylemiş hatta daha da ileri giderek dünyanın yirmi beş önemli merkezine nükleer saldırı düzenlemek için tüm hazırlıklarının tamamlandığını bildirmiştir. Bir anda kıyamet gününün geldiği düşünülürken yirmi beş bombanın da daha önceden yapım ve satış aşamasında sabote edilmiş olduğundan hedeflere zarar veremeyeceği ortaya çıkacaktır. Nükleer saldırıya kendi hedef olan Irak'ta 25 milyon insan ölmüştür. Felaket filmleri veya mizah unsuru taşıyanlar dışında neredeyse hiçbir Amerikan filminde daha önce bir ülkeye nükleer bomba atılmamıştır. Filmde Başkan'ın: *"Bugün Amerika Birleşik Devletleri tüm dünyaya bir mesaj vermiştir. Ulusal güvenliğimiz tehdit edilirse, nükleer silahlarımız var, bunları kullanırız."* şeklindeki insanın kanını donduran sözleri Amerika'nın ulusal güvenlik meselesinin yakın zamanda tüm dünyanın meselesi haline geleceğinin adeta habercisi niteliğindedir. Ve filmden iki sene sonra gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırılarına misilleme gerekçesi ile ABD atom bombası atmasa da Irak'ta devasa bir yıkıma ve yüzbinlerce insanın ölümüne haksız yere sebep olacak ve işgali yıllarca sürecektir.

Körfez Savaşı'na farklı açıdan bakma çabasını gözlemleyebildiğimiz *Three Kings / Üç Kral (1999)* son dönemin gözde yapımlarından *I Heart Huckabees / Tesadüfler (2004), The Fighter / Dövüşçü (2010), Silver Linings Playbook / Umut*

Işığım (2012) ve *American Hustle / Düzenbaz (2013)* filmlerinin yönetmeni David O. Russel imzalıdır. Film birçoklarınca Amerikan değerlerini yüceltmek için Hollywood yapımlarının genelinde olduğu gibi sınırları zorlamamış daha da önemlisi ırkçı bir bakış açısından uzak düşmeyi başarabilmiştir.

Senaryoda Körfez Savaşı'nın sonuna doğru dört Amerikan askeri Irak topraklarında gömülü büyük miktarda altının yerini gösteren bir harita bulduktan sonra bunun peşine düşmüşlerdir. Birçok maceranın ardından altını ele geçirmeyi başarmışlar ancak bu arada kendilerini Saddam'ın ordusunun bedel ödetmeye kararlı göründüğü Irak halkının arasında bulmuşlardır. Halk Amerikalıların kendilerini kurtarmaya geldiklerini zannetmiş, bu durum askerleri vicdanları ve refahları arasında sorgulamaya zorlamıştır. Askerlerin canlarını kurtarmak için İran'a geçmeye çalışanlarla yaşadığı çöldeki bu macera ismini metoforik bağlamda büyük benzerlikler taşıyan İncil hikayesi "Üç Kral"dan almaktadır. Hikayeye göre gökyüzündeki bir yıldız öylesine parlak öylesine gösterişlidir ki üç müneccim, aynı filmde altının peşinden giden askerlerimiz gibi, o ışığı takip etmekten kendini alamamıştır. Yaklaştıkça parıltısı daha da artan yıldızın peşindeki maceraları yoksul bir köydeki ahırın önünde sonlanmıştır. Yıldızın aydınlattığı ahırda samanların içinde yatan bebek İsa'nın ta kendisidir. Işığı takip ederek oraya ulaşanların hepsi yaklaştıkça yeryüzündeki tüm iyi niyetli, masum insanların barış içinde yaşamasını dileyen ilahiler duyduklarını söylemişlerdir. Ortadoğuda geçen bu hikaye yine başka bir Ortadoğu hikayesi ile birleştirilmiş, parlaklığından, onlara sağlayacağı imkanlardan ötürü takip ettikleri altın bir bakıma Saddam'ın zulmünden kaçan masum insanların kurtuluşunu sağlamıştır.

Filmde Hollywood'da alışık olduğumuz Araplara hakaret içeren sahnelerin olmaması aslında kahramanlarımızın muhatap olduğu Iraklıların Sünni değil Şii ve Kürt olduğu ve ABD'nin politik ajandasında farklı bir yerde durduklarını akla getirmektedir. Filmde Arap ya da Müslümanlardan ziyade tüm zalimlik ve kötülükler Saddam Hüseyin'de vücut bulmuştur. Askerlerin bulduğu Saddam'ın şefkatle küçük bir çocuğu öpüşünü gösteren tablo kolaylıkla Saddam'ın çocuklara karşı sapkın eğilimi yani

sübyancı olduğu şeklinde yorumlanabilmekteyken sahnenin devamında Michael Jackson ile ilgili bir yorum stüdyo tarafından kurguda kesilmiştir.[17]

Filmdeki Arap erkekleri tartışmasız iki gruptan birine ait olarak gösterilmiştir: Ya maskülenliklerini bir kenara bırakmış pasif durumda çaresizce Amerika'nın yardım elinin yolunu gözleyenler ya da Saddam'ın emirlerini gözü kapalı uygulayan zalimce hareket edenler. Ancak önemle altı çizilen hususlardan birisi Iraklı askerlerin sadece Amerikalılara karşı değil kendi insanlarına da gösterdikleri acımasızlıklar olmuştur. Alışılagelmiş ırkçı yaklaşımlardan farklı bir çizgi izlese de film ABD'nin dünya coğrafyasında gösterdiği kahramanlıkları bertaraf etmiş değildir. İşkenceyle bile korkuya esir olmayan bir Amerikan askerinin tersine korkudan ağlayan Iraklı görüntüsü sayesinde kahramanlık miti her zamanki gibi Amerikalı karakterlerle sınırlandırılmıştır.

Saddam'dan kaçıp yeraltı mağaralarında saklanan, o toprakların adeta kölesi haline gelmiş olan Iraklılar için, Amerikalıların varlığı bu talihsiz coğrafyaya yeni bir umut şeklinde konumlandırılmaktadır. Amerikalılar, sağladıkları hem maddi hem manevi destekle onlara mağaraların dışında bir hayat seçeneği sunmaktadır. ABD'nin varlığı elbette bir nebze şiddeti de beraberinde getirmiş ancak bu şiddet Iraklı sivillere karşı değil sadece onlara baskı yapanlara karşı uygulanmış gibi yansıtılmıştır.

Başrolde oynayan ünlü aktör George Clooney'in canlandırdığı Gates karakteri bir sahnede hayatını ve de Levi's kotlarını kurtarmaya çalışan Iraklıyı öldürmemeyi seçmiştir. Bu sahne aslında gösterdiğinden daha fazla katmana sahiptir ve üzerinde bir iki cümle edilmesini hak etmektedir. ABD dış müdahalelerini dünyaya onaylatmanın hesaplarıyla Hollywood'u kullanarak seyirciye ulaşırken daima işgal altındaki bu yabancıların aslında Amerikalılarla bir dertlerinin olmadığı ve içten içe onlara, değerlerine ve yaşam tarzlarına hayran olduklarını buna benzer sahnelerle aktarmaya çalışmıştır. ABD kendi çıkarları için işgal ettiği her ülkeyi, mistik bir 'kötü' tarafından sanki buna mecbur bırakılmış, bunu da o bölgenin halkının bile bir şekilde anladığını ifade etme yoluna gitmiştir. ABD oraya ne sebeple gitmiş olursa olsun, askerler orada

---

[17] Three Kings, IMDB, 1999, http://www.imdb.com/title/tt0120188/trivia?ref_=tt_trv_trv, [8 Ağustos 2015]

ne yaparlarsa yapsın, kaç masum insan ölürse ölsün, o topraklardaki halk Amerikan rüyasına ve Amerikan değerlerine olan hayranlığını büyülenmişçesine devam ettirecek, düşmanlıklarının hedefi sadece ABD'yi oraya gidip o korkunç şeyleri yapmaya mecbur bırakmış olan kötü güçler olacaktır. Elbette bu düşmanlık ABD'nin ihtiyaç duyduğu süre ve de bu bağlamdaki stratejisi doğrultusunda hayata geçireceği proje tamamladığında önemini kaybetmiş olacaktır.

Oryantalist bakış açısından sıyrılamayan film ABD'nin körfezdeki askeri varlığını bir kurtarma operasyonu olarak ortaya koymaktadır. Batı sadece Doğu'nun fiziki olarak zıttı değil aynı zamanda onun koruyucusu şeklinde gösterilmiş, Amerikalı askerler Iraklı sivilleri kendilerine baskı yapan Iraklılardan kurtarmışlardır. Irak'ın kendi toprağı insanlarının acılarına merhem olmak bir yana tam tersine onlara acılarının sebebi olarak gösterilmektedir. Bu noktada Batı her zamanki gibi doğuluyu gelip kendisinden kurtaracak, bunu kendi çıkarları için değil o insanların iyiliği için yapmış olacaktır. Ayrıca onlara acı veren topraklar batılının elinde gerçek değerini bulacaktır. Bunun olması için de stratejik konumu ve doğal kaynakları sebebiyle ABD'nin ajandasına eklediği bu toprakların gerçek sahiplerinden koparılması için gerekçeler yaratılmakta sonrasında da kurtarıcı rolüyle ABD sahneye çıkmaktadır. Bakış açısı bu anlamda o kadar tek taraflı ve hedef odaklıdır ki mesela Irak'taki insanların sefaletini, mutsuzluğunu, çaresizliğini sadece Saddam'a mal etmiş Saddam'ın Irak lideri olarak belirlenmesinde kimin etkin olduğu ya da İran savaşına nasıl sürüklendiği gibi konulara hiç girilmemiştir. Ayrıca tüm bunların arkasından Irak halkının sıkıntılarına Birleşmiş Milletler'in 2003 yılındaki Irak işgaline kadar sürdürecek olduğu ağır ambargo şartları da eklenmiş olacaktır. Tüm bu sefil görüntüler filmden birkaç sene sonra şeytani liderinden kurtarılacak olan ülke için adeta mutlu olmamız gerektiğinin altını çizmekte ABD'nin 'Irak'ın Özgürlüğü Operasyonu' adını verdiği işgalle uyum göstermektedir.

Yönetmenliğini Jonathan Demme'in yaptığı *The Manchurian Candidate / Mançuryalı Aday* filminin 2004 yılındaki yeniden çevriminde senaryoya konu olan savaş bu kez 1991 Körfez Savaşı'dır. Komünizm yerine bu sefer tehdit Amerika her savaşa girdiğinde müthiş karlar elde eden çok uluslu bir şirkettir. Film, ABD'nin özellikle 11 Eylül sonrası tüm dünyanın haksız gördüğü Irak işgalini bir anlamda

devletin sorumluluğundan çıkarmak ve işgalin Amerikan politikası değil de bu şeytani çokuluslu şirketlerin yanıltması ve planları doğrultusunda gerçekleştirildiğine inandırma çabası olarak yorumlanmalıdır. ABD Irak işgali ile su yüzüne çıkan çirkin ve acımasız imajı unutturmak ayrıca tüm dünyaya Irak'ın kimyasal silahlarla saldırıya geçeceğini söylediği yalanın da sorumluluğundan kurtulmak istemektedir. *The Manchurian Candidate / Mançuryalı Aday (2004)* gibi filmler, Ortadoğuyu kapsayan kanlı politikaların perde arkasında oluşturulduğuna ve ABD'nin eylemlerinin bu kutsal ülkeye değil, bazı kişilere mal edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buna ilaveten, kurbanların yine ağırlıklı olarak Amerikalı olması, ötekinin görülmez olmasını ve neden sonuç ilişkisi yok sayılarak seyircinin Amerikalı kahraman/kahramanlara odaklanmasını sağlamaktadır.

İlk filmi *American Beauty / Amerikan Güzeli (1999)* ile Oscar ödülünü kazanan; daha sonra bir tetikçinin hayatından kesit sunarken baba-oğul ilişkisini derinlikli olarak incelediği *Road to Perdition / Azap Yolu (2002)* ile tek atımlık bir tüfek olmadığını ispatlayan Sam Mendes, üçüncü filmi *Jarhead / Kavanoz Kafa (2005)* ile Körfez Savaş'ına gitmiştir. Ünlü oyuncu Jake Gyllenhaal tarafından canlandırılan Anthony Swofford adlı Vietnam gazisinin oğlu olan bir piyadenin etrafında dönen film ismini erlerin saç traşından almıştır. Düşman askeriyle yüz yüze gelmeyecekleri, bütün görevlerinin beklemek olduğu bir süreç geçiren askerlerin üstü çıplak tozun toprağın içinde oynadıkları saldırgan sinyallerle dolu oyun, hikayede geçen diğer olaylarla bağlantılı bir biçimde bu erkeklerin yaşadıkları seksüel gerilime işaret etmektedir. Bir sahnede Swofford başarısız bir biçimde mastürbasyon yapmaya çalışırken gösterilmiş ve bu iktidarsızlık duygusu adeta bir türlü kullanma fırsatı verilmeyen silahlarıyla bağlantılandırılmıştır.

ABD'nin dış politikasını merkeze almayan diğer tüm benzerleri gibi savaş filmi formatında sunulan bu filmde de tüm savaş adeta Amerikan askerinin psikolojik durumuna indirgenmiş ve Irak ile Iraklı tamamen dışarda bırakılmıştır. Körfez Savaşı ile ilgili diğer örneklerde olduğu gibi hava saldırılarıyla yüzbinlerin öldürüldüğü Iraklılara hiç değinilmemiş, ölü sayısı ve yaşanan yıkım üzerinde de durulmamıştır. Zaten bu önemsiz ülke ve önemsiz savaşa Saddam Hüseyin'in sinemadaki komik

tiplemeleri kadar bile yer verilmemiş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumun değişmesi için takvimlerin 11 Eylül'ü göstermesi gerekecektir. Bu bağlamda çok manidar bir biçimde 1999 yılında *Three Kings / Üç Kral* filminin çekimleri sırasında gelecekteki Başkan'la bir araya gelmiş olan yönetmen Russel kendisine babasının Irak'taki mirasını sorgulatacak bir film çektiğini söylediğinde George W. Bush'un verdiği cevap *"O zaman sanırım işi ben bitirmek zorundayım değil mi?"* biçiminde olmuştur. (Alford, 2010: 81)

Ridley Scott'un yönettiği 2001 yapımı *Black Hawk Down / Kara Şahin Düştü* kötü giden bir Amerikan askeri operasyonunu perdeye getirmek için yola çıkmıştır. Filmin senaryosu, yapım ekibine de dahil olan gazeteci Mark Bowden'ın kendi gözlemlerini aktardığı çok satan kitabından uyarlanmıştır. 3 Ekim 1993 tarihinde Amerikan Özel Kuvvetlerinin Farah Aideed'i ele geçirme operasyonu sırasında Somalililer iki Black Hawk helikopterini düşürmüştür. Çatışma içinde geçen gecenin sonunda 18 Amerikan askeri ölmüş 73'ü de yaralanmıştır. CNN'de rehin alınmış olan bir pilotun ölüsünün Mogadişu sokaklarında sürüklendiği sahneler yayınlanmıştır. Birkaç ay içinde Clinton yönetimi Somali'den askeri kuvvetlerini çekmeye karar vermek zorunda kalacaktır.

ABD Somali'nin başındaki diktatör Siad Barre'ı 1970'lerin ortasından bu yana desteklemiştir. Ondan öncesinde Somali bir Sovyet müttefikidir. Komşu ülke Etiyopya İmparator Hailie Selassie'yi devirince Sovyetler Birliği'nin ilgisi ve desteği Etiyopya'daki bu yeni rejime kaymış, bu fırsatı kaçırmayan Amerika Birleşik Devletleri de milyonlarca dolarlık gelişmiş silah yardımı ile kendisine Ortadoğu'ya bir kapı açacak olan askeri üs hedefine böylelikle ulaşmış olmuştur. Siad Barre ülkesinde kabile savaşlarını körüklemiş ve tarım alanlarını talan ederek kıtlığa sebep olmuştur. 1970'lerin sonlarına doğru ve özellikle 1980'lerde Afrika'ya yapılan yardımların en büyük kesiti Somali'ye gitmiş ve bu paranın çoğunluğu askeri harcamalarda kullanılmıştır. 1980'lerin sonuna gelindiğinde Somali dünyanın en büyük silah depolarından biri haline gelmiş durumdadır. 1980'lerin sonunda diktatöre karşı isyan edildiğinde yine beklenildiği üzere ABD Siad Barre'ın yanında yer almış ve kendisine karşı olanlar kanlı bir biçimde bastırılmıştır. 1988'de kendisine rakip gördüğü Isaaq

kabilesini yok etmek için Hargiesa kentini yerle bir etmiştir. O yıllarda Somali'deki her genç silah kullanmasını öğrenmiştir.

1991 yılında sonunda Siad Barre'ın devrilmesinin ardından bir Amerikan donanma birimi o dönemde Sahra'nın güney kısmındaki bu en büyük Amerikan elçiliğini boşaltmak için görevlendirilmiştir. Bir yıl sonraki müdahale Afrika'daki stratejik açıdan büyük önem taşıyan işte bu üssü tekrar ele geçirmeyi ve Amerika'nın Körfez Savaşı'ndaki Ortadoğu kazanımlarını sağlamlaştırıp korumayı amaçlayan bir girişim şeklinde okunmalıdır.

12 Haziran 1993 tarihinde Somali'nin en büyük kavimlerinden Habr Gedir ileri gelenlerinin toplantısı sırasında gerçekleştirilen katliam diğer her şeyden daha fazla Mogadishu'daki farklı kavim ve fraksiyonları Amerikalılara karşı birleştirmiş ve Somali'nin ABD'ye duyduğu düşmanlığı pekiştirmiştir. Amerikalı Amiral Howe'un bir gün öncesinde masaya koyduğu barış teklifini tartışmak üzere toplantı yaptıkları sırada, tanksavar füzeler ve toplarla saldırıya geçen kobra helikopterleri tüm evi başlarına yıkmış, yaralı kurtulanlar da yerdeki kuvvetler tarafından öldürülmüştür. Somali'de 3 Ekim tarihindeki olaylara sebep son gelişmeler bununla sınırlı değildir. Kara Şahin helikopterleri günde üç kez şehir sakinlerini çok alçak uçuşlarla ve ani dalışlarla taciz etmektedir. Pilotlar arasında çok popüler olan bu uçuş filmde de rollercoaster / radar eğlencesi olarak değerlendirilmektedir. Amerikan askerlerinin eğlenceli bulduğu bu uçuşlar bazen insanların derme çatma kulübelerinin yıkılmasına, bazen de kalabalık bir pazar yerinin üzerinde yapılan bu tarz uçuşlarla insanların üzerlerindeki kıyafetlerin yırtılmasına hatta bebeklerin annelerinin kucağından düşmelerine sebep olmaktadır. Amerikan kuvvetlerinin Mogadishu halkının nefretini kazanmış olduğu yalın bir gerçektir.

Amerikan ordusu sıklıkla birçok Somalilinin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuştur ve bunları ifade ederken kullandıkları aşağılayıcı sözcüklerden birinin de 'skinnies / kemik torbaları' olduğu bilinmektedir. Birleşmiş Miletler kampından sürekli olarak şehrin içine hastane ve evlere de isabet eden havan mermisi fırlatılmıştır ve bunların sebep olduğu ölü sayısı bilinmemektedir.

3 Ekim tarihindeki görevin ters gitmesiyle Amerikan birliğinin kendini içinde bulduğu durumu aslında kendi sebep olduğu durumdan farklı bir şey olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Mark Bowden 3 Ekim'deki sivil kayıplar konusunda son derece açık sözlüdür. Amerikan askerlerinin *"yığınla kemik torbasını biçmek,"* şeklindeki ifadeleriyle sivillerin üzerine nasıl ateş açtıklarını, bir kadının parçalanması karşısında nasıl kahkahalar attıklarını anlatmıştır. Ayrıca kadın ve çocukları rehin aldıklarını da itiraf etmiştir. Ridley Scott'ın filmi *Black Hawk Down / Kara Şahin Düştü (2001)* ise rehineleri göstermemekte ve sivil kayıplarla ilgilenmemektedir. Resmi bağlamda da askeri birliklerin halkın üzerine kalabalığa ateş etmesi sonucunda ölenlerin sayısını belirlemek için herhangi bir girişimde bulunulmamıştır.

Mogadişu'ya gönderilmiş olan Amerikan askeri birlikleri yardım çabalarına destek olma niyeti ile orada bulunmamaktadır. Yönetmenin seyirciyle hiç paylaşmadığı şeylerden biri de komandoların içinde gizli özel tim mensuplarının bulunduğu bilgisi olmuştur. Bu kişilerin içinde yer alan General Garrison gibi bazı isimlerin büyük bir titizlikle Mogadişu'da olduğu bilgisinin gizli tutulmasının en önemli sebebi, özel operasyonlardaki askeri geçmişinin bu görevle ilgili tüm gerçeği yani bu özel timin insani yardım sebebiyle orada olmadığına dair net bilgiyi ortaya serecek olmasından kaynaklanmaktadır. General Garrison, hedefinin Vietnam köylerindeki Viet Cong'lara (komünistlere) sempati beslediği düşünülen topluluk liderlerini öldürmek olan Phoenix Programını komuta etmiştir ve bunun gibi dünyanın her yerinde birçok karanlık operasyonu yönettiği bilinmektedir.

Filmin yönetmeni Ridley Scott, Mark Bowden'ın ifadesinde belirttiği üzere ateş altında özel timin disiplininin bozulduğuna da değinmemiştir. Liseyi yeni bitirmiş yaş ortalaması on dokuz olan bu askerler hayatlarında ilk kez ateş altında kalmıştır. Bowden ayrıca bunların çoğunun askere yazılma sebebinin daha fazla gelire ve sağlık sigortasına ihtiyaç duymalarından kaynakladığını ilave etmiştir. Ridley Scott karakterlerinde derinleşmemiş sadece ve sadece askeri bir fiyaskodan adeta şanlı bir zafer uydurmak ile ilgilenmiştir. Seyircisinin bu boşa giden, harcanan yaşamların trajedisine takılıp kalmasını ve Amerikan kamuoyunun bu gençlerin ölmesinden ve

sakat kalmasından kimin sorumlu olduğu sorusunu sormasını asla istememektedir. Bu gençler neden ölmüştür? Bu soruyu yanıtlayabilmek için yönetmenin Somali'deki ABD müdahalesinin arka planını incelemesi gerekmektedir. Amerika'nın bölgedeki uzun vadeli dahiliyeti ve zalim diktatör Siad Barre'a verdiği destek ile Somali'deki trajik durumun yaratılmasında oynadığı role hiçbir şekilde değinilmemiştir. Bu kanlı müdahale o dönemde başarısız olsa da Bush yönetimi babasının yarım kalan işlerini tamamlama konusundaki hırsını göstermiş Somali 11 Eylül sonrasında terörle karşı başlatılan savaşta hedef ülkelerden biri olmuştur.

Çekimlerine 11 Eylül öncesi başlanmış olan yapımın gösterimi 2002 Mart ayı olarak belirlenmiş ancak 11 Eylül terör saldırılarının gerçekleşmesinin ardından bu tarih Aralık ayına çekilmiştir. Terörle mücadelede Afganistan'dan sonraki durağın oradan kaçan Taliban ve El Kaide liderlerine ev sahipliği yaptığı düşünülen Somali olacağının yaygın bir söylenti olmasının bu bağlamda önemli bir gerekçe olduğu çok yanlış bir tahmin olmayacaktır. Hatta film gösterime girmeden önce London Times'a göre Bush yönetimi çoktan Somali'ye oradaki El Kaide üyeleri için özel kuvvetlerini göndermiştir. Bush yönetimi daha da ileri giderek oradaki aile ve akrabalarına para gönderen ülkedeki Somalili göçmenlerin hesaplarına el koymuş ve tüm bunlara ilaveten uygulanan bazı politikalarla ülkenin ekonomisinde çeşitli istikrarsızlıklara sebep olunmuştur. (Dixon, 2004: 211-12)

Filmde yaralanan ve ölen her Amerikan askeri aşırı bireyselleştirilmiştir ve ateş altındaki askerlerin yalnızlığını detaylı bir biçimde sahneye aktarma gayreti savaşı siyaseten uzaklaştırmaktadır. Mesele onların ne için orada oldukları veya ne yaptıklarını bilmek değil, nasıl hayatta kalacakları ile sınırlandırılmaktadır. Savaş artık başka yollarla siyasetin devamı değil, Amerikan askerlerinin cesaretinin, kahramanlıklarının ve uğrunda savaştıkları kutsallığın ortaya çıktığı, hiçbir sorguya boyun eğmeyen 'tabi' bir durum haline gelmektedir.

Radikal İslamcıların Amerikan karşıtlığının en üst düzeyde perdeye yansıtıldığı filmde Somalili bir asker esir Amerikalıya şöyle der; *"Zafer kazanmadan barış olmaz. Öldürmeler hiç durmayacak. Bizim dünyamızda işler böyle yürür."* Burada açıkça bütün

Amerikan savaşlarının özünde bulunan meşruluk ve sıfır ölü kıstasını elde etmenin zorluğuna vurgu yaparak Amerikan kamuoyunu, üçüncü dünya ülkelerinde kent harekatlarının olabileceğine hazırlama söz konusudur. Filmin son bölümlerinde ise asker ölümlerinin kaçınılmaz olduğu durumlarda savaşın devamının ve bu ölümlerin Amerikan kararlılığına zarar vermemesi gerektiği işlenmiştir.

Bazı izleyicilerin filmin ırkçı olduğunu düşünmesinde başroldeki tüm askerlerin beyaz olmasının payı olmuştur. Gerçekte Mogadişu'da konuşlanmış özel kuvvetlerin arasında sadece iki tane siyah Amerikalı yer almıştır. Bu açıdan bakıldığında film Amerikan ordusunun seçkin birimlerinin genel doğasını gerçekçi bir biçimde yansıtmıştır.

Yönetmen seyirciye Amerikalı askerlerin yaralı olmalarına rağmen son nefeslerini verene kadar sergiledikleri kahramanlıkları izletmiştir. Hollywood her zamanki gibi emperyalist amaçlarla bulunulan deniz aşırı görevlerde öldürülen Amerikan askerlerine karşı beslenen düşmanlığın üstesinden gelebilecek, onu bertaraf edebilecek bir algı değişikliği için yeni bir anı yaratma çabasındadır. Filmin askeri ve siyasi liderler açısından esas değeri ideolojiktir. *Black Hawk Down / Kara Şahin Düştü (2001)* kitle bilincini manipüle etmede adeta bir alıştırma görevi görmekte ve bir bakıma 3 Ekim 1993 tarihinde Mogadişu'da yaşananlar bağlamında kamu algısını değiştirme girişimi olarak okunabilmektedir.

Black Hawk Down / Kara Şahin Düştü (2001) Amerikan ordusunun tam desteğini almıştır. Bragg kalesinde yoğun bir eğitime tabi tutulmuş olan oyuncular hakkında yönetmen büyük bir gururla Fas'taki çekimlere travma geçirmiş bir halde geldiklerini belirtmiştir. Bu tip bir destek alabilmek, bu tarz bir işbirliği yapabilmek için yönetmenin orduya filmin her karesine, her açıdan, her türlü müdahale iznini vermiş olması gerekmektedir. Sonuç olarak film ABD'nin Somali'deki müdahalesi eşliğinde Amerikan militarizmine pervasızca düzülen bir övgü niteliğindedir.

Üslubun çok benzer olduğunun gözlemlenebileceği bir diğer örnek de yönetmenliğini Peter Berg'in yaptığı 2007 yapımı *The Kingdom / Krallık* filmidir. Senaryosu 1996'daki Suudi Arabistan'da bir Amerikan askeri tesisinin

bombalanmasından esinlenmiştir. İlk bakışta ABD'nin dış politikasının en hassas meselelerinden biri olan Suudi Arabistan-ABD ilişkileri ve Suudi Arabistan'ın terörle bağlantısı meselesini konu edinmiş görünse de bunun doğru olmadığı kısa sürede anlaşılmaktadır.

Cani bir terörist saldırısı sonrasında Irak ve Afganistan'a yaptığı gibi binlerce askeri ile teröristleri barındıran Suudi Arabistan'a saldırıp işgal etmektense ABD en iyi adamlarından birkaçını göndermeyi tercih etmiştir. Onlar da kötü adamları öldürmüş ve eve dönmüşlerdir. Hatta bir devam filmi için açık kapı bırakmayı da başarmışlardır. Filmdeki her karakterin ayrı bir işlevi var gibidir: Adli tıp uzmanı (Jennifer Garner) Suudilerin kadınlara karşı yoz tutumlarını gözler önüne sermek için, Adam Leavitt (Jason Bateman) Suudilerin Yahudilere karşı tavrını göstermek için, güneyli patlayıcı uzmanı Grant Sykes (Chris Cooper) da beyaz gençlerin kendilerini özdeşleştirebilecekleri bir karakter olarak hikayede yerlerini almışlardır. Amerikalı ekibi karşılayan, sonrasında da onları koruyup kollayan Riyad polis teşkilatından albay Al Ghazi (Ashraf Barhom) de Suudilerin iyi taraflarını yani Amerikalıların onayladıklarını temsil etmektedir.

FBI dedektifleri daha Suudi topraklarına ayak basmadan bir ajan Suudi Arabistan'ı 'biraz Mars gibi' şeklinde tanımlamıştır ancak sonrasında görüleceği üzere çok daha kötüdür. Filmde sunulan Suudi Arabistan, makineli tüfekli Arapların gizlendikleri yerden Amerikalıları öldürmek için beklediği sinsi bir çöl olarak tasvir edilmektedir. Seyirci işte bu Arapları, kadın çocuk demeden, onlar bizi öldürmeden öldürmemiz gerektiğine inandırılmaya çalışılmaktadır.

Filmde Suudilerle diplomatik ilişkilere girmenin ve onlarla müzakere etmenin boşuna olduğu, kararlı bir askeri harekatın zorunlu olduğu gösterilmektedir. Ayrıca Suudi polisi yetersiz, sürekli zorluk çıkaran ve dürüstlükten nasibini almamış olarak tasvir edilmekte, Amerikalılar ise üç gün gibi kısa bir sürede terörist hücreyi bulan ve yok etmeyi başaran kahramanlar olarak karşımıza çıkarılmaktadır.

Filmin son sahnesi baştaki karelerin bir tekrarı gibi Arap çocukların terörist olmasının kaçınılmazlığı gerçeğini pompalamaktadır. Terörist elebaşının masum

görünüşlü torununa dedesinin kendisine ölmeden önce ne söylediği sorulduğunda çocuk *"Hepsini öldüreceğiz"* şeklinde fısıldamış ve kamera çocuğun tehdit dolu gözlerine odaklanmıştır. Çok sık tekrarlandığını gördüğümüz buna benzer sahneler, masum Arap çocuklarının Irak'ta, Filistin'de, Lübnan'da ya da başka yerlerde öldürülmesi, bombalanması karşısında Batılı seyircinin umursamaz olması ve asla yas tutmamasını sağlamaktan başka bir şeye hizmet etmemektedir. Sistematik bir şekilde Ortadoğulu çocukların çocukluğu ellerinden alınmakta ve beyaz perdede ve ekranda kendilerine terörist olmanın dışında bir varoluş şansı verilmemektedir.

Filmin bir sahnesinde FBI ajanı ile Suudi eşlerinin Baltimore dışındaki Arap-Amerikan derneğine nasıl 3 milyon dolar bağışladığı ve bu paranın nasıl terörist grupları finanse etmek için kullanıldığı şeklinde bilgi notu paylaşılmaktadır. Oysa gerçekte Amerika Birleşik Devletleri'nde tek bir Arap-Amerikalı dernek ya da vakfın terörizm ile bağlantısı kurulamamıştır. Film, içimizdeki düşman duygusunu körüklemenin ötesinde o şüpheyi canlı tutarak 11 Eylül sonrası Bush yönetiminin hemen kanunlaştırdığı Patriot Act / Vatanseverlik Yasasının elverişli kıldığı takip ve fişlemenin de arkasında durmaktadır.

The Kingdom / Krallık (2007) kararlı ve başarılı bir şekilde karşı saldırıya geçme fantezisini sunmaktadır. Aynı Rambo'nun Vietnam'da tarihi tekrar yazması gibi bu film de Amerika Birleşik Devletleri'nin İslami köktendinci terörizme verdiği hayali yanıt şeklinde yorumlanabilmektedir. Bir röportajında yönetmen Peter Berg'ün: *"Ortadoğu biz doğduğumuzdan beri büyük bir karmaşa. "Krallık" filminde yaptığımız şey gerçek olaylara az çok dayandırdığımız bir eğlencelik yaratmak... Mesela Bağdat'ta bir banka soygunu fikri bana çok çekici gelirdi mesela. Gerçekliğe dayanan bir sürü farklı film olabilir. İstediğin gibi şekillendirebilirsin."* şeklindeki sözleri oldukça açıklayıcıdır.[18]

2007 yılında kaybettiğimiz ünlü Fransız düşünür Jean Baudrilliard'ın Körfez Savaşı hakkında yazdıklarını birebir doğrular biçimdeki simülasyon, Amerikan askeri

---

[18] Indie London, The Kingdom Peter Berg Interview, http://www.indielondon.co.uk/Film-Review/the-kingdom-peter-berg-interview , [13 Aralık 2013]

Jessica Lynch'in televizyon filmi haline getirilmiş kurtarılma operasyonunda görülmektedir. Yönetmenliğini Peter Markle'ın yaptığı televizyon filmi *Saving Jessica Lynch / Jessica Lynch'i Kurtarmak* (2003) seyirciye bir hastane yatağında çaresizce yatan sarışın bir kadın ve onu kurtarma planları yapan Amerikalı erkekleri izlettirmiştir. Albay Curry adamlarına hastaneye baskın düzenlemelerinin hemen öncesinde son olarak "Onu eve getirin" şeklinde seslenmektedir.

Hikayenin gerçeğinde ise er Lynch'in sözde kurtarıldığı hastanenin etrafındaki Iraklı birlikler, Amerikalılar daha gelmeden yerlerinden ayrılmıştır. Silah ya da bıçakla yaralanmamış olan Lynch sıcak temas ya da ele geçirildikten sonra gördüğü muameleden ötürü değil geçirdiği trafik kazasındaki yaraları yüzünden tedavi görmüştür. Ancak gerçeklerin değil önemli olan tek şeyin yaratılan gerçeklik algısı olduğunun altını çizmek üzere yansıtılan er Jessica'nın Hollywood aksiyon filmleri gibi kurgulanan hikayesi üzerine Ohio'lu denizci Seth Bunke'ın şu sözleri büyük önem taşımaktadır: *"Tamamen kişisel algıladım. Resmen içime işledi. Bir kız kardeşim var. 19 yaşında. Jessi'yi düşününce o aklıma geliyor. Bunu yapan insanları düşündüm. Onları öldürmek istiyorum. 34 tanesini öldürdüm."*[19]

Olayın medyatikliği ve dönüştüğü şov aslında ABD medyasının hikaye kurgulamadaki gücünün yanı sıra Amerikan sineması ve televizyonu ile Pentagon'un derin ve sağlam ilişkilerini göstermesi açısından dikkatle incelenmelidir. Film hem Saddam Hastanesi'nden Jessica Lynch'in hem de Irak'tan Al-Rehaief ve ailesinin kurtarılmasıyla son bulmaktadır. Lynch'in kefareti adeta Al-rehaief'in kefaretine olanak sağlamakta ve arkasından da ABD'nin Irak'taki yanlışlarının bedelini ödemektedir. Ve en son sahnede de westernlere bir göndermeyle aile bir Amerikan helikopterinin içinde güneş batımına doğru süzülmektedir.

Savunma Bakanlığı'ndan pek de sürpriz olmayacak bir biçimde destek almış olan filmde kullanılan Western motifleri adeta Irak'taki savaşın Bush yönetimince yapılan; iyiyle kötünün, uygar ile uygar olmayanın savaşı şeklindeki betimlemesini

---

[19] Kate Randall, 19 Kasım 2003, Jessica Lynch Criticizes Government-backed Lies, World Socialist Web Site, https://www.wsws.org/en/articles/2003/11/lync-n19.html, [20 Eylül 2014]

güçlendirmek için dikkatli bir biçimde kurgulanmıştır. Film, Amerikalıların kendilerini iyi adamlar, orduyu da kurtarıcı olarak görmeye davet etmekte, bu bakış açısıyla da aslında Irak Savaşı tartışmalarının önüne bir kez daha set çekmeyi başarmış olmaktadır.

2.2. Amerikan Sinemasında Tehdit Üretimi

Tehdit nosyonunun harfi harfine kavramsal olmasını beklemek yanlış olacaktır. Tehdidin etkili ve kalıcı olması için, duygusal bir boyuta ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanların düşüncelerine korku, şüphe ve endişe yerleştirmesi, milletin hayatını altüst etmesi ve o millet için değerli olan varlıkları ortadan kaldırması korkusunu taşıması gerekmektedir. ABD'nin tehdit algısı, siyasi ve dini düşsellik ile harmanlanan bir ideoloji ve aynı zamanda şeytanca olan rakiplerinin tehditleri arasında süregelen anlayıştan kaynaklanmaktadır. Tehdit üretimi ve bunun Hollywood tarafından görüntüye aktarılması sadece dış düşmanı içermemekte, süreç aynı zamanda ABD'nin stratejik güvenliğinin içerideki ayağını da kapsamaktadır. Tehdit üretimi, kamuoyunun yönlendiricisi haline dönüştürülmüş Hollywood'a halkı cezbetme olanağı vermektedir. Amerikan başkanı tehditten bahsedince, Hollywood bunu hemen görüntüye dökerek insanların beyinlerini hazırlamaktadır.

Korku her zaman yöneticilerin işine yaramıştır. Tarih boyunca korku, yönetenler tarafından çeşitli tehlikelerle, cadılarla, Yahudilerle, masonlarla, Kızılderililerle, göçmenlerle, komünistlerle, mafyayla, rock'n roll'la, rap müziğiyle, satanistlerle ve Müslüman teröristlerle özdeşleştirilmeye çalışılmıştır. 11 Eylül sonrası süreçte de ABD adeta kendi gölgesinden korkan bir topluma dönüşmüştür.

Terörizm ve bu doğrultuda yaratılan korku ve endişe ortamı milli güvenlik sinemasının yeni bir konusu değildir; Ronald Reagan'ın başkanlığı döneminde 1970'lerin sonu ve özellikle 80'lerde 'dünyayı ele geçirecek olan komünizm' komplosu 'terörizm' ile ilişkilendirilmiş ve gayri resmi olarak politik çıkarlar elde etmek uğruna buna karşı uygulanan şiddeti onaylatmıştır. Özellikle 1990'lı yılların ortalarından itibaren terörizm konulu yapımlar çok daha yoğun bir şekilde geri dönmüş, 11 Eylül terör saldırıları sonrasında da Bush-Cheney yönetimi, toplulukta homojenlik yaratmak

ve hakim değerlere ve liderlere itaat etmelerini sağlamak amacıyla dış güçler ve topluluk dışında ötekiler korkusu imal etmekte ve halkın bu muhafazakar otoriter liderliğe baş eğmesinin önündeki engelleri ortadan kaldırmakta büyük kararlılık göstermiştir.

2.2.1 Amerikan Sinemasında Soğuk Savaş ve Sonrası

II. Dünya Savaşı'ndan sonra faşist hareketin sağcı teşkilatlanmasının karşısında duran politik özgürlüğü savunmak yerini, Sovyetler Birliği Komünizmine ve Latin Amerika'dan Güneydoğu Asya'ya kadar yayılmış olan ulusal özgürleşme hareketlerine karşı, serbest girişimci kapitalizmi savunmaya bırakmıştır. Hollywood özellikle 1949-53 yılları arasında hüküm süren McCarthy döneminde komünizm şüphesi ihbarları ve kara listeler ile sarsılan bir süreç geçirmiş ve bir anlamda devlet politikasıyla paralel işleyişini bir kez daha güçlü bir biçimde ortaya koymuş olmuştur. Yani bir anlamda Soğuk Savaş kolaylıkla II. Dünya Savaşı'nın yerini almış, Nazilerin yerine Komünistler, Asyalı düşman Japonların yerine de diğer bir Asyalı Çin geçirilmiştir.

Soğuk Savaş zamanında da dünya, ABD ve dolayısıyla Hollywood tarafından yoğun bir Sovyet tehdidi altında yaşanılan bir alan olarak algılatılmış, tek amacının kötülüğe yer açmak ve ateist ideoloji olan komünizme yol vermek için Amerikan yaşam tarzını yok etmek olan terörist, filmlerde düzgün, iyi ABD'nin karşıtlığına oturtulmuştur. Amerikan medyası ile eğitim ve siyasi sistemi sayesinde ülkenin bütün milli düşünce ve temsillerinde, halkın düşüncesinde bu duygu ağırlık kazanmıştır. Bu korku ve paranoyanın haklı gerekçelere sahip olduğunu perdeye yansıtan ve çok ses getiren filmlerden bir tanesi *The Manchurian Candidate / Casuslara Karşı (1962)* olmuştur. Hollywood'un en üretken isimlerinden John Frankenheimer'in yönettiği başrollerini Frank Sinatra ve Janet Leigh gibi dönemin çok ünlü oyuncularının üstlendiği filmin hikayesi Kore Savaşı sonrası Soğuk Savaş döneminde Joseph McCarthy'nin paranoyalarıyla beslenen ortamda geçmekte, Amerikan hükümetinin Komünistlerce ele geçirilme planında anahtar rol oynayacak olan beyni yıkanmış bir Kore Savaşı kahramanının kullanılmasına odaklanmaktadır.

Kore Savaşı esnasında Sovyetler Birliği askerleri bir Amerikan müfrezesini rehin alıp Çin'in Mançurya bölgesine götürmüş, savaş bittiğinde Amerika'daki evlerine dönen askerlerden biri olan Harvey Shaw kahraman olarak addedilip onur madalyasına layık görülmüştür. Ancak arkadaşları bunun nedenini bile hatırlayamamakta ortada kendilerinin bilmediği gizli kapaklı bir şeyler olduğunu düşünmektedir. Yakın zamanda kabuslar görmeye başlayan iki asker, Shaw'ı araştırmaya ve neler olup bittiğini anlamaya karar vermiştir.

Bilim ve teknoloji alanında dünyanın lider ülkelerinden biri olan Amerika'nın sinemasında seyirciye Hollywood'un yaratıcı hayal gücü olarak sunulan tüm icat ve yenilikler, ülkenin bu alandaki ileri seviyesini gözler önüne sermenin ötesinde esas bunların ABD dışında birilerinin eline geçmesi halinde nasıl şeytanice kullanılacağı fikrini güçlendirmektedir. Böylece düşman belirlediği ülkelerdeki gelişmelerin her daim ABD'nin kontrolü altında bulunması gerektiğinin önemi hatırlatılmakta ve o ülkelere karşı yapacağı savunma ve saldırı yöntemleri için haklı gerekçelendirmelerin önü açılmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde Hollywood'un sık sık perdeye Sovyet eliyle ABD'de gerçekleştirilen terörizm eylemlerini yansıtmış bunları kutsal Amerikan değerlerinin kalbine yerleştirilen öldürücü ve keyfi kullanılan bir silah olarak tanımlamıştır. ABD'ye karşı gerçekleştirilen terör saldırılarının ABD'nin kutsallık ölçüsü ile değerlendirmeye tabi tutulması, ABD'nin başına gelenlerin dünyanın geri kalanının başına gelenlerden çok daha vahim ve önemli olduğu fikrinin insanların düşüncelerinde yer etmesi anlamına gelmektedir. Özetlemek gerekirse şu coğrafyada şu ülkede yapılan terör eylemi ile ABD'de yapılan arasında fark olduğu algısı, ABD'nin her yerden daha kutsal, Amerikalının da herkesten daha değerli olduğu algısını güçlendirmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Lyndon B. Johnson'ın Vietnam'ın kuzeyini bombalamak için destek arayışında senaryosu Dış İşleri Bakanlığı tarafından yazılan belgesel *Why Vietnam? / Neden Vietnam (1965)*, Hitler ve Mussolini'nin gittiği yolu takip ettiği iddia edilen komünist Ho Chi Minh'in pirinç ve diğer doğal kaynaklar için Güney Vietnam'ı işgal etmesini ve uzun vadede de Doğu Pakistan'a kadar yayılma

planını konu almaktadır. Başkan Johnson belgeselde ayrıca Vietnam savaşının bir savunma savaşı olduğunu ve ABD'nin sadece Ho'ya ve onun korku hükümdarlığına karşı insanların bağımsızlıklarını korumasına yardım ettiğini iddia etmektedir.

Bush yönetimi de Başkan'ın kendi sözleriyle (2005) El Kaide için; *"Endonezya'dan İspanya'ya uzanan totaliter bir İslam İmparatorluğu" kurma arzusunun hayaliyle büyük bir pan-islamizm korkusu yaratma ve bunu sürekli besleme gayreti içinde olmuştur"* şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur (Ernst, 2013: 45). Bu açıklamanın sadece aktörleri değiştirilerek günümüzde de sık sık tekrarlanıyor olması ABD'de düşmanın ötekileştirilmesinde sürekli aynı yöntemin izlendiğinin bir nevi ispatı niteliğindedir.

Vietnam travması Amerikan kimlik ve tarihine bir parazit unsuru olarak girmiş ve ABD'yi güçsüzlüğünü kabul etme tehlikesiyle burun buruna gelen hegemonyacı bir süper güç olmaya zorlamıştır. Bunun ötesinde başlangıçtan bu yana iyilerle kötülerin savaşında hep iyinin tarafında görülmeyi başarmış olan imparatorluğun haksız ve adaletsiz bir savaş yürüten ülkeye dönüşerek Amerikalı olmayı tatsız bir kimliğe büründürme tehdidinde bulunmuştur. Bu tehdide karşı harekete geçenlerden biri de efsanevi oyuncu John Wayne olmuştur. Robin Moore'un "Yeşil Bereliler" romanından çok etkilenen John Wayne, dönemin başkanı Lyndon Johnson'a bir mektup yazarak Amerikan toplumuna Amerika'nın Vietnam'daki varlık sebeplerini iyi anlatmanın ne kadar önemli olduğunu belirtmiş bunun sonucunda da Beyaz Saray bu sıkı propaganda filmi *The Green Berets / Son Hücum (1968) (Yön. Ray Kellogg)* çevrilmesi için tüm imkanları seferber etmiştir.

Filmde Albay Mike Kirby (John Wayne) Güney Vietnam'da Yeşil Berelilerden oluşan bir takımı idare edecek bir göreve atanmıştır. Görev düşman hatlarına girip Kuzey Vietnamlı Generali kaçırmak ve kontrolü ele geçirmektir. Vietnam Savaşı hakkında sadece ve sadece Amerikan propagandası yapması için çekilen *The Green Berets / Son Hücum (1968)* özel kuvvetlere bir selam niteliğinde olmanın dışında savaşta güdülen davayı sorgusuz sualsiz kabullenmiş ve savaşın haklılığı konusunda yapılan en küçük itiraza bile saldırmıştır. Filmin her ayrıntısı politik, askeri ve insani

boyutta o denli yanlıştır ki, gösterildiği dönemde New York Times'da yazan sinema eleştirmeni Renata Adler Hollywood için çok büyük ve önemli bir isim olan John Wayne'e rağmen filmin tek kelimeyle aptallıklarla dolu ve bir o kadar da sıkıcı olduğunu belirtmiştir.[20] Yine Amerikalı yönetmenlerden Samuel Fuller Vietnam Savaşı'nı kaybetme sebebini Amerikalıların gerçekleri yok sayarak sadece kendi emellerinin peşinde koşmalarına ve Vietnam'ı ve Vietnam halkını asla anlayamamalarına bağlarken, John Wayne'in de aynı şeyi yaptığını vurgulamış ve *Green Berets* filmini büyük bir gaf olarak değerlendirmiştir. (Eberwein, 2010: 38)

Film gülünç bir şekilde, kampın maskotu olan sevimli Vietnamlı yetim çocuğa güneşin batışı eşliğinde Albay Mike Kirby'nin (John Wayne) sevgi dolu bir şekilde söylediği *"Bütün bunlar senin için"* cümlesi ile sona ermektedir. Film arkasında sayısız napalm bombası ve bölgede iki milyondan fazla ölü Vietnamlıya ilaveten ikiye bölünmüş bir ülke bırakan bu denli trajik bir savaşı konu almaktadır. Filmin sonunda ABD'nin her şeyi Vietnam'ın geleceği için yaptığının söylenmesi, *The Green Berets / Son Hücum (1968)* filminin sinema tarihi için, savaşın kendisi gibi aynı oranda yüz kızartıcı olduğunu doğrular niteliktedir.

Vietnam Savaşı gerçekten ABD'nin 'film ve strateji' üretiminin ifade mekanizmalarında derin bir yara açmıştır. 1964-67 yılları arasında ABD'nin Vietnam'a müdahalesi ülkenin hedefleri iyi belirlenememiş bir savaş bataklığına saplanmasına sebep olmuştur. Şiddet azalacağı yerde artarken zafer beklentisi sıfırlanmış ve Amerikan sivil toplumu savaş meselesi çerçevesinde gitgide bölünmüştür. Ve bu gelinen noktada Hollywood'un tutumunda çok radikal değişiklikler olmuştur. Bunun en açık göstergelerinden biri Sam Peckinpah'ın *The Wild Bunch / Vahşi Belde (1969)* filmidir. Bu western filminde katledilen Meksikalılar aracılığıyla aslında çok açık bir biçimde Viet-Kong'a atıfta bulunulmaktadır. Yine bir diğer örnekte, Yönetmen Francis Ford Coppola; birçoklarınca savaş filmlerinin en iyilerinden biri olarak değerlendirilen 1979 yapımı *Apocalypse Now / Kıyamet* için: *"Amerikalılar Vietnam'da nasılsa, filmi*

[20] Renata Adler, 20 Haziran, 1968, Screen: 'Green Berets' As Viewed By John Wayne:War Movie Arrives At The Warner Theater, The New York Times, http://www.nytimes.com/movie/review?res=990ce1d8163ae134bc4851dfb0668383679ede , [10 Aralık 2014]

çekerken biz de aşağı yukarı aynı durumdaydık... Ormandaydık, çok kalabalıktık, çok paramız, çok malzememiz vardı ve yavaş yavaş delirdik." derken aslında durumu özetlemiş olmaktadır (Jeansonne, Luhrssen, 2014: 131).

Vietnam Savaşı'nı haklı gören bir çoğunluktan bahsetmek mümkün olmasa da Hollywood bu konu üzerine yıllar boyunca ürettiği tüm yapımlarda ABD'nin haksız ve saldırgan dış politikasını eleştirmenin önüne her daim ya devletin yanlış politikalarının ceremesini çekmek zorunda bırakılan Amerikan asker ve ailesini ya da ötekileştirmeyi koymuştur. Vietnam'ı konu alan en iyi yapımlardan biri olduğu düşünülen Michael Cimino'nun yönettiği *The Deer Hunter / Avcı* (1978) filminde ABD dışındaki dünya, pisliğin, şiddetin ve yolsuzluğun kol gezdiği bir dünya olarak çizilmektedir. Özellikle Saygon berbat batakhanelerle dolu, suçun, şiddetin kol gezdiği, çürümüşlüğe dair ne varsa içinde resmedilen bir şehir olarak sunulmuştur. Bu korkunç dünya, ABD'nin yaptığı korkunçlukla yarıştırılmakta ve aslında kazanan Vietnam olmaktadır. Seyirciye düşman Vietnamlı, tüm gariplikleriyle anlaşılmaz, insanlık için tehlikeli ve yok edilmiş olsa büyük bir üzüntü ve kayıp hissi yaşanmayacağını garanti edecek şekilde sunulmakta ve askerleri dışında halkına da tiksinme ve acımayla karışık bir his duyulması sağlanmış olmaktadır. Amerikan askerlerinin hikayelerine odaklanan *Coming Home / Eve Dönüş (1978) (Yön. Hal Ashby), Platoon / Müfreze (1986) (Yön. Oliver Stone) , Full Metal Jacket (1987) (Yön. Stanley Kubrick), Good Morning Vietnam / Günaydın Vietnam (1987), Born on the Fourth of July / Doğum Günü 4 Temmuz (1989) (Yön. Oliver Stone), Casualties of War / Savaş Günahları (1989) (Yön. Brian De Palma)* gibi filmler de çoğunlukla Vietnamlıların yaşadığı yıkımdan ziyade iyi kalpli, düzgün, beyaz Amerikalı çocukların maruz kaldığı vahşet ve bunun onları ne hale getirdiğini ele almaktadır.

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde dünyadaki rolüne ilişkin en çok sorulan sorulardan biri şu olmuştur: 'Soğuk Savaş olmadan ABD ne yapacak?' Çünkü Amerikalılar, en baştan beri ulusal kimliklerini hep istenmeyen ötekinin karşıtlığı üzerine inşa etmiş, 19. yüzyılın sonuna kadar kendisini Avrupa'nın karşıtı olarak tanımlamıştır. Köhne, özgür ve eşit olmayan, feodal ve sömürgeci olarak tanımlanabilecek olan Avrupa, geçmişi temsil etmekte oysa ilerlemeci, özgür, eşit ve

cumhuriyetçi sıfatlarına sahip çıkan ABD, tam tersine geleceği simgelemektedir. 20. yüzyılda dünya sahnesinde beliren ABD giderek kendini Avrupa'nın karşı tezi olarak görmekten sıyrılmış, özellikle II. Dünya Savaşı ile de Nazi Almanya'sı tarafından tehdit edilen Avrupa-Amerika uygarlığının liderliğini benimsemiştir. Bu savaşın ardından dünyanın iki kutba ayrılmasından sonra da kendisini Sovyetler Birliği ve dünyadaki diğer komünist ülkelere karşı demokratik ve özgür dünyanın lideri olarak tanımlamıştır. Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD dış politikada birçok hedefin peşinde koşmuş ancak tüm bu hedeflerin üstünde yer alan ulusal amaç, Komünizmi alt etmek olarak ifade edilmiştir. Kırk yıl boyunca Amerikan diplomasisi bu nihai hedefin çevresinde dönmüş, bunu kovalarken de, kendi çıkarlarına uygun bir biçimde coğrafi ve ekonomik açıdan stratejik olarak önemli gördüğü bölgelerde hakimiyet kurma amacını gütmüştür.

Soğuk Savaş döneminde ABD yönetimi Sovyetler Birliği ile savaşması için mücahitler yaratmakla kalmamış büyük oranda hepsini tüm gücüyle desteklemiştir. Ve işte bu mücahitler sonradan El Kaide olarak karşımıza çıkmış ve çıkar çatışması yaşadığı bağışçısını hedefe yerleştirmiştir. Bunun da ötesinde radikal Müslüman grupları mali açıdan desteklemek Afganistan’da idareyi Taliban’ın ele geçirmesi için uygun ortamın hazırlanmasını sağlamış olmuştur. Tüm bu bilgiler açık seçik ortadayken Amerikan yönetimi, Taliban’ın oluşması ve güçlenmesi ile ilgili yükümlülüğü, Amerikan kamuoyunun bilgilendirilmesi bağlamında ısrarla dışarda bırakılmaktadır. En gözde konulardan kadınların Taliban yönetimi altındaki ağır koşulları masaya yatırılırken bile çoğu medya mensubu tarafından bu durumun Amerikan hükümetinin Soğuk Savaş dönemi stratejilerinden biri olarak Afganistan’daki en radikal silahlı gruplara sağlanan çok büyük miktarda askeri ve finansal desteğin bir sonucu olduğu meselesinin ilişkilendirilmemesinin üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

İdeoloji egemen toplumsal grup veya sınıfın iktidarını meşrulaştırmakla ilişkilidir. Terry Eagleton’un “İdeoloji” adlı kitabında bunun altı farklı stratejisinden bahsedilmektedir. Egemen iktidar kendisini; kendine yakın inanç ve değerlerin tutunmasını sağlayarak, bu tür inançları doğrulukları kendinden menkul ve görünüşte kaçınılmaz kılacak şekilde doğallaştırarak ve evrenselleştirerek, kendisine meydan okumaya kalkışan fikirleri karalayarak, rakip düşünce biçimlerini muhtemelen açığa

vurulmayan ama sistemli bir mantıkla dışlayarak ve toplumsal gerçekliği kendine uygun yollarla çapraşıklaştırarak meşrulaştırabilmektedir.

Reagan'lı yıllar, stratejiye dayalı görüntü bombardımanı yoluyla, ABD'nin Sovyet tehdidiyle ortaya çıkan iyiyi ve kötüyü birbirinden ayıran kuralcılığının bir üst düzeye çıktığı seneler olmuş, fakat Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra yeni düşmanlar bulununcaya kadar sinema ile strateji arasında kriz yaşanmıştır. ABD açısından Soğuk Savaş sonrası dönemin en temel meselelerinden biri, yeni düşman ve tehdidin tanımlanması olmuştur. Soğuk savaşın vücut bulduğu komünist devletlerin yıkılmasının ardından Batı hayal dünyası yıllarca sürecek olan karmaşık ve verimsiz bir döneme girmiş, yeni düşman arayışında uyuşturucu kartellerinin patronlarından 'haydut devletler' olarak adlandırdıkları ülkelerin yöneticilerine kaymışlar, aksiyon filmlerindeki yeni düşman hep bir çeşit terörist olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle *Die Hard / Zor Ölüm (1988-2013)* serisi bir bakıma bu janrda bir model görevi görmüştür. Yapımlarda genellikle teröristler adeta bir uzaylı gibi ötekileştirilmekte, terörist eğer içerdense aynı *Swordfish / Kılıçbalığı (2001) (Yön. Dominic Sena)* filminde olduğu gibi dengesiz, psikolojik olarak rahatsız olarak yansıtılmaktadır. (Saddam, Noriega, Aidid, Milosevic) 1990 yılından itibaren de ABD'nin sürekli uğraştığı devletlerin ya da devlet dışı güçlerin neredeyse hepsi Müslüman ve çoğunlukla Ortadoğulu kimliği ile ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaşı sonlandıran Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1989'da Senato Bütçe Komisyonu'nda verdiği ifadede ABD eski Savunma Bakanı Robert McNamara, savunma harcamalarının beş yılda yarı yarıya azaltılabileceğini ifade etmiştir. Tahmin edileceği üzere dünyanın en büyük ekonomisi olan savaş ekonomisinin aktörleri ve de egemen güçlerin hiç de hoşnut olmadığı bu noktada ABD ve Batı derhal yeni bir düşman arayışına girmiştir. Yabancı bir düşman özellikle Amerikan ulusunun birlik ve beraberliğinin yanı sıra güvenliğini tehdit eden bir düşman, askeri harcamaların savunulması ve haklılığının ortaya konması için en temel unsur olarak karşımıza dikilmiştir. 1990 yılında Washington kentinde bir konferansta eski Başkan Yardımcısı Dan Quayle İslamiyeti, Nazizm ve Komünizm ile birlikte Batı medeniyetinin hep birlikte mücadele etmesi gereken sorunlar olarak listelemiştir (Terrorism, Islam: A

Victim of Terrorism 2014: 14). İslamiyet korkusunun zaten Batının kalbinde yer alıyor olması bu bağlamda işleri epey kolaylaştırmıştır.

Casusluk yazarları da ilgilerini Rusya'dan Ortadoğu'ya kaydırmıştır. Çok verimli bir mecra olarak görülen ve sonsuza kadar öyle kalacağı düşünülen Orta Doğu sayesinde artık kötü imparatorluğa bel bağlama zorunluluğu ortadan kalkmıştır.

Heterojen, çok kültürlü, etnik ve ırksal ayrıma dayalı iç dinamikleriyle ABD, bütünlüğünü koruyabilmek için düşmana diğer ülkelerden daha çok ihtiyaç duymaktadır. 11 Eylül'e kadar geçen zaman içinde birçok Amerikan filmi teröristlerin müthiş katliam ve yıkım planlarını ele almış bu bağlamda tehdidin canlı kalması için Hollywood elinden gelenin en iyisini yapmıştır. *Nighthawks / Gece Şahini (1981) (Yön. Bruce Malmuth), Die Hard / Zor Ölüm (1988) (Yön. John McTiernan), Die Hard 2 / Zor Ölüm 2 (1990) (Yön. Renny Harlin), Blown Away / Nefes Nefese (1994) (Yön. Stephen Hopkins), Speed / Hız Tuzağı (1994) (Yön. Jon De Bont), Broken Arrow / Kırık Ok (1996) (Yön. John Woo), The Peacemaker / Barışçı (1997) (Yön. Mimi Leder)* gibi örneklerde terör eylemleri daha çok bireysel intikam ya da çıkarlar doğrultusunda gerçekleştirilmekte ve Amerikalı beyaz erkek kahraman kötü adamı alt ederek günü kurtarmaktadır. *True Lies / Gerçek Yalanlar (1994), Executive Decision / Kritik Karar (1996), The Siege / Kuşatma (1998)* gibi yapımlar da ise terör Ortadoğulu ve Müslüman kimliği taşımakta ve terör eylemleri kişisellikten uzak bir biçimde, katı bir dini ideolojiyi takip eden ve bu inancın doğası gereği Amerikan karşıtlığının damarlarında dolaştığı kişilerce gerçekleştirilmektedir. Bu filmlerde Hollywood sürekli olarak dünyayı doğu ve batı ya da Hristiyan ve Müslüman olarak ikiye bölen garip bir biçimde 11 Eylül saldırılarının habercisi tadında hikayeler anlatmıştır.

11 Eylül bir bakıma geleneksel biz-onlar ayrımını çağrıştıran 'öteki' yani 'Amerikalı olmayan' tarafından, Amerikan toprağından gerçekleştirilen bir uzaylı saldırısı olarak algılanmış ve bu çerçeveyle sunulmuştur. 11 Eylül sonrası Amerikan sinemasında 'öteki'ne karşı duyulan korkuyu dünya nüfusunu ortadan biz ve onlar diye iki ayrı kampa ayıran kuvvet olarak değerlendirmek gerekmektedir. 11 Eylül'den sonra tehdidin adı net bir biçimde etiketlenmiş ve birçok insan kıyamet gününün deccalının

Müslüman olacağı dolayısıyla Hazreti İsa ile karşı karşıya geleceği düşüncesiyle İslamiyet'i dünya medeniyetinin sonunu getirmeyi amaçlayan sapkın bir inanış olarak görmeye başlamıştır.

Başta ABD olmak üzere Batı ülkeleri, dünya kamuoyuna Orta Doğu orijinli uluslararası radikal İslami akımın evrensel boyutta bir problem ve tehdit oluşturduğunu ısrarla ifade etmektedir. Söylemlerinde Soğuk Savaş döneminde nasıl uluslararası komünizm tehdidi var idiyse, şimdi de Batı'yı ve onun değerlerini hedef alan bütüncül bir radikal İslam tehdidi ile karşı karşıya kalındığını belirtilmekte, zaferin ancak ve ancak Batı uygarlığının ittifakı ile kazanılabileceği vurgulanmaktadır. Batılı demokrasilerin tehdit altında olmasının yanı sıra İslami siyaset güden Orta Doğulu rejimler ve grupların, dünya genelinde demokratikleşme ve liberalleşmenin önünde durarak Batı değerlerinin yayılmasını önlemeyi amaçladıklarının da sıklıkla altı çizilmektedir. 11 Eylül ile birlikte bu kurgu, görünmez bir global ağa sahip köktendinci Usame Bin Ladin ile vücut bulmuş ve soğuk savaştaki gücüne ulaşmış hatta onu geçmiştir. Aynı komünizm gibi sadece bir merkezden hareket etmeyen, milyonlarca gizli taraftarı ve dolayısıyla binlerce gizli ajandası olan bu yapı hiçbir yasal statüye sahip olmadığı için, ABD'nin çok da işine gelir bir biçimde, ülkeler arası ilişkileri düzenleyen uluslararası hukukun ortadan kalkmasını beraberinde getirmiştir.

Bush doktrini ABD'nin teröristler ve terörist olarak nitelendirilen devletlerin her daim tehdidi altında olduğu iddiasına dayanmakta ve kendini savunma hakkı dolayısıyla da gerçekleştirdiği saldırılar ve eylemler bağlamında ahlaki açıdan yargılanamayacağını ifade etmektedir. Bu iddia ABD'nin bu devletlere ve teröristlere karşı girişeceği her türlü saldırı ve işgali haklı ve adil kılmaktadır çünkü onların varlığı Amerika'nın güvenliğini tehdit ettiğinden savaş sadece ve sadece kendini savunma olarak görülmek durumundadır. Teröristler kendilerini çok iyi gizleyebildiklerinden ve sinsice saldırılarını gerçekleştirebildiklerinden ABD'nin artık savunma hakkı için saldırıya uğramasına, böyle bir saldırı bilgisi almasına gerek yoktur. Böyle bir tehdidin varlığının olasılığı yeterlidir ki Bush Doktrinine göre bu zaten mevcuttur: El Kaide sürekli olarak dünyayı kendi radikal inancına göre şekillendirme hamleleri peşindedir ve dünyanın her yerinde her an bu gizli tehdidin varlığı söz konusu olabilmektedir. Bush

doktrinine yerleştirilmiş bu ahlaki ayrıcalıklık hem saldırı eylemlerinde Amerika'ya sağlanan önceliği hem de ulusal güvenlik yapılanmalarını haklı göstermekte ve onaylatmaktadır.

Bu doktrin artık kimin terörist olduğuna, kimin onları barındırdığına ve kimin silah üreteceğine Bush ve destekçilerinin karar vereceği anlamını taşımaktadır. Bunun dışında ABD'nin uluslararası çıkarları ile örtüşmeyen her ülkeyi şer eksenine dahil edebilecek bir potansiyel barındırmaktadır. Küreselleşme sürecine katılmayı reddeden ve bağımsız bir kalkınma yolu izlemeyi seçen herkesin bir şekilde insan haklarını ihlal etmiş, teröristleri barındırmış ya da en azından ABD'nin ulusal güvenliğini tehdit etmiş olarak algılanmayacağının bir garantisi olmadığına ve bunun acı sonuçlarına katlanmak zorunda kalacağına işaret etmektedir. Zaferlerin vatanseverce bir gurura; yenilgilerin ise kin ve nefrete dönüşmesini sağlayan ateşli çağrılar, gelir adaletsizlikleri ya da kötü yaşam koşulları gibi toplumsal meselelerden uzaklaşıp ilginin başka yöne kaydırılmasında etkin olmaktadır. Bu aynı zamanda merkezi otoriteyi güçlendirmekte ve güçlü ulusal politikanın gereği olarak dayatılmaktadır.

Terry Gilliam imzalı *Brazil (1985)* filmi yaklaşık otuz yıl öncesinde çekilmiş olmasına rağmen ABD'nin hiçbir eleştiriye kulak asmadan fütursuzca sürdürdüğü terörle mücadele adı altında yarattığı atmosfer bağlamında büyük benzerlikler içermekte ve totaliter bir dünyanın müthiş bir distopik vizyonunu perdeye yansıtmaktadır. Film bir açıdan George Orwell'in "1984" romanının farklı bir versiyonunu sunmuştur. Senaryo bizimkini andıran bir dünyada geçiyormuş gibi görünürken toplum monolitik bir organizasyon tarafından yönetilmekte ve vatandaşlar paranoya ve denetimin hakim olduğu bir hayat sürmektedir. Düşünce polisleri muhalifleri her an basıp canlarına okumakta, yaşam çok zalim ve karanlık görünmektedir. Belirsiz bırakılmış bir zaman ve ülkede geçen hikayede 11 Eylül sonrası Amerika'nın temel dinamiklerine, tehditlere ve bürokrasi terörüne dair birçok örneğe rastlanabilmektedir. Bu benzerlik yönetmen Terry Gilliam'ın *Brazil (1985)* filmini kendi izni olmadan realite şovuna döndürdüğü için Başkan Bush'a tazminat davası açacağı konusunda şaka yapacak kadar ileri gitmesine sebep olmuştur. (Birkenstein, Froula ve Randell, 2010: 167)

ABD önderliğinde büyük bir kararlılıkla tüm dünyanın, ‘uygar’ toplumun asla bir parçası olamayacak olan sapkınları kontrol altına almak için yapılan savaşın sahnesi haline gelmiş olduğu düşüncesi yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Kendilerini rüyalar ülkesi olarak nitelendiren bir süper güç için terörizmin özellikle çok hassas ve stratejik bir konu olması şaşırtıcı değildir. Çünkü terörizm ile sosyal hayatının ve günlük hayat düzeninin ölümcül bir tuzağa dönüşmesi korkusu ve bütün korunma parametrelerinin bir gün kaybedilebileceği endişesi yaşanmaktadır. Hollywood da çok kısa sürede trajedi ve korku yüklü Amerikan halkının endişe ve arzularını kavramış ve bunu onları rahatlatacak ve aynı oranda devletin bu bağlantı ile stratejik çıkarları ile örtüşen tüm haksız ve hukuksuz uygulamalarının üstünü örtecek yapımlarla seyircisinin karşısına çıkmıştır.

Minority Report / Azınlık Raporu (2002) (Yön. Steven Spielberg) ve *I Robot / Ben Robot (2004) (Yön. Alex Proyas)* bu bağlamda örnek verilebilecek örneklerden ikisidir. Efsanevi yazar Philip K. Dick’in bir kısa öyküsünden Steven Spielberg tarafından uyarlanan 2002 yapımı *Minority Report* 2054 yılında Washington DC’de geçmektedir. Hikayede Tom Cruise’un canlandırdığı baş kahraman dedektif John Anderton, psişik güçlere sahip kahinler ve bazı teknolojik aygıtlar sayesinde cinayetleri daha işlenmeden önce fark edip suçluları yakalayan özel bir polis biriminin başındadır. Anderton’ın kusursuz işlediğine inandığı sistem, birdenbire tersine dönmüş Anderton’ın şefi olduğu birim, cinayet suçlamasıyla onun peşine düşmüştür. Çekimlerine 11 Eylül saldırıları öncesinde başlanılmış, vizyona girdiğinde ise Bush yönetiminin politikaları ve özellikle uygulamaya başlattığı takip ve fişleme programları ile çok belirgin bir paralellik içinde olduğu gözlenmiştir.

Yönetmenliğini Alex Proyas’ın yaptığı, başrolünde ünlü oyuncu Will Smith’i izlediğimiz 2004 yapımı *I, Robot* filminin hikayesi de, 2035 yılında robotların hayatın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği bir dönemde geçmekte ve bir dedektifin cinayet zanlısı olarak bir robottan şüphelenmesi etrafında gelişen olayları konu almaktadır. Gişede de başarı kazanan bilimkurguda robotların lideri politik ve toplumsal güçlerinden feragat ederek onları robotlara devreden mutsuz insanlara oyunun yeni kurallarını açıklarken şöyle seslenmektedir: *“Geleceğinizi güvence altına alabilmeniz*

için bazı özgürlüklerden vazgeçilmesi gerekmektedir.” Bu ifade Bush yönetiminin terörle savaşın başarıya ulaşabilmesi için ulusundan istedikleri ile büyük benzerlik taşımaktadır.

Senaryosunu Matrix serilerinin yönetmenleri olan Wachowski kardeşlerin yazdığı, yönetmenliğini James McTeigue'in yaptığı *V for Vendetta (2005) (Yön. James McTeigue)* Bush yönetiminin Irak'ı işgal etmesi, CIA'nin gizli hapishaneleri, terörizm şüphesi ile alıkoyulanlara uygulanan hukuksuzluklar, işkenceler ve de savaş esirleri gibi 11 Eylül sonrasında terörizme karşı başlatılan savaştaki en tartışmalı ayrıntılara göndermelerle doludur. Filmdeki Larkhill hapishanesi ve mezarlardaki traşlı çıplak cesetler ABD'nin terörist oldukları şüphesiyle yakaladıklarını sorgulamak için kullandığı Guantanamo ve Abu Ghraib hapishanelerinden görüntüleri hatırlatmaktadır.

2020 yılında ve İngiltere'de geçen hikayede terör olaylarında büyük kayıplar verdikten sonra kurtuluşu baskıcı bir yönetimde bulan İngiliz halkının uyanış öyküsü anlatılmakta, diktatör bir rejime bireysel bir başkaldırının nasıl toplumsal hale geldiğini gösterilmektedir. Bir yandan türlü yasaklar ve engellerle idare edilen halkın uyanışına, yönetimin gerildikçe baskıyı arttırmasına, özgürlük için gerekli temellerin atılmasına ve despot rejimin doğuşu ve gelişmesine tanık olurken; diğer yandan Evey'in (Natalie Portman) gizemli anarşist V'yi (Hugo Weaving) ve kendini tanıması, yönetimin kişisel yaşama saldırısı, özgürlüklerin korkulara kurban edilmesi anlatılmaktadır.

V, Evey'e uyguladığı işkenceyi haklı kılmak için bunu onu korkularından özgür kılmak ve azmini, kararlılığını güçlendirmek için gerçekleştirdiği ahlaki bir sorumluluk olduğu iddiasında ısrar etmektedir. Evey'e işkence yaparak, V kendisine karşı işlenmiş olan insanlık suçunu tekrar etmektedir. Masum kurbandan bir zanlıya dönüşerek bu zalimliği ile bir bakıma düşmanlarının aynası olmuştur. İşkence hem V hem de devlet tarafından uygulanmış olmakta ve iki taraf da kendince kutsal amaçları için her yolun mübah olduğunu ve bunu çoğunluğun iyiliği için yapılması gereken fedakarlık olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Filmde televizyonda halka hitaben konuşan ve tüm kötülüklerin kaynağı olarak eşcinselleri ve genel anlamda 'Tanrısızlık'ı işaret eden din adamı, Amerikalı Jerry

Farwell ve Pat Robertson gibi televizyon yayınları ile çok ünlü Evanjelist rahipleri hatırlatmaktadır. 1992'de Cumhuriyetçi Parti Kongresi, evlilik dışı cinsellik, boşanma oranlarının %50'yi bulması ve toplumdaki eşcinselliğin su yüzüne çıkarak kanıksanması üzerine sosyal değerlere karşı 'kültürel bir savaş' yapıldığını duyurmuştur. Moral Majority (Ahlaki Çoğunluk) adlı bir lobi grubu kurarak 80'lerde Reagan'ın seçilmesinde büyük pay sahibi olan rahip Jerry Farwell, Amerikan toplumunun komünistler, feministler ve eşcinseller tarafından yozlaştırıldığını iddia etmiş, o ve onun benzerleri daha da ileriye giderek kasırga gibi doğal felaketleri de tanrının gazabı olarak yorumlamaktan geri kalmamışlardır. Bu kişiler sürekli Tanrı'nın, Amerika Birleşik Devletlerindeki günahkarlıklar yüzünden korumasını üzerlerinden kaldırdığını ve 11 Eylül için teröristlerin yanı sıra, kürtaj yanlıları, feministler, eşcinsellerin alternatif hayat tarzını empoze edenler ve genel anlamda ABD'yi laikleştirenlerin suçlanması gerektiğini belirtmektedirler.

Korku ve endişeyi çok seven ülke yönetimleri olağanüstü halleri bir fırsat olarak görmekte ve vatansever duyguları sömüren, insanların acılarını kullanarak intikam söylemlerini onaylatan nutuklar ile demokrasiyi rafa kaldıran uygulamaları yürürlüğe sokarken kamuoyu baskısını azaltmayı hedeflemektedirler. Filmde Başbakan Sutler'ın halka seslenişi ile Başkan Bush'un 11 Eylül sonrası yaptığı bir konuşma arasındaki benzerlik bu bağlamda şaşırtıcı değildir.

Aşağıda Başbakan Sutler, V'den gelecek saldırı ile ilgili uyarıda bulunmaktadır:

Bu akşam temsil ettiğimiz, hepimizin çok sevdiği ülkemiz çok büyük bir tehditle karşı karşıyadır. Güvenliğimize karşı girişilen bu korkunç ve görülmemiş saldırı bertaraf edilecek ve sorumluları cezalandırılacaktır. Düşmanımız çok sinsi. Bizi bölmek ve bu büyük ulusun temellerini yok etmek istiyor. Bu gece çok sağlam durmalıyız. Çok kararlı olmalıyız. Ama daha da önemlisi birlik olmalıyız… Bu gece size tüm benliğimle söz veriyorum: adalet en hızlı şeklide, en adil biçimde yerini bulacak/ tecelli edecek ve asla merhamet göstermeyecek.

Aşağıdaki pasajda da, Başkan Bush 2001 yılında yaptığı bir konuşmada 11 Eylül'den çıkarılması gereken dersi ifade etmektedir:

Bize çok büyük bir kötülük yapıldı. Çok büyük bir kayıp yaşadık. Çektiğimiz acı ve duyduğumuz öfkenin içinde amacımızı ve sahip olduğumuz cevheri bulduk. Savaşan özgürlük ve korku. Zamanımızın en önemli başarısı ve her dönemin umudu olan özgürlüğün geleceği şimdi bize bağlı. Milletimiz, bu nesil, bu karanlık şiddet tehdidini insanlarımız ve geleceğimiz üzerinden kaldıracak. Cesaretimiz ve gayretlerimizle tüm dünyayı bu amaç doğrultusunda bir araya getireceğiz. Asla yorulmayacağız, tereddüt etmeyeceğiz ve asla başarısız olmayacağız. (Bloodsworth-Lugo, Lugo-Lugo, 2015: 58)

Yönetmenliğini Gavin Wood'un yaptığı, Meryl Streep, Jake Gyllenhaal ve Reese Witherspoon gibi çok ünlü isimlerin oynadığı *Rendition / Yargısız İnfaz (2007)* liberal bir hümanizm ile sınırlı kalsa bile, terör zanlılarının yakalanması, alıkonması ve kötü muamele görmesini insani açıdan ele almakta ve ABD'nin terör sorgulamalarını yani işkenceleri fason şirketlere yaptırmasını tartışmaya açmaktadır. 11 Eylül'ün hemen arkasından terörle mücadele kapsamında CIA'e vatandaşları gözaltına alma ve sorgulamada verilen yetkilerin artırılmasını eleştiren film, bu bağlamda George Bush başkanlığındaki Cumhuriyetçi hükümetin ABD'ye miras bıraktığı terörle mücadelenin etik tartışmasını yapan ilk film olarak değerlendirilmektedir.

ABD'de geçerli ya da geçersiz bir sebeple terörist olduğu şüphesini uyandıran herkes alıkonulabilmekte, başka bir ülkeye nakledilebilmekte, resmi anlamda bir suçlama yapılmadan süresiz sorgulanabilmekte ve bu yapılırken de teröre dair bir bilgiye ulaşma ihtimali çerçevesinde işkence görebilmektedir. O ülkelerde işkence profesyoneller tarafından uygulanmakta böylelikle Amerikalı yetkililer *"Amerika Birleşik Devletleri işkence yapmaz"* diyebilmektedir. Aslında bu uygulama Demokrat partili Bill Clinton yönetimi tarafından kabul edilmiş 11 Eylül sonrasında ise Bush hükümeti tarafından sürekli kullanılır hale gelmiştir. 2007'ye gelindiğinde bu transferler sıradan olarak değerlendirilmektedir. 2001 ile 2007 arasında CIA ve müttefik istihbarat servisleri, dünyanın çeşitli bölgelerinden 3000'den fazla kişiyi gözaltına almış ve bunları işkencenin sorun olarak telaffuz edilmediği ülkelerdeki 'gizli bölgelere'

nakletmiştir. Yönetmen filmdeki Enver karakterinin, etnik kökeninden ötürü işkence görmüş ve sonradan tamamen masum olduğu ortaya çıkmış pek çok Arap gencinin bir bileşimi olduğunu ifade etmiştir. Binlerce kişi filmdeki gibi bir hikayenin çok yüksek ihtimalle birçok kez gerçekleşmiş olduğunu düşünmekte ancak bunun tartışmaya açılmasını aynı oranda desteklememektedir.

Film benzerlerinden farklı olarak Arap karakterleri çoğunlukla sinemada ve televizyonda görmediğimiz ölçüde saygı çerçevesinde ele almış, terörizmin ABD'nin Ortadoğu politikalarına özellikle de yolsuzlukların kol gezdiği despot hükümetlere verdiği destek ile ilişkili olduğu ve buna verilen bir karşılık olarak değerlendirilmesinin gerekliliğine değinmiştir. Ancak buradan filmin ABD'nin ideolojisini tersine çeviren, sert bir eleştiri olduğu anlamı çıkarılması gerçeklikten uzak olacaktır. Film Mısır asıllı Amerikalı Enver'in Chicago'ya dönüp banliyödeki evlerinin önünde karısı ve çocuğu ile kavuşmasını gösteren sahne ile son bulmuştur. Bunu birçok etnik kökenin bir araya gelmesiyle oluşmuş olan ABD'nin bütünleşmiş görüntüsünün onarılarak tekrar seyirciye sunulmasından farklı yorumlamak pek mümkün görünmemektedir. Parçalanmış ailenin tekrar bir araya getirilmesi adeta ABD'nin kırılan parçalarını toplayıp birleştirebileceğine işaret ederken, seyirciye de hukuksuz gözaltılar ve işkencelerin, Washington'daki bazı yoldan çıkmış yetkililerin eylemlerinden başka bir şey olmadığı güvencesini sunmaktadır.

2.2.2 11 Eylül Sonrası Anti-İslam Stratejileri

Amerika Gelişim Merkezi'nin bir raporunda 2001-2009 yılları arasında tam yedi tane sağ görüşlü vakfın kurulduğu ve Frank Gaffney, David Yerushalmi, Daniel Pipes, Robert Spencer ve Steven Emerson gibi isimlerin başı çektiği bu kuruluşlarda İslam karşıtı think tanklerin aktif bir biçimde çalıştığı belirtilmiştir. (Ernst, 2013: 4) Bunların içinde kurucularının aşırı sağcı eylemcilerden Pamela Geller ve Robert Spencer'in olduğu "Stop Islamization of America" / Amerika'nın İslamlaşmasını Durdurun" ismindeki organizasyonun söylem ve eylemleri, Karalama Karşıtı Kurul (Anti-Defamation League) tarafından radikal İslam ile savaş adı altında Müslüman

karşıtı komplo teorileri yaymak olarak değerlendirilmiştir. Grup İslam inancını sürekli kötüleyerek ve iftiralarda bulunarak, bununla da yetinmeyip İslam'ın Amerikan değerlerini yok etmek üzerine bir misyona sahip olduğunu sıklıkla vurgulayarak kamuoyunda korku ve endişe yaratmayı amaçlamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ABD'deki sağcıların özellikle George W. Bush Başkanlığı sonrası anti-İslam stratejileri şu şekilde sıralanabilmektedir:

1. Müslüman Amerikalıları Amerika için tehlikeli göster.
2. Düzmece araştırma raporları ile istatistiklerle oynayarak Müslüman tehdidin ispatını ortaya koy.
3. Sinsice yaklaşan şeriat tehlikesini araştır ve gündemde tut
4. Müslümanların özgürlüklerini kısıtlayarak 'özgürlüğü' savun.
5. İslamın bir din olmadığını iddia et.
6. Müslümanların, Anayasanın birinci maddesi ile bütün Amerikan vatandaşlarına sağladığı ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplantı yapma özgürlüğü ve inanç özgürlüğünden yararlanmamasını sağla.
7. Müslüman karşıtı önyargıları Obama karşıtlığı söylemleri ile ilişkilendir.
8. Müslümanlar ve sağ kanadın hedef gösterdiği diğer gruplar arasında 'kötülük birliği'nin varlığını iddia et.[21]

Yönetmenliğini Wayne Kopping'in yaptığı, ABD'nin sağ muhafazakar kanalı Fox televizyonu ve CNN'de de bazı bölümleri yayınlanmış olan, Nazi hareketi ve İslam arasında kurduğu benzerlikle çok konuşulan *Obsession: Radical Islam's War Against the West / Saplantı: Radikal İslam'ın Batı ile Savaşı (2005)* adlı belgeselin milyonlarca kopyası 2008 genel seçim öncesi Cumhuriyetçilere destek sağlamak amacıyla dağıtılmıştır.

Sağcı grupların ve kuruluşların izledikleri yol haritaları azımsanmayacak ölçüde FBI (Federal Soruşturma Bürosu) ve yerel polis teşkilatlarında da izlenmekte ve gerek eğitimlerinde gerekse uygulamalarında sıklıkla İslam karşıtlığına rastlanmaktadır.

---

[21] Temmuz 2011, The Right Wing Playbook on Anti-Muslim Extremism, Right Wing Watch, http://www.rightwingwatch.org/report/the-right-wing-playbook-on-anti-muslim-extremism/, [18 Ekim 2013]

Prestijli aylık haber dergisi "Wired" FBI'ın anti-terörizm ajanlarının eğitiminde İslam dinini şiddet yüklü ve radikal olarak tasvir ettiğini ve peygamberi Hazreti Muhammed'i de bir tarikat lideri olarak tanımladığını ortaya çıkarmıştır. New York Polis Teşkilatı'nın eğitimlerinde de kullanılan yönetmenliğini Wayne Kopping ve Erik Werth'in yaptığı *The Third Jihad (2008)* isimli belgeselde de, Müslüman Amerikalıların ABD'yi içeriden ele geçirmeye çalıştığı ve Müslümanların gösterdiği her türlü uyumun çok büyük bir şeytani planın bir parçası, yani büyük bir aldatmaca olduğu dile getirilmektedir. Associated Press raporlarına göre New York Polis Teşkilatının altı yılı aşkın bir süredir Müslümanları camilerde, işyerlerinde ve üniversitelerde izleyip fişlemesi bu zihniyetin etkisini açık bir biçimde göstermektedir. Bir tür gizli kurum olarak işleyen "Demografi Ünitesi" bu kişi hak ve özgürlüklerine aykırı davranışlardan sorumlu olmakla birlikte bugüne kadar da herhangi bir terör eylemi ya da kanıtı bağlamında bir başarı elde edememiştir.

-:"Rengi ve şekli önemli değil, başörtülü bir Müslüman gördüğünüzde bunun size söylediği şey, 'şehit olmaya gönüllüyüm'dür."

-:"Bıyığın, sakalın şeklini görüyor musunuz? Bu sakal çok yaygındır ve bıyık her zaman böyle, aynı Muhammed'inki gibi olacaktır."

-:"Muhammed'in hayatına baktığımda gözümün önüne çok çirkin görüntüler geliyor… Bahsettiğimiz kişi bir pedofil, seri katil, bir tecavüzcü… Ve bu işin görünen kısmı."[22]

Yukarıdaki söylemler Amerikan polisinin terörle mücadele derslerinden kayda alınarak medyaya yansımış olanlardan sadece birkaçıdır. Bu tarz çabalar, dini ve etnik azınlıkların ayrımcılığa uğradığı ve her türlü baskıyı ve zulmü gördüğü Amerikan tarihinin en karanlık dönemlerini hatırlatmaktadır. Katoliklerden, Japon asıllı Amerikalılara, Yahudilerden siyahlara tüm azınlıklar ABD'nin kuruluş ideallerinin gerçek hayatta uygulanabilmesini sağlamayı başarmak için büyük mücadeleler vermek zorunda kalmış, büyük acılar yaşanmıştır. Amerika'nın din, inanç ya da ırka

[22] Meg Stalcup, Joshua Craze, 10 Mart 2011, The Shocking Way US Cops Are Trained to Hate Muslims, Washington Monthly, http://washingtonmonthly.com/?s=meg+stalcup, [3 Temmuz 2012]

dayandırarak günah keçisi yaratmadaki en son ve en gözde başlıkları İslam ve Müslümanlardır.

Bush'un iktidara gelişinde, ABD'de son yıllardaki sosyokültürel değişimlerle birlikte muhafazakarlığa ve köktendinciliğe yöneliş önemli bir toplumsal etkendir. Onun başkanlığı döneminde Cumhuriyetçi Parti ile Hristiyan köktendinciliği iyice yakınlaşmıştır. Ülkenin giderek köktenci sağa kayışına ufak bir direniş varsa bile, 11 Eylül saldırıları muhafazakarların beklediği fırsatı yaratarak bu son direnişi de kırmıştır. 2004 yılındaki başkanlık seçimi kampanyası ve 2004 Kasım ayında George W. Bush'un yeniden başkan seçilmesi bugün ABD'deki kimlik meselelerinin temel esaslarının tanımlanmasını beraberinde getirmiştir. Güncel milli kimlik oluşumunun ağır eğilimlerinden birisi 'Yeni Mesihçilik' olarak açık bir şekilde tarif edilmektedir.

Hristiyanlık kültüründe dünyanın sonuyla ilgili birçok literatüre rastlanmaktadır. Hemen hemen hepsi iyiyle yani Tanrı ile kötünün son kez edeceği bir mücadeleden bahsetmektedir. Bu hikayelerin tümünün doruk noktası dünyanın sonunda kıyamet günü Tanrı'nın deccalın (anti-christ) karşısında kazanacağı büyük zafer ve sonrasındaki bin yıllık hükümdarlığıdır. ABD'nin kıyametten önce bin yıllık barış ve esenlik dönemine inanışı, kendilerini Tanrı'nın seçilmiş kulları olarak gören ve yeni dünyaya yani ABD'ye yerleşimlerini Hazreti İsa'nın kıyametteki dirilişi ile ilişkilendiren Püritenlerin inanç sisteminin köklerine dayanmaktadır. Uzun yıllardır buna hazırlıklı görünen, adeta bunun olmasını bekleyen süper gücün muhafazakar Protestan Başkanlarından Ronald Reagan da ABD'nin iyi ile kötü arasındaki son savaş olan Armageddon'a doğru gittiğine inanmış ve duygularını: *"Size söylüyorum, bu olacak, gidin kutsal kitaplarınızı okuyun."* sözleriyle ifade etmiştir (Valantin, 2006: 62).

Köktendinci Hristiyanlar için 11 Eylül, kıyamet gününün alametlerinden biri olarak görülmeye devam etmektedir. Saldırının sonrasındaki yıllarda yıkım ve felaket odaklı *The Core / Kor (2003) (Yön. Jon Amiel), The Day After Tomorrow / Yarından Sonra (2004) (Yön. Roland Emmerich), Poseidon / Poseidon'dan Kaçış (2006) (Yön. Wolfgang Petersen), Flood / Sel (2007) (Yön. Tony Mitchell), 2012 (2009) (Yön. Roland Emmerich), The Road / Yol (2009) (Yön. John Hillcoat)* gibi filmlerin yanısıra, *Signs /*

İşaretler (2002) (Yön. M. Night Shyamalan), Dreamcatcher / Düş Kapanı (2003) (Yön. Lawrence Kasdan), War of the Worlds / Dünyalar Savaşı (2005) (Yön. Steven Spielberg), The Invasion / İstila (2007) (Yön. Oliver Hirschbiegel), Cloverfield / Canavar (2008) (Yön. Matt Reeves), Battle Los Angeles / Dünya İstilası: Los Angeles Savaşı (2011) (Yön. Jonathan Liebesman), Cowboys and Aliens / Kovboylar ve Uzaylılar (2011) (Yön. Jon Favreau), Battleship / Savaş Gemisi (2012) (Yön. Peter Berg) gibi örneklerde Müslümanlar ile özdeşleştirdikleri tehlikeli uzaylılar ya da yaratıklar Amerika'ya saldırmakta ve onu yok etmeye çalışmaktadır.

Bu konuyla ilgili kaynakların satışında bu felaketin ardından büyük bir artış gerçekleşmiş, bunların en ünlülerinden bir tanesi de televizyon filmleri çekilen "Left Behind" roman serisi olmuştur. Genel olarak kıyamet teorilerini macera ile birleştiren bu serinin Evanjelist yazarları Tim LaHaye (aynı zamanda Evanjelik rahip) ve Jerry B. Jenkins'in 1960'lardan beri dünya çapında üne sahip din adamı Billy Graham ile yakın ilişkileri bilinmektedir. Evanjelist Hristiyan vaiz-kanaat önderi ve Güneyli Baptist Mezhebi'nin bir üyesi olan Billy Graham, bugüne kadar yaşamış birçok Hristiyan vaizden daha fazla vaaz vermiş ve birçok ABD başkanına dinsel danışmanlık yapmıştır. Televizyon ve radyo gibi yayınları da kullanarak iki milyarın üstünde kişiye ulaşmış olduğu bilinen Graham, Harry Truman'dan beri ABD'nin tek Katolik Başkanı J. F. Kennedy de dahil olmak üzere tüm Amerikan başkanlarıyla bir araya gelmiş ve Kongre Altın Madalyası ve Başkanlık Özgürlük Madalyası dahil olmak üzere birçok onura layık görülmüştür.

Julia Roberts, Tom Cruise, Denzel Washington, Sandra Bullock gibi ünlü oyuncuların rol aldığı Hollywood'un en büyük ve popüler yapımlarından *The Pelican Brief / Pelikan Dosyası (1993) (Yön. Alan J. Pakula), The Firm / Şirket (1993) (Yön. Sydney Pollack), The Client / Müşteri (1994) (Yön. Joel Schumacher)*, filmlerinin uyarlandığı kitapların yazarı John Grisham'ın 90'ların en başarılı romancısı ilan edilmiş olması ilginç bir nokta olarak göze çarpmaktadır. Aslen hukukçu olan ve Mississippi Temsilciler Meclisine girip yedi yıl boyunca Demokratlar adına görev yapan yazarın bu bağlamda işaret ettiği önemli nokta, köktendinci Hristiyan inancın Cumhuriyetçiler ve

Demokratlar arasında büyük uçurumlara asla sebep olmaması, Protestanlığın ülkedeki konumu ve Hollywood üzerindeki hakimiyetidir.

ABD'de geçmişi büyük ölçüde Püriten Kalvinizm'e dayanan bir kıyamet korkusu geleneği sinemada da, önce soğuk savaş döneminin bilim-kurguları, ardından 70'lerdeki korku ve felaket filmleri, 80'lerde Reagan yönetiminin muhafazakarlığında iyice göze çarpan ve nihayet 90'ların sonunda milenyum yaklaştıkça zirve yapan bu tarz filmlerle karşımıza çıkmaktadır. *Independence Day / Kurtuluş Günü (1996) (Yön. Roland Emmerich), Mars Attacks! (1996) (Yön. Tim Burton), Daylight / Gün Işığı (1996) (Yön. Rob Cohen), Volcano / Cehennemden Daha Sıcak (1997) (Yön. Mick Jackson), Godzilla (1998) (Yön. Roland Emmerich), Armageddon (1998) (Yön. Michael Bay), The Deep Impact / Derin Darbe (1998) (Yön. Mimi Leder), The End of Days (1999)(Yön. Peter Hyams) ve Artificial Intelligence: AI / Yapay Zeka (2001) (Yön. Steven Spielberg)* gibi örneklerde de ABD büyük yıkımlara sahne olmakta, adeta uçurumun dibinden dönmektedir. Birçoğunda da Empire State Binası, Dünya Ticaret Merkezi ve Özgürlük Heykeli gibi halkın çok sevdiği önemli simge yapılar patlatılmış, yıkılmış, ya da sular atında kalmıştır.

Başkan Bush'un küresel terörizmden bahsederken bunun yalnızca Amerika'nın mücadelesi olmadığının ve sadece ABD'nin özgürlüğünün tehdit edilmediğinin sürekli altını çizmesi terörizm ile mücadelenin küresel boyuta (ısrarla) taşınıp bu algının büyük bir etkinlikle yerleştirilme çabasını vurgularken, 11 Eylül sonrası dünyanın sonunu getiren felaket filmlerinin üretim gerekçesini de bir anlamda açıklamaktadır.

Evanjelizm ABD yönetiminde, Demokrat Başkan Jimmy Carter döneminde kendini hissettirmeye başlamış ardından Ronald Reagan dönemiyle birlikte önemli bir artış göstermiştir. Oylarını politik bir güç olarak kullanmaya başlamış olan Hristiyan muhafazakarların günümüzde en etkin dönemlerini yaşadıkları söylenebilmektedir. 1976'da ABD'de Gallup'un yaptığı ankette kendini Evanjelik olarak tanımlayan Amerikalıların oranı %34 iken bu oran 1998'de %46'ya, 11 Eylül 2001'den sonra Irak işgaliyle %50'lere tırmanmıştır. (Kurt, 2006: 55)

Evanjelist Hristiyanlığın dışındaki bütün inançların temelinde Şeytani yapı olduğuna inanan ve bu inancı da 'şeytan eksenindeki ülkeler' gibi terimlerle George W. Bush'un ağzından da dünyaya tekrarlayan Evanjelistlere göre, 666 sayısı Vatikan'ı olduğu kadar İslam alemini de simgelemektedir. Mezhebin kurucusu Martin Luther'e göre o dönemde şeytaniliğin vücut bulduğu yer Katolik Papalık iken, Başkan Bush'un mensubu olduğu Evanjelist 'Skulls and Bones / Kafatası ve Kemikler' adlı Yale Üniversitesi merkezli gizli cemiyet için 666 sayısı Şeytan'ın sureti ve bulunduğu yer ise Orta Doğu yani İslam dünyası olarak yorumlanmaktadır. (Kurt, 2006: 96)

11 Eylül ile birlikte düşmanın İslam dinine inananlar arasında belirlenmesi ile Hollywood'un bu bağlamdaki üretimi hızlanmıştır.11 Eylül 2001 terör saldırı sonrası devlet ve Hollywood ilişkileri daha da sıkılaşmış, CIA bu anlamda lokomotif haline gelmiştir. Bu durum sinemanın doğal bir biçimde politik atmosferle hareket etmesinden ziyade üst düzey Beyaz Saray danışmanlarından Karl Rove'un 8 Kasım, 2001'de Hollywood stüdyo yöneticileri, işçi sendikaları, sinema sahipleri, televizyon kanalı temsilcileriyle bir araya gelmesi ve bazı noktaların açıklığa kavuşturulmasında yardımlarının büyük önem taşıdığını belirtmiş olmasından kaynaklanmıştır. Savaşın İslam ile değil terörizm ile olduğu, bunun küresel bir çatışma biçiminde görülmesinin önemi, durumun küresel bir yanıt gerektirdiği ve de ülkeler arası anlaşmazlıktan ziyade kötüye karşı bir savaş olarak nitelendirilmesinin doğru olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca asker aile ve yakınlarının desteklenmesinin önemi ve hem hükümetin hem de Hollywood'un Amerikan vatandaşlarını güvende olduklarına inandırma konusunda sorumlu oldukları vurgulanmıştır.

ABD'de İslam Dünyası jeopolitik ve ekonomik çıkarlar çerçevesinde öğrenilmiş ve aktarılmış ve aktarılmaya devam edilmektedir. İslamiyet'e ilişkin bilgileri üreten Pentagon, dünyanın en büyük petrol şirketleri ve en güçlü vakıfları gibi kurumları içine alan mekanizma çok büyüktür ve kontrol altına alınması mümkün görünmemektedir.

3. BÖLÜM

AMERİKAN SİNEMASI ve TELEVİZYONUNDA 11 EYLÜL ve IRAK İŞGALİ

3. BÖLÜM

AMERİKAN SİNEMASI ve TELEVİZYONUNDA 11 EYLÜL ve IRAK İŞGALİ

3.1 Amerikan Yapımlarında 11 Eylül Estetiği

"Afganistan 11 Eylül saldırıları için kaynak teşkil etmiş olabilir ancak ilham kaynaklarından biri Hollywood olmuştur." Robert Altman (Jung, 2010: 14)

Amerikan sinemasının 2006 yılında kaybettiğimiz en önemli yönetmenlerinden Robert Altman 11 Eylül saldırıları için Hollywood'u açık açık suçlayacak kadar ileri gitmiş Associated Press'e verdiği röportajda *"Filmler modeli hazırlamış ve bu insanlar da filmleri taklit etmiştir. Hiç kimsenin bunu bir filmde görmeden böylesi bir vahşeti gerçekleştirmek aklına gelmez. Hala ne cüretle filmlerde böyle toplu kıyımları göstermeye devam ediyoruz? Açıkçası ben bu atmosferi bizim yarattığımıza ve onlara bunun nasıl yapılacağını öğrettiğimize inanıyorum"* (Prince, 2009: 71) sözleriyle bir tartışma başlatmıştır. 1996 tarihli *Executive Decision / Kritik Karar (Yön. Stuart Baird)* gibi filmler ele alındığında, Robert Altman'ın tezi bu noktada fazlasıyla güç kazanmaktadır. Müslüman ülkelere karşı yürütülen tüm politikalar bir tarafa atılıp, anlam verilemeyen bir kin ve nefretle inandığı kutsal kitabın yönlendirmesiyle masumları katleden teröristlerin, filmlerde sürekli kullandığı bu ritüellerin, Batı karşıtı birçok terör eylemi ve en çok da 11 Eylül için geçerli olduğu ifade edildiği düşünüldüğünde, aslında, daha bu eylemler gerçekleşmeden Batının, bu insanlara ne yapmasını ve nasıl yapmasını bir bakıma öğretmiş olduğu görülebilmektedir.

Robert Altman'ın bu konuda destek bulması çok zor olmamıştır. Slavoj Zizek de ünlü makalesi "Welcome to the Desert of Real / Gerçeğin Çölüne Hoş Geldiniz"de; Usame Bin Ladin'i James Bond filmlerindeki dünyayı tehdit eden caninin yaşamdaki karşılığı olduğunu belirterek, Hollywood'un 11 Eylül saldırılarının sinemasal bağlamda bir bakıma işbirlikçisi olduğunu bizlere aktarmaktadır. Yönetmenliğini Wachowski kardeşlerin yaptığı, gişe rekorları kıran, hepimizin etrafında gördüğü ve deneyimlediği,

herkesin bağlı olduğu maddesel gerçeklik (material reality) devasal bir mega bilgasayar tarafından oluşturulmuş ve kurgulanmış sanal bir gerçekliğin gözler önüne serildiği *Matrix (1999)* filminin kahramanı Neo (Keanu Reeves) 'gerçek gerçekliğe' uyandığında küresel bir savaşın ardından harabeye dönmüş manzarasıyla Chicago şehrinden geri kalan yıkıntıları görmüştür. Direnişin lideri Morpheus onu *"Gerçeğin çölüne hoş geldiniz"* şeklindeki ironik sözlerle karşılamıştır. Bu sözleri makalesinin başlığına taşıyan Zizek'e göre 11 Eylül'de New Yorklular 'gerçekliğin çölü' ile tanıştırılmış ve Hollywood tarafından yozlaştırılan manzara ve yıkılan kulelerin görüntüleri felaket temalı büyük prodüksiyonlara ait nefes kesen çekimlerden kalan hatıralar olmuştur.

Yüzyılımızın önemli düşünürlerinden Jacques Derrida 11 Eylül biçimindeki terörizmi bağışıklık sistemi bozukluğuna benzetmiştir. Kendini koruyabilmek için Batının bir nefsi müdefa sistemi geliştirdiğini bunun da mesela Afganistan'da Sovyet güçlerine karşı savaşan Müslüman mücahitleri eğitmek gibi eylemleri kapsadığını söylemiştir. Sonrasında ise bu yapıların El Kaide gibi organizasyonların oluşumunda bir araya geldiğini, eğitildiği gibi sadece yabancı organizmalara karşı değil kendi vücuduna karşı da saldırıya geçtiğini belirtmiştir.

1993 yılında Usama Bin Ladin bağlantılı İslamcı radikaller 11 Eylül saldırısı için adeta bir ön izleme niteliğinde Dünya Ticaret Merkezi'ne saldırmış, bu saldırıyı 1998'de Afrika'daki Amerikan elçiliklerine ve 2000'de de Yemen'de demir atmış bir Amerikan destroyerine yapılan saldırılar izlemiştir. 11 Eylül 2001'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yapılan saldırılarda yaklaşık 3000 kişi hayatını kaybetmiş ve ABD'nin her köşesinde korku ve paniğe sebep olmuştur. Bu saldırılar simgesel hedefler seçerek ABD'yi terörize etmeyi amaçlamıştır. New York'un finans merkezinde yükselen küresel kapitalizmin simgesi İkiz Kuleler ve ABD'nin sivil ve askeri yönetim merkezi Pentagon'un hedef olarak belirlenmiş olması terörün bir anlamda dünyanın süper gücüne meydan okuması şeklinde değerlendirilmiştir.

Terör saldırısının büyüklüğü ve seçtiği hedefler nezdindeki ihtişamı ve korkunç sonuçları tüm dünyayı doğal olarak sarsmıştır. Ancak bu elim terör saldırısının neden sonuç ilişkisinden koparılması, Amerikan dış politikası değerlendirmelerinin göz ardı

edilmesi ve terörün ana kaynaklarını kurutup destekçilerini tartışmaya açmaya yanaşılmaması sonucunda dünya çok daha büyük rakamda katliamlara yakın zamanda şahit olacaktır. Noam Chomsky'nin çok ünlü iddiasında "*Gizli bir tarafı olmayan Amerika ve müttefiklerinin eylemlerini yok sayacak şekilde işimize gelen bir tutum benimseyeceksek o zaman Amerika Birleşik Devletlerini "masum bir kurban" olarak düşünebiliriz"* sözleri ABD'de tepkiyle karşılanmış dolayısıyla saldırının nedenleri üzerinde durulmayacağı daha o zamandan belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. (Birkenstein, Froula ve Randell, 2010: 114)

11 Eylül'ün ABD ve özellikle yönetimi ilgilendiren politik zemininden iyice uzaklaşıp daha çok terör saldırı anı ve sonrasında yaşanan trajedi üzerine odaklanan yapımlar, çoğu Amerikalı o günü tekrar yaşamayı reddettiğinden doğal olarak gişede büyük bir başarı yakalayamamıştır. Ayrıca hiçbir Hollywood yapımında terörizm ve Amerikan dış politikası arasında herhangi bir ilişkilendirmeye yeltenilmemiştir. Eleştirel diye nitelendirebileceğimiz durumlarda da sistemin savunma araçlarının iyi işlememesi ve bu nereden geldiğini anlamadığımız şeytanların önünün kesilememiş olmasının sebep olduğu hayal kırıklığı perdeye yansıtılmıştır. ABD açısından duyulan tek pişmanlığın, kafa patlatılması gereken tek meselenin, gafil avlanıp kendilerini iyi savunamamaları olduğu şeklinde bir algı yaratılması, ülkenin dünya üzerindeki tüm müdahaleleri ve eylemleri konusunda tartışmaların önüne bir set çekerken aynı zamanda sonrasındaki saldırganlığı için de meşruiyet zemininin hazırlanmasına katkı sağlamış olmuştur.

11 Eylül'ün hemen arkasından çekilen Phil Alden Robinson imzalı *The Sum of All Fears / En Büyük Korku (2002)* filminde de aynı ilişkilendirme görülmektedir. Politik bir amaçtan ziyade akıldışı küresel bir felaket arzusu dışında bir isteği olmayan manyaklar şeklinde yansıtılan teröristler üçüncü dünya savaşı çıkartmayı hedeflemişler, yine ABD için büyük önem taşıyan hatta Başkan'ın da orada olacağı bir spor müsabakasında nükleer bomba ile saldırı düzenlemeyi planlamışlardır. 1977 yapımı *Black Sunday* filminde masum Amerikan vatandaşlarının en coşkulu anlarından birinde binlerce insanı öldürmeyi amaçlayan bomba engellenmiş ancak 11 Eylül sonrası ajandanın hakim olduğu bu filmde teröristler başarılı olmuş ve nükleer bomba

patlatılmıştır. Bombanın sorumluluğunu Rusya'ya atabilmek için büyük planlamalar yapmış olan teröristler, ABD'nin nükleer bombaya yanıt vermemesinin imkansızlığı üzerinden hareket etmişlerdir. Başarının kesin olduğu bu saldırı elbette aklıselim Amerikalı ajan / beyaz adam tarafından bertaraf edilecek, gerçeklere ulaşacak olan bu kahraman ülkesini intikam almaktan alıkoyup hepsinin teröristlerin hastalıklı bir planı olduğunu ortaya çıkararak üçüncü dünya savaşını engellemeyi başaracaktır. Böylelikle tüm dünya Amerikalı kahraman tarafından bir kez daha felaketin eşiğinden kurtarılmış olacaktır.

Yüzyılın terör saldırılarına en hızlı yorum dünyanın farklı ülkelerinden on bir yönetmenin 11 dakika 9 saniyelik, 11 ayrı kısa filmle 11 Eylül'e kendi pencerelerinden baktıkları *September 11 / 11 Eylül (2002)* filmi olmuştur. Projeyi, Alejandro González Iñárritu, Ken Loach, Samira Makhmalbaf, Mira Nair, Idrissa Ouedraogo, Amos Gitai, Shohei Imamura, Claude Lelouch, Youssef Chahine, Danis Tanovic ve Sean Pennn hayata geçirmiştir. Yapımda yer alan tek Amerikalı yönetmen Sean Penn ülkesinin 2003 yılında başlayan Irak işgaline ısrarla karşı çıkmış, hatta işgalden önce Irak'a gidip canlı kalkan olmuş, ancak beklendiği üzere bunların hiçbiri ABD'nin dış politika ajandasının değişmesine yetmemiştir.

Sean Penn'in filminde 11 Eylül terör saldırıları yaşlı adamın hayal dünyasına bir ışık tutmuş, onu karısının ölümünü kabul etmeye mecbur eden zorlu ve acı bir hatırlama sürecine sokmuştur. Kimilerince kişisel acının binlerce kişinin ölümüne sebep olan bir yıkımla eş tutulduğu konusunda eleştirilere maruz kalan bu senaryo aslında saldırıların sonuçlarının son derece karmaşık ve çok katmanlı olduğunu göstermekte ve en önemlisi de filmde değişik toplumsal boyutlarla bağıntılı olarak mesele bir bakıma farklılaşma olanağı yakalamıştır.

Geniş bir perspektifi olan ve birçoklarınca da provokatif bulunan projenin ABD'deki gişe başarısı çok küçük olmuştur. Yaklaşık üç bin kişinin ölümüne sebebiyet veren terör saldırılarının üzerinden çok kısa bir süre geçmesinin ve de halkın bununla yüzleşmeyi çok ağır bulmasının yanı sıra başka bir sebep de, Amerikalı seyircinin

ABD'nin resmi politikasına muhalif olabilecek örneklerle arasına ciddi bir mesafe koymasından kaynaklanmaktadır.

September 11 / Eylül 11 filmi dışında 11 Eylül sonrasında çekilen kurmaca ya da belgesel yapımlardaki en belirgin ayrıntı; kefaret, cesaret, asil fedakarlıklar ve de en önemlisi kahramanlığa yapılan vurgu olmuştur. *DC 9/11: Time of Crisis (2003) (Yön. Brian Trenchard-Smith), The Guys (2002) (Yön. Jim Simpson), Flight 93 (2006), Saint of 9/11 (2006),United 93 / Uçuş 93 (2006) (Yön. Peter Markle), World Trade Center / Dünya Ticaret Merkezi (2006) (Yön. Oliver Stone), The Path to 9/11 (2006)* ve *Extremely Loud and Incredibly Close / Çok Gürültülü ve Çok Yakın (2011) (Yön. Stephen Daldry)* gibi televizyonda ya da sinemada gösterilen yapımlarının hepsinde ölüm, cesaret, birliktelik, onur ve vatanseverlik temaları işlenmiştir,

Paul Greengrass'ın yönetmenliğini üstlendiği 2006 tarihli *United 93 / Uçuş 93'te*, Amerikan topraklarında bugüne kadar gerçekleştirilmiş en büyük terörist saldırının yaşandığı 11 Eylül 2001 günü kaçırılan dördüncü uçak olan United Airlines havacılık şirketinin 93 sefer sayılı uçağındaki yolcuların, mürettebatın ve uçuş kontrolörlerinin yaşadığı korku ve dehşet ortamının öyküsü anlatılmaktadır. Bu felaketi konu alan büyük çaplı ilk Hollywood filmi olan *United 93 / Uçuş 93 (2006)* teröristler tarafından kaçırılmış olan uçağın yolcularının kokpite dalıp uçağın Pennsylvania'ya düşmesini sağladıkları o yolculukta olan biteni yeniden kurgulamaktadır.

Filmde Amerikalıların ulusal güvenlik bakımından veya kendilerini teröristlerden koruma konusunda hükümetlerine güvenemeyecekleri gibi bir alt metin ortaya çıkmış, yönetmen ulusal güvenlik güçlerinin terörizmle başarılı ve etkin mücadelesinin perdeye yansıtıldığı Hollywood aksiyon filmlerinin aksine hava sahası kontrol birimleri gibi savunma sistemlerini etkisi altına alan karmaşayı ve tutulmayı göstermeyi tercih etmiştir. Filmdeki hava korsanlarının korkuları da perdeye yansıtılırken onları kendilerini davalarına adamış genç Müslümanlar olarak tasvir etmiştir.

Her türlü değerlendirmenin sonunda *United 93 / Uçuş 93 (2006)* filminde 'biz' ve 'onlar' retoriğinin kullanımının ulusal, dini ya da etnik kimlikten ziyade ideolojik bir

karşıtlık üzerinden olduğu duygusu verilmeye çalışılmış gibi bir çaba sezilse de özellikle yolcuların teröristlere karşı yapacakları hamlenin öncesindeki dua sahnesi filme dini bir dayanak sağlamıştır. Filmde yolcular ve uçağı kaçıran teröristler dua ederken perdeyi yan yana paylaşmışlardır. Bu durumun inancın insan yaşamındaki yerine dair bir eşitlik getirmesi beklenirken, terörist katillerin Müslüman, masum Amerikalıların da Hristiyan olması, her zamanki gibi terörü kişi ya da grupların sorumluluğundan, onların destekçilerinden alıp İslamiyet'in bir şartıymış gibi algılanmasına sebep olmaktadır. Bu şekilde İslamiyet'in sürekli olarak ötekileştirilmesi Müslümanların, özellikle 11 Eylül sonrası uğradığı haksızlıkların daha da artmasına sebep olmuştur. Filmle ilgili küçük bir anektod bu konunun netliği açısından önem taşımaktadır. Filmin oyuncularından Lewis Alsamari filmin New York premiyerine katılmak için yola çıkmış ancak ABD'ye giriş yapmayı başaramamıştır. Hollywood kendisine terörist rolü verirken bir sorun olmamış ancak premiyere gelirken Amerikan hükümeti kendisine vize vermemiştir.

Klostrofobik bir kıyamet duygusu ortaya koyan yapımda gerçeklik; daha derin bir anlayışı arzulamanın yerine saf bir etki yaratmanın hizmetine verilmiştir. Yönetmen Greengrass filmin sonunda 11 Eylül saldırılarının bazı safhalarına dair yorumları yerleştirmiştir. Ancak gerçekliğin öneminin bu denli hissedildiği bir yapımda mesela 1979'da ABD'nin Afganistan'da Sovyetlere karşı savaşan köktendinci Müslümanlara askeri ve finansal destek vermeye başladığı ve bunun bizzat Usame Bin Ladin ile devam ettiği bilgisini verme gereği elbette duyulmamıştır.

Politik filmlerin en ünlü yönetmenlerinden biri olarak kayda değer bir üne sahip Amerikalı yönetmen Oliver Stone açısından *World Trade Center / Dünya Ticaret Merkezi (2006)* aslında filmografisindeki belki de en kötü filmlerden biri olmuştur. Kendisinden beklenemeyecek ölçüde Bush yönetimi yanlısı, muhafazakar ve Hristiyan çizgiler içinde çektiği film birçok eleştirmen tarafından çok sıradan bulunsa da konunun ağırlığı birçoklarını çok sert eleştiriler yapmaktan alıkoymuştur. Bu durumu sorgulayanlardan bazılarınca ise bir anlamda mecbur kaldığı hatta günah çıkardığı konuşulmuştur. Bunun sebebi ise kendisini çok zor durumda bırakan daha önce New York Observer dergisinde verdiği röportajda 11 Eylül'ü Arapların Ortadoğudaki askeri

güçlere ve baskıcı kapitalizme karşı bir bakıma isyanı olarak da okumamız gerektiğine dair yorumu olmuştur. Bu sebepten ötürü eleştirilerden bunalan yönetmenin bu filmi konusunda soruları yanıtlarken “Tutulduğum eleştiri yağmurundan sonra açıkçası politik filmden biraz uzaklaştım. Tekrar kötü adam olmak istemedim.” şeklindeki sözleri bir anlamda konuya açıklık getirmiştir. (Prince, 2009: 100)

Filmin hikayesinde 11 Eylül Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan saldırın ardırdan olay yerine varan ilk ekipte yer alan McLoughlin (Nicholas Cage) ve Jimeno (Michael Pena) kulelerin çökmesi üzerine enkazın altında mahsur kalmıştır. Birbirlerine göremeseler de sonraki on iki saat boyunca birbirlerine ailelerini, polis teşkilatındaki hayatlarını, umutlarını ve hayal kırıklıklarını anlatarak hayata tutunmaya çalışmış ve filmin sonunda da kurtarma ekipleri tarafından enkaz altından çıkarılmışlardır.

Filmdeki bütün kahramanlar erkektir, kadınlara da eş ve anne rolleri biçilmiştir. Jimeno karakteri Hollywood’un klasik Latin tiplemesine uygun geliştirilmiştir ancak fiziki görünümü dışında etnik bağlamda hiçbir gösterge perdeye yansıtılmamış, kahramanımız kitlesininin tamamına yakını beyaz olan country müziği dinleyen hatta McLoughlin’in karısının ismi Donna’yı gerçek bir Amerikan ismi olduğu için beğenip öykünerek onaylayan biri olarak karşımıza çıkarılmıştır. Öncelikle Amerikan toplumundaki birlik beraberlik fikrini ortaya atan film, zorluklar karşısında ırkların ahenk içinde bir arada oluşunun farklılıkları yok ettiği fikrini seyirciye ulaştırmak istemiş gibidir. Bu her ne kadar iyi niyetli bir fikir olsa da, ABD’deki mevcut ırk ayrılıkları ve –çoğunlukla da 11 Eylül sonrası düşman ve tehdit algılanan Müslümanlar ve Araplara karşı- giderek artan ırkçılık karşısında bir illüzyondan öteye geçememektedir.

Hem muhafazakar hem de manipülatif olarak değerlendirmenin bir sakıncası olmayacağı film, geleneksel Hollywood formlarını ve hikaye anlatımını takip etmiş ve siyasi bağlamla da hiçbir şekilde yüzleşmeye yeltenmemiştir. Son derece popülist bir yaklaşımla felaket filmlerinin alışıldık çizgisini izlerken, kahramanlarımızın kurtarılmayı ya da orada ölmeyi beklerken ki uzun pasajlarının sıkıcılığı dahi izleyicinin şikayetçi olmasına sebep olmamıştır. Aksine özellikle o dönemde esas ihtiyaç duyulan

bir kahramanlık masalı ve ülkenizi sevdiğinizi haykıran vatansever bir eğlence olduğundan bu bağlamda görevini her zamanki gibi eksiksiz yerine getirmiş olan Hollywood alkışlanmıştır. Sağ kanadın önde gelen gazetecilerden Cal Thomas filmi *"Amerika'yı, aileyi, inancı, adam gibi adam olmayı takdir eden, üstüne basa basa Tanrı Amerika'yı Korusun diyen gelmiş geçmiş en iyi filmlerden biri"* sözleriyle göklere çıkarmıştır. (Kellner, 2010: 140)

Filmde bir karakterin dumanlar içinde gördüğü İkiz Kuleler için söylediği *"Sanki Tanrı bizi hazır olmadığımız bir görüntüyle karşılaşmamamız için ekranı dumanla doldurmuş"* cümlesi aslında filmin 11 Eylül ve onun bağlı olduğu eleştirel söylemle arasına koyduğu mesafeyi işaret etmektedir. Tanrı, bu korkunç görüntüleri daha doğrusu dünyadaki kötülüğün vücut bulmuş halini, bu kutsal toprakların kutsanmış sahiplerinin elbette görmesini istememektedir. Üstün Amerikan değerlerine sahip kötülük nedir bilmeyen bu insanlar da konuyu kendilerine karşı işlenen büyük bir nefret suçu olarak değerlendirmenin ötesine gitmeyecekler, dolayısıyla yönetimin bunun intikamını almaktan başka çaresi kalmayacaktır.

Bu filmde 11 Eylül doğal afetler gibi evrensel bir katostrof olarak yorumlanmış ve tasvir edilen muhafazakar Hristiyanlık dünya görüşü bağlamında çok kültürlü de olsa bir evrensellik iddiası ortaya atmıştır. *United 93 / Uçuş 93 (2006) (Yön. Paul Greengrass)* filminde çatışan iki ayrı inanç topluluğunun sunumundan farklı olarak *World Trade Center/ Dünya Ticaret Merkezi (2006) (Yön. Oliver Stone)* perdede ne teröristlere ne de inanç ya da davalarına yer vermemiştir. El Kaide ya da terörizmle ilgili söylemleri perdeye getirmeyen filmde bilinçli olarak bırakılan bu boşluk, sonlara doğru netameli bir yan anlam kazanmış, zira karakterlerden biri askere yazılıp Irak'a gideceğini söylemiştir. Yine başka bir sahnede kahraman denizci bunun intikamının alınması için orada birçok iyi adama ihtiyaç duyulacağını ifade etmiş ancak nerede olduğu konusunda bilgi vermemiştir. Bu konuda seyirciye, filmin sonunda denizcinin tekrar iki dönem Irak'ta savaşmak için askere yazıldığı bilgisi verilerek ilk hedefin Irak olduğu hatırlatılmıştır.

El Kaide'nin adının bile geçirilmediği filmde Irak ve 11 Eylül'ün intikamı konusunu birleştirmek algıda son derece tehlikeli bir durum yaratmakta bu bağlantı Bush yönetiminin Irak'ın 11 Eylül saldırıları ile bir ilgisi olduğu yalanını desteklemekte ve yüzbinlerce Amerikalı tarafından böyle görülmesine katkı sağlamaya devam etmektedir. Ayrıca intikam için saldırı, işgal ve işkence onanıyorsa, o zaman El Kaide'nin tüm söylemlerinde belirttiği ABD'nin özellikle uyguladığı politikalarla ilgili intikamının da hiçbirimizi özellikle Amerikalıları şaşırtması beklenmemelidir. Bu bakış açısının dünyayı son derece tehlike bir yola sürüklediğinin acilen görülmesi gerekmektedir.

Olayların muhafazakar versiyonu beklendiği biçimde Hristiyanlıkla yapılandırılmıştır. Jimeno hayalinde İsa'yı görmüş, McLoughlin'in gündelik yaşamı bir film şeridi gibi gözlerinden önünden geçerken, karısı Meryem'i anımsatan tavrıyla ölmesine izin vermemiş yoldan döndürmüştür. Kahramanlarımızı enkaz altından kurtaracak olan eski denizci Dave Karnes (Michael Shannon), enkaz yerine gidip gitmeme konusunda düşünürken büyük bir haçın altında bir kilisede oturup İncil okumuştur. Enkaz altından kurtarılışlarında perdeye yansıtılan parlak beyaz ışığın devamında McLoughlin bir bakıma yeniden doğuş ve kavuşmayı hatırlatan biçimde ışığa yürümüştür.

Bush-Cheney yönetiminin 'terörle mücadele' söylemi ve ideolojisini yeniden üreten saldırgan dini temalar ile muhafazakar motifleri birleştiren filmin birçok sahnesinde, Hristiyanlarla muhafazakarlara İsa'nın bu zor zamanında ABD'yi gözettiği müjdesi verilmektedir. Çalışkan ve fedakar kamu görevlileri ve onların acı çeken eşleri, onların Hristiyan inancı, erkeklerin hayatta kalma mücadelesi, ailelerine bağlılıkları ve 11 Eylül'ü Irak savaşına ilişkilendirmelerle bezeli film tamamen 11 Eylül'e sağ kanadın verdiği tepkilerle aynı çizgide birleşmiş ve Bush yönetiminin Irak savaşını terörle savaşın bir parçası olarak göstermesine alet olmuştur.

11 Eylül saldırılarında hayatını kaybedenlerden birinin üzerinden yazılan hikayesiyle *Extremely Loud & Incredibly Close / Çok Gürültülü ve Çok Yakın (2011) (Yön. Stephen Daldry)* filmi de odak noktasını terör saldırısından ziyade saldırı sonrası

bireysel yaşam hikayelerinde sabitlemiştir. *Billy Elliot (2000), The Hours / Saatler (2002), The Reader / Okuyucu (2008)*, gibi oldukça başarılı filmlerin yönetmeni olarak tanıdığımız Stephen Daldry'nin imza attığı filmin senaryosunu 1994'te *Forrest Gump (Yön. Robert Zemeckis)* filminin senaryosu ile uyarlama dalında Oscar alan Eric Roth, yazar Jonathan Safran Foer'ın aynı adlı romanından uyarlamıştır. Başrollerde Tom Hanks ve Sandra Bullock'a küçük oyuncu Thomas Horn eşlik etmiştir.

Yaşıtlarından farklı bir çocuk olan Oscar babasını 11 Eylül saldırısında kaybetmiş ve hem kendi hem de annesi bu kayıpla başa çıkmakta zorlanmaktadır. Bir yıl sonra babasının çekmecesinde bulduğu bir anahtarın gizemini araştırmaya başlamış, babasının New York şehrinde kendisi için bıraktığı bir iz, gizemli bir ipucu aramaya koyulmuştur. Bu yolculukta hayata ve ailesine dair çok şey öğrenecektir. Film perdedeki aile üzerinden babasını terör saldırılarında kaybeden sıradan olmayan bir çocuğun annesi ve etrafındaki dünya ile ilişkisine dair bir hikaye anlatıyor gibi algılansa da aslında her Amerikan vatandaşının 11 Eylül trajedisi ile başa çıkabilmesi ve üstesinden gelebilmesi için ihtiyacı olan şeyin kendi içlerinde var olduğunun ve her bireyin bunu başaracağına dair duyulan inancın altını çizmektedir. Film seyircisine, devam eden hayatı ve hiçbir zaman umudunu kaybetmemeyi hatırlatmaktadır.

Filmde farklı bir düşünme sistemine sahip özel bir çocuk karşımıza çıkarılmıştır. Karakterimiz her daim ipuçları aramakta ve her türlü gizemin açıklanması için diretmektedir. Oscar üzerinden seyirciye aktarılan o acı veren ama büyük bir kararlılıkla üstüne gidilen anlama arzusu büyüdükçe, anlaşılamayan mesele; terör, İslamiyet, Müslümanlar sadece ötekileşmekle kalmamakta terör ve İslamiyet yine aynı çizgiye yerleştirilmektedir. Filmde de Oscar; Batı karakteristiğinde sıklıkla altı çizilen bilim ve teknoloji bağlamında matematik ve fen alanlarında ne kadar başarılı olursa olsun 11 Eylül ve babası ile ilgili olan biten hiçbir şeyi anlamamaktadır. Bu durum bir bakıma seyircinin de bu şaşkınlığının içinde kalmasını onaylamakta ve Hollywood'un dolayısıyla da ABD'nin neden sonuç ilişkisi ile seyircinin buluşmaması için gösterdiği çabayı açıklayan örneklerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özel çocuğun bile anlam veremediği bir mesele bu ülkenin sıradan vatandaşları için gizemini koruyacak,

bu anlaşılmaz yaratıkların varlığı ABD yönetimi tarafından dünya üzerinden silininceye kadar kutsal mücadele devam edecektir.

Hollywood'un 11 Eylül'e bakış açısı genellikle yaraların sarılması, iyileşme üzerine odaklanmıştır. Bu eylemin yapılmasından ya da yapanlardan çok buna maruz kalan ABD'yi birey bazında ele almakta ve bu trajedinin sebeplerini es geçerek içerdeki acıyı perdeye yansıtmaktadır. Dışarıda ABD'nin sebep olduğu trajedilere çok nadir dokunmakta, bunu yaparken de sorumluları bir iki çürük elmayla sınırlandırıp devletin suçunu örtmektedir.

20 Mart 2003'te ABD ve İngiltere önderliğinde oluşturulmuş çok uluslu koalisyon kuvvetlerinin dünyadaki tüm muhalefete rağmen Irak'a girmesiyle başlayan Irak savaşı, Aralık 2011'de resmi anlamda sona ermiş ve sekiz yılın ardından Amerikan askerlerinin tamamı ülkeyi terk etmiştir. Yaklaşık bir buçuk milyon Iraklının başka ülkelere göç etmek zorunda kaldığı bir o kadar Iraklının da kendi ülkesinde yerinden yurdundan olduğu işgal süresince Amerikan Ordusunun can kaybı 4486 olarak belirtilmektedir. Iraklılar için ise birçok batılı kaynağın bildirdiği üzere çoğunluğu sivil olmak üzere ölü sayısı 200 ile 600 bin arası bir rakam telaffuz edilmektedir.[23]

Meşruiyet sorununun ötesinde ABD, kurumsal ve anayasal çerçevede Irak'ı ayakta tutan yapıları yerle bir etmiştir. Ülkeyi etnik ve dini yapılar çerçevesinde ele alması ayrıştırıcı kimlik inşasını güçlendirerek ülkeyi bir arada tutmayı imkânsız hale getirmiştir. Maddi kayıpların ötesinde, ABD'nin dünya kamuoyu nezdinde kaybettiği nüfuz ve itibarı göz önünde bulundurulduğunda Irak Savaşı'nın, ABD'nin liderliğinin sorgulanmasına ve dünya kamuoyunda yükselen bir Amerikan karşıtlığına neden olduğu görülmektedir.

2005 yılının Eylül ayına dek çok kapsamlı bir savaş karşıtı gösterisi düzenlenmemiş, bu tarihte Washington'da düzenlenen gösteriye 100,000'den fazla protestocu katılıp Başkan'dan Irak'taki savaşa bir son vermesini talep etmişlerdir. Kendi kamuoyunun azımsanmayacak bir kısmında da haksız bir istila olarak görülen Irak

---

[23] 16 Mart 2013, Irak İşgalinin İnsani Faturası, USA Sabah, http://www.usasabah.com/Guncel/2013/03/16/iste-irak-isgalinin-faturasi , [16 Ocak 2015]

Savaşı'na Hollywood'un verdiği tepki zaman zaman muhalif görünse de, Ortadoğu ve onunla ilgili her meseleyi ele alıştaki oryantalist yaklaşımında bir değişikliğe rastlanmamaktadır. Bu savaşın haksız bir savaş olmasına çok nadir değinilmekte ve savaşın korkunçluğunu işgal edilen ülkenin insanı açısından değil, işgali gerçekleştiren ülkenin yani ABD'nin ordu mensuplarının ve onların ailelerinin yaşadığı üzüntü ve travma üzerinden aktarmayı, böylece Irak ya da Iraklıyı ikinci derecede konu etmeyi tercih etmektedir. Özellikle Ebu Garib hapishanesindeki insanlık dışı işkencelerin ortaya çıktığı 2003 yılından sonra, ABD'nin Irak topraklarındaki hukuksuz ve zalim tutumuyla ilgili de ülkeyi sorumluluktan kurtaran bir biçimde suçu bireysel boyuta indirgeyerek kişisel hikayelerle işgali ve kendi ordu mensuplarının da mahkeme kayıtlarında beyan ettiği işkenceyi arka planda bırakma yoluna gitmiştir.

3.2. Terörle Mücadele ve Sinemada Yansımaları

"Petrol Arapların eline bırakılamayacak kadar önemli bir kaynaktır" Henry Kissenger (McKahan, 2009: 287)

Amerika Birleşik Devletleri'nin genel hatlarıyla Ortadoğu politikaları bağlamında konumunu aslında Henry Kissinger'ın 1974 yılında söylediği bu meşhur söz tüm açıklığı ile ortaya koymaktadır. Batı için belirleyici olan Ortadoğu'nun jeopolitik konumu ve doğal kaynakları yani petrol olduğundan, tüm dış politikasını bugüne kadar bu eksende geliştirmiştir. Günümüzde ABD tarafından her ne kadar terör ön plana çıkarılmaya çalışılsa da Irak petrolü tüm dünya nezdinde son derece açık bir biçimde asıl mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Hollywood'da da bu durum aslında inkar edilmemekte ve örneğin 1981 yapımı *Rollover / Borsada Panik (Yön. Alan J. Pakula)* filmi ile çeyrek asır sonra çekilen 2005 yapımı *Syriana (Yön. Stephen Gaghan)* arasında çok net bir ilişkilendirme yapmayı mümkün kılmaktadır.

Presumed Innocence / Şüphe Altında (1990), The Pelican Brief / Pelikan Dosyası (1993) The Devil's Own / Sessiz Düşman (1997) gibi politik gerilimlerin ünlü yönetmeni Alan J.Pakula'nın *Rollover / Borsada Panik (1981)* filminde OPEC (Petrol

İhraç Eden Ülkeler Örgütü) dünya ekonomisini çökertip anarşi ve kaos ortamı yaratacak bir plan yapmaktadır. Bu plan doğrultusunda öldürülen işadamının karısı (Jane Fonda) ve ona şirket yönetimi konusunda yardımcı olan New York'lu borsacının (Kris Kristofferson) aşklarının yanı sıra global bir finans depremiyle başa çıkma çabaları klişeler eşliğinde perdeye yansıtılmıştır.

Bugün itibariyle Suudi Arabistan, Irak, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt, Cezayir, Libya, Nijerya, Angola, Venezuela, Gabon, Ekvator ve Endonezya'dan oluşan örgütün (OPEC) altı Ortadoğu üyesi dünya petrolünün üçte ikisini sağlamakta bu sebeple örgüt çoğu zaman bir Arap örgütü olarak değerlendirilmektedir. 'Güvenlik illüzyonu' özellikle de ekonomik anlamda güvende olma *Rollover / Borsada Panik (1981)* filminin ana temasını oluşturmanın yanı sıra oryantalist korkuyu da perdeye taşımaktadır. Amerikalıların 1970'lerin başlarındaki petrol ambargosu döneminde yakından hissettiği ve deneyimlediği bu korku uzun yıllar hafızalarında yer etmiştir. Film seyirciye Amerikalıların 1970'lerdeki büyük kabuslarını ve yine ölçüsüz zenginlikleri ve barbar tutumları ile canavarlaştırılan Arapların dünyaya hükmedeceği korkusunu hatırlatmaktadır.

Buradaki önemli nokta ABD'nin şüpheye yer bırakmayan bir biçimde iyi kapitalistlerden hatta en iyisi olmasıdır. O yüzden Amerikalı kahraman alkışlanmakta ve ona büyük bir hayranlık duyulmaktadır. Araplar ise kapitalizmin en kötü örneğini bize sunmaktadır ve bu kötü adamları ya aşağılamak ya da onlardan deli gibi korkulması gerekmektedir.

Rollover /Borsada Panik (1981) bir bakıma ABD ve Sovyet Rusya arasındaki Soğuk Savaş senaryosunda Rusların yerine Arapları koymuş bu açıdan bakıldığında dünyanın sonunun, bir komünistin elinden olabileceği gibi, kapitalist gücün Araplar gibi yanlış ellerde olmasıyla da gelebileceğini göstermiştir. Kapitalizm maalesef, üçkağıtçı, medeni olmayan, şeytani, geri kafalı, düşüncesiz ve kesinlikle girişimcilikten anlamayan bir ırk tarafından ele geçirilmiştir.

Seyirciye müttefikler, anlaşmalar, ihanetler ve CIA'nin Ortadoğunun petrol kralları, üst düzey avukatları, simsarları ve enerji analistleri ile olan bağlantılarının

harmanlandığı karmaşık bir manzara sunmuş olan 2005 yapımı *Syriana'*nın, *Rollover / Borsada Panik (1981)* filmine zıt bir biçimde ABD'nin Ortadoğu politikalarına ciddi bir eleştiri getirme çabası peşinde olduğu görülmektedir. 2000 yılı yapımı *Trafic / Trafik (Yön. Steven Soderbergh)* ile uyarlama senaryo dalında Oscar'a uzanan Stephen Gaghan'ın bu kez siyaset, güç ve bu çerçevede eriyip giden sıradan insanları merkeze koyan senaryosu kendisine hem Oscar hem de Altın Küre adaylıklarını getirmiştir.

Film Washington'da kapalı kapılar arkasında yapılan anlaşmalardan, İran Körfezi'ndeki petrol yataklarında ter dökenlere kadar, herkesin zenginlik ve güç peşindeki yarışının insani sonuçlarını, birbiri içine geçen öykülerle anlatmaktadır. Bob Barnes (George Clooney) emekliliği yaklaşmış tecrübeli bir CIA ajanıdır. Prens Nasir (Alexander Siddig) doğalgaz ile petrol zengini bir ülkenin tahta geçmesi beklenen mirasçısıdır. Ancak Nasir'in babasınınkilerden farklı yaklaşımları vardır. Ülkesindeki doğalgazı çıkarma hakkını direkt olarak Amerikan firmasından alarak Çinlilere yönlendirmiş ve o andan itibaren de söz konusu alanda devletler bazında dengeler sarsılmaya başlamıştır. Umulmadık bir anda Bob Barnes'ın masasında bulduğu görev Nasir'e yapılacak suikastin gerçekleşmesini sağlamaktır.

Filmde ünlü oyuncu George Clooney'in canlandırdığı Robert Barnes karakteri, ayrıldıktan sonra anılarını yazdığı iki kitap yayınlayan eski CIA çalışanı Robert Baer'a ve onun 1976-1997 yılları arasındaki anılarına dayanmaktadır. O yıllarda CIA'in saha operasyonlarının başındaki Robert Baer, Lübnan, Suriye, Tacikistan ve Bosna'da çalışacak ajanların çoğunu işe almış ve yönetmiştir. Akıcı bir biçimde Arapça, Farsça, Rusça ve Fransızca konuşabilen Baer 1990'ların başlarında Irak ofisinin başına geçmiştir. Bölgedeki hizmetleri kendisine madalyalar kazandırmış ve üstleri tarafından bölgede çalışmış en iyi ajan olarak nitelendirilmiştir. Ancak sonrasında enteresan bir şekilde CIA kendisini Saddam Hüseyin'i öldürme planı yaptığı iddiasıyla bölgedeki görevinden alıp merkeze çekince kurumdan ayrılmak zorundan kalmıştır.

Filmin senaristliği dışında yönetmenliğini de yapan Stephen Gaghan'ın, seyircinin önüne Arapları, Pakistanlıları ve Amerikalıları karmaşık gerekçeleri ile birlikte çok boyutlu karakterler olarak çıkararak büyük ölçüde tiplemelerden kaçınmaya

çalışmıştır. Örneğin işsiz kalan Pakistanlı Müslüman petrol işçilerini senaryoya nefret dolu intihar bombacıları olarak değil İslami bir köktendincinin etkisi altına aldığı masum kurbanlar olarak yerleştirmiştir.

Syriana (2005) Müslüman dünyayı, İslam inancı taşıyanları, İslam coğrafyasını veya İslam kültürünü karalamamış bunun yerine bizlere masum insanların ölmesinden rahatsızlık duymayan para babalarına karşı uyarılarda bulunmuştur. Gaghan'ın haksızlıklarla ve yolsuzluklarla dolu çizdiği bu dünyada, demokrasi isteyen eğitimli Araplar, hayatlarının anlamsızlığı ile boğuşan işsiz kalan Pakistanlı göçmenler, adalet arayan CIA ajanları, hatta Arap ve Amerikalı çocuklar, yani herkes gözden çıkarılıp harcanabilmektedir.

Filmde Amerikan hükümetinin insanlar için en iyi olanı değil, büyük şirketler için en iyi olanı yaptığı vurgulanmaktadır. Buradan bakıldığında iki tarafın da böylesi güçlerce kontrol altında tutulması meseleyi Demokratlar ya Cumhuriyetçiler meselesi olmaktan çıkarmaktadır. *Syriana'*nın bu açıdan bugünün küresel boyuttaki politikalarını son derece gerçekçi bir biçimde seyirciye aktardığını söylemek bütünüyle yanlış olmayacaktır ancak bu yaklaşım aynı zamanda ABD hükümetlerini birçok ölümcül kararın sorumluluğunu almaktan kurtarmaktadır.

Holiday (Jeffrey Wright) karakteri yoluyla perdeye yansıtılan büyük şirket yapılanmalarının temsilinde çok açık bir biçimde Enron ve Worldcom şirket yolsuzluk skandallarından ilham alınmıştır. Ayrıca seyirciye dönemin başkan yardımcısı Dick Cheney'in, Irak'taki yeniden yapılanma için milyarlarca dolar değerindeki sözleşmelerin verildiği dünyanın en büyük petrol şirketlerinden Halliburton'da oynadığı rol gösterilmek istenmiştir.

Film siyasi alegoriden yararlanarak Amerikan şirketleri ve hükümetinin Ortadoğu'nun siyasi rejimleri ve petrol krallarıyla ortaklıkları hakkında ve bu ortaklıkların terörizmi nasıl ürettiğine dair karmaşık bir vizyon sunmaktadır. *Syriana, Rollover'*dan farklı olarak Arapları kötülük tohumları olarak genellememiş olsa da, Henry Kissenger'ı yine haklı çıkaracak şekilde, kendi kaderini çizemeyen Ortadoğu'nun Batı tarafından çok kolay manipüle edilen ya da kişisel çıkarları uğruna halklarını hiçe

sayan yöneticilerle dolu olduğunu göstermiştir. Bu anlamda da bu kadar kıymetli kaynakların kendilerinin yetkisine bırakılamayacak olduğu gerçeğini bir kez daha bize hatırlatmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

3.2.1 Amerikan Sinemasında Irak İşgali

Terörle savaşta Bush yönetiminin söylemi 'Müslüman' ya teröristtir ya da ABD tarafından kurtarılmaya ihtiyacı olan bir kurbandır şeklindedir. Sürekli Amerikan ve dünya kamuoyuna saldırıların kötülüğün/şeytanın işi olduğunun hatırlatılması potansiyel bir rahatlamayı etkisiz hale getirme ihtiyacı ya da Amerikan halkının bu saldırıları tam da böyle görmeme ihtimaline karşı onları ikna etme gereğinden kaynaklanmaktadır. Başkan Bush 25 Eylül 2001'de Amerikan halkına hitap ettiğinde: *''Kesinlikle doğru olan şey burada iyiye karşı kötülüğün olduğudur. Bunlar şeytandır. Eylemlerini haklı çıkaracak ne dini, ne de politik hiçbir şey yoktur. Tek motivasyonları kötülüktür."* şeklindeki konuşmasıyla teröristlerin eylemlerini çok etkili bir biçimde tüm ahlaki karmaşadan sıyırmıştır (Schopp ve Hill, 2009: 18). Bu korkunç eylemler için hiçbir haklı gerekçe olmadığını iddia etmek şüphesiz hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak biçimde doğru bir söylemdir ancak teröristlerin tek motivasyonun şeytani olduğunu söylemek en hafif tabiriyle dünya nüfusunun tamamının zekasıyla dalga geçmek anlamına gelmektedir.

'Ground Zero'/ sıfır noktası terimi genellikle nükleer saldırının gerçekleştiği merkez üssü anlamında kullanılmış ve yaygınlığı II. Dünya Savaşı sonunda Hiroşima ve Nagazaki'ye ABD tarafından atılan atom bombaları sayesinde gerçekleşmiştir. 11 Eylül saldırılarına büyük bir hızla uyarlanmış olan terim aslında saldırının ölçüsünün Hiroşima kadar büyük olduğuna işaret etmekle birlikte ayrıca nükleer silahları olduğu ve bu nedenle de işgal edilmesinin haklı bir gerekçeye dayandığı iddia edilen Irak'ın bu silahı bir Amerikan şehrine karşı kullanmasının sonuçlarını kafamıza yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu iki durumda da yapılan mecazlar saldırgan dış politikayı haklı kılmaya hizmet etmektedir. 'Ground Zero' 11 Eylül'den sonra şeytani güçlerin kurbanı olan Amerika için bir sıfat haline gelmiştir ve bunun suçlusu elbette Amerikalılara hiç benzemediğinden (öteki) insan hayatının kutsaliyetini tanımayan ve masum insanları

öldürmede bir sakınca görmeyen ‘kötüler’dir. George W. Bush sık sık bu mücadelenin iyiler ve kötüler arasındaki ilahi savaş olduğunu vurgulamıştır. Tanrı bizim yanımızda çünkü biz doğru ve haklıyız benzeri ifadeler toplumda karşılığını kısa sürede bulmuş, 18 Eylül ve 15 Aralık 2001 tarihleri arasında bir milyon Amerikalı Ulusal Dua Programına yazılmıştır.

Kendisini iyinin yanında, düşmanları ile rakiplerini kötünün yanında gören Başkan Bush 2002’de yaptığı bir konuşma sırasında açıkladığı ABD’nin terör odaklı yeni stratejisi, ‘Önleyici savaş’ ibaresiyle özetlenebilmektedir. Önleyici savaş ‘Kitle imha silahları’ sınıfına giren askeri mühimmatın varlığıyla açıklanmaktadır. Bu silahlanma sınıfı nükleer, kimyasal ve biyolojik silahları ayrım gözetmeksizin tekrar sınıflandırmaktadır. Bu silahlardan birine ya da diğerine sahip olan üçüncü dünya ülkeleri, üstü kapalı olarak caydırıcılık ilkesine saygı göstermemekle suçlanmakta ve bu muhtemel tehlikeye karşı savaş bir savunma savaşına, dolayısıyla meşru bir savaşa dönüşmektedir. Bu ‘haklı ve önleyici’ savaş düşüncesinin, Ronald Reagan dönemindeki Stratejik Savunma İnisiyatifi’ni kabul ettiren, devamında 1990 yılında Saddam Hüseyin’i bir tehdide dönüştüren Cumhuriyetçi şahinlerin iktidara gelişlerinden beri masada olan ve yürürlüğe girmesi beklenen bir teklif olduğu da unutulmamalıdır. Başkan Bush bu açıklamalarını henüz yapmadan, 23 Ekim 2001’de dönemin ABD Genel Kurmay Başkanı Richard Myers’ın *“Geniş düşünüyoruz. Afganistan sadece küçük bir parça, II. Dünya Savaşı’ndan beri en büyük plan söz konusu. Sanırım bu uzun ve yorucu bir savaş olacak…”* sözleri (Sakınç, 2004: 9) ABD’nin hiç vakit kaybetmeden eyleme geçeceğini tüm dünyaya ilan etmiştir.

Hollywood için, 200,000’den fazla Iraklının öldüğü düşünüldüğünde hangi sebep ve kim tarafından gerçekleştirilmiş olursa olsun, geride kalan Iraklıların oradaki Amerikan varlığı için müteşekkir olmaları beklemek ya da daha kötüsü öyle olduklarına kamuoyunu inandırmaya çalışmak akılcı bir yaklaşım olmayacaktır. Özellikle İşgalin haksız gerekçelere dayandığı ortaya çıktıktan sonra Irak işgaline değinen yapımlarda muhalif sesler olarak yönetime karşı bir duruş gerçekleştirme çabasıyla eleştirel yaklaşımlar sunulmuştur. Ancak ABD’nin gerçekleştirdiği katliam ve yıkımdan ötürü

ödemesi gereken bir bedelden ziyade bireysel bağlamda duyulan vicdani rahatsızlıklara ve de ileride ülkenin 11 Eylül benzeri saldırılara zemin hazırladığına odaklanmışlardır.

Brian De Palma'nın yönettiği *Redacted / Örtülü Gerçek (2007)* Iraklı bir genç kızın Amerikalı bir askeri birliğin tecavüzüne uğrayıp öldürülmesi gibi sarsıcı bir hikaye üzerinden savaşın korkunç yüzünü ele almaktadır. Filmin galası 2007 Venedik Film Festivalinde yapılmış ve yönetmen en iyi yönetmen dalında Gümüş Aslan ödülünü kazanmıştır. Hikaye Samara'da geçmekte ve Mart 2006'da meydana gelen gerçek bir olayı, Abeer Qassim Hamza adlı 14 yaşındaki bir Iraklı kızın Amerikalı askerler tarafından tecavüz edildikten sonra hem kendisinin hem de ailesinin öldürülüp yakılışını anlatmaktadır.

De Palma fotoğraf, rapor gibi tüm savaş belgelerinin sıkı bir biçimde denetlendiği ve redakte edildiği konusunda yanılmamaktadır. Kamuoyunu Vietnam Savaşı karşıtı haline getirmede haber kanallarının katkısını unutmamış olan Pentagon'un aynı hatayı yapması beklenmemelidir. Bu konuda araştırma yapmaya istekli olanların internette ya da belgesel filmler aracılığı ile bazı görsellere ve bilgi notlarına ulaşması mümkün olmaktadır ancak unutulmaması gereken önemli ayrıntı Amerikan halkının bunları görmek isteyip istemediğidir.

World Trade Center / Dünya Ticaret Merkezi (2006) filmindeki Bush yönetimi yanlısı muhafazakar tutumu konusunda maruz kaldığı sinemasal ve politik eleştiriler ünlü yönetmen Oliver Stone için zorlu bir dönem olmuştur. Tüm dünyanın tanıdığı özellikle kendisinin de savaştığı Vietnam ve genel anlamda dış politikası bağlamında ülkesini sıklıkla eleştiren önemli yönetmenlerden biri olarak nitelendirilen Stone, bir demecinde kendini affettirmek istercesine George W. Bush'un ABD'yi on yıl geriye götürdüğünü, Irak Savaşı ve ABD'nin 11 Eylül'den sonra izlediği politika nedeniyle ülkesinden utandığını belirtmiştir. Yönetmen *World Trade Center /Dünya Ticaret Merkezi (2006)* filminden iki yıl sonra da George W. Bush'a ve başkanlık dönemine büyük eleştiriler getirdiği *W. (2008)* filmini çekmiştir.

11 Eylül saldırısını merkeze alıp farklı bir perspektif sunması açısından önemli olan film, terör saldırısı ve sonrası için kurbanları merkeze almayıp, başrole George W.

Bush’u koyarak Irak Savaşı ve Amerika Birleşik Devletleri’nin dış politikasına bir eleştiri getirmiştir. Oliver Stone’un bu defa yakın dönem Amerikan siyaset sahnesini mercek altına almış olduğu filmde yer yer komedi ve suç unsurları da kullanılarak, Bush karşıtı bir polemiğin ötesinde özellikle Irak savaşına odaklanılmıştır. İstihbarat merkezi odasında başlayan sahnede Bush yönetiminin savaş arzusunun 11 Eylül saldırılarına bir misillemeden ziyade çok uzun zamandır hazırlanmakta olan neokonservatif ajandaya uygunluğu ifade edilmiştir. Ancak unutulmaması gereken ABD’nin tarihine baktığınızda, saldırgan politikaların sadece Cumhuriyetçilerin Başkanlıkları ile sınırlandırılmasının asla gerçekçi bir yaklaşım olmayacağıdır.

The Terminator / Terminatör (1984), Aliens / Yaratığın Dönüşü (1986) ve *Titanic / Titanik (1997)* gibi eleştirmenlerce övülen ve de gişede de büyük başarılara imza atmış olan James Cameron’ın yönettiği 2009 yapımı *Avatar* filminin, Amerika Birleşik Devletleri’nin birçoklarınca haksız bulunan Irak ve Afganistan işgallerine karşı bir eleştiri niteliği taşıdığı ifade edilmektedir.

Avatar (2009), gelecekte bir zamanda Pandora gezegeninin yerli ırkıyla, gezegende çıkan çok değerli bir madenin peşindeki insanlar arasındaki savaşı konu almaktadır. Barışçıl Na’vi halkına ev sahipliği yapan, kendine özgü canlıları ve rengarenk bitki örtüsü ile harikalar diyarını andıran Pandora dünyanın kaderini değiştirecek çok değerli bir madenin rezervlerine sahiptir. Bu madeni çıkarmanın peşindeki Amerikan şirketi bir yandan da gezegenle ilgili bilimsel çalışmalarını sürdürmektedir. Bilimsel çalışmaların bir parçası olarak da insan ile Na’vi DNA’sının sentezlendiği, kullanıcısının zihniyle hareket eden ‘Avatar’ üretimi için bir program başlatmıştır. Na’vileri yerleşim bölgelerinden başka bir yere kaydırmak isteyen insanlar, diplomatik yollarla istediklerini elde edemeyeceklerini fark edince, bu savaşı nispeten uzak bir mesafeden sürdürmeye karar verip, Na’vilerin içine sızarak, kaleyi içten çökertecek bir planın peşine düşmüşlerdir. Programa gönüllü olarak katılan ve avatar olarak Pandora’da tekrar sağlıklı bir bedene kavuşan felçli eski denizci Jake Sully (Sam Worthington) Na'vi prensesine aşık olmuş ve kendisini, Pandora'yı gün geçtikçe tüketen insan ordusu ile Na'vi halkının arasındaki çatışmanın ortasında bulmuştur.

Pandora gezegeninin doğal kaynakları için işgal edilme planları doğal olarak akla Irak petrolü ve Afganistan'ın yeraltı kaynaklarını getirmektedir. Filmde kötü karakter albayın referansları tüm insanlığa dair gibi görünse de azımsanmayacak sayıda seyirci meselenin işgal edilen ülkeler ve Amerikan şirketlerinin çıkarlarına işaret ettiğini fark etmiştir. Örneğin video günlüklerinin birinde Jake şöyle der: *"İşte bu iş böyle yapılır. Başkalarının elinde senin istediğin bir şey varsa önce onları kendine düşman edersin böylece onu ellerinden alma hakkın olur."* Bunu söylerken de kahramanımız askeri üniformalıdır.

Filmde tüm Amerikan filmlerinde olduğu gibi dünya ırkını temsilen meselenin başında ABD vardır ve sorun küresel de olsa konuyla ilgili askerinden bilim adamına herkes Amerikalıdır. Hatta daha da ileri gitmek gerekirse idareyi elinde tutan albay, yetkili bilim adamı ve asistanı, şirket patronları ve de Avatar Jake hepsi beyaz Amerikalıdır. Naviler ötekileştirilmiş ve onlara karşı dünyanın geleceği için mücadele eden insan ırkı ise Amerikalı olarak aklımıza kazınmıştır.

Filmdeki diyaloglarda Başkan Bush ve yönetiminin teröristleri işaret ettiği iddiasıyla sürekli kullandığı aslında Batının doğuyu ötekileştirmesi şeklinde de çok rahat okuyabileceğimiz 'biz' ve 'onlar' retoriği kullanılmaktadır. Bush yönetimi sürekli bu formüle sırtını dayamış, doğulu ve Müslüman olan teröristlerin tüm batıyı tehdit ettiğini anlatırken aslında medeniyeti tehdit ettiklerini söylemiş, dolayısıyla her fırsatta medeniyetle batıyı özdeşleştirip doğuyu medeniyetin dışında bırakmıştır.

Filmin George W. Bush ve özellikle işgal edilen bölgelerdeki kirli ekonomik ilişkileri çok konuşulan Savunma Bakanı Donald Ramsfeld'e karşı bir duruş sergilediği düşünülse de Hollywood'un dolayısıyla ABD'nin beyaz adama her zamanki gibi İsa modeli bir kurtarıcı rolünü biçtiğini görmezden gelmek mümkün değildir. 'Öteki'nin kurtuluş ümidi yine beyaz adamdadır. Zihniyet analizi ile açıklanması kolaylaşacak olan bu durumda filmin hikayesinin *Lawrence of Arabia / Arabistanlı Lawrence (1962) (Yön. David Lean)* farklı olmadığını ifade etmek gerekmektedir.

Film çalışmalarının Hollywood'da kabul görebilmesi için bu projelerin ABD'nin kullandığı yumuşak gücün ideolojik sunumu ve dış politikasına verilen destek

bağlamında sıkıntı yaratmayacak olmaları beklenmektedir. Ancak Irak işgali ile ilgili Amerikan kamuoyunun fazlasıyla bölünmüş olmasından ötürü bu yaklaşım belirgin bir biçimde zorlaşmış ve Amerikan hükümetinin aradığı desteğin verilmemesi bu konuyu çok riskli bir hale getirmiştir. Bu yüzden Irak ve Saddam üzerine çok fazla film üretilmesini beklemek çok gerçekçi olmayacaktır. İşte böyle bir ortamda az sayıda da olsa incelenmeye değer bazı filmler seyirci karşısına çıkmayı başarmış ve Irak işgali konusunda Bush hükümetine ciddi eleştirilerde bulunmuşlardır. Bunların belki de en ünlüsü provokatif tutumu ile çok tanınan belgeselcilerden Michael Moore imzalı *Fahrenheit 9/11 (2004)* olmuştur.

Ray Bradbury'nin kitap yakmayı konu alan romanı Fahrenheit 451'in başlığıyla oynanarak ortaya çıkarılmış olan *Fahrenheit 9/11 (2004)* birçoklarınca 'hakikatin yanma derecesi'ne tekabül etmektedir. Film ağırlıklı olarak Bush-Cheney yönetiminin karakterine ve siyasetine, özellikle de 11 Eylül sömürüsüne odaklanmakta ve açık bir biçimde yönetmenin hükümet karşıtı tavrını ortaya koymaktadır. İktidar koltuğunda oturan Bush'un 2004 seçim döneminde yürüttüğü kampanya ve Irak Savaşı'nı konu alan film Moore'un en müdahaleci filmi olarak değerlendirilmektedir.

Film Bush'un 2000 yılı seçimlerini hileli bir şekilde kazanmış olduğu iddiaları ile başlamakta oradan geriye giderek petrol endüstrisindeki inişli çıkışlı kariyer ve başarısızlıklarına, güvenlik birimlerinin içeriden tüyo alıp yaptığı borsa işlemleriyle haksız kazanç sağlamasına dair soruşturmalara, gerektiği gibi askerlik yapıp yapmadığına ve ailesinin Suudilerle olan bağlantılarına geçmiştir. Filmin devamında seyirci, Bush-Cheney yönetiminin, 11 Eylül öncesindeki terörizmle ilgili uyarılara kulak asmayışını göstermeyi amaçlayan Bush'un 11 Eylül'den önce kendi çiftliğinde ve ailesine ait tatil yerlerinde rehavet içindeki görüntüleriyle baş başa bırakılmıştır. Film Bush-Cheney yönetiminin 11 Eylül saldırılarına verdiği tepkiler, yönetimin ve medyanın nasıl korku yarattığı ve yönetimin bu korkuyu nasıl manipüle ettiğini göstererek sona erecektir. 11 Eylül'den sonra başkanlık makamının eleştirilmesi adeta tabu haline gelmiş, medya da bu bağlamda Bush-Cheney yönetiminin 'terörle karşı savaş' propagandasına hizmet etmiştir; Moore filmde bu durumu medyadan alınan görüntülerden oluşan bir montajla etkili bir biçimde göstermektedir.

Moore’un özellikle üzerinde durduğu konular; 1980’lerde ABD’nin Bin Ladin ile Saddam Hüseyin’e verdiği destek, Bush ailesi ile Suudiler arasındaki ilişkiler, Bush-Cheney yönetiminin 11 Eylül’den önce terör sorununu doğru dürüst ele almamış oluşu ve terör saldırılarından sonraki sorunlu politikaları olmuştur.

Film hiciv ve parodiden yararlanıp başkan ile yönetimiyle alay etmekte, yönetimin şirket elitleriyle, askeri sanayiyle ve Ortadoğu’nun petrolü ile olan bağlantılarını sorgulayarak ve Irak Savaşı’nın korkunç etkilerini gözler önüne sererek Bush-Cheney yönetimine şiddetle saldırmaktadır. Michael Moore’un filminin başarısını aslında belgeselden ziyade içerdiği mizahın gücünde görmek gerekmektedir çünkü komedi söylenemeyeni söylediğinden bir an için bile olsa acımasız yıpratıcı baskı çemberini, o döngüyü kırmaktadır.

ABD tarafından atılan ısrarlı savaş çığlıklarının ardından Irak işgalinin başlamasına dönülecek olduğunda yine bu konu sinema ya da televizyonda nadiren karşımıza çıkacaktır. Bu bağlamda dikkate alınması gereken örneklerden biri *Generation Kill (2008)* dizisi olmuştur. 2003 yılındaki Irak işgalini konu alan yedi bölümlük mini dizi tecrübeli savaş gazetecisi Evan Wright‘ın aynı isimli romanından uyarlanmıştır. Muhabir Amerikan ordusuna ait keşif birliği ile birlikte geçirdiği 21 günü tüm gerçekliğiyle anlatılırken yine genel bir tavır olarak düşünebileceğimiz, olayların siyasi yönünden daha çok askerlerin savaş hakkındaki düşüncelerine ve yaşadıkları sıkıntılara değinilmiştir. Ancak buna ilaveten yapım ABD’nin işgal sırasında yaptıkları ve Irak halkına yaşatılanlar konusunda eleştirel bir bakış açısını tercih etmiş ve bunu yaparken de kullandığı gerçekçi yaklaşım çok etkili olmuştur. Altıncı bölümde (Stay Frosty) komutanı ile bir konuşması sırasında asker: *“Bu yaptıklarımız? Eğer bunu uygar bir dünyada yapmış olsaydık hapse girerdik”* cümlesiyle tüm olan bitenden rahatsızlığını belirtirken komutan: *‘Meksikalı gibi düşünüyorsun. Beyaz adam gibi düşün- madalyaya layık görüleceğiz”* şeklinde olmuştur. Bu noktada olumsuz olan, yapılanların uygarlara karşı yapılmamış olduğunun altının çizilmesi ile suçun hafifletilmesidir. Buna karşılık dizi Amerikalı askerlerin Iraktakilere uyguladığı sıradan hale gelmiş olan vahşeti ekrana yansıtmaktan çekinmemiştir. Bir sahnede futbol oynayan çocuklarla ekmek pişiren kadınlar dışında başka bir şeyin gözlenmediği küçük

bir köyün üzerine hiçbir uyarı yapılmadan hava saldırısı emri verilmiştir. Bir saniye içinde köyün tamamı koca bir enkaza dönmüştür. Iraklı sivillerin öldürüldüğü başka bir sahnede de bir yüzbaşının *"Bu gerizekalılar işi berbat ediyorlar. Zaten tüm dünyanın bizden nefret ettiğini bilmiyorlar mı?"* şeklindeki sözleri işgalin onaylanmadığını ve süreç devam ettikçe de tüm dünyanın gözünden düşeceklerinin farkındalığını yansıtmaktadır.

Özellikle savaş görmüş Amerikan Denizcileri tarafından övülen bu yapım, gerçeklere sadık kalan tutumu yüzünden de alkış almıştır. Dizi sırasında verilen referansların birçoğu sonradan teyit edilebilmiştir. Mini dizi denizcilerin Irak'ı işgal etme hazırlıklarından başlamıştır. İlk saldırı dalgası içinde yer alacak askerlerle tanışılan ilk bölüm Kuwait'in Mathilda Kampında geçmektedir. Kalan bölümlerde Bağdat'a erişene kadar başlarından geçenler konu alınacak ve dizinin finalinde seyirci askerlerin Bağdat kuvvetleriyle karşılaşmaları ile baş başa bırakılacaktır.

Generation Kill (2008) dizisi televizyonda göreceğiniz birçok yapımdan farklı olarak seyirciyi kötü adamların kim olduğunu konusunda şüphede bırakmaktadır. Aynı zamanda devletin tüm savaşma ve ölmeyi üstlerine yıktığı bu genç yoksul Amerikalıların toplumun birer kurbanı olduklarının da altını çizmektedir. Irak'ta ölen Amerikan askerlerinin çok büyük bir çoğunluğu düşük gelirli ailelere mensuplardır ve oranlandığında siyahlarının sayısının beyazların tam iki katı olduğu görülecektir.

Amerikan savaş makinelerinin ve ordusunun askeri bağlamda Irak'ta elde ettiği bir zaferden bahsetmek mümkün olsa bile *Generation Kill (2008)* dizisinde de ortaya konulduğu üzere Irak'ın tamamında uygulanan şiddetle Amerikalıların bir nevi nefret tohumları ektiği ve bunun da barışa dair bir zaferin Amerikalılar açısından imkansızlığını sağlamaktan başka bir işlevi olamayacağını göstermektedir. Dizide düşmanın üzerinde buldukları bir cüzdanın içinde genç Suriyelinin kimliğinin yanında 'cihat' yazısı bulunmuştur. Yüzbaşı bu konudaki düşüncelerini bir gazeteciyle; *"Bu istediğimizin tam tersi. Daha iki hafta önce Suriye'de öğrenciymiş. Yani biz Irak'a girene kadar cihatçı değilmiş."* cümleleriyle paylaşmıştır.

ABD 11 Eylül terör saldırısı ile Irak'ı ilişkilendirmeyi başaramayınca, Saddam'ın elindeki gizli kitle imha silahlarını bulma bahanesiyle Irak işgalinin liderliğini üstlenmiş ve ülkede tüm dünyanın şahit olduğu müthiş bir yıkım gerçekleştirmiştir. Petrol ve Ortadoğu'daki diğer stratejik çıkarları doğrultusunda gerçekleştirmek istediği işgalin bahanesi olduğunu bildiğimiz bu iddianın savaşın daha ilk günlerinde nasıl bir yalan üzerine kurulduğunu anlatan film *Green Zone / Yeşil Bölge (2010) (Yön. Paul Greengrass)*, tahmin edileceği üzere gişede pek başarılı olamamıştır.

2006 yılı yapımı *United 93 / Uçuş 93* filmi ile 11 Eylül'ü bizlere tekrar yaşatan Paul Greengrass bu kez seyirciyi Irak işgalinin uydurma sebebini merkeze alarak bu işgalle yüzleştirmek istemiştir. Ancak filmin gösterime girdiği 2010 yılına kadar Irak'ta ölen Amerikan askerlerinin yarattığı üzüntü, Irak'a yapılan haksızlığının önüne geçtiğinden film Amerikan seyircisini tavlayamamış, ünlü aktör Matt Damon'a rağmen ilgi görmemiştir.

2003 yılında ABD önderliğinde Bağdat'ın işgali sırasında, çavuş Roy Miller (Matt Damon) ve ordu müfettişlerinden oluşan ekibi, Irak çölünde depolandığından kuşkulanılan kitle imha silâhlarını bulmak üzere görevlendirilmiş, silahların varlığının bir yalan olmasının ötesinde tehlikeli bir örtbas olayı ile karşı karşıya kalmışlardır. Kitle imha silahlarını bulmak mümkün olmayacak ve bu gerçeğe ulaşmakta da kahramanımız oldukça zorlanacaktır.

Bağdat'taki Amerikan işgalinden bir ay kadar sonra, *"Yapmamız gereken bir iş için buradayız, nedeninin bir önemi yok"* dendiğinde Matt Damon'ın canlandırdığı komutan Roy Miller *"Benim için var"* şeklindeki yanıtı ile aslında Irak işgali ile ilgili sadece Amerikan kamuoyunda değil, orduda da bir bölünmüşlük olduğunu gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Kitle imha silahları aramasının bir fiyaskoya dönmesinin ardından *"Savaşa gitme nedenimiz her zaman çok önemlidir. Her zaman"* şeklindeki yorumu bu konudaki yalanlardan ve ideolojik çıkarlardan duyduğu büyük rahatsızlığı ifade etmektedir.

Film Hollywood'un genel eğiliminden farklı olarak, ABD'nin Irak'ı işgal etmesinin askeri açıdan zorluklarını vurgulayan bir travma ya da batının bu anlaşılmaz

barbar Araplara demokrasi ve barış götürme yolundaki sabırlı ve zorlu bir yolculuk hikayesi olarak aktarılmamıştır. Seyirciye işgalin büyük bir haksızlık olduğunu hatırlatmak, Irak konusunda yaşatılan bir nevi amnezinin olduğunu ve ülkenin bundan uyanması gerektiğini vurgulamıştır.

Yönetmenliğini Ridley Scott'ın yaptığı *Body of Lies / Yalanlar Üstüne (2008)* terörle savaş olarak adlandırılan süreçte, işkenceye, yalanlara ve kirli numaralara başvuran deneyimli CIA ajanları ile eski taktiklerin etik olmayan yanlarını ve etkisini sorgulayan genç ajanları karşı karşıya getirmektedir. Bu noktadan bakıldığında da yönetmenin sahip olduğu muhafazakar bakış açısında bir değişiklik görülmemekte, Batıyı tehdit eden somut İslami tehdit tartışmasız kabul görürken, tüm olan bitenlerin sıkıntısını uygar dünyanın çektiği düşünülen sorunsallarla uğraşılmaktadır.

Irak'ı konu alan birçok filmin kötü bir gişe hasılatı yapmasının aslında Irak'ta yaşananların seyircinin yüzleşemeyeceği kadar ıstırap verici olduğunu da göstermekte olduğunu düşünenlerin asıl ıstırabın, haksız yere işgal edilen Irak'ın halkının çektiği acı, işkence ve savaştan on yıl sonra hala yaşanmaya devam ettikleri yıkım olduğunu unutmamaları gerekmektedir.

3.2.2 Irak İşgali Sonrası Travmalar

2003 yılında Irak işgalinin başladığı tarihten bu yana geçen zaman içinde başlangıçta oluşan muhalefetin sesi gittikçe duyulmaz olmuş, işgal günlük haberlerin arasına sıkışmış ve yaratılan İslamofobik havayla da Iraklılara gösterilecek her türlü hassasiyetin önüne geçilmiştir. Araplara, genel anlamda Müslümanlara karşı duyulan nefret ve suçlamalar, paylaşılan kaygı ve korkular sayesinde, ABD'nin Irak'ta ya da Afganistan'da yaptıklarının sorgulanması önceliğini kaybetmiş ve bu işgallerin sebepleri tartışılmaya neredeyse hiç başlanmadan halının altına süpürülmüştür. Durum hakkında az sayıda yapım ortaya konmakla birlikte aslında Hollywood'un bu konudan bihaber olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Neredeyse tüm yapımlarda, Kathryn Bigelow ve Clint Eastwood gibi muhafazakar kanattan yönetmenlerin vatansever

çabalarında bile, yönetimi desteklemek ya da politikayı onaylamaktan çok Amerikan askerlerinin durum ve davranışlarına odaklanılmış, kişisel hikayelerinden yola çıkılmıştır. Böyle bir yol izlemekle, yürütülen dış politika bir nebze eleştirilmiş ama asıl, sistemin yanlışlığına karşı durabilen bireylerde temsil edilen Amerikan değerlerinin alkışlanması sağlanarak, ABD'nin özellikle Irak ve Afganistan konusunda uyguladığı haksız ve çirkin politikalar dışarda bırakılmıştır.

Son derece siyasi bir konuyu siyasetten arındırmak ana akım bir Hollywood filmi için yeni bir şey değildir. Hollywood, Irak işgalinde görev almış Amerikan askerlerinin yaşadığı travmalar, onların Irak topraklarında göstermiş olduğu kahramanlıklar ve de ülkelerine döndüklerinde başarmak zorunda oldukları zorlu adaptasyon sürecini konu alan yapımlara odaklanmıştır. Bu kez Vietnam Savaşı'nda olduğu gibi kullanabilecekleri işkenceci Iraklının varlığından da bahsetmek mümkün olmayacaktır. Hollywood bu filmlerle Amerikalı seyircinin bu işgalin meşru bir nedene dayanmamasını sorgulamayı bırakıp kendi kahramanlarının acılarına ortak olmalarını hedeflemiştir. Her defasında hedeflenen yoğun empati duygusunun, işgal edilen ve her türlü işkence ve insanlık dışı muameleye maruz kalan Iraklılara değil Amerikan askerlerine yöneltilmesidir.

Hollywood'un en deneyimli ve başarılı yapımcılarından Irwin Winkler'in bu kez yönetmen koltuğunda oturduğu 2006 yapımı *Home of the Brave / Cesurların Vatanı* filmi, Irak Savaşı'nda görev alan dört askerin evlerine geri döndüklerinde yaşadıklarını konu almaktadır. Biri savaşta askeri doktor olarak görev almıştır; diğeri çatışmada bir elini kaybetmiştir; bir tanesi en yakın arkadaşının ölümüne şahit olmuştur ve sonuncusu da sivil bir kadını öldürmüştür. Film Amerikalı askerlerin basket atmaları, sonra Irak'taki üslerinde küçük bir futbol maçı yapmalarıyla, neşeli, huzurlu bir havada başlamış, bu faaliyetler seyircinin onları sempatik ve tipik Amerikalı olarak kodlamasını sağlamıştır. Açılıştaki Irak sekansında bir Amerikalı askerin kucağında bir köpek taşıdığı, bir cerrahın Iraklı çocuklara yardım ettiği, buna karşılık Iraklı bir isyancının bir köpeğe patlayıcı bağladığı görülmektedir. Tüm bu ayrıntılar Amerikalıları iyi, Iraklı direnişçileri kötü olarak iki gruba ayırmaktadır ki bu da Bush-Cheney yönetiminin bakış açısının birebir perdeye yansımasıdır.

Normal hayatlarına devam edebilmek için mücadele eden askerlerin artık eskisinden farklı kişiler olduğu klişesi ile yoğrulmuş film, Irak'ta işgalin getirdiği korkunç kayıpları, vatanlarına dönen Amerikalı askerlerin iyileşme çabalarını göstererek telafi etmeye çalışan, hatta bir bakıma bunları eş değer gören bir söyleme ev sahipliği yapmaktadır.

Ünlü İrlandalı yönetmen Jim Sheridan imzalı bir başka yapım *Brothers / Kardeşler (2009) (Yön. Jim Sheridan)* seyirciye savaştan ziyade savaşı iskelet olarak kullanan bir aile melodramı izletmiştir. Genelde yönetmenin İrlanda meselelerini perdeye yansıttığı *In the Name of the Father / Babam İçin (1993) ya da The Boxer / Boksör (1997)* gibi filmlerde görmeye alıştığımız politik duruşu, konu Amerika ve terörle savaşına gelince tamamen ortadan kaybolmuştur. Bu tutum Amerika'nın Irak ve Afganistan müdahaleleri hakkında ortaya atılacak bir sorun olmadığını, tek problemin oradaki askerlerin ve geride bıraktıkları ailelerin ruh sağlığı ve yaşadıkları travma olduğu algısı yaratmaktadır.

Yüzbaşı Sam Cahill (Tobey Maguire) ve Tommy Cahill (Jake Gyllenhaal), birbirleriyle taban tabana zıt kişiliklere sahip iki kardeştir. Sam lisede aşık olduğu Grace ile (Natalie Portman) evlenmiş ve iki küçük kızı olmuştur. Karizmatik kardeşi Tommy, zekâsı ve etkileyiciliğiyle yolunu bulan, hapisten yeni çıkmış bir serseridir. Sam, Afganistan'da göreve gittiğinde helikopterinin düştüğü haberi gelmiş ve aile büyük abinin yasını tutmaya başlamıştır. Sam'in yokluğunda Tommy aileye kol kanat germiş ve elinden geldiğince acılı günlerinde onlara destek olmuştur. Daha sonra ortaya çıkacağı üzere, Sam esir düşerek hayatta kalmayı başarmış ve sonunda eve dönebilmiştir ama geçirdiği ağır travmalardan sonra artık eski Sam değildir. Ailesini de bıraktığından farklı bulacaktır.

Film çok kararlı biçimde aktardığı kasvet ve sistematik olarak yansıtılan apolitiklikle diğer Irak ve Afganistan ile ilgili filmlerin kalıbını yinelemiştir. Bu filmlerde büyük kahramanlıkların, çarpışmalarda maruz kaldıkları acımasızlık, yaşadıkları travma, çektikleri acı ve sonrasında da iyileşme yolundaki zorlu anlarının seyirciyle paylaşıldığı gözü kara karakterler sunulmakta ancak neredeyse hiçbir zaman

savaşın kendisiyle ilgili bir tartışma duyulmamakta ya da bu içsel dramların şekillendiği savaşın küresel ve ulusal bağlamına dokunulmamaktadır.

Bu duruştan daha farklı bir açıyla olaylara bakmayı seçen nadir filmlerden biri Robert Redford imzalı 2007 yapımı *Lions for Lambs / Arslanı Kuzulara*'dır. ABD'nin Irak ve Afganistan'daki savaşan askerlerinin büyük bir bölümünü, daha iyi bir iş ve gelecek için başka bir yol göremeyen siyahlar ve latin kökenli vatandaşları oluşturmaktadır. WASP olmayan Amerikalılar için Amerikan rüyasının çok da kolay olmadığını vurgulayan ve ekonomik sarsıntılarını savaş ekonomisi ile dengeleyen ülkede, vatanı için fedakarlıkların en büyüğünü yapan ve bu uğurda canını veren yoksul siyahlar ve Latin kökenlileri merkeze alan film, Amerikan dış politikasına meydan okuyacak kadar büyük bir cesaret gösteremese de en azından ulusal politika bağlamında bir tartışmanın kapısını aralamayı başarmıştır.

Filmin senaryosu Afganistan'da savaşan Amerikalı askerler, bir senatör, bir gazeteci ve bir üniversite profesörünün hikayelerinden alıntılarla geliştirilmiştir. West Coast Üniversitesi'ndeki biri siyah biri latin kökenli iki öğrenci idealist profesörleri Dr. Stephen Malley'in (Robert Redford) tavsiyelerini takip ederek edindikleri ilham ile hayatlarında önemli şeyler yapmaya çabalamaktadır ve iki genç Afganistan'daki savaşa katılmaya karar verir. Orduya yazılan bu iki öğrencinin ölümü ile politikacıların ve askeri liderlerin hatalarının kurbanının çoğunlukla yoksul kesimlere mensup insanlar olduğunu vurgulanmaktadır.

Lions for Lambs / Arslanı Kuzulara (2007) Bush-Cheney yönetimi sırasında benimsenen ABD dış politikasının ikilemleri ile açmazlarına odaklanmaktan ziyade Amerika'daki şirket medyasının korkaklığını, beceriksizliği ve genç insanların siyası hırslar ve yanlış politikalara nasıl kurban edildiğini anlatmaktadır. Ancak filmin en önemli yanı eğlenceye dalmış bir halkın savaşın gerçeklerine ve tartışmalı kararlara karşı duyarsız hale getirildiğini öne sürmesidir.

Hollywood'un en önemli senaristlerinden Paul Haggis'in yazıp yönettiği *In the Valley of Elah / Tanrının Vadisinde (2007),* Irak'ta görev yaptıktan sonra yurda dönen oğlunun firari olduğu söylenen bir babanın, oğlunun başına neler geldiğini araştırmasını

polisiye tarzda anlatmaktadır. Filmin ismi, Davut ve Golyat'ın (Calut) hikayesinin geçtiği yerin adıdır. Davut Peygamber ile Golyat'ın savaşında Hz. Davut çok daha küçük olmasına ve devasa Golyat karşısında yenilgiye uğrayacağı düşünülmesine rağmen kazanmıştır. Bu bağlamda adeta koca bir sistemin karşısında da bir babanın vereceği mücadeleye gönderme yapılmakta ancak bu göndermenin Iraklıları hatırlatmaması için de her türlü önlem alınmaktadır.

Savaşın nerede olduğuyla hiç ilgilenmeyen filmin Irak Savaşı karşıtı değil, sadece savaş karşıtı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kullanılan belgesel görüntüler ve arka planda duyulan George W. Bush'un ses montajı bunun aksini iddia eder gibi olsa da filmde Irak işgali ve orada yapılanların Iraklılar için ele alındığı bir sahneye rastlanmamaktadır. Konu sadece tüm o kötülükleri yapan Amerikan askerlerinin ülkenin yürüttüğü politika kapsamında buna zorlandığı bu yüzden de psikolojilerinin bozulmasının anlaşılır olması hatırlatılmakta ve asla bu politikanın siyasi, ahlaki ya da hukuki boyutuna değinilmemektedir.

Irak'taki vahşeti gerçekleştirenlerin ordunun içindeki birkaç çürük elma olarak değerlendirilmesi kabul edilemez. Washington'un planladığı ve gerçekleştirdiği işgal politikası bağlamında cereyan etmiş tüm işkence ve zorbalıkların, hukuksuz bir savaşın hukuksuz davranış biçimi olarak görülmesi gerekmektedir. Bu ölçüde zalimlik sömürgeciliğin özünde kendini göstermiş olan bir zalimliktir. Kendisinden nefret edilen işgal ordusu kaçınılmaz olarak demoralize olmuş ve şartların da katkısıyla vahşete başvurmuştur. Ancak bunun sorumlusu elbette işgal edilen ülke değildir. Bunların tümünün farkında olan Hollywood bu zalimliği yaşayanların değil de yaşatanların acılarına ortak olmamızı isterken bizi hem bu insanlık suçuna ortak etmekte hem de işgal politikasını ve ajandasını dışarıda bırakmaktadır.

James C. Strouse'in yönetmenliğini yaptığı *Grace is Gone / Gidenler ve Kalanlar (2007)*, Stanley'nin (John Cusack) Irak'ta görev yapan karısının cephede ölüm haberini aldıktan sonra iki kızıyla hayatına devam etme mücadelesi üzerinden, Amerikan askerlerinin yaşadığı zorlukların yanı sıra ailelerinin de katlanmak zorunda olduğu acıları perdeye yansıtmaktadır. Film ilerledikçe belki de farkında olmadan

başarısız bir savaşa suç ortaklığı yaptığını göremeyen bağnaz bir muhafazakarlığın katılığını gösterilmiştir. Babanın kızlarına nazikçe ama inatla görüşlerini empoze ettiği sahneleriyle muhafazakar toplumsallaşmanın sorunlu doğası da gözler önüne serilmiş, George W. Bush'un Amerika'sındaki muhafazakarlar, başkanlarının ve onun politikalarının neden olduğu yıkımı göremeyen ve kasten inkar eden insanlar olarak tasvir edilmiştir. Filmin bu eleştirel yaklaşımı alkışlanmaya değer gibi görünse de, Stanley'nin kardeşinin savaş karşıtı görüşlerinin pek ifade bulmuyor olması ve bulduğunda da Donald Rumsfeld'in arka planda televizyondan gelen coşkulu konuşmasıyla dengelenmesi, filmin ideolojik çizgisinin benzerlerinden çok da farklı olmadığını göstermektedir. Senaryonun seyirciyi bıraktığı nokta, muhafazakarların görevlerinin, yüzde yüz hak verilmese bile Bush-Cheney yönetimini desteklemek olduğuna inanmaya devam etmeleri olmuştur.

Francesco Lucente'nin yönettiği Irak Savaşı'nın askerleri nasıl travmatize ettiğini ve savaşın bir insan hayatında nelere mal olduğunu gözler önüne seren 2007 yapımı *Badland* filmi de aynı bakış açısıyla çekilmiş olmakla birlikte daha karanlık bir ABD resmi ile benzer örneklerinden bir bakıma ayrılmaktadır. Son sahneleri fazlasıyla sarsıcı olan filmde imgeler ile hikayeler, hayatın anlamsızlığına ve insanların içinde bulundukları koşullar nedeniyle canavarlaştıklarına dair kasvetli bir varoluş vizyonu sunmakta ve seyirciyi kaçınılmaz suçluluk duygusu ve umutsuzluğu ile baş başa bırakmaktadır.

Irak Savaşı'ndan bozuk bir psikoloji ile döndükten sonra karısını ve oğlunu öldüren asker silahın tutukluk yapmasıyla son anda kendini engelleyip kızını öldürmemiştir. Kızının sürekli söylediği dini sözler, babanın artan inançsızlığı ve mağdurlar için Amerikan hayatının 'kötülüğün toprakları' haline geldiği sert ve acımasız bir evrendeki yalnızlığı, seyirci için bir rahatlama ya da kendini avutmanın önünü kapatmıştır. Film haksız yere işgal edilen, her türlü işkence ve zalimliğe yıllardır maruz kalan Iraklıların yaşadığı yıkıma hiç dokunmasa da, bu suçu işleyenlerden biri olan Amerikan askerinin kendi ailesini katletmesi ile katledilen Iraklı aileleri işaret etmiştir. Irak işgalinin ve Amerikan birliklerinin Irak halkına yaşattığı zulmün diğer örneklerdekinin aksine seyirci için hafifletilmesi ya da anlaşılır kılınması

hedeflenmemiştir. Bu şekilde ABD'nin yok saydığı hukuksuzluğun sonuçlarına dikkat çekilmiş olmuş, işlenen suçun dış politika ve hukuki düzlemde sorumluluğu üstlenilmese bile ödenecek bir bedelin varlığı adeta seyirciye hatırlatılmış ve umutsuzluk yüklü bir sonla hikayeye nokta konmuştur.

Yazar ve yönetmen Kimberly Pierce'in toplumsal cinsiyet üzerine sağlam bir eleştiri getirdiği bol ödüllü filmi *Boys Don't Cry / Erkekler Ağlamaz (1999)* dan sonra kendini gösterdiği 2008 yapımı *Stop-Loss / Görev Uğruna* Amerika Birleşik Devletleri ve Başkan Bush'un yürüttüğü işgalci dış politikaya karşı aynı eleştirel yaklaşımı sergilemekten çok uzaktır. Sarsıcı Irak görüntülerini Amerikalı askerlerin yurda döndükten sonra karşılaştıkları sorunlar ve haksızlıklarla birleştiren yönetmen özellikle uzun süren çatışma sahneleri ile şehir savaşının acımasızlığını gözler önüne sermeyi başarmıştır. Ancak Iraklı keskin nişancılar ve iyi silahlanmış isyancıların Amerikalı takıma saldırıları ile Amerikan askerlerinin masum sivil kadın ve çocukları öldürmesini eşitleyen tavrı ABD'nin ülkeyi işgal sebebini ve işgal boyunca işlenen insanlık suçlarını benzerleri gibi yok saymaktadır.

2009 yapımı *Hurt Locker / Ölümcül Tuzak* filmi yüzden fazla ödül kazanmış, bu filmi ile Kathryn Bigelow da Oscar kazanan ilk kadın yönetmen olmuştur. Herkesin potansiyel düşman ve her objenin de ölümcül bomba olduğu Irak'ta, bir grup seçkin Amerikan askeri dünyanın en zor görevlerinden birini üstlenmiştir. Sıcak savaşın ortasında bombaları imha etmekle yükümlü olan bu askerlerin lideri William James (Jeremy Renner) bombalar kadar ekibin ve kendisinin psikolojik ve duygusal sorunları ile de boğuşmaktadır. Amerikan askerinin Irak batağında yaşadıkları ve bunun içlerinde yarattığı depremi bir kez daha Amerikan halkı ile birlikte tüm dünyaya aktarmayı başarmayı amaçlayan film birçoklarınca çok gerçekçi bulunan çekimlere sahip olmanın dışında benzerlerinden farklı bir söylem içermemektedir.

Bu kadar ödül kazanmış ve ses getirmiş olan film, Irak Savaşı'nı merkeze koymuş görüntüsünün son derece yanıltıcı olmasının yanı sıra neredeyse her sahnede işaret edilmiş olan Amerikan işgal kuvvetleri ile Irak vatandaşları arasındaki karşılıklı güvensizlik dışında politik olarak da değerlendirilmemelidir.

Bomba imha uzmanımızın cepheden dönmüş olmaya katlanamaması, sivil hayata adapte olamayıp sonuçta tekrar görev talebiyle Irak'a çok sevdiği işine geri dönmesi filmden seyircinin elinde kalan tek şeydir. Hollywood'un perspektifinden, böylesi bağlılıkların vurgulandığı, filmdeki gibi askerlerin yer aldığı savaşlar elbette büyük önem arz etmektedir. Tabi bu iki askerin de beyaz erkek olması şaşırtıcı olmamıştır. Hem başkana hem de resmi söyleme göre ABD terörle girdiği savaşı, 11 Eylül saldırıları ile evde başlayan savaşa bir karşılık olarak yabancı topraklarda sürdürmektedir. Burada vurgulanmak istenen, 11 Eylül'ün aynı New York, Pentagon, Pennsylvania'nın daha geniş bakmak gerekirse tüm ABD'nin içinde var olmayı sürdürdüğü gibi bu askerlerin içinde de yaşadığı mesajı olmuştur. Güvenli olduğunu düşündükleri hiçbir yerin artık güvenli olmadığının sıklıkla altı çizilmektedir. Böylesi bir durumda da Amerikalılar 'yapılması gerekeni yapmakta' yani savaşmakta ve kazanacaklarını söylemektedir. Sonuçta cepheye gitmek için tekrar yazılmak 11 Eylül'ün tüm mesuliyetini ve sıkıntısını kendi üzerinde hisseden beyaz erkeğin sorumluluğu olarak gösterilmekte ve her zaman olduğu gibi Ortadoğu'ya tepeden bakan, oryantalist bir bakış açısının perdeye yansıdığı görülebilmektedir.

3.3. 11 Eylül Sonrası İslamofobi Ve Yansımaları

2001'den önce İslam'a dair düşüncelerinin sorulduğu bir anket çalışmasında çoğu Amerikalı konu hakkında bir bilgisi olmadığından yanıt verememiş, yanıtlayanlardan olumlu ve olumsuz düşünceler eşit oranda dağılmıştır. Ancak bu denge son yıllarda çok büyük oranda bozulmuş ve İslam'a dair olumsuz algıların ne denli yaygınlaştığı görülmüştür. 2001 öncesi kamuoyunun sadece yüzde 25'i İslam dininin şiddeti desteklediğine inanırken yüzde 51'i bu düşünceye karşı çıkmıştır. Ancak 2011'e gelindiğinde yanıtlarda İslam'ın şiddeti desteklediği yönünde büyük artış görülmüş evet diyenler yüzde 40'lara ulaşmıştır. (Ernst, 2013: 3)

İslam dünyasının yoğun kültürel ve ekonomik Batı bombardımanına hedef olmasının en önemli sebebi, Amerika Birleşik Devletleri'nin daha önce Batılı olmayan hiçbir bölgeye günümüz Arap-İslam Dünyası'na olduğu kadar egemen olmamış

olmasıdır. Yazılı, görsel ve işitsel medyada aralıksız olarak İslam karşıtlığına rastlanabilmekte ancak özellikle 11 Eylül sonrası söylenilen, gösterilen ya da iddia edilen hiçbir bilgi notu sorumluluk taşınmamaktadır. Örneğin 'Islamic Rage Boy/ Kızgın Müslüman' adı takılan ve adeta bir fenomene dönüştürülen genç (Shakeel Ahmet Bhat) gerçekte, İngiltere Krallığı'ndan bağımsızlıklarını aldığı günden beri Pakistan ve Hindistan arasında yaklaşık yetmiş senelik sorun teşkil eden Keşmir bölgesinde yaşamaktadır. Çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu bölgedeki sorun Hindistan'daki Müslüman azınlıkların insan haklarının ihlalini gündeme taşımakta ve halkı Hindistan'dan bağımsızlığını kazanmak ve Pakistan'a bağlanmak için mücadele etmektedir. Bölgenin tutkulu eylemcilerinden olan Shakeel'in kızgınlığını, Keşmir polisinin evlerine yaptığı baskında kız kardeşini üst kat penceresinden atması ve bunun sonucunda beli kırılan kız kardeşinin dört yıl sonra da hayatını kaybetmiş olmasına bağlamak anlamsız bir çıkarım olmayacaktır. Pakistan'da Papa'nın İslam ile ilgili söylemlerine karşı gerçekleştirilen eylemler gibi birçok eylemde karşımıza çıkan müzmin protestocuya fotoğrafının üzerinde oynanarak internet fenomeni haline gelmesi ve İslam'ın barbar yüzü olarak kullanılması hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, fotoğrafların kendisini elbette incittiğini ve rencide ettiğini söyleyip bunun ona karşı gerçekleştirilen bir terör eylemi olduğunu belirtmiştir. Bunu yapanların aslında kendi kültürlerini ifşa ettiğini ifade ettikten sonra bu bağlamda kendilerinin medeni olmadığı yakıştırmasının nasıl yapılabildiğini sormuştur. Bunun gibi yüzlerce örnek bulunabilmektedir.

11 Eylül terör saldırılarından sonra Afganistan ve Irak işgallerini de tüm dünyaya kendi bakış açısı ile yorumlatma çabası içindeki Amerika Birleşik Devletleri'ne büyük destek veren yine Hollywood olmuştur. Doğu sürekli olarak kendinden kurtarılması gereken ve ancak batılının elinde bir değere sahip olabilecek bir bölge, doğulular da son derece barbar yaratıklar olarak yansıtılmaktadır. Yönetmenliğini Oliver Stone'un yaptığı *Alexander / Büyük İskender (2004)* filmi bu bağlamda verebileceğimiz sayısız örnekten birisidir. Senaryo İskender'in gençliğini, Pers, Orta Asya, Hindistan seferlerini, yakınlarıyla olan ilişkilerini ve İskenderiye'deki ölümünü anlatmaktadır.

Filmde de aktarıldığı gibi Aristo'ya göre Asya 'aşağı ırklar' ve 'barbarlardan' oluşmakta ve onları istila etmek onlara özgürlüğün hediyesini vermek anlamına gelmektedir. Sınırları Mısır'a dayanan küçük Asya'nın fethi Pers hükümdarına hizmet eden barbarların 'özgürleştirilmesi' olarak yorumlanmaktadır. İskender'in komutanlarından Giritli Nearchus Aristo'ya Perslerin neden o kadar zalim olduğunu sorduğunda büyük Yunan filozofu Aristo, doğuluların barbarlığını ve şuursuzluğunu: *"Evet bu doğru. Doğu ırkları barbarlıkları ve duygularına köle olmaları ile bilinirler. Her şeyin aşırısı insanoğlunun felaketini getirir. Biz Yunanlılar bu yüzden onlardan üstünüz, duygularımızı kontrol altına almaya çalışıyoruz."* sözleriyle açıklamaktadır.

Filmde Büyük İskender'e İran tahtını ele geçirme imkanı sağlayan ünlü Gaugamele savaşı bir kartalın bakış açısıyla sunulmuştur ve adeta Amerikan gücünün bu simgesi, eski Asya'da genç ve amansız gücün özelliğini ve yayılmasını temsil etmektedir.

Yönetmenliğini *Man of Steel / Çelik Adam (2013)* ve *Batman v Superman: Dawn of Justice / Batman v Süpermen: Adaletin Şafağı (2016)* gibi son dönem süper kahraman filmlerine imza atan Zack Snyder'ın yaptığı 2006 yapımı *300 / 300 Spartalı* filminde bu savaş, Batı ve İslamiyet arasında bir medeniyet savaşına dönüştürülmüştür. Senaryoda şeytani, karanlık ve çağdışı Pers canavarı küçük Yunanistan'ı yutmak için hazırlanmaktadır. Barbar ve zorba Persliler Müslümanları ve alenen istisnasız bir şekilde terörizm ve şiddetle özdeşleştirildikleri İslami tehdidi temsil etmektedir. Tarihi kendisine göre yorumlama ve yeniden yazma geleneğini burada da gösteren Hollywood, ünlü oyuncu Gerald Butler'ın canlandırdığı başkahraman Sparta Kralı Leonidas'ın ağzından Perslileri son derece ironik bir biçimde 'oğlancı' olarak nitelendirmektedir. Özgürlük ve medeniyetin temsilcisi Spartalılar beyaz ve adaletli kahramanlar, bunun karşısında Persler sapkın barbarlar olarak yansıtılmaktadır. Spartalılar ileriyi gören Persliler ise tüm doğuluların alışılagelmiş klişe tiplerinde olduğu gibi yerinde sayanlar şeklinde karşımıza çıkarılmaktadır.

Tarihi filmler ile yarattığı gerçeklik illüzyonunu sonuna kadar kullanan Hollywood'un seyircide tarih boyunca değişmemiş olduğunu ispatladığı Perslilerle

özdeşleştirdiği doğu ve Müslüman dünyası hakkında olumsuz algıyı güçlendirmeye devam ettiği görülmektedir. Filmin tarihi bir savaş hakkında değil de Batı medeniyetinin İslam'ın geri kalmış ve zalim kültürüne karşı kazandığı zaferi anlattığı unutulmadığında, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin politikalarını onaylatma konusunda üstüne düşeni yaptığı ve kamuoyunda barbarlara verilecek yanıtın ancak onların anlayacağı dilden olduğunun bilinmesine katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Uluslararası ilişkiler alanında özellikle Ortadoğu çalışmaları ile tanınan İngiliz yazar ve akademisyen Fred Halliday: *"İslam dini geçmişin düşmanı idi- haçlı savaşları döneminde-. Şu anda düşman o değil.. Şu anda gerçekleştirilen saldırı İslam inancına değil Müslüman olan insanlara karşı… 'İslamofobi' terimi yanıltıcı bir terim. Söylem 'anti-İslam'dan ziyade 'anti-Müslüman', yani söylem dine değil insanlara karşı."* şeklindeki sözleri (Allen, 2010: 135) hem dinin kutsal kitabına, hem peygamberine yapılan birçok suçlama ve hakaret göz önüne alındığında geçerliliğini kaybetmektedir.

Bu bağlamda akılda kalan örneklerden biri 2010 yılında tüm dünyada ses getirmiş, medyada da geniş yer bulmuş ve Amerikan kamuoyunda da büyük tartışmalara sebep olmuş olan vahim olaydır. Florida'daki küçük bir Hristiyan grubun lideri rahip Terry Jones Kuranı Kerimi insanlığa karşı işlemiş olduğu suçlar sebebiyle yargılamış ve ardından da suçlu bulup cezasını 11 Eylül saldırılarının yıldönümünde yakarak vereceğini açıklamıştır. Bu tehdidin tüm dünya tarafından kınanıp, Amerikalı yetkililer ve uluslararası kamuoyunun bu denli provokatif bir eylemin gerçekleştirilmesinin sakıncaları konusunda ısrarlı bir karşıt duruş sergilemesinin ardından, rahip Müslümanların kutsal kitabını yakmaktan vazgeçmiştir.

Etimolojik bağlamda islamofobi sözcüğündeki sıkıntı, duyulan korkunun İslam dinine mi Müslümanlara mı yönelik olduğu değil antisemitizm ile eş değer görülmemesinde yatmaktadır. Yahudilere karşı duyulan nefret ve kini kapsayan tüm eylemleri içeren Antisemitizm kısaca; Yahudi karşıtlığı veya Yahudi düşmanlığı;

Yahudilik dinine, ırkına, kültürüne veya milletine karşı duyulan düşmanlık şeklinde tanımlanmaktadır.[24]

ABD Dışişleri Bakanlığı 2005 Küresel Antisemitizm Raporu'nda sözcüğe, *"Tek tek ya da bir grup olarak Yahudilere duyulan ve Yahudilik dini ve/veya etnik kimliğine yöneltilebilecek nefret,"* tanımını getirmiştir. Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi de (EUMC) kamu hayatında, medyada, okullarda, işyerlerinde ve dini alanlarda günümüzde antisemitizmin örneklerini şu şeklide sıralamaktadır:

- Yahudiler hakkında onları kişiliksizleştiren, şeytanlaştıran veya klişelere indirgeyen asılsız iddialarda bulunmak;
- Yahudi bir ferdin ya da grubun işlediği gerçek ya da hayali bir kabahatten dolayı halk olarak tüm Yahudileri suçlamak;
- Holokost'u (Yahudi Soykırımını) inkar etmek ve
- Yahudi asıllı vatandaşları, İsrail'e ya da dünyadaki Yahudilerin sahip olduğu iddia edilen önceliklere kendi ülkelerinin çıkarlarından daha sadık olmakla suçlamak.[25]

Ünlü İngiliz asıllı Amerikalı tarihçi Bernard Lewis ise antisemitizmi, diğerlerinden bir şekilde farklı olan insanlara yöneltilen özel bir önyargı, nefret veya baskı durumu olarak tanımlamaktadır. Lewis'e göre, antisemitizm iki belirgin özellik göstermekte: Yahudiler, diğerlerine uygulanandan farklı bir standarda göre yargılanmakta ve 'evrensel kötülük' ile suçlanmaktadır.

Tüm bunlar değerlendirildiğinde İslamofobi teriminden ziyade anti-İslam ya da İslam karşıtlığının çok daha kapsayıcı, daha da önemlisi doğru bir tanımlama olacağının görülmesi gerekmektedir. İdeolojik ve stratejik yaklaşımlar bir tarafa bırakılıp konuya bilimsel bir çerçeveden bakıldığında aslında bu bağlamda herhangi bir terime ihtiyaç olup olmadığının da tartışılabileceği ortaya çıkacaktır. Semitik sözcüğünün tüm Sami halklarını içermesi ve dolayısıyla anti-semitizm ibaresinin rahatlıkla Arapları da

[24] Merriam Webster, https://www.merriam-webster.com/dictionary/antisemitism, [13 Haziran 2012]
[25] Jewish Virtual Library, http://www.jewishvirtuallibrary.org/report-on-global-anti-semitism-2005 , [28 Eylül 2014]

kapsaması üzerinde durulması gereken noktalardan biridir. Ancak büyük oranda batı dünyasının sebep olduğu ve körüklediği İsrail Filistin sorunu ile iki halk arasında ve dolayısıyla iki din arasında büyük uçuruma dönüşen ayrımın böyle bir paylaşımı desteklemeyeceği aşikardır.

Batının ısrarla tercih ettiği terim İslamofobi, ille de şiddet eylemleri ya da misilleme şeklinde kendini göstermemekte daha çok günlük hayatın içinde normalleşerek çok daha tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. Bu bağlamda İslamofobi aslında kesinlikle bir fobi değildir ancak özellikle günümüzde yaşananlar ve içinde yaşadığımız zaman doğrultusunda bu isim İslamın içermesi istenen tüm kötülüklere de bir gönderme niteliğindedir.

İslamiyet'e ilişkin olumsuz imajların İslamiyet'in kendisinin 'ne olduğuna' değil, belirli bir toplumun, etkili çevrelerin İslamiyet'in ne olduğuna ilişkin düşünceleri ile sınırlandığının unutulmaması gerekmektedir. Bu çevrelerin kendi İslamiyet imajlarını empoze etme güçleri ve istemlerinin başkalarınınkinden daha geçerli ve daha çok 'gündemde' olması şaşırtıcı değildir. Şu dönemde İslam karşıtı olan biri tarafından ortaya konan Müslümanlar için geçerli profil; kültürel bağlamda çağdışı olduklarından demokrasi, kadın hakları ve benzeri meselelerde batıdan çok uzak ve de tüm dünyanın İslam yasasına göre yönetilmesine kendini adayan Yahudi ve Hristiyan karşıtı saldırgan radikaller şeklinde ifade edilmektedir. Basın, hükümet ve jeopolitik strateji uzmanları hep bir ağızdan İslamiyet'in Batı'yı tehdit ettiğini haykırmaktadır.

Diğer örnekler gibi can alıcı olarak nitelendirilmeyen ancak alt metninde çok ciddi sıkıntılar barındıran 'fundementalizm/köktendincilik' terimi için de aynı şey söz konusu olmaktadır. Arapçada karşılığı dahi olmayan bu sözcük, Amerikan kullanımında İncil'in anlamını harfiyen alan Protestanları tanımlamasına rağmen gazeteciler genellikle Müslümanları köktendinci olarak etiketlemekte ve bu köktendinciler ile fanatizm özdeşleştirilmektedir. Birçok İslam karşıtı söylem İslam'ı ve Müslümanları homofobiklikle ve de İsrail nefreti ile bağlantılandırmakta yine sıklıkla İslam'ın Batı'ya ait olmadığı ve Müslüman göçmenlerin yaşadıkları ülkelerle bütünleşemedikleri vurgulanmaktadır.

Plato, Aristo ve daha sonrasında İngiliz felsefeci Thomas Hobbes'un ileri sürdüğü yaklaşıma göre insan kendinden aşağıda gördüklerine gülmektedir. Kahkaha diğer insanlara karşı hissedilen üstünlüğün bir ifadesi olarak görülebilmekte, bu kahkaha saldırgan olabilmekte, büyük olasılıkla da kendin için yapılan bir kutlama şeklinde nitelendirilebilmektedir. (Shryock, 2010: 201)

İslam karşıtlığının bir anda tüm Amerikan toplumunda yayılmasını tetikleyen bir trajedi olarak nitelendirebileceğimiz 11 Eylül terör saldırıları, aynı zamanda Müslüman komediye bir alan oluşturmuş durumdadır. Ancak siyah ya da Yahudi komedyenlerde kendi kültürlerinden malzemeye sıkça bel bağlamalarına çok alışık olmamıza karşın Müslüman komedyenlerde aynı şeyi söylemek için henüz erken olduğu gözlemlenmektedir.

Bu konuyu sahnede ele alan öncülerden Mısır asıllı Amerikalı komedyen Ahmed Ahmed: *"Ortadoğulu olmak için çok kötü bir zaman. CBS.com'da bir istatistik okudum. 11 Eylül'den hemen sonra Araplara karşı işlenen nefret suçları %1000 artmış. Bu bile bizi siyahlar, eşcinseller ve Yahudilerin arkasından dördüncü sıraya oturtmuş. Bunu biliyor muydunuz? Hala dördüncü sıradayız. Bir şeyde birinci olmak için daha ne yapmamız gerek?"* sözleriyle bir taraftan Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının arttığına dikkati çekerken diğer taraftan da Amerikalıların genel ayrımcı eğilimlerine vurgu yapmaktadır. (Shryock, 2010: 199)

Hollywood filmlerinde Araplar çok nadir sıradan işleri ve merakları olan kişiler olarak yansıtılmaktadır. Amerikalıların üstünlüklerini onaylatmadaki yapılanma için, Arapların (ve diğer 'öteki'lerin) beyazperdedeki farklı ve daha alt seviyedeki sunumu çok önemli bir görev üstlenmektedir. ABD'de etnik azınlıklara yıllar içinde devlet otoritesi ve yerel otoritelerce özgürlük ve demokrasi ilkesine tamamen aykırı bir şekilde davranılmış olduğu unutulmamalıdır. En bariz örneklerden birisi de beyaz olmayanlara kendilerini savunma hakkının dahi ancak 1964 yılında verilmiş olduğudur. Böyle bir noktadan bakıldığında ABD'de beyaz ırkın üstünlüğünün ve beyaz ırk dışındakinin öteki oluşunun şaşırtıcı unsurlar olarak düşünülmesi doğru olmayacaktır.

Beyaz adamın dışında kalan farklı etnik grupların ABD'deki kabullenilme süreçleri bağlamında tarihsel bir analiz yapıldığında da görülebileceği üzere, Müslüman etnik komedinin de Amerikanlaşma sürecinin bir parçası olduğu görülebilmektedir. Komedinin gücü ülkede ötekileşmeyi bir bakıma telafi etmek için kullanılmaktadır.

Batı literatüründe genel geçer doğrular olarak ortaya sürülen ve neredeyse tartışmasız bir biçimde kabul edilen İslamiyet'e dair temel noktalar büyük oranda batıya Müslümanlığı kesin bir dille tarif etmekte ve haber kanallarında sürekli rastladığımız üslupla tamamen bütünü reddeden bir kurgu ile aktarılmaktadır. İslam'da Batının 'kafir' (infidel) anlamına gelen bir niteleme ile gruplandırıldığının altı çizilmekte ve bunu yaparken de komedi unsurlarından sıkça yararlanılmaktadır. ABD'nin en çok kazanan stand-up komedyenlerinden ünlü vantrilok Jeff Dunham birçok tiplemeyle sahneye çıkmakta ancak 11 Eylül sonrasında yarattığı intihar bombacısı terörist Ahmet ile Müslümanlar da dahil olmak üzere milyonları güldürmeye devam etmektedir. Burada hatırlatılması gereken ifade özgürlüğünün, dolayısıyla mizahın sınırlandırılması ya da politik doğrular üzerinden yapay bir kurguyla verilmesi ve sanatçının İslam'a ya da Müslümanlara hakaret ettiği duygusuyla eleştirilmesine karşı olunması gerektiğidir. Sorun bundan çok daha derinlere bakılarak anlaşılabilmekte, Jeff Dunham kişiliğinde batı insanının aslında kullandığı jargonlardaki cahilliğinin yanı sıra, İslam tarihçilerinin ya da İslam felsefecilerinin de yeterince bu konu hakkında tartışma açamadıklarının görülmesi gerekmektedir.

Ahmet; isminden de anlaşılacağı üzere Ortadoğulu, Müslüman bir Arap ve de beklediğimiz üzere teröristtir. 11 Eylül saldırılarından sonra masum insanları öldürmüş bir intihar bombacısı ile seyircinin olumlu bir bağ kurması elbette düşünülemez. Bu yüzden seyircinin karşısına ölü bir iskelet olarak çıkan kahramanımız yanlışlıkla kendini patlatmış olduğundan seyircinin düşmanlığını değil bu yaptığı sersemlik ile sempatisini kazanmaktadır. Bu durum Ahmet'in cihatçı olmasının önüne geçmemektedir.

"Batılı kafalarda İslami politik düşünce ve İslami uygulamalarla ilgili en fazla dolaşan fikir kutsal savaştır. İslam dini militan ve askeri bir din olarak algılanmakta ve

inananları da dinlerini silah zoruyla yaymak isteyen fanatik savaşçılar olarak görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Arapçada "kutsal savaş" anlamına gelen bir terim bulunmaması şaşırtıcı olabilmektedir." (Lewis, 1988, s.71)

11 Eylül sonrası haklılıklarını sağlamlaştırmak adına ve kurbanı oynamak için sık sık sapkın ve anlaşılmaz 'öteki'liğe vurgu yapıldığı düşünüldüğünde öncelikle şu üç nokta üzerinde durulması gerekmektedir. Birincisi Cihat İslam dininde bu teröristlerin kullandığı anlamdan çok uzaktır. Tüm medya cihadı kutsal savaş olarak tanımlamaktadır. Cihat kutsal savaş demek değildir. En basit haliyle haksızlığa karşı mücadele etmek anlamına gelen cihat daha kapsamlı bir biçimde açıklamak gerekirse insan hayatındaki iyi ve kötü arasındaki ebedi mücadele olarak ifade etmek gerekmektedir. Cihat sözlükte 'mücadele' anlamına gelmekte bu mücadele içinde olan kişiye de 'mücahit' denmektedir. Allah yolunda mücadele etme anlamında Kur'an'ın cihat ifadesi, Müslüman'ın kendini algılaması ve harekete geçmesi açısından merkezi bir öneme sahiptir. En sahici anlamıyla, 'cihat' kötülüklere ve şeytana karşı savaşmayı ve inananların daha iyi Müslüman olmak için Allah'ın iradesine uymaya gayret etmeleri anlamındaki (üç İbrahimi inançta da bulunan) nefis mücadelesini ifade etmektedir. Bu, faziletli ve Allah yolunda olmak maksadıyla hayat boyu süren bir mücadele, bir yolculuk anlamına gelmektedir. Elbette tanımı saptıran, ideolojik ajandaları için kullananlar vardır ve olacaktır ancak bunun için İslamiyet'in kendisini sorumlu tutmak, cadı avlarında kadınları diri diri yakan rahipler ya da milyonlarca Amerikan yerlisini öldüren Avrupalılar için Hristiyanlığı suçlamaktan farksızdır. O katliamları yapanların politik ajandaları konuşulurken, Müslüman olduklarını belirten teröristlerin hiçbir dünya meselesi olmadığına, hatta ABD ve Avrupa''ya karşı tüm şiddet eylemlerinin siyasi bir karşı gelişten değil akıldışı bir dini nefretle sınırlı olduğuna inanmamız beklenmekte sürekli bu doğrultuda yayınlar yapılmaktadır. Teröristlerin kullandığı anlamda bir cihat yürütüldüğüne inanmak sadece ve sadece ABD'nin işgalci politikalarına yani kendi ajandasına hizmet etmektedir.

Ölü terörist Ahmet'in Jeff Dunham ile diyaloğunda kullandığı ilk sözcük 'infidel' olmuştur. Bir Müslümanın Batılı bir çehre gördüğünde neredeyse içgüdüsel bir biçimde dolayısıyla da tartışılamayacak ölçüde bir gerçeklikle 'kafir' demesi açık ve net

bir biçimde tüm Müslümanların batıyı kafir olarak nitelendirdiği tezini sahneye yani günlük yaşama taşımaktadır.

Teröristlerin jargonlarıyla güçlendirilen Hristiyan inancı taşıyanlara kafir söylemlerinin İslam dini açısından bakıldığında hiçbir geçerliliği olmadığı gibi İslam'ın beş şartından biri olan Allah'ın gönderdiği tüm peygamber ve kitaplara inanma kuralına ters düşmesinin akıldışılığı göz ardı edilmektedir. Üçüncü nokta ise tarihte dinsel ve etnik farklılıklara tolerans açısından Hristiyan devletlerden çok daha iyi bir karneye sahip olan bunun ötesinde Hristiyan peygamberinin ve annesinin isminin sayısız bir şekilde saygı ve sevgiyle anıldığı bir kitabı takip eden İslam'ın ağzından Hristiyan inancına karşı geliştirdiği sözde nefretin ısrarla vurgulanmasıdır. Bunun altında yatan sebebin kaynağının, bu nefret yüklü teröristlerin beslendiği noktaların aslında tamamen batının, yani Hristiyan dünyasının ağırlıklı olarak Afrika, Asya ve Ortadoğu politikaları ve gerçekleştirmiş oldukları korkunç, haksız ve cani eylemler olmasını saklama, gizleme, en önemlisi de tartışmaya açılmaması gayreti ve sorumluluğu İslam'a yüklemenin kolaylığında aranması gerekmektedir.

Kafir sözcüğü Müslümanların kitabı Kuranı Kerim'de geçmekte, anlamının da Hristiyanlık ya da Yahudilik inancı taşıyanlarla uzaktan yakından ilgisi bulunmamaktadır. Allah inancı olmayanlara bile bu niteleme yapılmamakta, daha çok Allah adına kandıran, Allah ismini kullanarak haksızlık yapan ve de Allah'a şirk koşanlar için kullanılmaktadır. Kutsal kitapların yorumlarında birçok farklılığın söz konusu olması buradaki yanlışlığı da ona dayandırmayı mümkün kılmaktadır. Ancak Müslümanlığın kutsal kitabında çok açık bir biçimde belirtilmiş olan imanın altı şartı şunlardır:

- Allaha inanmak
- Meleklere inanmak
- Adem'den Muhammed'e tüm peygamberlere inanmak
- Kitaplara inanmak
- Ahiret gününe inanmak
- Kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanmak

Bu noktadan bakıldığında Batıdan, daha doğrusu Hristiyanlardan, inançları yüzünden nefret etmek, inançlarından ötürü onlara kafir demek İslamiyet ile en hafif tabir ile ters düşmek anlamına gelmektedir. İsa peygamberi ve Meryem'i yücelten ve onlara inanmadan Müslüman olunmasına imkan sağlamayan bir kitap nasıl aynı zamanda İsa'ya inananların kafir olduğunu söyleyip öldürülmesi gerektiğini aşılayabilir?

İslamiyet'in Hristiyanlığın düşmanı olarak algılanmasında yardımcı olan yanlış bilgilendirmelerden birisi de Teslis (Tanrı, İsa ve Meryem'den oluşan kutsal üçleme) inancı bağlamında sık sık dile getirilmektedir. Teslis inancının İslamiyet tarafından tek tanrıcılığa aykırılık olarak değerlendirilerek reddedildiği birçoklarınca belirtilmekte ancak Kuranda İsa ve annesi Meryem'in ne kadar yüceltildiğinden bahsedilmemektedir. Teslis inancındaki sıkıntı Allah'ın kutsaliyetine ters düşmesinden yani Allah'ın asla doğrulmadığı ve doğurtmadığı, yarattığı insanoğlundan üstünlüğüne olan inançtan kaynaklanmaktadır. Kutsal kitaplarının gereği ne Yahudiler ne Müslümanların kabul etmediği bu noktanın, İsa ya da Meryem'e gösterilen bir inançsızlık olarak değil aksine tüm kainat gibi onları da yaratan Allah'ın yüceliğinin insana indirgenmesinin reddedilmesi olarak algılanması gerekmektedir. Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki, İsa'nın kimilerince Tanrı'nın oğlu hatta Tanrı'nın ta kendisi olarak kabul görüyor olmasının Müslümanlar tarafından İsa Peygambere duyulan inancı azalttığına dair bir göstergeye rastlanılmamaktadır.

Batının artık bu insanlık dışı terör eylemlerinde araç olarak kullanılan nefretin İsa Peygambere ya da Hristiyanlık inancına değil batı tarafından uygulanan politikalara karşı olduğunu anlaması ve yine çoğunlukla batının kontrolünde olan silah tüccarları, petrol şirketleri, finans kurumları ile ilişkisini sorgulaması gerekmektedir. Başına gelenlerden batıyı sorumlu tutan ve kimlerce imkan sağlanıp desteklendiği de (El Kaide örneğinde gördüğümüz Suudi Arabistan ve ABD gibi) pek açık olmayan birinin sadece dini inancına odaklanmak ve o inanç yüzünden bu saldırıların gerçekleştiğine, hatta o saldırıların Hristiyanlığa yani İsa peygambere karşı yapıldığına inanmak ve inandırmak, bireyler açısından düşündüğümüzde cahillik ya da naiflik olarak değerlendirilebilse de, yönetimler nezdinde terör sorununun çözülmesine katkı sağlamamakta direten

dolayısıyla bundan fayda sağlayan bir politika doğrultusunda gerçekleşmekte olduğu açıktır.

Jeff Dunham'ın gösterisine dönecek olursak; Ahmet'in batılıyı kafir olarak nitelemesinin hemen arkasından savurduğu ölüm tehdidi, hiçbir tartışma ya da anlaşmazlığın sebep olmadığı bir çılgınlık, Müslümanların doğal davranış biçimi olarak algılayabileceğimiz şekilde seyirciye aktarılmakta, tüm Batılıların ölmesi için uğraşan gözünü nefret bürümüş Müslümanlara işaret etmektedir. Bu da aslında bir bakıma sadece batılı olduğu için ölüm fermanı verilenlerin, karşıdakini sadece Müslüman olduğu için düşman olarak netleştirmesi ve öldürmesini büyük oranda rasyonelleştirmekte ve haklı çıkarmaya hizmet etmektedir.

Komedyen Dunham sonrasında terörist Ahmet'in oğlunu da gösteriye eklemiş, en ilgi çekici özellik olarak da oğlanın eşcinselliğinden dem vurması olmuştur. ABD'nin sağladığı özgürlük ve yaşam biçimine Müslüman genlerinden gelen bir dürtüyle nefretle karşı çıkan Ahmet gibi bir teröristin oğlunun eşcinselliği seyirci için daha komik bir algı oluşturmaktadır. Mizahın tüm insanlık hallerini dolayısıyla eşcinselliği de kullanması elbette yeni bir şey değildir ve insan hak ve hürriyetlerine hakaret yoluyla saldırmadığı sürece de bir sorun olarak değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Ancak bu durum özellikle her inançtan ziyade ya da tüm inançlardan daha fazla eşcinselliğin İslamiyet'te kabul görmediği algısını yaratmaya yardımcı olduğu açıktır. Oysa bilindiği üzere eşcinsellik tek tanrılı hiçbir dinde hoş görülmemiş, genellikle yozlaşma ve sapkınlık olarak yorumlanmıştır. Teröristlerden bahsederken ABD'nin sebep olduğu ve gerçekleştirdiği eylemlerden değil de ABD'nin dünyaya bahşettiği özgürlüklerden nefret ettikleri sık sık dile getirilerek, İslam'ın bireysel hak ve özgürlüklere karşı bir inanç olarak konumlandırılması gerçekleşmektedir. ABD'de eşcinsellere karşı Müslüman ülkelerden kesinlikle az sayıda olmayan nefret suçu işlenmekte, birçok devlet adamı eşcinselliği bir hastalık olarak nitelendirmekte ve çok sayıda kilise ve sivil toplum örgütü heteroseksüelliğe dönüşüm çalışması yürütmektedir. Buradaki önemli nokta bu bağnazlığın diğer dinlerden daha fazla İslamiyet'e aitmiş gibi gösterilmesinin yanı sıra çoğu Amerika ve Avrupa tarafından desteklenen hatta onlar tarafından başa getirilen Ortadoğu ve diğer Müslümanların çoğunlukta olduğu

hükümetler ve yönetimleriyle hiçbir ilişkisinin kurulmaması, her şeyin sorumlusu olarak Kuranı Kerim'in, dolayısıyla İslamiyet'in gösterilmesidir.

ABD'yi ele aldığımızda, yıllar süren bir mücadele sonunda eşcinsel evliliklerin yasallaşması ve benzeri gelişmelerle modern dünya olarak dayatılan batının bu durumu son dönemde kabulleniyor olması İncil'in Romalılar 1:26-27, 1. Korintliler 6:9-10 ve 1. Timoteos 1:9-10'dur. bu konudaki en sert yorumları içerdiği gerçeğini değiştirmemektedir. Bu bağlamda meclisini dua ile açan, mahkeme salonlarında kutsal kitaba el bastırma suretiyle yemin ettiren, nüfusunun yaklaşık dörtte üçünün Hristiyan olduğunu bildiğimiz bir ülkede gösterilen bu anlayış, kapitalizmin her zaman olduğu gibi Hristiyanlık da dahil olmak üzere istisnasız herkesi ve her şey ABD'ye uyarlanmasının bir ispatıdır. Çünkü asıl kutsal, İsa'nın, Meryem'in, İncil'in, hatta Tanrı'nın ötesinde ABD'nin kendisidir.

Batı müdahaleleri ve eleştirilerine karşı bir direniş stratejisi olarak köktendinciliğin de dahil olduğu İslam'daki farklı, beklenmedik yapılanmaları sadece Ortadoğu'daki Avrupa koloniciliği ile açıklamak yeterli olmayacaktır. ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki müdahaleleri de köktendinciliğin güçlenmesini desteklemiştir. Bu gerçeklik çoğunlukla Amerikan yönetimi ya da medya tarafından yok sayılmaktadır. 11 Eylül terör saldırıları ABD'nin özellikle Soğuk Savaş döneminde gerçekleştirdiği gizli operasyonlar ve manipüle edilen savaşlar gibi fazlasıyla karmaşık birçok faktörün bir araya gelmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Amerikan yönetimi ve medyasının İslami köktendinciliği modernitenin ısrarla dışında bırakması ve çağdışı bir çerçeveye yerleştirmesinin aksine aslında bunun tam manasıyla modern bir yapılanma olduğu vurgulanmalıdır. İslami köktendincilik eski dönemlere ait ya da geleneksel bir fenomen değil, aslında yirminci yüzyılın ideolojik çatışmalarından birinin ürünüdür. Bununla bağlantılı terörizm aslında bağnaz ya da laik dini eğilimlerden değil politik çatışmaların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Batı'nın 11 Eylül terör saldırılarını üreten köktendinci İslam ile siyasi ve çok derin ilişkilerinin bu bağlamda büyük rol oynadığı belirtmek gerekmektedir.

İslamofobiyi ABD'deki Müslümanların varlığına karşı vurdumduymaz ya da cahilce bir tepki olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. İnsanların hayatlarına gerçek anlamda etki eden bu ideolojik bir yapılanma tamamıyla çalışılmış ve üretilmiştir.

3.3.1 11 Eylül Sonrası Amerikan Dizilerinde Müslüman Temsili

Bazı araştırmalara göre Beyaz Amerikalıların Müslüman Amerikalılara yaklaşımlarında bir belirginlik gözlenmemektedir. Müslüman Amerikalıların, siyahlara, Latin Amerika asıllılara, Yahudilere, eşcinsellere, sosyal yardım ile geçinenlere ya da geleneksel olmayan diğer gruplara karşı geliştirilmiş olumsuz klişetip çerçevesindeki davranışlardan farklı bir tavırla karşılaşmadığı belirtilmektedir.

Popüler kültürün her alanında, özellikle de sinemada çeşitli etnik grupların basmakalıp yöntemlerle hayat bulduğu açık ve net bir biçimde görülmektedir. Kısa bir özet yapmak istenirse; Latin kökenli erkekler genelde kötü niyetli haydut ve suçlu, kadınları seksi ve ahlaksız, Asyalı erkekler dövüş sanatı uzmanı, kadınları ezik, sessiz ve boyun eğen ya da bunun tam tersi ejderha kadınlar diye tabir edilen şekilde tehlikeli, siyah erkekler suçlu ya da hizmetli, kadınları ise bakıcı, dadı ya da hafifmeşrep olarak kurgulanırken beyaz adam her daim kurtarıcı, kadınları ise iffetli, masum ve fedakar olarak perdede karşımıza çıkmaktadır. Başlangıçtan günümüze Amerikan sineması ırksal temsillerin çeşitliliği konusundaki titiz çalışmalarını aralıksız sürdürmektedir. Hollywood farklı etnik kökenlileri ya da azınlıkları temsil etmemekte; onları kendi ideoloji doğrultusunda yaratıp, şekillendirip bu deneyimi paylaşan seyirci kitlesi yaratmaktadır.

ABD'de 1973 Arap İsrail savaşından sonra sinema ve televizyon, Arapları müsrif ya da kanlı bir cani olarak göstermekte yarış etmişler onları genellikle esir tüccarı, deveci, kaçakçı ve serseri rolleri ile seyirci karşısına çıkarmışlardır. *Indiana Jones* ve *Mummy / Mumya* serilerinde olduğu gibi Arap erkekleri sıklıkla cahil, bilinçsiz ve yönlendirilmeye uygun güruhlar olarak sunulup emir alan hizmetkarlara, Batılı beyaz erkek ise onlara komuta eden efendilere dönüştürülmektedir.

11 Eylül öncesinde de sonrasında da Arap kötü adamlar çok sık bir biçimde Hollywood yapımlarında ve Amerikan televizyonlarında kendini göstermektedir. Araplar için perdeye ya da ekrana yansıtılan dört temel mitten bahsetmek gerekirse bunlar; korkunç zenginlikleri, barbarlıkları, özellikle beyaz kadınlar söz konusu olduğundaki seksomanyaklıkları ve de teröristlikleri şeklinde özetlenebilmektedir. 1980'lerde çıkış yapan günümüzde de artan bir ivme ve istikrarla devam eden geniş çaplı yanlı film akımı Müslümanları şeytani ve insanlık dışı, batılıları, çoğunlukla da Amerikalıları da bu şeytani teröristleri yok eden kahramanlar olarak göstermeyi hedeflemiş ve bunu da büyük ölçüde başarmıştır.

"Orta doğuda bir yerlerde bir grup genç kot giyip, kola içiyor, rap müzik dinliyor olabilir, namaz aralarında da bir Amerikan uçağını patlatmak için bomba yapıyor olabilirler." (Morey, Yaqin, 2011: 116) Huntington'a ait bu sözler nedense Amerikalı öldürmeyi, katletmeyi adeta bir hobi gibi algılayan orta doğulu portresini desteklemektedir. Daha da kötüsü, ABD'nin haksız politikalarının doğurduğu sonuçları bizzat yaşayan insanlar üzerindeki etkiyi yok sayıp popüler kültürün yaşadığımız dönemdeki etki alanını yüceltmekle aslında bir bakıma bu politikalarda sorgulanacak bir şey olmadığının altını çizmektedir.

Özellikle 11 Eylül'den sonra terörist eylemler 'İslami' ya da 'İslami terörizm' sıfatlarıyla nitelendirilmekte ve bunlar hem 11 Eylül'ü tanımlamak hem de açıklamak için kullanılmaktadır. Böylece ABD'nin başına gelen en büyük kötülük, İslamiyet ile ilişkilendirilmenin ötesinde özdeşleştirilmektedir. Medya, doğalarına çok uygun gördüğü teröristliği, Arap ve Müslümanların adeta mesleği olarak sunma eğilimini sürekli canlı tutmakta ve batının da haklı olarak kendilerinden tiksindiği bir etiket gibi bunu Müslümanlara yapıştırmaktadır. Televizyon sinema ile birlikte bu tür söylemlerin toplumsal yaşam içinde yer alabileceği bir alan sağlamakta ya da mevcut düzene arka çıkmaktadır. Bu söylemlerin işlevselliği formatlar yoluyla desteklenmekte ve bu bağlamda örneğin diziler sayesinde sürekli yeniden üretilip seyirciye aktarılmaktadır. Televizyondan uzak tutulabilecek hiçbir yaş grubunun kalmadığı düşünülürse her türlü meselenin kavranması televizyonun içerdiği önyargılar tarafından şekillendirilmektedir.

11 Eylül sonrasında Amerikan televizyonlarında özellikle uzun soluklu *ER / Acil Servis (1994-2009)* ya da *West Wing (1999-2006)* gibi popüler dizilerin temalarına hızla 11 Eylül'ü yerleştirmek kaçınılmaz olmuştur. Başkan Bush'un sözleriyle teröre karşı başlatılan savaş, en hızlı biçimde olayların üzerinden daha bir ay geçmeden 3 Ekim 2001 tarihinde yayınlanan *West Wing* dizisinin "Isaac and Ishmael / İshak ve İsmail"[26] isimli özel bölümüyle televizyonda da başlamıştır. Bölüm 'Müslüman'ı 'terörist' ile özdeşleştirmesi ve polis devleti yanlısı olduğu şeklinde eleştirilere maruz kalsa da sonrasında, Amerikan televizyonlarında daha bunun gibi yüzlerce örneğin seyirciye sunulacağı, bunun sadece bir başlangıç olduğu ortaya çıkmıştır.

Televizyonda birçok hikayede ırkçı ve önyargılı suçlamalardan kaçınmaktan ziyade, politik bağlamda bir krize sebebiyet vermemek amacıyla terörist ülkeler uydurma isimlerle karşımıza çıkarılmaktadır. Böylece yansıtılan ırkçı portrelerden şikayetçi olacak grupların daha en başından önüne geçilmiş olmaktadır. İzleyicilerin zaten gerçek ülke isimleri bilmemelerine çok sık rastlanıldığı düşünülürse, aynı *Alaaddin'*in *(1991)(Yön. Ron Clements)* ülkesi Agrabah gibi, gerçek bir Ortadoğu ülkesi olmasa da seyircinin kafasında uydurma ismin Arap ve Müslüman bir Ortadoğu ülkesi olduğuna dair şüpheye yer bırakılmamaktadır. Bu durum Arap ve Müslüman kimliklerinin genelleştirilmesine katkı sağlamakla kalmamakta, birçok kötülüğün yanı sıra terörizmin de dünyada her halükarda Arap ya da Müslüman bir yerden çıktığının altını çizmektedir.

Diğer hiçbir din için geçerli olmayan bir diğer nokta kendine Müslüman diyen herkesin yaptığı her şeyin İslam dini ile ilişkili ve İslamiyet kaynaklı olarak aktarılmasıdır. Sinema ve televizyonda teröristlere özellikle 11 Eylül sonrasında sürekli olarak 'Allah' sözcüğü bir mantra gibi tekrarlatılmakta, büyük bir incelikle tam da masumlara karşı ortaya konacak, onların hayatına kast edecek eylemlerin öncesinde defalarca söyletilmektedir. Ayrıca bu medeniyetten uzak insanların kendi aralarında da rasyonel bir konuşma geçmesinin mümkün olamayacağını seyirciye bir an olsun unutturmamak için anlamlı diyaloglardan uzak durulmakta ve genelde o boşluklar yine

---

[26] West Wing 3. Sezon 1.Bölüm (https://yesmovies.to/movie/the-west-wing-season-3-10877/513613-8/watching.html)

'Allah' ya da kutsal kitaptan dualar olduğunu düşündürten Arapça mırıldanmalarla geçiştirilmektedir.

Bu bağlamda ilerlerken en çok dikkat edilen ekranda birçok ırk ve etnik kökenden oluşan ve bunu kendi bünyesinde sorunsuz bir biçimde hatta başarıyla kaynaştırmış olan bir ABD yansıtmaktır. Özellikle teröristlerle mücadele eden idari kadro ve güvenlik kuvvetlerinde buna çok dikkat edilmekte ve mutlaka siyah Amerikalılara, Latin ya da Uzakdoğu kökenlilere yer verilmektedir. Yansıtılan toplumda farklı etnik kökenlerden gelen Amerikan vatandaşları birlikte çalışmakta ve ırkçılığın kesinlikle toplumsal olarak kabul görmediği algısı yaratılmaktadır. Bu aslında bir bakıma Arap ve Müslümanları sıklıkla ve pervasızca terörist olarak temsil ettirirken ırkçılık suçlamalarından kaçınmak için iyi bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır.

Amerikan televizyonları ve Hollywood'daki senaristler son dönemlerde olumsuz klişetiplere karşı hassasiyetlerini ispatlamak istercesine olumlu Arap ve Müslüman karakterler yaratmaktadırlar. Bu vatansever karakterler genellikle Amerikan hükümetinin Arap / Müslüman terörizmi ile olan mücadelesinde kendisine destek olan devlet görevlisi ya da sivil vatandaşlar şeklinde yansıtılmakta ancak bütün bu kimliklerde terörizmin referans alınması değişmez unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İyi Müslüman (arkadaş) gerçek Müslümandır, kötü Müslüman ise (düşman) Müslümanlığı karalayan biridir ve ona kuvvetle karşı çıkılmalıdır. 'İyi Müslüman' genelde sakin, kendisiyle barışıktır ve sufiliğe eğilimi olup bizi cihadın içsel bir çatışma olduğuna, silahlı gruplara katılmak anlamına gelmediğine ikna etmekle meşguldür. Kadınlara eşit davranmakta ve başörtüsünü kadının tercihine bırakmaktadır. Bu 'iyi Müslüman' kadınsa şayet o zaman genelde eğitimli, çalışma hayatı olan, kocasıyla kendi isteğiyle evlenmiş ve başörtüsü takıyorsa bile bunu kendi istediği için yapan biridir. 'İyi Müslüman' ayrıca İsrail'e karşı değildir ve politik bağlamda demokrasiyi, insan haklarını, inanç özgürlüğünü savunur.

2017 itibariyle on ikinci sezonu izlenmekte olan Amerikan televizyonunun en uzun soluklu dizilerinden *Bones* başkent Washington'ta geçmekte ve cinayet davalarında FBI ile adli antropologların işbirliğini konu almaktadır. 8.sezonun 6.

bölümünde (The Patriot In Purgatory) ekibin İran asıllı Amerikalısı Arastoo karakteri kimliği o zamana dek teşhis edilememiş bir 11 Eylül kurbanı üzerinde çalışırken, saldırıları gerçekleştiren teröristlerinin paylaştığı dini inancı ile ilgili çok duygusal bir konuşma yapmıştır:

"Yapılan din ile ilgili bir şey değil. Riyakarlığın, ikiyüzlülüğün ve nefretin işi. O uçakları kaçıran o korkunç adamlar o gün benim dinimi de kaçırmış oldular. Benim tanrıma hakaret ettiler. O yüzden hayır, bu yaptığım hiç de zor değil. Bu kurbana hizmet edebilmek, o gün varlığı hissedilmeyen şefkat ve sevgiyi ona göstermek bir ayrıcalık benim için."[27]

Terör eylemlerinin nefretin işi olduğu konusunda tüm dünyanın hemfikir olması elbette şaşırtıcı olmayacaktır. Ancak burada sakıncalı olan batılı Hristiyan karakterlerden çok alışık olduğumuz, ABD'nin bu bağlamdaki geçmiş tüm sorumluluklarından arındırılmasına hizmet eden yaklaşımdır. Neden sonuç ilişkisini gündeme taşımak asla terör eylemlerini gerekçelendirme, haklı sebeplere dayamak bağlamında ele alınmamalıdır. Teröristlerin onun dinini yani İslam'ı da kaçırmış olduğunu belirtmesi ve kurbana hizmet ederek bir nebze huzur bulduğu iması ile inancın terör bağlamında zan altında kaldığının bir kez daha altını çizmektedir. Tüm bunlardan daha önemli olan ayrıntı ise senaristlerin Müslüman bir karakterin ağzından teröristlerin onun tanrısına yani tüm Müslümanların tanrısına hakaret etmiş olduklarını söyletmiş olmalarıdır. Genellikle Müslümanların tanrısı ile Hristiyanların tanrısı ayrımını yapan Hristiyan karakterler olurken, bu defa Müslümanların temsilcisi olarak yerleştirilen karakter de bu ayrıma destek vermekte, tek tanrılı dinlerden olmasına rağmen İslam açık bir biçimde Hristiyanlık ve Musevilikten ayrıştırılmaktadır, dolayısıyla İslam peygamberinin konumu da İsa ve Musa'dan oldukça uzaklaşmaktadır.

Televizyon dizilerinde 'kötü' Araplar ya da Müslümanlar terörist olarak karşımıza çıkmakta ve onların 'iyi' karşılıkları Amerikan hükümetine terörizmle sürdürdükleri savaşta yardım etmektedir. Önceki yıllardaki berbat klişe tiplerden bir

[27] Bones 8. Sezon 6. Bölüm (https://yesmovies.to/movie/bones-season-8-6254/523049-8/watching.html)

nebze uzaklaşılmış olmasına rağmen Arap ve Müslüman kimlikler hala öncelikli olarak terörizmle ilişkilendirilerek ekrana yansıtılmakta ve bu açıdan değerlendirilmektedir.

Bir televizyon dizisi ya da filminde eğer bir Arap / Müslüman terörist varsa klişe tiplerden kaçınıldığını ispatlama adına bir tane de olumlu bir temsile yer verilmektedir. Terörist saldırılarının içimizdeki düşman söylemi ile ‘iyi’ ve ‘kötü’ Müslüman tartışmasını da beraberinde getirmesinden ötürü Amerikan halkına bağlılığını ispatlayıncaya dek tüm Müslümanların kötü olarak etiketlenmiş olduğunu görülmektedir. Bu bağlamda bir Müslümanın iyi ya da kötü olması İslam ile ilişkisine değil ABD ile olan ilişkisine bağlıdır.

2004 yılında ekranlarda boy göstermiş olan *The Grid* isimli mini-dizi, sinir gazı kaçakçılığı yapan ve Batı’nın petrol altyapılanmasını yok etmeyi amaçlayan İslami teröristlere karşı mücadele eden kahraman Amerikalı ve İngiliz ajanları ekrana getirmektedir. Kahramanlardan biri olan CIA ajanı Raza Michaels (Piter Marek) Müslümandır ve dizideki misyonu İslam’ı lekeleyen, karalayanların teröristler olduğunu sıklıkla vurgulayarak seyirciye yapımın ırkçı ya da nefret söylemi içermediği konusunda garanti sağlamanın ötesinde, bunlardan ötürü İslam’a önyargılı yaklaşmanın çok anlaşılır bir şey olduğunu, o inancı taşıyanların çirkinleştirdiği bir şeyi bizim güzel görmemizin pek de kolay olmayacağını hatırlatmaktır. Gerçeklere çok uzak düştüğünü tüm dünya bilmesine rağmen dizide terörist Yusuf yakalandığında bilinmeyen bir yere götürülüp hapsedilmiş ancak kendisine işkence edilmemiştir. Bir bakıma Batının ‘medeni’ değerleri Yusuf’un başkalarına gösterdiği zalimliğin kendisine gösterilmemesi ile taçlandırılmıştır. Ortadoğu uzmanı Raza Müslüman tarihi ve kültürünü çeşitli yönleriyle Batılı muhataplarına açıklamaya çalışırken aynı zamanda kendi Müslüman Amerikalı kimliğini sorguladığına da şahit olunmaktadır. Hatta bir sahnede Amerikalı olmanın onu daha iyi bir Müslüman yaptığını ifade etmiş ancak bunun sebebini açıklamamıştır.

The Grid dünyadaki en büyük acıyı 11 Eylül saldırıları ile ABD’nin yaşamış olduğunu ve hiçbir acının bununla yarışamayacağını her fırsatta dile getiren ideoloji ile aynı çizgide durmaktadır ve vatansever duyguların ön planda olmasına büyük özen

gösterilmiştir. El-Kaide komutanı Yusuf'un: *"Acı, gerçek acı, her şeyi yok eder: hatıraları, aşkı, hatta inancı"* sözlerine inat, hiçbir Amerikalının ne ülkesine ne de inancına karşı bir güvensizlik hissetmediğinin altı çizilmektedir. Amerikan televizyonunda son dönemde Arap ve Müslüman Amerikalıların 11 Eylül sonrası nefret suçlarına maruz kalan kurbanlar olarak yerleştirildiği birçok hikaye ekranda boy göstermeye başlamıştır ve bu sayede Müslüman olmayan izleyicinin empati yapmasının hedeflendiği akla gelmektedir. Bu konudaki hassasiyet, özellikle Irak işgalinin haksız olduğu ve bu konuda gösterilen muhalefetin ağırlık kazanmaya başlamasından sonra gözlemlenmekte, orada yapılan korkunç yanlış, ekranda bir nevi vicdanı rahatlama ile geçiştirilmektedir.

2010 yılında ekrana gelmeye başlayan sağ kanadın çok sevdiği dizilerden *Blue Bloods* gerek New York polis teşkilatı gerekse savcılığında tüm fertleriyle hizmet veren, çok manidar bir biçimde Reagan soyadlı bir aileyi merkez almaktadır. Daha önce babasının da icra ettiği New York emniyet müdürlüğü görevinde ünlü oyuncu Tom Selleck'i izlediğimiz dizi, Amerikalıların nasıl bir polis istediklerine dair bir fantezi olarak düşünülmemelidir. *Blue Bloods* daha çok izleyicilerinin polis için zaten ne düşündüğünü ekrana getirmektedir. Yedinci sezonu yayınlanmakta olan yapım Amerikalıların daha fazla inançlı olmasını, işin başında olan iyi insanlara (beyaz Reaganlar gibi) sonuna kadar güvenmeleri gerektiği konusunda ısrar etmektedir.

Dizinin birçok kez riskli politik ve toplumsal meselelere değinmesine rağmen konuyu tartışmaya açmaktan ziyade daha çok konuyla ilgili izleyiciye güvence vermek, rahatlatmakla ilgilendiğini belirtmek gerekmektedir. Genel anlamda değerlendirildiğinde dizi bir polisiye olmasına rağmen *Blue Bloods* kendisini soruşturmaya, dedektifliğe değil ırksal önyargılar gibi sorunların etrafındaki korku ve endişeleri yatıştırmaya adamış görünmektedir. Bunu da genellikle son derece bilge ve erdemli emniyet müdürü Frank Reagan'ı (Tom Selleck) olaya dahil edip onun mucizevi bir biçimde sorunu çözmesi yoluyla ya da sorun olduğunu ileri sürenlerin itibarını sarsıp gözden düşürerek yapmaktadır.

Dizide birçok kez Müslüman karakterlerin dahil olduğu vaka ele alınmış, neredeyse her defasında 11 Eylül göndermeleri yapılmış, Müslüman karakterlerin maruz kaldığı önyargılı ya da ırkçı bir yaklaşım varsa da sonunda adalet yerini bulmuş ancak bu arada Müslümanların gerçekleştirmiş olduğu korkunç şeylerin gölgesindeki bu önyargılar için adeta anlayış göstermemiz istenmiştir.

-Müslümanlar günde beş kez dua ediyorlar değil mi? Bunlardan hangisinin bir halı çıkarıp dizlerinin üstüne çöktüğünü görmemiz için tek yapmamız gereken şey izlememiz.

-Ne demek şimdi bu Danny? Müslüman olmaları terörist olmaları anlamına gelmez.

-Sadece Müslüman oldukları için terörist olduklarını söylemiyorum, ama ortada net bir profil var.

-Herhangi biri olabilir.. Korkutucu olan da bu.

-Doğru. Ve bizim görevimiz hepsini yakalamak.[28]

Bütün talihsiz münferit vakalara ve baş belalarının sebep olduğu karmaşaya rağmen *Blue Bloods* izleyiciye üzerinde durulması gereken köklü, sistematik bir ırkçılığın olmadığı konusunda güvence vermekte ve böyle görünmesine sebep olan birkaç kötü yumurtanın da öyle ya da böyle temelinde çok adaletli olan sistem tarafından ayıklanacağını söylemektedir.

Daha önceki tek boyutlu kötü karakterlerin aksine 11 Eylül sonrasındaki teröristler çeşitli açılardan insanileştirilmeye başlanmıştır. Birçok hikayede aile ortamlarında gösterilmekte, geçmişleri konusunda bilgi verilmekte ve onları terör batağına iten sebeplere değinilmektedir. Orijinali İsrail ordusu mensubu Gideon Raff tarafından kaleme alınmış ve Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın birçok yerinde yayınlanmakta olan ödüllere boğulmuş *Homeland (2011)* dizisinin bu uyarlaması ünlü

---

[28] Blue Bloods 1.Sezon 5.Bölüm (https://yesmovies.to/movie/blue-bloods-season-1-5091/136944-8/watching.html)

24 dizisinin tecrübeli yaratıcıları Howard Gordon ve Alex Gansa'nın imzasını taşımaktadır. Amerikan kablolu yayınlarının en popüler kanallarından olan Showtime'da yayınlanan dizinin yönetmenlerinden biri olan Michael Cuesta çok açık ve net bir şekilde, başrolde ünlü oyuncu Claire Danes'in canlandırdığı CIA ajanı Carrie'nin bipolar rahatsızlığının ABD için kullandıkları bir metafor olduğunu belirtmiş, 11 Eylül'ün bıraktığı derin yaralar iyileşmeye başlasa da şimdi herkesin kafasının çok karışık, herkesin şüphe içinde olduğunu ve kimsenin güvende hissetmediğini söylemiştir. (ed. Lacey, Paget, 2015: 4)

Homeland dizisinde Müslümanlar ya teröristleri ya da gönüllü olarak Amerikan istihbaratıyla işbirliği yapanları canlandırmakta, bunların arasında da sıklıkla CIA tarafından korkunç Müslüman kocalarına karşı korunma sağlanan kadınlar ekrana yansıtılmaktadır. Dizi Ortadoğu'ya değinen tüm benzer yapımlar gibi pervasızca saçma ve son derece yaralayıcı klişelerle yoluna devam etmektedir. İlk sezonunda bir CIA ajanı, gezici haremi için beyaz kadın toplayan bir Arap şeyhinin çalışanı olarak karşımıza çıkmış ve aday kızlardan birinin cinsel organını incelediği çarpıcı sahnede kıza şeyhin tamamen traşlı olmasını tercih ettiğini belirtmiştir. Bu gibi ayrıntılar tüm Arap şeyhlerinin Batılı tröstlerden sanki çok farklı bir biçimde para ve gücünü kullanarak çapkınlık yaptığına değinmenin ötesinde cinsel anlamda da hikayeyi ürkütücü ayrıntılarla besleyip cinsel bir sapkınlık yakıştırmasını canlı tutmaktadır. Batı dünyasındaki, kadın ticareti ve çocuk pornosu söz konusu olduğunda bu suçların ve sapkınlıkların asla bütün bir ırk ya da kesimle etiketlenmediği görülmektedir. Çoğunlukla dış kaynaklı olduğu bilgisiyle yansıtılan bu kötülükler birkaç Amerikalı çürük elmanın alet olduğu olaylar olarak gösterilmektedir. Söz konusu Arap ya da Müslümanlar olduğunda ise erkeklerin hepsinin adeta doğalarından gelen bir cinsel sapkınlığına değinilmektedir. Buna ilaveten hep koyu Müslüman olarak gösterildiklerinden tüm bunların inançları, yani İslam tarafından onaylanıyormuş havası yaratılması çok düşündürücüdür. Yine şer ekseninin ve kötülüğün merkezi Ortadoğu coğrafyası da tüm bu yaftalamalardan nasibini almaktadır. İkinci sezonun başlarında dizinin Beyrut'un meşhur Hamra Caddesini, CIA ajanı Carrie Mathison'un kendisini gizlemek zorunda kalarak ilerleyebildiği, video oyunlarında olduğu gibi her köşesinde

korkunç terör planları gizlenen batı düşmanı pis bir Müslüman mahallesi olarak gösterirken saçmalamanın ötesine geçtiğini söylemek yanlış olmayacaktır.[29] Beyrut'taki gerçek Hamra caddesi dünyanın her yerinden insanı barındıran, Amerikan Üniversitesi'nin de bulunduğu, Starbucks ya da Gloria Jean's Coffee gibi batılı zincir dükkanlarının yer aldığı ve sarışın mavi gözlü başörtüsüz birine bir ikinci kez dahi bakılmayan son derece kozmopolitan bir bölgedir. Hepsinden önemlisi sürekli olarak seyircide İslam dininin ve kutsal kitabı Kuranı Kerim'in kötülüğün merkezinde yer aldığı algısı yaratılmasıdır. Dizide ortadoğuda esir düşüp yıllar sonra evine dönebilmiş olan Amerikan askeri Nicholas Brody (Damian Lewis) CIA tarafından taraf değiştirmiş olduğu şüphesiyle izlenmektedir. Brody'nin karısı kocasının gizli bir Müslüman olduğunu öğrendiğinde Kuranı Kerimi sallayıp *"Bunlar sana işkence eden insanlar"* derken sadece melodramatik olmakla kalmayıp aslında dizinin temel felsefesini de ifade etmektedir. İster Arap, ister İranlı, ister Pakistanlı olsun tüm Müslümanlar gaddar birer teröristtir, onlara güvenilemez ve hepsinin tek amacı bizi/Amerikalıları yok etmektir. Bu genellemenin de ötesinde işkence eden, terörist olan kutsal kitap ile özdeşleştirilmekte düşman Kuranı Kerimin ta kendisi haline gelmektedir.

Homeland'in sadece bir televizyon dizisi olduğu ve doğal olarak şeytani kötü adamlara ve bol abartıya ihtiyaç duyduğunu söylemek işin kolayına kaçmak olacaktır. Keza Arapları ve genel anlamda Müslümanları hedef alan bu karalayıcı üslup, gerçek dünyada ABD'nin işgallerini, gizli operasyonlarını, dron saldırılarını, CIA'nin hukuksuz alıkoyma ve işkencelerini, ırkçı politikaları ve fişlemeleri haklı göstermek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda, *Homeland*'in sadece basit bir eğlencelik değil aksine sıradan insanların hayatı için gerçek etkileri olan ırkçı fikirleri besleyen ve bunların yerini sağlamlaştıran etkin bir araç olarak düşünülmesi gerekmektedir.

ABD 44. Başkanı Barack Obama'nın: *"Televizyon dizilerimizde Ulusal Güvenlik meseleleriye bağlantısı olmayan Müslüman karakterler olmalı"*[30] şeklindeki

---

[29] Homeland 2. Sezon 2. Bölüm (https://yesmovies.to/movie/homeland-season-2-1704/485256-8/watching.html)

[30] Lisa de Moraes , 3 Şubat 2016, Obama: "Our TV Shows Should Have Muslim Characters That Are Unrelated To National Security", Deadline, http://deadline.com/2016/02/obama-our-tv-shows-should-have-muslim-characters-unrelated-to-national-security-1201695805/, [04 Mayıs 2016]

telkininin yapımlarda belirgin bir değişikliğe sebep olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Müslümanlar büyük çoğunlukla sinema ve televizyonda ya Batı ile savaş içinde olan terörist ya da İslam'ın barışçıl bir din olduğunu savunan sürekli özür dileyen karakterler olarak yansıtılmaya devam edilmektedir. Daha da önemlisi Müslümanlar 'biz' ve 'onlar' retoriği içinde karakterize edilmekte ve 'onlar' yaftası gitgide tartışmasız bir biçimde "bize karşı/bize düşman" anlamı ile özdeşleştirilmektedir.

3.3.2 İçimizdeki Düşman Olgusu

Birçok sinema yazarına göre her neslin kendine göre bir sinema canavarı olmuştur. Ekonomik buhranın yaşandığı yıllar modernizmin ve vahşi kapitalizmin bir kurbanı olan Frankenstein ve Drakula'yı, nükleer dönem mutantları, kaotik 70'ler psikopat katilleri, feminizm de Hannibal Lecter gibi ataerkil yamyamları yaratmıştır. ABD'nin sert savunma stratejisini işleme koyduğu ve çok kararlı bir biçimde düşman yaratıldığı 11 Eylül sonrası dönemde ise perdede sıklıkla uzaylı istilacılara ve zombilere rastlanmaktadır.

Üstünden emir alan ve onun komutlarına göre hareket eden intihar bombacıları gibi zombilerin de bir kimliği yoktur, bireysel bilince sahip değildir. Teröristler gibi zombiler de sadece insanları yok etmeye odaklanmıştır. Tek misyonlarının hissizce, suçluluk duygusundan arınmış bir şekilde öldürmek olan zombiler için bu bağlamda politik bir ilişkilendirmeden bahsetmek gerekmektedir. 11 Eylül sonrası zombi senaryolarında belirgin bir artış gözlenmektedir. Hiçbir anlam veremediğimiz, nedenini anlamadığımız bir şekilde bizi öldürmeye gelen bu yaratıkların yanı sıra bir sürü kıyamet ve felaket filmi çekilmiştir. Bu filmlerin tamamı özellikle Amerikalıların 11 Eylül sonrası hiçbir zaman güvende olmayacakları hissine odaklanmaktadır. Sürekli bu korku ve endişeyi canlı tutmak ABD'nin dış politikasının sorgulanma ihtimalini kamuoyunda azaltmaktadır. Aynı zamanda terör saldırısı sonrasında bireysel hak ve özgürlüklere getirilen kısıtlamaları, ayrımcılıkları ve ırkçı yaklaşımları haklı çıkarmak için içlerindeki düşmanlar hep gündemde tutulmakta bunu yaparken de insanları dönüştüren zombi metaforundan sık sık yararlanılmaktadır. Zombi olmak için özel bir

sebep gösterilmemektedir. Her an herkes zombi olabilir ve aynı salgın hastalık gibi bunlarla ilişkiye girenler onlara dönüşebilir. Bu tehdit en sevdiğimiz insan bile olabildiğinden Amerikan hükümetinin tüm Müslümanları potansiyel terörist görmesi anlaşılır kılınmaktadır.

War of the Worlds / Dünyalar Savaşı (ya da çok uygun düşeceği şekilde 'medeniyetler savaşı') *(2005) (Yön. Steven Spielberg)* Bush döneminde çekilen bütün Hollywood filmlerinden daha yoğun bir biçimde popüler terörizm endişesini vurgulamış ve sömürmüştür. Film bu korku ve endişenin, günlük hayatın açık seçik bir gerçekliği olarak tekrar üretilmesine yardımcı olmaktadır. Dünya Ticaret Merkezi'nin yokluğunun Manhattan şehir silueti ile hatırlatıldığı ve 11 Eylül görüntülerine çok benzer görseller eşliğinde perdeye yansıyan uzaylı istilası Bush-Cheney yönetimin sömürdüğü korku ve terör havasına çok net bir biçimde katkıda bulunmaktadır.

Steven Spielberg'ün ünlü bilim kurgu yazarlarından İngiliz Herbert George Wells'in aynı isimli romanından uyarladığı, başrolünde de ünlü oyuncu Tom Cruise'in yer aldığı film 11 Eylül saldırılarına çok benzer şekilde, bizler normal yaşantımızı sürdürürken planlarını gerçekleştirmek üzere bizi sinsice izleyen uzaylıları perdeye yansıtmaktadır. Özellikle uzaylıların uzun zaman önce robotlarını yer altına gömmüş ve saldırı zamanı ortaya çıkarmış olmalarından kaynaklanan 'içimizdeki düşman' motifi 11 Eylül sonrası ABD'de yaşayan Müslümanlara yönelik paranoyalar ile örtüşmekte, saldırıda ilk yıkılan binanın bir kilise olması da bu savı desteklemektedir.

Filmin senaristlerinden David Koepp filmi savaş karşıtı, özellikle de Irak savaşı karşıtı bir film olarak gördüğünü belirtmiş (Westwell, 2014: 181) ancak yönetmen filminin El Kaide'nin saldırılarının sebep olduğu korku ve endişeyi dillendirdiğini kabul etmiştir. Amerikalıların saldırıyı kimin ya da hangi sebeple yaptığına dair en ufak bir fikre sahip olmamalarını vurgulayan filme bu açıdan bakıldığında 1950'lerde çekilen bilim kurguların içerdiği politik kaygıları adapte ettiği görülmektedir. *Invaders from Mars / Marslı İstilacılar (1953) (Yön. William Cameron Menzies)* ve *Earth vs. the Flying Saucers / Uçan Daireler (1956) (Yön. Fred F. Sears)* gibi örnekler Sovyetler Birliği'ne karşı duyulan olası bir nükleer savaş gibi çeşitli

korkulara verilen bir yanıt olarak çekilmiş ve hepsi birbirine benzer ve metaforik anlatıma sahiptir. Amerikalıların başka bir ülke ya da uzaydan uğrayacakları saldırıya karşı duyduğu korkudan beslenmişlerdir. 11 Eylül'ün gölgesindeki *War of the Worlds / Dünyalar Savaşı (2005) (Yön. Steven Spielberg)* da aynı doğrultuda değerlendirilmelidir. Ayrıca filmdeki ilk saldırının ticaretin, Amerikan yaşam tarzının ve kapitalizmin merkezi New York'a yapılması ve ilk saldırıya uğrayan yapılardan birinin Özgürlük Heykeli olması da elbette tesadüf değildir. Bu tür ikonik göstergelerle film, saldırıya uğrayanın aslında onların temsil ettiği değerler olduğunu vurgulamakta, filmin karamsar sonu ise 11 Eylül sonrası insanların ruhsal durumunu yansıtmaktadır. Nedensiz şiddet uygulayan canavarın 'öteki'liğini, katıksız kötülüğü ve fiziksel iğrençliğinde görebildiğimiz filmde, olaylar karakterlerin daha önceden çektikleri anı kasetinin üzerine kaydedildiği için eski kayıtlar zaman zaman araya girmektedir. Bu görüntüler eski güzel huzurlu günlerle kıyaslama yapmamızı sağlarken tıpkı 11 Eylül saldırısından sonra sıklıkla dile getirildiği gibi hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağının altını çizmektedir.

Filmin muhafazakar söylemi özellikle son sahnede doruğa çıkmış, kullanılan dış sesin *"Dünyamıza geldikleri anda işgalcilerin kaderi çizilmişti. Zayıf noktaları bulundu ve yok edildiler. Hem de insanoğlunun onca silah ve cihazları işe yaramazken her şeyi bilen Tanrı'nın bu dünyaya koyduğu ufacık yaratıklar tarafından. Bir milyar kişiyi feda ederek insanoğlu, dokunulmazlığını ve bu gezegenin sonsuz organizmaları arasında yaşama hakkını kazandı. Ve bu hak bütün tehlikelere karşı bizimdir. Çünkü insanlar boşu boşuna yaşamaz ve ölmez"* şeklindeki sözleri Bush yönetiminin ABD'nin düşman kabul ettiği Afganistan ve Irak'a saldırma hakkını savunurken köktenci Hristiyan inançla süslediği konuşmalarına çok benzemektedir.

Filmin tanıtım cümlelerinden *"Zaten Buradalar"/ They're already here"* Amerikalıların içlerindeki gizli terörist hücrelere karşı duyduğu korku ve endişeyi çok iyi kullanmaktadır. Hatırlanacağı üzere filmdeki uzaylılar sinsice dünya topraklarının derinliklerine gömdükleri savaş gemileri ile bir anda saldırıya geçmiş işgale başlamışlardır. Eski bilim kurgu filmlerinin alegorik anlatımları, soğuk savaş meseleleri ve komünist tehdit ekseninde dönerken, *War of the Worlds / Dünyalar Savaşı (2005)*

gibi günümüz örneklerindeki uzaylı istilaları, Amerikan topraklarında halihazırda bulunan ve tek bir işaretle aynı 11 Eylül'deki saldırıları gerçekleştiren hava korsanları gibi uyanmayı, harekete geçmeyi bekleyen Müslüman teröristleri barındıran hücreler ile ilgili korku ve paranoyayı beslemektedir.

Bu korku ve paranoyayı gerçekçi üslubuyla ekrana getirme iddiasında olan televizyon dizisi *Sleeper Cell* ilk yayınlandığında büyük ilgi görmüş, birçok da olumlu eleştiri almıştır. Dizi tahmin edildiği kadar uzun soluklu olmasa da 11 Eylül sonrası ABD'deki Müslümanlara yönelik bazı uygulamalar hakkında ve terörün nasıl beslendiği, taraftar bulduğu konusunda çeşitli tartışmaların başlamasında etkili olmuştur.

2005 yılında yayına giren *Sleeper Cell* dizisinde bir FBI ajanı Los Angeles'ta gerçekleştirecekleri terör saldırı için hazırlık yapan bir hücre evine sızarak saldırıyı önlemek ve teröristleri etkisiz hale getirmek için görevlendirilmiştir. Müslüman olan ajan Darwyn, hem inançlarına bağlı hem de ABD ordusunda görev yapmış vatansever bir Amerikalı olarak karşımıza çıkarılırken, sürekli olarak bunun doğalında müthiş bir tezat oluşturacağı ama istisnalar olabileceği gibi bir algı yaratılmaktadır. Müslümanlar yine teröristlik suçlamalarından temize çıkartılmasa da bu örnekteki gibi üç beş vatansever Müslüman Amerikalı ile önyargılı vicdanlar rahatlatılmakta, seyirciye de bu vatansever Müslüman Amerikalı sayesinde sözde daha az şüpheci olması öğütlenmektedir. Dizide Amerikalı olmanın Müslüman olmaktan daha etkin olduğu kişilerin terörist olma ihtimalinin düşük olacağı düşüncesi beslenmekte, adeta Amerikalılığın panzehir olduğu ifade edilmektedir. Panzehir olunan zehir Müslümanlık olunca da terörün İslam'ın doğasında olduğu fikri sabitlenmekte dolayısıyla İslam'ı Amerikalı olmanın karşısında bir konuma yerleştirip Müslüman Amerikalıları diğer tüm farklı din ve etnik kökenden gelenlerden ayrıştırmaktadır.

Dizide daha çok dışarıdan gelen teröristlerden ziyade sıradan Amerikalılar gibi yaşayıp şüpheleri üzerlerine çekmemeyi başaran Amerikalı Müslüman teröristlere yer verilmiştir. Bunu desteklemek için de özellikle ilk bölümde Amerikalı olmak ile özdeşleşmiş bowling, rap müzik, Amerikan futbolu gibi bazı kültürel ve sosyal

faaliyetlerin ekrana yansımasına özen gösterilmiştir. Her Amerikalı Müslümanın kendini bu bağlamda gizleyebileceği, sıradan birer Amerikalı olarak yan komşumuz olup aslında diğer yandan ABD'nin dünya üzerindeki varlığını sonlandırmaya yemin etmiş Müslüman teröristler olabileceği fikrini seyirciye benimseten dizinin ülkede duyulan korku ve paranoyayı besleyen yapımlardan bu bağlamda çok farklı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Dizide İslam ve terör bağlantısı bertaraf edilmemiş olsa da benzerlerinden farklı olarak İslamiyet'i küçük düşürücü yorumlardan kaçınılmış ve bu korkunç eylemleri gerçekleştirme peşindeki teröristlerin insani yönlerinin ekrana taşınması denenmiştir.

Sleeper Cell elbette radikallerin tarafını tutmamakta ve yaptıklarını haklı göstermemektir. Dizi terörizmin beslendiği nefrete anlayış göstermek niyetinde değildir ancak beslenen nefretin sebeplerini göstermeye çalışmış ve bu insanların şiddet eylemlerindeki dayanak noktalarının, motivasyonlarının anlaşılması için çaba sarf etmiştir. Fakat bu çabanın çok etkili olduğu söylemek ya da dizinin Amerikan yönetimi ve politikalarına başkaldırdığını belirtmek doğru olmayacaktır. Tommy Emerson (Blake Shields) otorite ile sıkça başını derde sokmuş, ailesi ile arasında büyüyen ideolojik uçurum yüzünden sonradan Müslüman olmuştur. Karşımıza terörist olarak çıkartılan karakter; *"100 milyon dolarlık jetle sivillerin üzerine bomba yağdırıyorsun, bir kahraman sayılıyorsun, sokağın köşesinde kendini de patlatarak öldürüyorsun o zaman terörist oluyorsun."* şeklindeki sözleri ile ABD tarafından binlerce masumun öldürüldüğü ifade edilmektedir. Ancak karakterin sorunlu yapısı ve terörist olması doğal olarak bu bilginin önemini daha da önemlisi geçerliliğini adeta ortadan kaldırmaktadır.

Dizi terörizm ile mücadelede totaliter yöntemleri savunmayıp Amerikan güvenlik kuvvetlerince yapılan yanlışlara yer vermeye çalışarak bazı Amerikan politikalarının yeni teröristler yarattığına işaret etmiştir. Ayrıca ABD'nin teröre karşı açmış olduğu küresel savaşta karşılaşacağı şok edici sorunlar seyirciye hatırlatılmakta, izlenen politikalar üzerinde düşünmeye davet edilmektedir. Bunu yaparak da seyirciyi 11 Eylül sonrasında çekilen tüm Amerikan televizyon dizilerinden daha farklı bir yere götürmüş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak bu durum tahmin

edilebileceği üzere dizinin izlenmesini bazı seyirciler için zorlaştırmış ve dizi bir yıl gibi kısa bir sürede ekranlara veda etmek durumunda kalmıştır.

Soğuk Savaş'ın ve de 11 Eylül sonrasının yeni '*Battlestar Galactica'*sı 1978'de ekrana gelmiş olan versiyondan farklı olarak uzaylıların varlığını hikayeden çıkartmış, Saylonları insan icadı olarak seyirciyle sunmuş, dolayısıyla da kendi yarattığı bu varlıkların sorumluluğunun da insanoğluna ait olduğunun altını çizmiştir. İnsanoğlunun düşmanını kendi yaratmış olmasını 11 Eylül ve Taliban gerçeği bağlamında önemli bir ayrıntı olarak görmek gerekmektedir. Dizi insanoğlunun yaşadığı on iki koloninin de gafil avlandığı 'tek tanrılı dindar fanatikler' olarak 11 Eylül teröristlerine çok benzer bir biçimde nitelendirilen Saylonlar tarafından gerçekleştirilen sürpriz bir saldırı ile başlamaktadır. Bunun ötesinde insanların arasında kendini gizleyen Saylonlarla da 11 Eylül sonrası içimizdeki düşman temasıyla Arap ve Müslüman Amerikalılar tekrar odak noktası haline gelmektedir.

*Battlestar Galactica / Savaş Yıldızı Galaktika'*nın bu yeni çevrimin elbette tamamen hükümet karşıtı olması beklenmemekle birlikte, ABD'nin özellikle 11 Eylül sonrası yürüttüğü politikalara cesur yaklaşımı ve tartışılan konuları farklı görüş açılarıyla ortaya sermiş olması dikkat çekicidir. Bu açıdan bakıldığında uzayda geçen bu macerada üzerinde durulması gereken esas nokta, 11 Eylül bağlamında kurulacak ilişkiler ile dizinin metaforik anlatımında gözlemleyebileceğimiz eleştirel bakış açısı ve ideolojik yaklaşımlardır. 11 Eylül sonrası ABD'nin terörle mücadele adı altında gerçekleştirdiği en haksız saldırılardan biri Irak'a karşı gerçekleştirilmiş ve 2003'te başlayan bu işgalin faturası Amerikan halkına da ağır gelmeye başlamıştır. Üçüncü sezonla birlikte ekranlara yansıyan; on iki koloniden biri olan New Caprica'daki Saylon işgali hiş şüphesiz ABD'nin Irak işgalini akla getirmektedir. Bu metafor aynı zamanda Irak'ta yıllardır süren işgalin karşısındaki isyanı bastırmaya yönelik, ülkeyi polis devleti haline getiren sert önlemler ve bunun karşısında gösterilen direniş ve bu direnişte kullanılan yöntemlerden biri olan intihar bombacıları gibi konularla güçlendirilmiştir. Aynı radikal İslam'ın ABD tarafından desteklenip güçlendirilmesi ve Müslüman coğrafyalarda yapılan haksız uygulamaların bizzat arkasında olması gibi yanlış politikaların bir sonucu olarak Saylonlar insanlara, El-Kaide'nin ABD'ye saldırdığı gibi

sinsice saldırmıştır. Bu eşleşme sonrasında Amerikan televizyonunda görmeye hiç alışık olmadığımız bir biçimde taraflar adeta yer değiştirmiş, terörist ve işgalci Saylonlar bir anda Irak'ı işgal eden ABD'ye benzetilmiştir. İşgali gerçekleştiren Saylonlar kendilerini, Tanrı inancını yayarak, onun sözleriyle insanoğlunu kendinden kurtarmaya çalışan koruyucu hatta müşfik ebeveynler gibi görmektedir. Hikaye bu bağlamda dindar Bush yönetiminin özgürlük ve demokrasi yaymak adına yaptığını iddia ettiği ABD'nin Irak işgalini haklı çıkarmasıyla benzerlik taşımaktadır. New Caprica'da dünyayı insanların gözünden göstererek aslında bir anlamda seyirci Irak'ı Iraklıların gözünden görmeye zorlanmıştır.

Abu Garib'te Amerikalı askerler tarafından tutuklu ve esirlere yapılan insanlık dışı muamele ve Guantanamo'daki içler acısı durum, Pegasus uzay gemisinde Saylonlulara yapılan kötü muamele ve suistimallerde hayat bulmakta ve Amerikan ordusu ve yönetiminin kabul edilemez tutumu bir anlamda eleştiriye açılmaktadır. *Battlestar Galactica'*da komutan Adama kendisine karşı bir Saylon tarafından yapılan suikast girişiminde ağır yaralanmış ancak tüm bunlara rağmen tutuklu Saylon'a insanca muamele edilmesini istemiş ve tutukluya bazı serbestlikler tanımıştır. Komutan Cain ise bu bağlamda Adama ile ters düşerek insanlık dışı muameleye karşı gösterdiği tutum ile Amerikan ordusunun Irak'taki insan haklarına aykırı eylemlerine ve politikacıların da bunu onaylamasına bir gönderme yapmaktadır. Tutuklu Saylonlar Sharon ve Gina'nın gördüğü birbirinden çok farklı muamele o dönemde de alevlenmiş olan savaş esirleri, suçluların konumu ve düşman askerlerle ilgili hukuki düzenleme tartışmalarını bir bakıma tekrar gündeme taşımıştır. Senator James Inhofe Abu Garib hapishanesindeki kötü muamele ile ilgili basın ve kamuoyunun yükselen itirazlarına 2004'te; *"Bu mahkumlar katil, bunlar terörist, bunlar asi"* şeklinde yanıt vererek yapılanların yetki dahilinde ve gerekli olduğu konusundaki netliği ortaya koyarken, bu konudaki zıt görüş Senator Lindsey Graham'den gelmiştir: *"Amerikan halkının burada tecavüzden ve cinayetten bahsettiğimizi anlaması gerekmektedir. İnsanları sadece küçük düşürmekten bahsetmiyoruz."* sözleriyle işlenen savaş suçlarından rahatsızlığını dile getirmiştir. (ed. Potter, Marshall: 60)

Dizide Saylonlar için sürekli hakaret amaçlı ‘tost makinesi’ gibi terimler kullanılması aslında Saylonlara karşı kullanılan şiddeti ve yapılan işkenceleri onama görevi görmektedir. Onları hissizleştirip kendilerinden ayırıp ötekileştirdiklerinde, onlara karşı gerçekleştirilecek eylemlerin denetimi ya da bu konudaki yargılamalar ortadan kalkmaktadır. Ortadan kalkan bir diğer önemli unsur ise suçluluk duygusudur. Bu denli ötekileştirdiğiniz bir varlığa karşı takındığınız tutum ve ona yaptıklarınız suçluluk duymanıza sebep olmayacaktır. Onlara karşı kullanılan bu dil Saylonları aynılaştırmakta, hepsini ‘öteki’ haline getirip isimsiz, kişiliksiz, ruhsuz tek bir düşman şeklinde görülebilmelerine sebep olmaktadır. ‘Köktendinci’, ‘terörist’, ‘cihatçı’, ‘şer ekseni’ gibi söylemler de 11 Eylül sonrasında aynı işlevi görmüştür.

3.3.3 İşkencenin Legalleşmesi

“Amerika Birleşik Devletleri dünya üzerinde işkencenin sona ermesi konusunda kararlılığını sürdürmekte ve bu mücadeleye örnek bir biçimde liderlik yapmaktadır… İşkence kurbanlarının acıları son bulmalıdır ve Amerika Birleşik Devletleri olarak tüm hükümetlere bu büyük görevi üstlenmeye çağırıyorum.” (Mayer, 2008: 196)

Haziran 2003’te Birleşmiş Milletler Uluslararası İşkence Mağdurlarına Destek Günü kapsamında yaptığı konuşmadan alınan bu sözlerin sahibi Amerika Birleşik Devletleri’nin 41. Başkanı George W. Bush’tur. Kendisinin verdiği yetkiyle bir yıl öncesinde (2002) Küba’daki Guantanamo körfezi askeri üssünün bir bölümü askeri hapishaneye çevrilmiştir. Yasadışılığı sıklıkla ifade edilen Guantanamo, birçok yönetim ve sivil toplum örgütlerinin eleştirilerine maruz kalmakta, bir insan hakları skandalı olarak değerlendirilmektedir. Guantanamo’da tutulanlar arasında ‘yaşlarına rağmen, terörist ekibin çok tehlikeli kişileri’ oldukları belirtilen 13 yaşında çocukların da bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Bush yönetimi 2003 yılında Irak’ı özgürleştirme operasyonu adı altında ülkeyi haksız ve hukuksuz bir şekilde işgal etmiş, yüzbinlerin ölümüne sebep olmuş ve Abu

Garib hapishanesindeki tüm dünyanın kanının donduran akıl almaz işkenceler ABD tarihinde bir utanç sayfası olarak yerini almıştır.

11 Eylül saldırılarından altı gün sonra dönemin Başkan Yardımcısı Dick Cheney bir basın toplantısında: *"Bir anlamda karanlık tarafa geçmemiz, istihbarat dünyasının karanlıklarında vakit geçirmemiz gerekmektedir… Amaçlarımıza ulaşabilmek için sahip olduğumuz her kaynağa başvurmak ve her yolu denemek hayati önem taşımaktadır."* şeklindeki açıklamasıyla aslında izlenecek politikanın ana hatlarını çizmiştir. (Westwell, 2014: 224) ABD yönetimi terörizme karşı mücadele politikası bağlamında hızla insan hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya, merkezileşmiş bir genel denetim mekanizmasını, devletin şiddet uygulama kapasitesini güçlendiren yasaları ve kurumları uygulamaya koymaya başlamıştır. ABD, güvenlik güçlerine yakalanan şüphelilere fiziksel ve psikolojik baskı uygulanmasına izin vererek işkenceyi, sadece sözcüğe yasada yer vermeden resmi kanunla onamış olmuştur.

Cumhuriyetçi Bush'dan boşalan koltuğa oturan Demokrat Partili Obama, seçimlerde Guantanomo'yu kapatma sözü vermesine rağmen iki dönem sürdürdüğü başkanlığı süresince terörle mücadele çerçevesinde haksız ve zalim uygulamalara ara vermemiştir. Terör şüphesi ile Müslümanların hukuksuz alıkonulması, tutuklanması devam etmiş ve Guantanamo (daha dünyanın nerelerinde olduğunu bilmediğimiz kaç yer) da kapatılmamıştır.

ABD'deki camiler iç istihbaratının en öncelikli hedeflerinden birisi olmayı sürdürmüş ve yabancı uyrukluların sınır dışı edilme rakamları artmıştır. Obama'nın kendisi bizzat El Kaide'yi destekleyen konuşma ve web materyali hazırlamış oldukları belirlenen Amerikan vatandaşı Anwar al-Awlaki ve Samir Khan'ın suikast emrini vermiştir. Bu iki kişinin terör eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri dronlarla öldürüldükleri için asla kesin olarak ortaya çıkarılamayacaktır. Dron saldırısıyla öldürmek birçok insan hakları savunucusu için kişinin yargılanma hakkı elinden alındığından ve bu açıdan bakıldığında düpedüz infaz olarak değerlendirilmesi gerektiğinden anayasaya aykırıdır. Obama'nın liderliğinde Beyaz Saray bunlarla da yetinmeyerek yabancıların ve terörizmi desteklemekle suçlanan Amerikan

vatandaşlarının yargılanmadan süresiz olarak gözaltında tutulmasına izin veren Ulusal Savunma Yetkisi yasasına (National Defense Authorization Act) destek vermiştir.

Yeni Başkan Donald Trump'ın bu bağlamda daha özgürlükçü ve adaletli davranması ise kendi vatandaşları tarafından dahi beklenmemektedir. ABD'nin ötekileştirme politikası bu açıdan bakıldığında son derece elverişli bir araç haline gelmiştir. Terörle mücadele adı altında iyiler ve kötülerin karşı karşıya kalındığı belirtilerek halka sürekli iyilerin kötüleri alt edebilmesi için onların kuralları ile oynanmasının gerekli olduğu söylenmektedir. Hristiyan olmayan ve dolayısıyla da daha az insani bulunan teröristlerden bilgi almak için uygulanan kötü muamele Batı toplumunun çoğunluğu tarafından kabul edilmekte ve anlaşılır bulunmaktadır. Demokrasi, insan hakları gibi prensiplerin, gelişimin ve medeniyetin savunulması bağlamında yabaniler/ilkeller yok edilinceye kadar terk edilmek zorunda olduğu ileri sürülmekte ancak bu yabaniler yok edildikten sonra Amerikalıların 'güzel' hayatlarına dönebileceği hatırlatılmaktadır. Sonuçta medeniyet dışı uygulamaların medeni olmadıklarına karar verilmiş olan 'öteki'ye uygulanmasında bir sakınca görülmemekte, kamuoyunun bu bağlamda rahatsız olmaması için de 'öteki' sürekli insani özelliklerden sıyrılarak sunulmakta, salt kötülük olarak perdeye ve ekrana yansıtılmaktadır.

Yönetmenliğini Andrew Davis'in yaptığı başrolünde Hollywood aksiyon filmlerinin büyük ismi Arnold Schwarzenegger'ın yer aldığı *Collateral Damage / Ölümüne Takip (2002)* çok taze olan 11 Eylül terör saldırılarından ötürü hikayenin geçeceği Libya'yı Kolombiya ile değiştirmiş filmdeki teröristi de Müslüman bir Arap'tan güney Amerikalı bir karaktere devşirmiştir. Ancak tüm kurgu seyirciyi Müslüman teröristlere yöneltecek şekilde planlanmış, film özellikle terörle mücadelede her türlü eylemi maruz göstermeyi amaçlamıştır.

1993 yılında İngiltere'de üniversite eğitimi görmüş Pakistanlı Ramzi Yousef sarı bir Ford minibüsü New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin garajına park etmiş yaklaşık 750 kilo dinamite eşdeğer patlayıcı altı kişinin ölümüne 1000'den fazla kişinin de yaralanmasına sebep olmuştur. Filmde de El Lobo (kurt) lakaplı Claudio Perrini'nin Washington'daki hükümet binasını garaja park ettiği bomba yüklü bir minibüsle

patlatma planı seyirciyi 1993'deki bu saldırıya götürmekle kalmamış 11 Eylül ile de bağlantı kurulmasını sağlamıştır.

ABD'nin Latin Amerika'daki eski kirli dosyalarını dayandırdığı korku hep komünizm korkusu olduğundan bu filmde de seyircinin yabancılık çekmemesi için bu kalıntılardan faydalanılmıştır. Komünizm karşıtlığının çok da gizli olmayan göstergelerinden biri de Kurt'un hayranı olduğunu gösteren Che posterinin yanına astığı Lenin fotoğrafı ile karşımıza çıkmaktadır. Ancak filmde esas önemli olan, terörist saldırılarına karşı gösterilmesi gereken haklı tepkinin kanlı bir intikam olduğunun vurgulanması ve bunun özendirilmesidir.

Seyircinin öncesinde sempatiyle yaklaştığı Kurt'un karısı Selena karakterinin dönüşümü çok önemli bir nokta olarak gözümüze çarpmaktadır. Bu dönüşüm aslında bir bakıma seyirciyi sivil vatandaşlara da asla güven olmayacağı, her Kolombiyalının potansiyel bir terörist olarak değerlendirilmesi gerektiği şeklinde bir sonuca sürüklemektedir. Bu durum çarpıcı bir biçimde 'Taliban' ya da 'El Kaide' üyesi olduklarından şüphe duyulan aile üyelerinin de öldürülmesi kararının altında yatan mantığa çok benzemektedir. Terörist olduğu düşünülen kişilerle ilişkide olan herkes teröristtir ve hak ettikleri son aynı olmalıdır: ölüm. Bu mantık aile üyelerinden tüm topluma kadar genişletilebilmekte, esas tehlike de burada yatmaktadır.

Tüm benzer yapımlarda Hollywood, Amerikalılara karşı yapılan her saldırının karşılığında kanlı bir intikam beklentisini sağlamlaştırmakta, yönetimin kötü diye yaftaladığı her kişi ya da ülkeyi neden sonuç ilişkisi aramadan ve bu bağlamda hiçbir analize fırsat vermeyerek ABD'nin tüm suç ve sorumluluklarından kurtulmasını sağlayan bir biçimde hedef göstermektedir. Etiketlenmiş bu hedeflere karşılık verilebilmesi için her türlü baskının, işkence de dahil olmak üzere uygulanabileceği, bunun adeta bir zorunluluk olduğu çünkü karşı tarafın başka bir seçenek bırakmadığı algısı yaratılmaktadır. 11 Eylül sonrasında da özellikle tüm dünyada büyük gişe hasılatı yapan *Mission Impossible III / Görevimiz Tehlike III (2006) (Yön. J.J Abrams)* gibi endüstrinin bel bağladığı büyük prodüksiyonlar sürekli bu temaları konu almakta, seyircinin çok sevdiği oyuncular ve de cazibeli aksiyon çekimleri ile ABD'nin hem

gücünü hem de terörle mücadeledeki haklılığını vurgulamaktadır. Başrolünde Hollywood'un en büyük yıldızlarından Tom Cruise'un yer aldığı serinin üçüncüsünde de sürpriz olmayan bir biçimde teröristler ve işbirlikçileri işkence görmektedir. Ekip kötülere karşı işkence yöntemleri kullanarak işkenceyi doğal bir şey olarak sunmakta, onu oyunun kurallarından biri olarak normalleştirmektedir. *Mission Impossible III / Görevimiz Tehlike III (2006)* ve benzerleri, işkencenin gerçekten etkili olup olmadığına, Amerikan kuvvetlerinin Cenevre sözleşmeleri ile uluslararası hukuku ihlal edip etmediğine ve ABD'nin ulusal güvenlik uğruna daha yüce ahlaki değerler ile siyasi zemini kurban etmesinin doğru olup olmadığına dair hararetli tartışmaların yaşandığı bir dönemde işkenceyi böyle meşrulaştırmaktadır.

Akademi ödüllü tek kadın yönetmen Kathryn Bigelow'un 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olduğuna inanılan El Kaide terör örgütünün lideri Usame Bin Ladin'in yakalandığı Mayıs 2011'de gerçekleştirilen operasyonu perdeye taşıyan *00:30 Zero Dark Thirty / Karanlık Operasyon (2012)* filmi beklendiği üzere büyük ilgi görmüştür. Film işkence ve bu bağlamdaki etiğe dair her türlü mesajdan kendini sıyırırken, işkencenin sağladığı faydayı destekler görünmektedir. İşkencenin Bin Ladin'in bulunup yakalanmasını sağlayan bilgiye ulaşımdaki zarureti vurgulanmakta, en önemli bilginin filmin başında ağır işkence gören El Kaide üyesi mahkum Ammar'dan (Reda Kateb) sağlandığının altı çizilmektedir.

00:30 Zero Dark Thirty Karanlık Operasyon (2012) terörle mücadelede uygulanacak işkence konusunda kuruntulu olan, bu konuda ikilemde kalmışları, Bin Ladin gibi birinin yakalanması gibi muhteşem bir ödülü kullanarak buna değdiğine inandırmayı, bundan emin olmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Filmde işkenceye maruz kalan kimse ABD'nin hukuksuz yakalama ve sorgulamasına maruz kalmış masum biri olarak yansıtılmamakta, istisnasız hepsi şüphe götürmez bir biçimde tescilli birer terörist olarak seyirciye sunulmaktadır.

Başkan Bush terörizme karşı başlatılan savaşın hiçbir zaman sona ermeyeceğini söylemiş ve tüm dünyada çok ses getiren ve birçok ülke tarafından yayınlanan *24* dizisinin senaryo yapılanması da bu düşünceye adeta dramatik bir form

kazandırmıştır. Dizide ABD sürekli saldırıya uğramakta, devamlı yeni tehditler ortaya çıkmakta ve başroldeki ajanımız Jack Bauer (Kiefer Sutherland) harekete geçmeye hazır beklemektedir. İronik olan korumaya değecek çok az şeyin kalması olacaktır şayet *24*'ün yansıttığı ABD'de özgürlük, demokrasi ve Anayasal düzen kaybolmuş gibidir. O zaman Jack bu toplumu kurtarmak için neden uğraşmalı sorusu akla gelmektedir. Buna iyi bir yanıt bulmak çok kolay olmayacaktır. Jack hiçbir zaman korumak için yemin ettiği demokrasi için kendi davranışlarının bir tehdit oluşturup oluşturmadığını düşünmemektedir.

24 dizisinin yapımcılarından Joel Surnow açıkça dizinin 'vatansever' olarak tasarlandığını ve ABD Başkanının ve ekibinin politikalarını desteklemeyi amaçladığını belirtmiştir. Bu ifadeyi 'devlet için, yani çoğunluğun iyiliği için öldürmek *24* dizisinin ahlaki duruşundaki gerçek standart" şeklinde okumak yanlış olmayacaktır. Bu standardı yürürlüğe koymanın en iyi yolu Jack'in kanunsuz bir kahraman gibi davranıp kötülerin peşinden kendi yöntemleri ile gitmesi olacaktır. Bu süreçte işkence yapabilir, sivilleri rehin alabilir ya da sürücüleri silah zoruyla arabalarından indirip araçlarına el koyabilir, kısacası kahramanımız yasal kısıtlamaları hiçe saymaktadır. Başkan Bush'un işkence politikaları hususunda uygun yasal zemin çalışmaları yapmasını istediği Hukuk Konseyi (Office of Legal Councel)'ndeki avukat ve siyasetçilerin çalışmaları *24'*ün bakış açısı tutarlılık göstermektedir.

"Televizyon dizilerinin, işkencecilerin eğer haklı bir dava uğruna ise insanlık onurlarını koruyabilecekleri mesajı büyük bir yalandır."[31] Slavoj Zizek

Diziyi esas olarak benzerlerinden ayıran ve adeta travma ile başa çıkma mekanizması olarak son derece etkin kılan unsur, sıklıkla paçanın kurtarılamaması üzerine kurgulanmış olmasıdır. En korkunç kabuslarımız gerçekleşmektedir. Kıyamet günü gelmiştir. Ve insanlar ölür. '24'te süper kahraman dizi ve filmlerinden alışık olduğumuz veya James Bond serilerindeki gibi kırmızı kabloyu kesip de felaketi son saniyede önleme hikayelerine pek yer verilmemektedir. Bunlar Soğuk Savaş dönemde

---

[31] Slavoj Zizek , 10 Ocak 2006, The Guardian, The Depraved Heroes of 24 are the Himmlers of Hollywood
http://www.theguardian.com/media/2006/jan/10/usnews.comment, [02 Mart 2015]

işe yararken artık ABD'nin felaketin önüne geçilebileceğine dair inancı zayıflamış durumdadır. Ayrıca seyirciye bu korku bilerek ve isteyerek aşılanmak istenmektedir. Çünkü bu endişe, bu gibi durumların bu kurtarışlarla bertaraf edilemeyecek olması, o noktaya gelmeden önce yapılacaklar konusunda yönetimin ve güvenlik güçlerinin yetkilerini sınırsız hale getirilmesini sağlamaktadır.

Yarattığı Jack Ryan karakteri ile dünyaca tanınan, *The Hunt for Red October / Kızıl Ekim (1990) (Yön. John McTiernan)* ve *The Sum of All Fears / En Büyük Korku (2002) (Yön. Phil Alden Robinson)* gibi romanları Hollywood tarafından beyazperdeye de uyarlanan Tom Clancy'nin evreni ile *24*'ün evreni birbirine çok benzemektedir. Bu iki benzer kurguda da kahramanlar, hükümetin ve kanun adamlarının yapamadığını yaparak Amerikalıları sinsi düşmana karşı korumakta ve bunu yaparken de sınır tanımamaktadır. Seyirciye Jack Bauer'ın teröristlerin tehditlerini etkisiz hale getirmek, saldırıları durdurmak için gereken her şeyi yapmak zorunda olduğuna dair katı bir inanç aşılanmaktadır. Bunun dayanağı da teröristlerin sadece o topraklarda yaşayanlara değil ABD'nin temsil ettiği tüm değerlere saldırmakta olduğu düşüncesiyle sağlanmaktadır.

Jack Bauer karakteri İsa misali ekranlara, tek bir kişinin, tüm ulusun günahlarının bedelini ödeme ve tüm ülkenin güvenliği için gerekli azaba katlanabilme fantezisini getirmektedir. Dizide bireycilik daha çok ABD'nin muhafazakarlığı ile ilişkilendirilmektedir. ABD'nin, bir insanın istediği her şey ya da istediği herkes olabileceği fikri seyirciye daha muhafazakar bir biçimde Amerikan mitolojisi ve tarihinin korkusuz bireysel kahramanlarını sunmaktadır. Bu bağlamda *24* birçoklarınca kahramanca bireyciliğin standardını ortaya koymaktadır. Jack Bauer'un pervasızlığında, küstahlığında, seyircinin gidemediği yerlere gidip yapamadıklarını yapmasındaki becerisinin gücünde bir heyecan söz konusudur. O sizin asla hayal bile edemeyeceğiniz şeyleri yapabilmekte ve sonrasında bundan yakayı sıyırabilmektedir. İşte bu müthiş bir özgürleştirici hissi de beraberinde getirmektedir. Bunun karşısında da aile değerleri yüceltilmekte; seyirciye bekar, aile hayatı olmayan kişilerin devlet düşmanı olan radikal anarşistlere, ya da İslami teröristlere katılma ihtimalinin daha fazla olduğu hatırlatılmaktadır. İlk dört sezonda Müslüman ya da Rus teröristler canavar gibi gösterilip Bush-Cheney rejiminin 'bizler ve onlar' söylemi taklit edilmiş ve yönetimin

sağcı gündemini kabul ettirip Irak'ı işgal ederken kullandığı korku yoğunlaştırılmış bir biçimde oturma odalarımıza sızmıştır.

24 Amerikan sineması ve televizyonunda görmeye çok alışık olduğumuz bir biçimde terör ve İslamiyet ilişkilendirmesi yapmaktan hiç sıkılmamış, Kuran-ı Kerim adeta teröristlerin el kitabı şeklindeki varlığını sürdürmüştür. Terörist yapılanmalar ve bunu takip eden eylemler tüm ayrıntıları ile kutsal kitaptaki reçete uygulanarak gerçekleşmekte dolayısıyla bu kötülüğün DNA'sının Kuranı Kerim/İslam'ın kendisinin olduğu vurgulanmaktadır. Jack Bauer ikinci sezonda Arap teröristi sorgularken işkenceyi arttırmak ile tehdit ettiğinde terörist o zaman cennette daha da büyük zevklerin kendisini bekleyeceğini söyleyerek bir kez daha İslamiyet terörizmi öğütleyen, yol gösteren, sonunda da ödüllendiren sapkın bir inanç olarak yansıtılmıştır.

Dizinin acımasız dünyasında hiç kimsenin güvende olmadığının altı çizilmektedir. Dizinin dördüncü sezonu yayınlanmaya başlandığında, terör hücre evinin sıradan Amerikalı Müslüman bir ailenin evi gibi yansıtılması dizinin yaratıcıları ve yapımcılarını çok sert eleştirilere maruz bırakmıştır. FOX televizyonu bu konuda o kadar ileri gitmiştir ki, sezonun tanıtımını için *'Yan Komşunuz Olabilirler'* sloganını kullanmıştır. Dizinin sağ ya da sol politikalardan ziyade vatanseverliği her şeyin üzerinde konumlandırması ve özel hayatın erozyona uğratılıp önemsenmediği yarı-totaliterliğe gösterdiği bağlılık dikkat çekmektedir.

Dizideki teröristler damarlarında taşıdıkları kan ve kültürleri ile doğaları gereği gelişimden ve medeniyetten uzak düşmanlar olarak tanımlanmıştır. Uygar dünyanın kahramanlarına onların kendi yöntemleri ile karşılık verme dışında bir seçenek kalmamaktadır. 'Sınırı koruyan kahraman' miti, Bauer'un Müslüman teröristlere karşı ödün vermeden yürüttüğü mücadeleyle eşleşmekte ve Bauer sıklıkla, onlarla asla pazarlık yapmamanın önemini vurgulamaktadır. Amerikan popüler kültüründe 'kirli' taktiklere başvuran (*Dirty Harry* gibi) tartışmalı kahramanlar uzun süredir varlık göstermektedir. Bauer'ın da bu geleneğin bir devamı sayılması yanlış olmayacaktır. Terörizmle mücadelede işkence normalleştirilmekte, ajanlar hikayede tehdit büyüdükçe daha zalim işkence yöntemleri kullanmaktadır. Bush yönetiminin, terörle mücadeleyi

ancak kahramanlarımıza görevlerini yerine getirmeleri için ne gerekiyorsa yapmalarına izin verirsek kazanabiliriz mantığı dizide adeta can bulmaktadır.

İkinci sezonun ilk bölümünde bir şüpheli Korelilere teslim edilmiş ve onlar da sıkılmadan şüpheliye işkence etmişlerdir.[32] İşkence medeni olmayanların uyguladığı bir yöntem olarak tanımlandığından bu tutum tercih edilmiştir. Ancak ilerleyen dönemlerde Bush yönetiminin sert tedbirlerin gerekliliğini kararlı bir biçimde ortaya koymasıyla bu uygulamalar yasal bir terörle mücadele yöntemi olarak diziye eklenmiş ve bu ayrım ortadan kalkmıştır. Dizinin yaratıcısı Joel Surnow: *"Bir Amerikan şehrinde patlayacak bir bomba varsa ve bu konuda bilgisi olan biri elinizdeyse… esas o kişiye işkence yapmamanız düşünülebilecek en ahlak dışı şey olacaktır."* sözleriyle aynı fikirde olduğunu belirtmiştir. (Morey, Yaqin, 2011: 147)

24'ün gözü kara bir biçimde yansıttığı şiddet ve işkence aslında şiddeti çekici kılmamakta daha çok kutsallaştırmaktadır. Dizide yansıtıldığı haliyle sözlerin içi boşaltılmış olabilmekte, bağlılıklar taraf değiştirebilmekte, en yakınınız sizi aldatıp size ihanet edebilmektedir ancak şiddet tüm bunları net bir hale getirmektedir. Aldatma ve ihanet dolu dünyada bu bağlamda kullanılan güç bu bulanıklığı dağıtmayı başarmaktadır. İşkencenin medyadaki, özellikle *24* dizisindeki tasvirinin, hem kanunları geçersiz sayan hem de ahlakı yaralayan bu barbarlığı yasallaştırma ve hatta normalleştirme eğiliminde olduğunu belirtmek gerekmektedir. 11 Eylül'den bu yana işkencenin Amerikan televizyonlarında daha sık ve daha önce olmadığı kadar olumlu bir şekilde gösterildiği açıktır. Bu gibi noktaları dikkatle takip eden Ebeveyn Televizyon Konseyi (Parents Television Council), 1996-2001 yılları arasında 102 işkence sahnesi belirlerken bu sayının 11 Eylül sonrası 2005 yılına kadar yapılan incelemelerde 624'e yükseldiğini açıklamıştır. Bu bağlamda ilk dört sezonundaki 67 işkence sahnesi ile en büyük suçlu *24* dizisi olarak görülmektedir. Bazı eleştirmenler için daha da rahatsızlık verici olan bu işkenceleri kabul edilir kıldıran Amerikan kahramanları olmasıdır. Tartışılması gereken *24* dizisinin işkenceyi normal ve dolayısıyla haklı göstermesi ve seyircisine teröre verilecek en uygun karşılığın teröre başvurmak olduğunu düşündürtmeyi amaçlamış olmasıdır. Dizinin ötesinde bu tartışma

[32] 24 2. Sezon 1. Bölüm (https://yesmovies.to/movie/24-season-2-9289/131268-8/watching.html)

dünyada da devam etmektedir. Ancak konunun dizide ortaya konuş biçimi ABD'nin nasıl bir topluma dönüştüğü konusunda çok şey söylemektedir.

24 dizisi askeri ya da istihbarat alanında hiçbir uzmanlığı, tecrübesi olmayan bir Hollywood muhafazakarı tarafından kaleme alınmıştır. Sadece Guantanamo'da değil ABD'nin her yerinde dizinin maço kahramanı Jack Bauer'ın düşmanlarını konuşturana kadar işkence etmesi hayranlıkla izlenmiştir. Dizide işkence her zaman işe yaramış hatta ABD'nin başındaki her bela işkence sayesinde savuşturulabilmiştir. Jack Bauer teröristleri yendiğinde, Amerikalılara adeta farklı bir 11 Eylül senaryosu sunmakta ve onlara ilerisi için işlerin bu şekilde yürüdüğünde bir daha böyle bir felaketle karşılaşılmayacağının güvencesini vermektedir.

Dizinin beşinci sezonu terörle mücadele biriminin Guantanamo benzeri bir yerde tutulan şüphelilerden Amerikan topraklarına birden fazla nükleer bombanın yerleştirilmiş olduğu ile ilgili kıymetli bilginin elde edilmesi ile başlamıştır. Bunun gibi sahneler şüphesiz seyirciyi gerçekte izlenen politikaların doğrulanması yönünde etki altında tutmayı hedeflemektedir. Dizideki bazı karakterlerin buna benzer hapishanelere karşı sert yorumlarına yer verilmesine rağmen sonuçta böylesi önemli, hayati bir bilgiye böyle bir yerin varlığı ve de burada uygulanan yöntemler sayesinde ulaşıldığının altı çizilmektedir. Gerçekte de Guantanamo hapishanesinin başındaki yetkili amiralden Başkan'a kadar bu bağlamda dile getirilen iddialar da çoğunluğun iyiliği için yapılması gereken kötülüğün gerekliliği olmuştur, hala da bu durum karşısında farklı bir söylem duyulmamaktadır.

ABD'nin sürekli kuşatma altında olduğu duygusunu destekleyen dizinin her sezonu, saniyelerin önemli olduğu bir saatli bomba senaryosu etrafında şekillenmiştir. Seyirciye "eğer bir yerlerde birçok insanı öldürecek türde bir bomba olup dakikalar içinde (ya da 24 saat içinde) patlatılacak olsaydı bunu durdurmak için ne kadar ileri giderdiniz?" sorusunu yöneltmektedir. Yapılacak etik olmayan her şeyin çoğunluğun iyiliği için gerekli olduğu vatansever bir biçimde vurgulanmıştır. Bu söylem Bush doktrinindeki söylem ile aynı çizgide yer almaktadır. Masum ya da suçlu olsun Bauer işkence yapmakta, sakatlamakta, öldürmekte hatta tehdidi bertaraf edebilme uğruna

şüphelileri serbest bırakmaktadır. Her an gizli bir bomba, ya da farklı bir saldırı tehdidinin varlığı terörizmle mücadelenin aciliyetini canlı tutmanın yanı sıra, hukuksuz uygulamaları haklı sebeplere dayandırma konusunda hükümete destek vermektedir. Bu yaklaşım 11 Eylül sonrası Bush yönetiminin dış politikada izlediği yolun dayanağıdır. *24* dizisi kasıtlı olsun olmasın işkenceyi vatanseverlik ile çok başarılı bir biçimde ilişkilendirmiştir. Bazılarına göre de işkence *24* dizisinin laneti olmakla kalmamış, ABD'nin sayısız işkence yöntemini uyguladığını göstermekle ülkenin uluslararası arenada imajının çok kötü bir biçimde zarar görmesine sebep olmuştur.

"Amerika'ya faşizm geldiğinde bayrağa sarılı ve elinde bir haç taşıyor olacak."[33] Sinclair Lewis.

---

[33] Sinclair Lewis, *Badland / (2007)* filminin sloganı olarak kullanılmıştır.

SONUÇ

Amerikan sineması ve televizyonu hiç tartışmasız milli güvenliği merkeze yerleştirmiştir. Üretilen yapımlar ABD'nin bekasına dair kaygıları dile getirmeyi, tüm dünyayı kendi bakış açıları ile bilgilendirmeyi ve silahlı kuvvetlerinin bugün ve geleceğin dünyasındaki gücü olmasını ve bu gücün kullanılmasına dair meşruiyetini sağlamayı hedeflemektedir. Güç kullanımının haklılığı meselesi askeri ve stratejik gücün de meselesi olmakta ve bu bağlamda en etkin kullanılan ideolojik aygıtlar olan sinema ve televizyonda Amerikan bayrağının ve kilisenin yer almadığı hiçbir filmi ya da dizi yer almamaktadır.

Hollywood'un en önemli özelliklerinden biri içinde bulunan durumu (kültürel, ekonomik, politik, vb) doğal, gerçek ve değiştirilemez olarak göstermek ve buna onay verdirmek, mevcut yaşam tarzının mümkün olduğunca az sorgulanmasını sağlamak ve bunun ebedi olduğunu düşündürmektir. Zaman zaman seyircisini bazı önemli konularla yüzleşmeye zorlar gibi görünse de Amerikan sineması ve televizyonunun sorgulamayı dışlayan üslubu, izleyiciyi kendi gerçekliğinden koparmakla kalmamakta aynı zamanda bundan kaçıp sığınacağı güvenli bir alan oluşturmaktadır. ABD'nin dünya politika sahnesindeki hakimiyetinin sürmesindeki en etkin araçları olan sineması ve televizyonunda yer alan tüm yapımlar ideolojiktir. Ürettikleri yapımların içerikleri ile bir kültür ve yaşam biçimi, kapitalizmi meşrulaştıran bir bilinç biçimini satmaktadırlar.

ABD kurulduğu günden bu yana pek çok alt kültürden oluşan bir toplum olması nedeniyle ülkede standardize edilmiş bir ortak kültürün medya aracılığı ile yaygınlaştırılması gerekmektedir. Hollywood, izleyicilerinin arzu ve isteklerini aktif bir biçimde şekillendirebilmekte bunu yaparken de gerçek beklenti ve ihtiyaçları yakalayıp ortaya çıkarması, bunları yeniden kendi özel dili içerisinde seslendirmesi ve kabul görmesini istediği ideolojiyi onların gözünde akla uygun ve çekici kılacak şekilde geri sunması gerekmektedir. Bunu başarılı bir biçimde yapabilmesi için de zorla kabul ettirilen bir yanılsamadan fazla bir şey olması ve kitlesine kolayca vazgeçilip bir kenara

bırakılamayacak kadar gerçek ve kabul edilebilir bir toplumsal gerçeklik biçimi iletmesi gerekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Amerikan televizyonunun da aynı paralellikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Film stüdyoları ve televizyon kanalları için büyük karlar esas amaç olsa da bir diğeri de, açıkça ifade edilsin edilmesin, ideolojik kontroldür. Sağ ya da sol kanat görüşleri ile bezenmiş görünse de filmlerin ve dizilerin büyük çoğunluğu aslında siyasal farklılıkları ortak zemine taşıyan aile, evlilik, mülkiyet gibi geleneksel Amerikan mitlerini kullanarak bu politik ayrımı ortadan kaldırmaktadır. Pentagon, uzun yıllardan beri film yapımcılarına neyi söyleyip neyi söylemeyeceklerini dikte ettirmektedir. Bu birlikteliğin başlangıcı 1942 yılına uzanmaktadır. II. Dünya Savaşı süresince birçok ünlü sinemacı Beyaz Saray'a çağırılıp, onlara ülke için psikolojik seferberlik perspektifiyle onlarca film siparişi verilmiştir. Aynı tutum Soğuk Savaş'ta daha da güçlenmiştir. 1970'lerden beri Hollywood'un ABD'deki demokratik tartışmaların basitleştirilmesinde suç ortaklığı yapmakta olduğunu belirtmek yanlış bir ifade olmayacaktır. 'Milli Güvenlik'in sinema sanayisine entegre edilmiş olmasının sonucunda yönetim ve Hollywood, strateji üretiminde ve buna bağlı uygulamaları meşrulaştırmada birbirlerine karşılıklı bağımlı hale gelmiştir. Amerikan sineması ve televizyonu ABD'nin siyasi ya da askeri eylemlerinin geçerliliği konusundaki şüpheleri azaltmakta, dünyanın adaletli jandarması biçimindeki konumunu korumasını sağlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri bir millet fikridir. Millet Amerikan yaşamının merkezindedir. ABD tüm insanlığa ait olması gereken değer ve idealleri kendine göre tanımlamakta, Amerika fikrinin evrenselliğini yineleyerek dünya hakimiyetinin doğal hakkı olduğunun altını çizmektedir. Yani kısaca söylemek gerekirse ABD tüm insanlığın geleceğidir. Bu kutsal atıf sayesinde de Amerikalılar hiçbir zaman düşüncelerimizde azgın milliyetçiler olarak yer etmez, onlar sadece Amerikalı olmaktan dolayı gurur duymaktadırlar. Vatanseverlik ve ülkeden duyulan övünç, sosyal yaşamda, Amerikan popüler kültüründe, kişisel tavır ve davranışlarda ortaya konan bir nevi ortak reflekstir. Kendisini tüm dünyaya bir lütuf olarak gören ülkeyi yüceltme ve bu konuda herkesi ikna etme görevini bir an olsun unutmayan Amerikan sineması ve televizyonu

bu bağlamda ABD dışında hiçbir alternatifi perdeye ya da ekrana yansıtmamaktadır ve diğer kültürlerin tarih ve hikayelerini kendilerine göre uyarlama ve yorumlama yolu ile diğer insanlara karşı cehaleti ve önyargıları beslemektedir.

Bir şeyin Amerikalı ya da Amerikalı olmaması fikri ABD'nin politik söyleminin merkezinde yer almaktadır. Amerikalılık (Amerikalı olmak) bütün olumlu şeyleri nitelendirmek için kullanılmakta bunun karşılığında özellikle günümüzde 'İslamiyet' ve 'Müslüman' neredeyse bütün 'öteki' ve 'tehdit' unsurları kapsamaktadır. Bu tip ayrımlar her zaman ideolojik olduğundan bu açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir.

ABD'nin tehdit algısı, siyasi ve dini düşsellik ile ideolojik, politik ve aynı zamanda şeytanca olan rakiplerinin tehditleri arasında süregelen anlayıştan kaynaklanmaktadır. Tehdit üretimi ve bunun sineması ve televizyonu tarafından görüntüye aktarılması sadece dış düşmanı içermemekte, süreç aynı zamanda ABD'nin stratejik güvenliğinin içerideki ayağını da kapsamakta ve tehdit üretimi kamuoyunun yönlendiricisi haline dönüşmektedir. 11 Eylül'de gözlemlendiği üzere İngiltere'nin resmi televizyonu BBC haberi, teröristlerin ABD'nin 'finansal ve askeri gücünün temel sembollerine' saldırı düzenlediği şeklinde verirken Amerikan medyası saldırının "Amerika'ya', 'özgürlüğe', 'Amerikan değerlerine', 'Amerikan hayat tarzına' karşı gerçekleştirildiğini söylemiştir.

Amerikan hükümetinin birçok Amerikalının "Bizden neden nefret ediyorlar?" sorusuna sunduğu yanıt, teröre karşı başlatılan savaş boyunca etkili olacak şekilde "Bizden özgürlüğümüz için nefret ediyorlar." olmuştur. Televizyon ekranlarında ve yazılı basında ve ardından televizyon dizilerinde sürekli servis edilen bu soru ve cevap çok etkin bir biçimde diğer tüm olası tartışmaları engellemiştir. Halka sunulan söylemlerde çok nadiren ABD'nin uyguladığı dış politikaların insan hayatı üzerindeki etkisi ve özellikle El Kaide'nin oluşumundaki rolü gibi meseleler gündeme gelebilmektedir. ABD yönetimi ve destekçileri tarafından yoğunlukla barbar bir kültürün, izlediği politikalardan ötürü değil, temsil ettiği demokrasi ve özgürlük değerlerinden ötürü ABD'ye savaş açtığı fikri öne çıkarılmaktadır. Bu söylem ırkçı iç

ve dış politikaların daha da fazla önünü açan gerekçeyi ve onayı temin etmiş ve birçok vatandaşın terörist eylemlerle bir ilgileri olduğuna dair hiçbir kanıt olmayan Arap ve Müslümanların hedef alınmasına karşı ses çıkarmamasını sağlaması için gerekli şüpheleri beslemiştir.

11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'de, Orta Doğu orijinli yeni tehdit hep İslam çerçevesinde değerlendirilmekte, hep din ve uygarlıkla ilgili kavramlar kullanılmaktadır. Amerikalıların, ortadaki temel meselenin, Batı uygarlığının İslami düşünceye sahip gruplar ve kişilerin saldırısına uğraması olduğunu vurgulamaları, kültürler arası bir çatışma durumundan bahsetmeleri ve dolayısıyla Müslüman dünyanın Batı dünyasını tehdit ettiği fikrini ön plana çıkarmaları kamuoyunu yönlendirme bakımından Amerikan yöneticilerine kolaylık sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan Orta Doğulu halkların kendi dinlerinin ve uygarlıklarının düşman olarak gösterilmesinden rencide olmaları çerçevesinde beklenebilecek olan, belli marjinal grupların, eylemlerini daha da yoğunlaştırmaları ve daha fazla sayıda kişinin aşağılanma ve çaresizlik duygularıyla teröristlere katılmasıdır.

İslamiyet birçok yapımda şeytanileştirilmiş 'öteki', nefret dışında bir gerekçeye sahip olmayan ve çoğunlukla masum sivillere yönelik şiddetten zevk alan haydutlardan oluşan tek tanrılı bir kültür olarak gösterilmektedir. Özellikle 11 Eylül'den sonra siyasal sisteme, film ve dizi endüstrisine sürekli artan bir hızla nüfuz eden kanı *"Bu Araplar hayat tarzımıza saldırıyor"* cümlesi ile seyirciye iletilmektedir.

Amerikan medyasının ve yönetiminin, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştirenleri, körü körüne Hristiyanlıktan ve Batı uygarlığından nefret eden ve bu çerçevede hiçbir haklı nedene, daha doğrusu siyasi motivasyona sahip olmaksızın acımasızca Batılı sivillere saldıran, gözü dönmüş fanatikler olarak sunmaya özel önem atfettikleri görülmektedir. Oysa Batılı ve Müslüman toplumlar arasındaki ihtilaflara medeniyetler çatışması değil politik, sosyo-ekonomik ve kültürel çıkarlar neden olmaktadır. Amerikan yönetimine, firmalarına ve askeri çıkarlarına yönelik tutumların arkasında Amerikalılara karşı ırksal anlamda bir nefret değil, genelde bölgelerindeki Amerikan varlığına ve politikalarına yönelik bir karşı çıkış söz konusudur.

Amerikan medyası, doğalarına çok uygun gördüğü teröristliği, Arap ve Müslümanların adeta mesleği olarak sunma eğilimini sürekli canlı tutmakta ve bu etiketi Müslümanlara yapıştırmaktadır. Kendine Müslüman diyenlerin ortaya koyduğu her davranışı, gerçekleştirdiği her eylemi İslamiyet ile ilişkilendiren televizyon, sinema ile birlikte bu tür söylemlerin toplumsal yaşam içinde yer alabileceği bir alan sağlamakta ve mevcut düzene arka çıkmaktadır. Bu söylemlerin işlevselliği formatlar yoluyla desteklenmekte ve örneğin diziler sayesinde sürekli yeniden üretilip seyirciye aktarılmaktadır. İslam beyazperde ve ekranlarda uygarlığın karşısındaki tehlike olarak konumlandırılmakta adeta insanlığın düşmanı olarak gösterilmektedir. Amerikan sineması ve televizyonu 11 Eylül sonrasında daha da şiddetli bir biçimde Arap ve İslam klişe tiplerini vurgulamakta, sürekli olarak izleyicisinin aklına İslam'ı ve Arapları büyüyen bir tehlike olarak yerleştirme gayreti göstermektedir. Klişe tipler nefret etmeyi kolaylaştırmaktadır. Popüler kültür daima klişe tiplerin çok belirgin olduğu ürünler ortaya koymuş ve bunlar en etkin bir biçimde nefreti beslemiş ve yaygınlaştırmıştır.

Son dönemlerde bir televizyon dizisi ya da filmde eğer bir Arap / Müslüman terörist varsa klişe tiplerden kaçınıldığını ispatlama adına bir tane de 'olumlu' bir temsile yer verilmektedir. Terörist saldırılarının içimizdeki düşman söylemi ile 'iyi' ve 'kötü' Müslüman tartışmasını da beraberinde getirmesinden ötürü, Amerikan halkına bağlılığını ispatlayıncaya dek tüm Müslümanların kötü olarak etiketlenmiş olduğunu görülmektedir. Bu bağlamda bir Müslümanın 'iyi' ya da 'kötü' olması İslam ile ilişkisine değil ABD ile olan ilişkisine bağlıdır. Kısacası ilk öncelik Amerikalı olmaktır ve her şeyde olduğu gibi Müslümanın da Amerikalı olanı makbuldür, dolayısıyla sadece Amerikan değerlerini her inancın üzerinde tutanlara ve bunu beyaz adama kanıtlayana terörist muamelesi yapılmayacaktır.

Amerikan yönetimi ve medyasının İslami köktendinciliği modernitenin ısrarla dışında bırakması ve çağdışı bir çerçeveye yerleştirmesinin aksine aslında bunun tam manasıyla modern bir yapılanma olduğu vurgulanmalıdır. İslami köktendincilik eski dönemlere ait ya da geleneksel bir fenomen değil, aslında yirminci yüzyılın ideolojik çatışmalarından birinin ürünüdür. Bununla bağlantılı terörizm de bağnaz ya da laik dini eğilimlerden değil politik çatışmaların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Batı'nın 11

Eylül terör saldırılarını üreten köktendinci İslam ile siyasi ve çok derin ilişkilerinin bu bağlamda büyük rol oynadığı belirtmek gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında İslamofobiyi de ABD'deki Müslümanların varlığına karşı vurdumduymaz ya da cahilce bir tepki olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. İnsanların hayatlarına gerçek anlamda etki eden bu ideolojik yapılanma tamamıyla çalışılmış ve üretilmiştir. Kelimenin analizini yapmak büyük önem teşkil etmektedir. Fobi sözcüğü belirli nesneler veya durumlar karşısında duyulan mantık dışı güçlü korku, yılgı anlamına gelmektedir. Burada üzerinde durulması gereken nokta bu korkunun olağan dışı yani rasyonel akılla açıklanamayacak olmasıdır. Sözlük anlamıyla incelendiğinde İslamofobinin de mantık dışı olduğu sonucuna varılması gerekmektedir. Ancak özellikle ABD başta sineması ve televizyonu olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarıyla bu korkuyu haklı biz zemine oturtmaya çalışmakta ve bunda da büyük oranda başarılı olmaktadır. Amerikan sineması ve televizyonunun 'Doğu'yu Avrupa'dan miras kaldığı biçimde sürekli yeniden ürettiğini belirtmek gerekmektedir. Göçmenler Avrupa kıyılarından doğuya dair tüm bağnaz bilgileri edindikleri eski kıtayı arkalarında bırakıp ABD'ye yelken açmış olsalar da mirasın yerli yerinde durduğu şüphe götürmemektedir. Ancak Müslüman toplumların kendi yanlışlarını sadece diğerlerinin taraflı bir şekilde kendi çıkarları doğrultusunda dile getirdiğinden ötürü görmezden gelmesi de aynı ölçüde bağnaz ve tehlikeli bir yaklaşım olarak görülmelidir.

Amerikan sinema ve televizyonu, İslam dininin gerçeğinin korkulacak unsurlara dayandığını ve o dine mensupların da bu içerikle hareket ettiğinden bir tehdit oluşturmasının doğal bir sonuç olarak karşımıza çıktığını sıklıkla bize öğretmektedir. Bunu yaparken de, kitap gönderilmiş ve tek Tanrılı dinlerden biri olan İslamiyet'in tek tanrı özelliği yok sayılma ihtimali olmadığından, tehlikeli bir öteki yaratma bağlamında, o tanrının Hristiyanların tanrısından kesinlikle başka bir tanrı olduğunu vurgulamaktadır.

Tanrı sözcüğünün Arapçası Allah'tır. Dili Arapça olanlar, bunlar ister Hristiyan, ister Yahudi, ister Müslüman olsun 'Tanrı' demek için 'Allah' kelimesini kullanmaları dışında bir seçenekleri yoktur. Kelimenin Almancada '*Gott*' ya da Fransızcada '*Dieu*' olmasından farklı bir durum olarak değerlendirmenin altında ne

yattığının iyi okunması gerekmektedir. Ayrıca İsa'nın konuştuğu dil olarak bilinen Aramicede Tanrı Arapçadan bir harfi değişik olmak suretiyle 'Allaha' olarak ifade edilmektedir. Hollywood Arapları İngilizce konuşabilseler bile 'Allah' kelimesi hep Arapça söylenmekte ve bu sayede İslamiyet'in aslında Hristiyanların Tanrısı ile bir alakası olmadığı vurgulanmaktadır. Amerikan sineması ve televizyonu 11 Eylül sonrasında çok daha büyük bir oranda olmak koşulu ile İslam'ın ve Hristiyanlığın tanrısını ayırmakta, birçok diyalogda 'senin tanrın / sizin tanrınız' ibaresiyle bu ayrımı derinleştirmektedir. Zamanında Yahudiler için de bu tip ayrıştırma yoluna giden Amerikalı Hristiyanlar günümüzde Evanjelistlerin ülkede büyük ölçüde ağırlık kazanmasının ardından Yahudilerle olan ortak kaderi benimsemiş bu sorun teolojik anlamda tamamen olmasa da en azından sosyal bağlamda tatlıya bağlanmıştır. Yahudi karşıtlığı anlamına gelen daha da önemlisi nefret suçlarına temel teşkil etmesi yönünden büyük önem taşıyan antisemitizm teriminden hareketle, çok açık ve net biçimde tüm kurum, kuruluş ve sosyal yaşamda İslam'a karşı duyulan suçlama, yakıştırma hatta nefretin neden anti-islam terimiyle ortaya konmamasının yanıtlarından biri; Hollywood'un ve televizyon dizilerinin başı çektiği üzere İslam'ın ABD'nin tüm değerlerine dolayısıyla tüm evrensel değerlere ters düştüğünün yansıtılması ve bu projeksiyonun Amerikan vatandaşlarının yanı sıra dünya vatandaşlarına da bu yolla aktarılmasıdır. Böyle değerlendirilen bir inancın karşısında olmak tüm insanlığın en doğal hakkı olarak değerlendirilmekte, bu nokta da anti sözcüğü İslam'la birleştirilip, medeniyetin bir anlamda evrensel tanımı olan batının sırtına böyle bir suçlama yüklenmemiş olmaktadır. İslamin bir fobi olarak kabul görmesinin aslında İslamiyet'in Batıyı tehdit ettiği algısının onaylatılmasından daha önemli bir misyonu yoktur. Doğu coğrafyalarındaki müdahale ve işgallerin bu tehdide karşı yapılan eylemler olarak nitelenmesi işlerine gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında ötekileştirme politikası ABD'nin terörle mücadele adı altında gerçekleştirdiği eylemlerin sorumluluğunu hafifletmekte ve barbar bir medeniyetin unsuru olan Müslümanlara uygulanan kötü muamele Batı toplumunun çoğunluğu tarafından anlaşılır bulunmaktadır. Kamuoyunun bu bağlamda rahatsız olmaması için de 'öteki' sürekli insani özelliklerden sıyrılarak sunulmakta, salt kötülük olarak perdeye ve ekrana yansıtılmaktadır.

11 Eylül'den sonra Amerikan hükümeti vatandaşlarından teröre karşı başlatılan savaşta her türlü şüpheli durumu ihbar ederek bir vatansever olarak sorumluluklarını yerine getirmelerini isteme konusunda ısrarlı davranmıştır. FOX News gibi medya kanalları 'içimizdeki düşman' temasıyla saysız yayın yapmış ve bu sayede tüm Amerikalıları adeta teyakkuz durumunda tutmakta ve düşmanın Amerikan topraklarında konuşlanmış olduğu fikriyle büyük bir korku dalgasının yayılmasına sebebiyet vermede büyük oranda etkili olmuştur.

11 Eylül saldırılarından sonra sıklıkla ifade edilen bu kutsalın kötülerle mücadelesi çok eskilere dayanmaktadır. Bu mücadeledeki desteği oluşturmak ve canlı tutmak için imparatorluğun ihtiyaç duyduğu en önemli olgulardan biri 'korku'dur. Başta Hollywood olmak üzere tüm kitle iletişim araçları korkuyu ve paranoyayı beslemekte ve bunu yaparken de; kimseye zararı olmayan barışsever Amerikalıların kendilerinden çok daha saldırgan yabancılardan ötürü sürekli tehdit altında yaşamak zorunda olduğu fikrini ve her an saldırıya uğrayabilecekleri korkusunu sürekli taze tutmaktadır. ABD'de yaşam; korku, endişe ve güvensizliğin kol gezdiği ve muhtemel felaket, düşman ve kötülüğün kuşattığı bir evren olarak bize sunulsa da bu bizi asla umutsuzluğa itmemektedir. Çünkü Amerika'nın tüm kötülüklerin karşısında her daim zafer kazanacağına inanmaktan öte kendi adımız kadar iyi bildiğimiz kahramanları vardır. Bu yüzden de Hollywood filmleri neredeyse her zaman bir çözüm ve kurtuluş sahnesiyle sonlanmayı uygun görmektedir.

Son dönemde sıklıkla hem filmlerde hem de dizilerde ABD'nin kuruluşundan bu yana vazgeçilmezliği ortaya konulan eritme potasına (melting pot) Müslümanların da girdiği görülmektedir. Dünya mutfaklarında yerlerini almalarından, bayramlarına, farklı dinden evliliklerden Amerikan bayrağı için ölmelerine çeşitlenen örnekler seyirciye iletilmeye başlanılmıştır ve beklenildiği gibi dört milyona yaklaşan Müslüman nüfus için ABD'nin kutsaliyetine alkış tutan özdeşleşebilecekleri karakterler sunulmaktadır. Kimilerine göre Müslümanların sempatik temsillerinin ortaya çıkması, 11 Eylül sonrasındaki ırkçı politikalar ve uygulamalardaki ısrardan dikkati başka yere yöneltmekten başka bir şey değildir. Ancak diğer göçmenlerden farksız bir biçimde kendi seçimleri doğrultusunda yeni bir yaşam arayışı için Amerikan vatandaşlığı için

mücadele etmiş olan Müslümanların, yaklaşık iki yüz elli yıllık geleneğin başarısız bir biçimde uygulanarak dışarıda bırakılacağını düşünmek gerçeklikten uzaktır.

Amerika Birleşik Devletleri değiştiremediğini beyazperdede ve ekranda fantastik bir evrene taşımakta ve orada izleyiciye yeni bir algı biçimi hediye etmektedir. Sistem gerçek dünyadaki suçluluk duygusundan, başarısızlığa, yapılan insanlık dışı işkencelerden, toplumsal dejenerasyona, ırkçılıktan yobazlığa ve yolsuzluktan sefalete tüm ulusal ya da uluslararası sorun için seyirciyi ferahlatıp ülkeye duyulacak her türlü güvensizlik, isyan ya da karşı muhalif duruşun asgari düzeyde tutulmasına yardımcı olmaktadır.

KAYNAKÇA

Genel Başvuru Kaynakları

Kuran-ı Kerim Meali, (1994). Hürriyet Ofset.

İncil, (1997). İstanbul: Grafik Sanatlar Matbacılık A.Ş.

Islam: A Victim of Terrorism, (2014). US Army-Create Space Publishing.

Kitaplar

ALFORD, Matthew, (2010). *Reel Power*, Londra: PlutoPress.

ALLEN, Chris (2010). *Islamophobia*, Surrey: Ashgate Publishing Limited

ALSULTANY, Evelyn (2012). *Arabs and Muslims in the Media,* New York: New York University Press.

ARJANA, Sophia R. (2015). *Muslims in the Western Imagination,* New York: Oxford University Press.

BAUDRILLARD, Jean (2008). *Simülakrlar ve Simülasyon,* çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

BAUDRILLARD, Jean (2006). *Sessiz Yığınların Gölgesinde,* çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

BAUDRILLARD, Jean (2004). *Kötülüğün Şeffaflığı,* çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

BIRKENSTEIN, J. – FROULA, A. – RANDELL, K. (2010). *Reframing 9/11*, Londra: Continuum Books.

BLOODSWORTH-LUGO, M. – LUGO-LUGO C. (2015). *Projecting 9/11*, Maryland: Rowman & Littlefield.

BOYD-BARRETT, Oliver (2011). *Hollywood and the CIA,* Oxford: Routledge Publishing.

CARTER, S. – DODDS, K. (2014). *International Politics and Film,* New York: Columbia University Press.

CETTL, Robert (2009). *Terrorism in American Cinema,* North Carolina: McFarland &Company Inc. Publishers.

CHOMSKY, N. – VLTCHEK, A. (2014). *Batı Terörizmi,* çev. Aysel Yıldırım, İstanbul: bgst Yayınları.

CHOMSKY, Noam (2005). *Imperial Ambitions*, Londra: Penguin Books

CORRIGAN, Timothy (2012). *American Cinema of the 2000s,* New Jersey: Rutgers University Press.

DECHERNEY, Peter (2005). *Hollywood and the Culture Elite,* New York: Columbia University Press.

DENZIN, Norman K. (2002). *Reading Race*, Londra: Sage Publications.

DIXON, Wheeler W. (2004). *Film and Television After 9/11,* Carbondale: Southern Illinois University Press.

EAGLETON, Terry (2011). *İdeoloji,* çev. Muttalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

EBERWEIN, Robert (2010). *The Hollywood War Film,* West Sussex: Wiley-Blackwell.

ECO, Umberto (1986). *Travels in Hyper Reality*, çev. William Weaver, New York: Houghton Mifflin Harcourt Publishing.

ERDOĞAN, T. – TOPRAK, B. – AKAŞ, C. (2001). *11 Eylül Bir Saldırının Yankıları,* İstanbul: YKY.

ERKAN, Hilal (2009). *Hollywood Sinemasında Oryantalizm,* İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

ERNST, Carl W. (2013). *Islamophobia in America,* New York: Palgrave Macmillan.

ESPOSITO, John L. (2002). *İslam Tehdidi Efsanesi,* çev. Ömer Baldık-Ali Köse-Talip Talip Küçükcan, İstanbul: Da Yayıncılık.

FERRO, Marc (1993). *Sinema ve Tarih,* İstanbul: Kesit Yayıncılık.

FUKUYAMA, Francis (2006). *The End of History and the Last Man,* New York: Free Press.

GODAWA, Brian (2002). *Hollywood Worldviews,* Illinois: InterVarsity Press.

GORMAN, L – McLEAN, D. (2009). *Media and Society into the 21st Century*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

HAMMOND, Philip (2011). *Screens of Terror: representations of war and terrorism in film and television since 9/11*, Suffolk: Abramis Academic Publishing.

HOLLOWAY, David (2008). *9/11 and the War on Terror*, Edinburgh: Edinburgh University Press.

HUNTINGTON, Samuel P. (2005). *Who Are We?: The Challenges to America's National Identity*, Londra: Simon & Schuster.

HUNTINGTON, Samuel P. (2011). *The Clash of Civilizations and the remaking of World Order*, Londra: Simon & Schuster.

JEANSONNE, G. – LUHRSSEN, D. (2014). *War on the Silver Screen*, Lincoln: University of Nebraska Press.

JENKINS, Tricia (2012). *The CIA in Hollywood*, Austin: University of Texas Press.

JUNG, Berenike (2010). *Narrating Violence in Post-9/11 Action Cinema*, Wien: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

KELLNER, Douglas (2010). *Cinema Wars*, Sussex: Wiley-Blackwell.

KELLNER, D. – RYAN, M. (1997). *Politik Kamera*, çev. Elif Özsayar, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

KENNEDY, John F. (1963). *Cesaret ve Fazilet Mücadelesi,* çev. Nihal Yeğinobalı, İstanbul: Ak Kitabevi

KEYISHIAN, Harry (2003). *Screening Politics*, Oxford: Scarecrow Press.

KHATIB, Lina (2006). *Filming the Modern Middle East*, Londra: I.B.Tauris & Co. Ltd

KINDER, Marsha (1991). *Playing with Power in Movies, Television, and Video Games: From Muppet Babies to Teenage Mutant Ninja Turtles*, Berkeley: University of California Press,

KURT, Kağan K. (2006). *Hollywood ve Kabala'nın 13. Havarisi Evanjelizm*, İstanbul: Bir Harf Yayınları.

LACEY, S. – PAGET, D. (2015). *The 'War on Terror'*, Cardiff: University of Wales Press.

LEWIS, Bernard (1988). *The Political Language of Islam,* Chicago: The University of Chicago Press.

LEWIS, Bernard (1993). *Islam and the West*, New York: Oxford University Press.

LEWIS, Bernard (2002). *What Went Wrong?*, Londra: Orion Books Ltd.

LUKES, Steven (2006) *Bireycilik*, çev. İsmail Serin, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

MAMET, David (2008). *Bambi vs. Godzilla*, Londra: Pocket Books.

MARKERT, John (2011). *Post- 9/11 Cinema*, Playmouth: Scarecrow Press.

MAYER, Jane (2009). *The Dark Side,* New York: Random House Inc.

McCRISKEN, T. - PEPPER, A. (2005). *American History and Contemporary Hollywood Film*, New Jersey: Rutgers U Press.

MILLER, Robert J. (2008). *Native America Discovered and Conquered,* Westport: Praeger Publishers.

MILLER, T. – GOVIL, N. – McMURRIA, J. – MAXWELL, R. – WANG, T. (2012). *Küresel Hollywood,* çev. Zahit Atam, Selim Türkmenoğlu, Yusuf Can Ekinci, İstanbul: Doruk Yayınları

MINITER, Richard (2008). *Jack Bauer for President*, Dallas: BenBella Books Inc.

MOREY, P. – YAQIN, A. (2011). *Framing Muslims,* Londra: Harvard University Press.

MORGAN, Iwan W. (2011). *Presidents in the Movies,* New York: Palgrave Macmillan.

MORGAN, Matthew J. (2009) *The Impact of 9/11 on the Media, Arts, and Entertainment*, New York: Palgrave Macmillan.

MUCCHIELLI, Alex (1991). *Zihniyetler,* çev. Ahmet Kotil, İstanbul: İletişim Yayınları.

NATOLI, Joseph (2007). *This is A Picture and Not the World,* New York: SUNY Press.

ÖZKİRAZ, Ahmet (2000). *Sabri F. Ülgener'de Zihniyet Analizi,* Ankara: A Yayınevi.

POLLARD, Tom (2011). *Hollywood 9/11: Superheroes, Supervillians, and Super Disasters,* Oxford: Routledge Publishing.

POTTER, T. – MARSHALL, C. W. (2008). *Cylons in America,* New York: Continuum Books.

PRINCE, Stephen (1992). *Visions of Empire,* New York: Greenwood Publishing Group.

PRINCE, Stephen (2009). *Firestorm,* New York: Columbia Unversity Press.

RICHARDSON, Michael (2010). *Otherness in Hollywood Cinema,* New York: Continuum Books.

ROBB, David L. (2005). *Hollywood Operasyonları,* çev. Sinan Okan, İstanbul: Güncel Yayıncılık.

RUBIN, Steven J. (2011). *Combat Films,* North Carolina: McFarland & Company, Inc. Publishers.

SAID, Edward W. (1982). *Oryantalizm,* çev: Selahattin Ayaz, İstanbul: Pınar Yayınları.

SAID, Edward W. (2000). *Haberlerin Ağında İslam,* çev. Alev Alatlı, İstanbul: Babil Yayınları.

SAKINÇ, Mustafa E. (2004). *11 Eylül'den Afganistan'a ABD İmparatorluğu,* Ankara: Ütopya Yayınevi.

SARDAR, Z. – DAVIES, M. W. (2003). *Why Do People Hate America?,* Cambridge: Icon Books Ltd.

SARDAR, Z. – DAVIES, M. W. (2004). *American Dream Global Nightmare,* Cambridge: Icon Books Ltd.

SCHOPP, A. – HILL, M. B. (2009). *The War on Terror and American Popular Culture,* New Jersey: Fairleigh Dickinson University Press.

SCOTT, Ian (2000). *American Politics in Hollywood Film,* Edinburgh: Edinburgh University Press.

SEMMERLING, Tim J. (2006). *"Evil" Arabs in American Popular Film,* Austin: Unversity of Texas Press.

SHAHEEN, Jack G. (1997). *Arab and Muslim Stereotyping in American Popular Culture*, Washington: Georgetown University Center for Muslim

SHAHEEN, Jack G. (2001). *Reel Bad Arabs,* New York: Olive Branch Press.

SHAHEEN, Jack G. (2008). *Guilty Hollywood's Verdict on Arabs After 9/11,* New York: Olive Branch Press.

SLOCUM, David, J. (2006). *Hollywood and War, The Film Reader,* New York: Routledge.

SHRYOCK, Andrew (2010). *Islamophobia Islamophilia,* Bloomington: Indiana University Press.

STOKES, M. – MALTBY, R. (2004). *Hollywood Abroad*, Londra: bfi Publishing.

THOMPSON, Kirsten M. (2007) *Apocalyptic Dread,* NewYork: SUNY Press.

TOPÇU, Gürhan Y. (2010). *Hollywood'a Yeniden Bakmak,* Ankara: De Ki Basım Yayın.

TOTMAN, Sally-Ann (2009). *How Hollywood Projects Foreign Policy*, New York: Palgrave Macmillan.

VALANTIN, Jean-Michael (2006). *Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood Pentagon ve Washington*, çev. Doç. Dr. Ömer Faruk Turan, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

VANHALA, Helena (2011). *The Depiction of Terrorists in Blockbuster Hollywood Films, 1980–2001,* North Carolina: McFarland & the Company Inc. Publishers.

WESTWELL, Guy (2014). *Parallel Lines,* New York: Columbia University Press.

YILMAZ, Murat (2014). *Medeniyetler Çatışması Samuel P. Huntington,* İstanbul: Vadi Yayınları.

ZIZEK, Slavoj (2002). *Welcome to the Desert of the Real!,* Londra: New Left Books.

Makaleler

ADANIR, Oğuz (2014-2015). "Meydan Okuma Konuk Edilme ve Yabancı", *Doğu Batı- Düşünce Dergisi,* Yıl 18, Sayı 71, Kasım - Ocak 2014-2015, ss. 11-29.

ATAÇ, Akça C. (2007). "Bağımsızlık Savaşçılığından Dünya Hükümdarlığına: Amerikan İmparatotluk Anlayışının Tarihsel Gelişimi", *Doğu Batı- Düşünce Dergisi,* Yıl 10, Sayı 42, Ağustos - Ekim 2007, ss. 111-126.

USLU, Nasuh (2007). "ABD'nin Temel Tehdit Kaynağını Kurutma ve Hegemonya Kurma Adına Orta Doğu'ya Yönelmesi", *Doğu Batı- Düşünce Dergisi,* Yıl 10, Sayı 42, Ağustos - Ekim 2007, ss. 127-154.

Tezler

McKAHAN, Jason G. (2009). *Hollywood Counterterrorism: Violence, Protest and the Middle East in U.S. Action Feature Films,* Doktora Tezi, dan. Prof. Andrew Opel, Florida State University, College of Arts and Sciences, Tallahassee.

Filmler

-Gentleman's Agreement (1947) (https://123moviesz.com/movies/16363-gentleman's-agreement)

-Broken Arrow (1950) (https://123moviesz.com/movies/16683-broken-arrow)

-Go For Broke (1951) (https://123moviesz.com/movies/1026962-go-for-broke)

-Lawrence of Arabia (1962) (https://yesmovies.to/movie/lawrence-of-arabia-4658.html)

-The Green Berets (1968) (https://yesmovies.to/movie/the-green-berets-12295.html)

-The Wild Bunch (1969) (https://yesmovies.to/movie/the-wild-bunch-5985.html)

-Network (1976) (https://yesmovies.to/movie/network-4456.html)

-Black Sunday (1977) (https://123moviesz.com/movies/174522-black-sunday)

-The Deer Hunter (1978) (https://yesmovies.to/movie/the-deer-hunter-10092.html)

-Apocalypse Now (1979) (https://yesmovies.to/movie/apocalypse-now-6743.html)

-Uncommon Valor (1983) (https://123moviesz.com/movies/17121-uncommon-valor)

-Brazil (1985) (https://yesmovies.to/movie/brazil-1985-3771.html)

-The Jewel of the Nile (1985) (https://yesmovies.to/movie/the-jewel-of-the-nile-13197.html)

-Iron Eagle (1986) (https://yesmovies.to/movie/iron-eagle-8593.html)

-The Delta Force (1986) (https://yesmovies.to/movie/the-delta-force-7094.html)

-Salvador (1986) (https://yesmovies.to/movie/salvador-3835.html)

-Top Gun (1986) (https://yesmovies.to/movie/top-gun-5123.html)

-Platoon (1986) (https://yesmovies.to/movie/platoon-5670.html)

-Baby Boom (1987) (https://yesmovies.to/movie/baby-boom-12516.html)

-Rambo III-1988 (https://yesmovies.to/movie/rambo-iii-2772.html)

-Die Hard (1988-2013) (https://yesmovies.to/search/die+hard.html)

-The Hunt for Red October (1990) (https://yesmovies.to/movie/the-hunt-for-red-october-5465.html)

-Dances With Wolves (1990) (https://yesmovies.to/movie/dances-with-wolves-7913.html)

-Navy Seals (1990) (https://yesmovies.to/movie/navy-seals-19497.html)

-Alaaddin (1992) (https://yesmovies.to/movie/aladdin-6506.html)

-True Lies (1994) (https://yesmovies.to/movie/true-lies-7477.html)

-Patriot Games (1992) (https://yesmovies.to/movie/patriot-games-8191.html)

-The American President (1995) (https://yesmovies.to/movie/the-american-president-10057.html)

-Courage Under Fire (1996) (https://yesmovies.to/movie/courage-under-fire-18848.html)

-Executive Decision (1996) (https://yesmovies.to/movie/executive-decision-16459.html)

-Independence Day (1996) (https://yesmovies.to/movie/independence-day-4701.html)

-G.I. Jane (1997) (https://123moviesz.com/movies/6656-g.i.-jane)

-Air Force One (1997) (https://yesmovies.to/movie/air-force-one-7065.html)

-The Seige (1998) (https://yesmovies.to/movie/the-siege-17675.html)

-The Mummy (1999) (https://yesmovies.to/movie/the-mummy-5306.html)

-Three Kings (1999) (https://yesmovies.to/movie/three-kings-9502.html)

-Deterrence (1999) (https://123moviesz.com/movies/428157-deterrence)

-Rules of Engagement (2000) (https://yesmovies.to/movie/rules-of-engagement-19896.html)

-Black Hawk Down (2001) (https://yesmovies.to/movie/black-hawk-down-4282.html)

-Swordfish (2001) (https://123moviesz.com/movies/5326-swordfish)

-Pearl Harbor (2001) (https://yesmovies.to/movie/pearl-harbor-2423.html)

-The Sum of All Fears (2002) (https://123moviesz.com/movies/3991-the-sum-of-all-fears)

-The Four Feathers (2002) (https://yesmovies.to/movie/the-four-feathers-2680.html)

-Collateral Damage (2002) (https://yesmovies.to/movie/collateral-damage-6473.html)

-Minority Report (2002) (https://yesmovies.to/movie/minority-report-2002-13129.html)

-September 11 (2002) (https://123moviesz.com/movies/166984-110901-september-11)

-Saving Jessica Lynch (2003) (https://123moviesz.com/player/417728-saving-jessica-lynch)

-DC 9/11: Time of Crisis (2003) (https://123moviesz.com/movies/496108-dc-9-11:-time-of-crisis)

-Tears of the Sun (2003) (https://yesmovies.to/movie/tears-of-the-sun-9478.html)

-The Last Samurai (2003) (https://yesmovies.to/movie/the-last-samurai-11068.html)

-The Manchurian Candidate (2004) https://yesmovies.to/movie/the-manchurian-candidate-13744.html)

-Alexander (2004) (https://yesmovies.to/movie/alexander-15619.html)

-I Robot (2004) (https://yesmovies.to/movie/i-robot-6981.html)

-Fahrenheit 9/11 (2004) (https://yesmovies.to/movie/fahrenheit-911-10590.html)

-Jarhead (2005) (https://yesmovies.to/movie/jarhead-3109.html)

-War of the Worlds (2005) (https://yesmovies.to/movie/war-of-the-worlds-3695.html)

-Syriana (2005) (https://yesmovies.to/movie/syriana--13136.html)

- V for Vendetta (2005) (https://yesmovies.to/movie/v-for-vendetta-5004.html)

-Planet of the Arabs (kısa-2005) (https://www.youtube.com/watch?v=Mi1ZNEjEarw)

-Obsession: Radical Islam's War Against the West (belgesel-2005) (https://www.youtube.com/watch?v=nkmkIPvdMIw)

-Flight 93 (2006) (https://123moviesz.com/movies/155780-flight-93)

-Path to 9/11 (2006) (https://123moviesz.com/tvshows/92124-the-path-to-9-11)

-300 (2006) (https://yesmovies.to/movie/300-5025.html)

-Home of the Brave (2006) (https://123moviesz.com/movies/149740-home-of-the-brave)

-Mission Impossible (2006) (https://yesmovies.to/movie/mission-impossible-iii-6926.html)

-World Trade Center (2006) (https://yesmovies.to/movie/world-trade-center-6716.html)

-United 93 (2006) (https://yesmovies.to/movie/united-93-14146.html)

-Redacted (2007) (https://123moviesz.com/movies/153822-redacted)

-Grace is Gone (2007) (https://yesmovies.to/movie/grace-is-gone-18509.html)

-Rendition (2007) (https://yesmovies.to/movie/rendition-7609.html)

-Charlie Wilson's War (2007) (https://yesmovies.to/movie/rendition-7609.html)

-The Kingdom (2007) (https://yesmovies.to/movie/the-kingdom-4294.html)

-Lions for Lambs (2007) (https://123moviesz.com/movies/153041-lions-for-lambs)

-In the Valley of Elah (2007) (https://123moviesz.com/movies/5729-in-the-valley-of-elah)

-The Third Jihad (belgesel-2008) (https://www.youtube.com/watch?v=dytL0a5YePw)

-Rambo IV (2008) (https://yesmovies.to/movie/rambo-iv-2068.html)

-Body of Lies (2008) (https://yesmovies.to/movie/body-of-lies-9496.html)

-W. (2008) (https://123moviesz.com/movies/6314-w)

-Stop-Loss (2008) (https://123moviesz.com/movies/5265-stoploss)

-The Hurt Locker (2008) (https://yesmovies.to/movie/the-hurt-locker-4598.html)

-Brothers (2009) (https://yesmovies.to/movie/brothers-2009-9065.html)

-Extremely Loud & and Incredibly Close (2011) (https://yesmovies.to/movie/extremely-loud-incredibly-close-9842.html)

-Zero Dark Thirty (2012) (https://yesmovies.to/movie/zero-dark-thirty-2012-3647.html)

-Argo (2012) (https://yesmovies.to/movie/argo-4792.html)

TV Dizileri

-The West Wing (1999-2006) (https://yesmovies.to/search/west+wing.html)

-Alias (2001-2006) (https://yesmovies.to/search/alias.html)

-24 (2001-2010) (https://yesmovies.to/movie/24-season-1-9288.html)

-Battlestar Galactica (2004-2009) (https://123moviesz.com/tvshows/1218-battlestar-galactica)

-The Grid (2004) (https://123moviesz.com/tvshows/111466-the-grid)

-Lost (2004-2010) (http://www.dizigold1.com/lost)

-Sleeper Cell (2005-2006) (https://123moviesz.com/tvshows/90336-sleeper-cell)

-Bones (2005-2017) (https://yesmovies.to/movie/bones-season-1-6247.html)

-Aliens in America (2007-2008) (https://123moviesz.com/tvshows/96365-aliens-in-america)

-Generation Kill (2008) (https://yesmovies.to/movie/generation-kill-season-1-10646.html)

-Community (2009-2015) (https://yesmovies.to/search/community.html)

-Blue Bloods (2010-…) (https://yesmovies.to/search/blue+bloods.html)

-Homeland (2011-…) (https://yesmovies.to/search/homeland.html)

İnternet Kaynakları

Appelbaum, Robert (2014). Fantasias of terrorism. *Journal for Cultural Research, 2014 Vol. 18, No. 2, 99–113.* http://dx.doi.org/10.1080/14797585.2013.851848 [23 Eylül 2016]

Arti, Sulaiman (2007). The Evolution of Hollywood's Representation of Arabs Before 9/11: The Relationship Between Political Events and the Notion of 'Otherness'. *Journal of the MeCCSA Postgraduate Network, [S.l.], v. 1, n. 2.* http://ojs.meccsa.org.uk/index.php/netknow/article/view/23 [8 Kasım 2013]

Halse, Rolf (2011). The Muslim-American Neighbour as Terrorist: The Representation of a Muslim Family in 24. *Reconstruction: Studies in Contemporary Culture 11(4).* http://hdl.handle.net/1956/5647 [17 Ocak 2014]

Jenkins, T. – Alford, M. (2012). Intelligence Activity in Hollywood. *An Online Journal of Film and Television Studies Issue 23,*

Kellner, Douglas (2005). Social Memory and the Representation of 9/11 in Contemporary Hollywood Film. *SPIEL, Volume 24, Number 2, 2005,* 349-362 https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/2008_Kellner_SocialMemory911filmart17.pdf [7 Şubat 2014]

Lewis, Bernard (1990). The Roots of Muslim Rage. *The Atlantic Monthly; Eylül 1990 Volume 266, No. 3*, 47 - 60. https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1990/09/the-roots-of-muslim-rage/304643/ [4 Mart 2014]

MacFarlan, Jerrod S. (2014). Desperate Times and Desperate Measures: False-representation and Distortion of Terrorism in Post-9/11 Superhero Films. *Critical Studies on Terrorism, 7:3*, 446-455. http://dx.doi.org/10.1080/17539153.2014.956460 [9 Şubat 2016]

Roy, Oindrila (2013). Comparing the Influence of Faith and Political Predispositions in Determining Support for the Persian Gulf War, the Afghanistan War and the Iraq W[ar. *APSA 2013 Annual Meeting Paper; American Political Science Association 2013 Annual Meeting.* https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2300607 [18 Mayıs 2015]

Sardar, Ziauddin (2005). The holiday snaps. Abu Ghraib wasn't the fault just of US politicians and soldiers. *New Statesman, 7 Mart 2005.* http://www.newstatesman.com/node/161660 [2 Nisan 2012]

Stalcup, M. – Craze, J. (2011). The Shocking Way US Cops Are Trained to Hate Muslims. *Washington Monthly, 10 Mart 2011*, http://washingtonmonthly.com/?s=meg+stalcup [3 Temmuz 2012]

Zizek, Slavoj (2006). The Depraved Heroes of 24 are the Himmlers of Hollywood. *The Guardian, 10 Ocak 2006.* http://www.theguardian.com/media/2006/jan/10/usnews.comment [02 Mart 2015]

Zizek, Slavoj (2002). Are we in a war? Do we have an enemy? *London Review of Books, Vol. 24 No. 10 · 23 May 2002,* 3-6 https://www.lrb.co.uk/v24/n10/slavoj-zizek/are-we-in-a-war-do-we-have-an-enemy [14 Ağustos 2014]

Web Siteleri

www.psywar.org/

www.imdb.com

www.nytimes.com

www.cnn.com

www.psikoterapi.info.tr

www.merriam-webster.com

www.rogerebert.com

www.presidency.ucsb.edu/

www.themoviescene.co.uk

www.indielondon.co.uk

www.rightwingwatch.org/

www.billygraham.org/

www.wired.com/

www.americanhistory.si.edu/

www.oldlifemagazines.com

www.u-s-history.com/

www.wsws.org

www.cia.gov

www.observer.com/

www.usasabah.com/

www.jewishvirtuallibrary.org

www.deadline.com

www.youtube.com/user/jeffdunham

www.washingtonpost.com

www.theguardian.com

www.defense.gov

www.dailymail.co.uk

www.theamericanscholar.org/

www.europe.newsweek.com/

www.socialistreview.org.uk

www.foreignaffairs.com/

www.mtholyoke.edu/acad/intrel/osulliva.htm

www.history.com/topics/manifest-destiny

www.britannica.com/topic/terrorism

www.thoughtco.com

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad:	Hilal S. Yılmaz
Doğum yeri ve yılı:	İzmir 1974
Yabancı Dil:	İngilizce
Eğitim:	
Yüksek Lisans:	2004 D.E.Ü., G.S.E., Sinema-TV Anasanat Dalı
Lisans:	2000 D.E.Ü., G.S.F., Sinema-TV Bölümü
Lise:	1991 Özel İzmir Amerikan Koleji
	1992 Nathan Hale High School (Seattle-ABD)
İş tecrübesi:	
	2014-… Uluslararası Antalya Film Festivali- Uluslararası Program Direktör Yardımcısı
	2011- …Dokuz Eylül Üniversitesi GSF / TEM
	2005-2009 TBMM-Uluslararası İlişkiler Sosyal Politikalar Danışmanı